

300.712
ส 6936
ร. 9

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบในการเรียนและความเชื่อมั่นในตนเอง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยบทเรียน
สำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู

ปริญญานิพนธ์

ของ

สำเนียง ศิลป์ประกอบ

๒ 8 ส.ค. 2541

๒ 111323

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา

ตุลาคม 2540

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบในการเรียนและความเชื่อมั่นตนเอง
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยบทเรียน
สำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู

บทคัดย่อ
ของ
สำเนียง ศิลป์ประกอบ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา

ตุลาคม 2540

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบในการเรียนและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบริหารแจ้งมหาวิทยาลัย 3 อำเภอ ด้านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 64 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองได้รับการสอนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มควบคุมได้รับการสอนด้วยการสอนตามคู่มือครู ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 16 คาบ คาบละ 50 นาที โดยสอนเนื้อหาเดียวกันทั้ง 2 กลุ่ม ดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest-Posttest Design

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น .83 แบบทดสอบวัดความรับผิดชอบในการเรียน มีค่าความเชื่อมั่น .83 และแบบทดสอบวัดความเชื่อมั่นในตนเอง มีค่าความเชื่อมั่น .79 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความรับผิดชอบในการเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ความเชื่อมั่นในตนเอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

A STUDY OF MATHAYOM SUKSA V STUDENTS' LEARNING ACHIEVEMENT
RESPONSIBILITY IN LEARNING AND SELF-CONFIDENCE USING
THE PROGRAMMED TEXTS AND TEACHERS' MANUAL

AN ABSTRACT

BY

SAMNIANG SILPRAKOB

Presented in partial fulfillment of the requirements for
the Master of Education degree in Secondary Education
at Srinakharinwirot University

October 1997

The purpose of this study was to compare the learning Achievement, Responsibility in Learning and self-confidence in social studies of Matayom Suksa V students Using the programmed texts and the teacher's manual.

During the first semester of 1997 academic year, the sample group of 64 Matayom Suksa V students in Banhanjamsaiwitaya III School Danchang District, Suphanburi Province were randomized into the experimental and control groups. The experimental group was taught through the programmed texts while the control group was taught through the teacher's manual. Each group was taught with the same contents for sixteen 50 minutes periods of teaching. The research design of the experiment was randomized control group Pretest-Posttest Design.

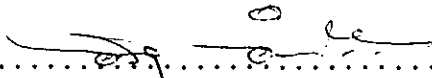
The Learning achievement test in social studies (reliability =.83) the responsibility test in learning (reliability = .83) and the self confidence test (reliability = .79) were used in this study. The t-test was used for data analysis.

The results of the study indicated that :

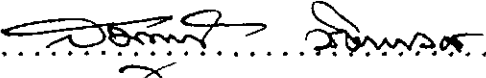
1. The learning achievement in social studies between the experimental and control groups were significantly different at .05 level.
2. The responsibility in learning between the experimental and control groups were significantly different at .01 level.
3. The self-confidence between experimental and the control groups were significantly different at .05 level.

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานีพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควร
รับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

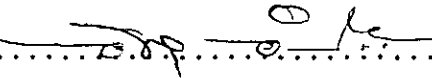
.... ประธาน

(ดร.วิเชียร อphanรักษ์)

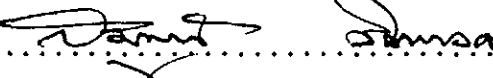
.... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์)

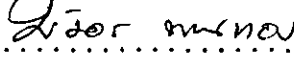
คณะกรรมการสอบ

.... ประธาน

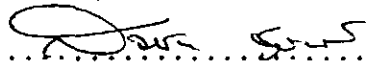
(ดร.วิเชียร อphanรักษ์)

.... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์)

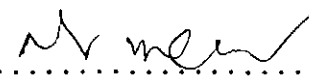
.... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(ดร.บังอร พานทอง)

.... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ชูชาติ)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานีพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ศิรียภา พูลสุวรรณ)

วันที่ ... เดือน ... พ.ศ. ... ๕๕

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์ และได้รับความแนะนำที่มีค่าจาก
ดร.วิเชียร อักษรวิทย์ ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์
กรรมการที่ปรึกษา ดร.บังอร พานทอง และรองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ชูชาติ
กรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านเจ้าของทุน "พระพรหมคุณาภรณ์" ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์มอบทุน
สนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในการสร้าง
แนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือในการวิจัย

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ คณะครูอาจารย์ และขอขอบใจนักเรียนโรงเรียนบรรหารแจ่มใส
วิทยา 3 อำเภอเด่นช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่อำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี
ในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ ดร.สมคิด ศิลป์ประกอบ และขอขอบคุณทุก ๆ ท่านที่ได้มีส่วนช่วยเหลือให้
ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ พี่ และขอขอบคุณที่ได้สนับสนุนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ
อย่างดียิ่งแต่ต้นจนสำเร็จการศึกษา

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ ที่พึงมีจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณ
บิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

สำเนียง ศิลป์ประกอบ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
เอกสารเกี่ยวกับการสอนสังคมศึกษา	10
เอกสารเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป	21
เอกสารเกี่ยวกับกลุ่ม	34
เอกสารเกี่ยวกับการสอนตามคู่มือครู	42
เอกสารเกี่ยวกับความรับผิดชอบ	48
เอกสารเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง	56
งานวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป	63
งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนด้วยตนเองที่เรียนเป็นกลุ่ม	65
งานวิจัยเกี่ยวกับความรับผิดชอบ	67
งานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง	68
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	71
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	72
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	72
เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ	74

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	84
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	85
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	92
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	92
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	93
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ	99
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	99
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	99
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	100
การวิเคราะห์ข้อมูล	101
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	101
อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า	102
ข้อเสนอแนะ	108
บรรณานุกรม	110
ภาคผนวก	124
ประวัติย่อของผู้วิจัย	251

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับความสามารถ	73
2	แบบแผนการทดลอง	83
3	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	93
4	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม	94
5	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรับผิดชอบในการเรียนกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุม	95
6	การเปรียบเทียบความรับผิดชอบในการเรียนระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม	96
7	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเชื่อมั่นในตนเองของกลุ่มทดลองและ กลุ่มควบคุม	97
8	การเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ..	98
9	แสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (B) ของแบบทดสอบประจำหน่วย การเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 503 ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 5	128
10	แสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ส 503 ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย ชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 5	130
11	แสดงค่าอำนาจจำแนก (T-distribution) ของแบบทดสอบวัดความรับผิดชอบ ในการเรียน	131

12	แสดงค่าอำนาจจำแนก (t-distribution) ของแบบทดสอบวัดความเชื่อมั่นใน ตนเอง	133
13	คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	135
14	คะแนนความรับผิดชอบในการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	137
15	คะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	139

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงลำดับขั้นการเรียนรู้ของบทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรง	26
2 แสดงลำดับขั้นการเรียนรู้ของบทเรียนสำเร็จรูปชนิดสาขา	27
3 แสดงขั้นตอนการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป	28

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน ให้เป็นทรัพยากรทางปัญญาที่มีค่าของชาติ เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการและเสริมสร้างความสามารถ ความเจริญงอกงามของบุคคล อันเป็นการเตรียมคนให้เป็นผู้นำของสังคม (วิชัย ตันศิริ. 2536 : คานา) ซึ่งแผนการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้เน้นหลักการที่สำคัญ คือ การสร้างความเจริญงอกงามทางปัญญา ความคิด จิตใจ และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้ทันกับความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (เจือจันทร์ จงสถิตอยู่. 2534 : 6) ดังนั้น เมื่อประชากรมีคุณภาพ และประสิทธิภาพแล้วย่อมสามารถพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าสอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองและสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดหาวิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาบังคับที่นักเรียนทุกคนต้องเรียน ทั้งในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ทั้งนี้ เพราะวิชาสังคมศึกษามุ่งเน้นให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักพัฒนางานด้วยกระบวนการต่าง ๆ ตลอดจนการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนในด้านความรู้ เจตคติ ทักษะกระบวนการ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2538 : คานา) ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์การสอนสังคมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีเป้าหมายในการเสริมสร้างสมาชิกที่ดี มีเจตคติ ค่านิยมที่พึงประสงค์และมีบทบาทในการพัฒนาสังคม

การจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไประหว่างครูผู้สอนมักจะให้นักเรียนเรียนไปพร้อม ๆ กัน โดยไม่คำนึงถึงความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่แตกต่างกันของนักเรียน ทั้งที่ทฤษฎีการเรียนรู้ได้เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงทำให้นักเรียนที่เรียนอ่อน นักเรียนที่เรียนปานกลางและนักเรียนที่เรียนเก่งจะต้องเรียนรู้อาไปพร้อม ๆ กัน โดยไม่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือแหล่งวิชาไว้เพิ่มเติมเป็นพิเศษแก่นักเรียนแต่ละกลุ่ม (เสียง ขุสกูล. 2525 : 1) จึงทำให้ความ

อยากรู้ อยากเห็น ความสนใจใคร่รู้ที่มีอยู่ในตัวนักเรียนอยู่ในกรอบที่จำกัด (ประสาธ อิศรปรีดา. 2521 : 1) งานการจัดการเรียนการสอนควรมีรูปแบบที่เร้าใจผู้เรียนให้ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมให้แก่ นักเรียนแต่ละคน จึงจะทำให้ นักเรียนได้เรียนรู้ตามสภาพความแตกต่างระหว่างบุคคลและเป็นไปตามความสามารถของตนเอง (ประเทศ วิเศษสา. 2532 : 1) การที่นักเรียนเรียนด้วยตนเองเพียงลำพังอาจไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และอาจเกิดปัญหาในการเรียน เนื่องจากขาดที่ปรึกษา ครูอาจจัดให้นักเรียนได้เรียนเป็นกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มอาจละความสามารถเพื่อให้นักเรียนที่เรียนเก่งทำหน้าที่ช่วยนักเรียนที่เรียนอ่อน เมื่อนักเรียนในกลุ่มมีปัญหามานการศึกษบทเรียน ต่างก็สามารถให้คำปรึกษากันได้ นักเรียนที่เรียนอ่อนจะกล้าซักถามเพื่อนมากกว่ากล้าซักถามครู นักเรียนด้วยกันสามารถอธิบายและเข้าใจคำอธิบายจากนักเรียนด้วยกันได้ดี เนื่องจากนักเรียนอยู่ในวัยเดียวกัน ดังนั้นการจัดการเรียนในลักษณะกลุ่มที่ละความสามารถ จึงเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ต้องอาศัยอิทธิพลของกลุ่ม โดยเฉพาะการเรียนเป็นกลุ่มย่อยในลักษณะการเรียนด้วยตนเอง เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาการไม่กล้าแสดงออกของนักเรียนด้วย (วิไล พิพัฒน์. 2535 : หน้า)

จากปัญหาดังกล่าว นับว่าครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งเพราะครูคือบุคคลที่นำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (วิชัย ดิสสระ. 2533 : 143) ดังนั้น ครูจึงต้องพยายามแสวงหากลวิธีในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนด้วยความเข้าใจไม่เบื่อหน่ายโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ตลอดจนช่วยให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

บทเรียนสำเร็จรูปเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่มีความเอื้ออำนวยต่อปัญหาและสาเหตุเบื้องต้นในการจัดการเรียนการสอนอย่างมาก ทั้งนี้เพราะบทเรียนสำเร็จรูปเป็นบทเรียนที่นักเรียนสามารถเรียนด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถเรียนซ้ำเร็วได้ต่างกัน ตามความแตกต่างของแต่ละบุคคลและผู้เรียนมีโอกาสได้ศึกษาไปตามลำดับขั้นโดยปฏิบัติตามคำแนะนำที่กำหนดไว้ในบทเรียน (เจือจันทร์ กัลยา. 2532 : 3) แก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน โดยช่วยผ่อนแรงของครูผู้สอนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนตามความสามารถ มีอิสระในการเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ฝึกความซื่อสัตย์

สุจริต มีความรับผิดชอบในการเรียน มีวินัยและความเชื่อมั่นในตนเอง (ยุพิน พิพิธกุล. 2530 : 30) (ซึ่งสมชาย ชูชาติ กล่าวว่าการสอนที่ละขั้นตอนให้ความรู้ทีละน้อยตามความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกประสบความสำเร็จและเกิดความมั่นใจมีความเชื่อมั่นในตนเองก่อนที่จะทำงานขั้นตอนต่อไป ถ้ากิจกรรมหรือบทเรียนมีขั้นตอนที่ยาวเกินไปจะทำให้ผู้เรียนเรียนได้ช้าและอาจท้อถอย ถ้าครูมีการแบ่งกิจกรรมหรือบทเรียนนั้นเป็นตอนย่อย ๆ ๆ ให้ผู้เรียนทำเป็นตอน ๆ ผู้เรียนจะรู้สึกว่าได้และมิกำลังใจที่จะเรียนรู้ (สมชาย ชูชาติ. 2538 : 45) นอกจากนี้ การที่นักเรียนได้ศึกษาบทเรียนด้วยตนเองและเป็นการศึกษาในลักษณะ เป็นกลุ่มนั้น นับว่าเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ ปฏิบัติงาน ฝึกการทำงาน การคิด การแก้ปัญหาร่วมกัน ดังที่ สมชาย ชูชาติ กล่าวว่าการกำหนดแนวดำเนินการ การจัด การเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ ด้วย กระบวนการกลุ่ม คือการให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงมากที่สุด (สมชาย ชูชาติ. 2538 : 16)

การสอนสังคมศึกษาในปัจจุบันพบว่า ครูผู้สอนยังใช้การสอนแบบบรรยายและท่องจำจึง ทำให้การเรียนการสอนไม่พัฒนาเท่าที่ควร (สันต์ ธรรมบำรุง. 2533 : 33) และสอดคล้อง กับงานวิจัยของ เชียร์ราโทมัส ริชาร์ด (Scheira Thomas Richard. 1991 : 152) ที่ว่า การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อช่วยให้นักเรียนได้ เกิดทักษะในการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น อันเนื่องมาจากการสอนของครูและในการปรับปรุง การเรียนการสอนนั้นอาจทำได้หลายวิธี เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของนักเรียนและสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปที่เรียนเป็นกลุ่มนั้น เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนที่ มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกันและนักเรียนอาจต้องการความช่วยเหลือจากครู เพียงเล็กน้อยในระยะเริ่มต้นเท่านั้น หลังจากเคยชินต่อวิธีการแล้วนักเรียนจะสามารถช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันเอง (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2525 : 174 - 175)

จะเห็นว่าวิธีการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว สอดคล้องกับความต้องการของ นักเรียน ซึ่งเป็นวัยที่ต้องการความอิสระในขณะเดียวกันก็มีความต้องการเข้าสู่และเป็นที่ยอมรับ ของสังคม ประกอบกับนักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งด้านพื้นฐานทางเศรษฐกิจทางครอบครัว ระดับเชาว์ปัญญา ความถนัด ความต้องการและความสามารถที่จะรับผิดชอบในพฤติกรรมของตนเอง (ธวัช วงษ์สุวรรณ. 2535 : 359) จากการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ นั้น นอกจากจะมี

จุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนมีความรู้และความสามารถในการเรียนแล้วจะต้องปลูกฝังให้นักเรียนมีจริยธรรมในการเรียน คือการมีความรับผิดชอบในการเรียนและงานที่มอบหมาย ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับการเรียนเป็นกลุ่มย่อย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะประสบความสำเร็จและบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ นั้น นักเรียนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อกลุ่มและวิชาที่เรียนด้วย (ยุพิน พิพิธกุล. 2530 : 190)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ใช้บทเรียนสำเร็จรูปที่เรียนเป็นรายบุคคลมาเป็นการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปที่เรียนเป็นกลุ่ม เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการคิดหาเหตุผล ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียน มีความเข้าใจตนเองและเพื่อนมากขึ้น นอกจากนั้นยังเป็นการส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างบุคคลและการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้แบบประชาธิปไตย (อุบล แสงทอง. 2531 : 4) ดังนั้นในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาน่าจะทำการวิจัยและศึกษาว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปที่เรียนเป็นกลุ่ม กับการสอนตามคู่มือครู จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ความรับผิดชอบและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร เพื่อนำผลการศึกษายไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในโอกาสต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู
2. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู
3. เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูที่สอนวิชาสังคมศึกษาได้นำเอาวิธีการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน
2. เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกนวัตกรรมการเรียนการสอนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป
3. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียน เกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 อำเภอเด่นช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 4 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 154 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 64 คน โดยแบ่งออกเป็น
 กลุ่มทดลอง จำนวน 32 คน ได้รับการสอนด้วยการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป
 กลุ่มควบคุม จำนวน 32 คน ได้รับการสอนด้วยการสอนตามคู่มือครู

3. ระยะเวลาในการทดลอง

การทดลองครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ใช้เวลาทดลองกลุ่มละ 16 คาบ ๆ ละ 50 นาที การทดลองกระทำในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540

4. เนื้อหาวิชาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ เป็นเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา 503 ภูมิศาสตร์กายภาพ ประเทศไทย เรื่อง สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ สภาพภูมิศาสตร์ภาคเหนือ สภาพภูมิศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

5.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่วิธีสอน 2 จำนวนเป็น

การเรียนรู้ด้วยบทเรียนสำเร็จรูปและเรียนรู้ด้วยการสอนตามคู่มือครู

5.2 ตัวแปรตาม มี 3 ตัวแปรคือ

5.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

5.2.2 ความรับผิดชอบของนักเรียนในการเรียนวิชาสังคมศึกษา

5.2.3 ความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทเรียนสำเร็จรูป หมายถึง บทเรียนสำเร็จรูปชนิดเส้นตรงที่จัดเรียงลำดับขั้น และหน่วยย่อยของบทเรียน จากง่ายไปหายาก โดยผู้เรียนเริ่มเรียนจากหน่วยแรกไปตามลำดับ จนถึงหน่วยสุดท้ายของบทเรียนจะข้ามหน่วยหนึ่งหน่วยใดไปไม่ได้ บทเรียนสำเร็จรูปนี้ผู้วิจัยได้ สร้างขึ้นตามเกณฑ์ 80/80

2. การเรียนรู้ด้วยบทเรียนสำเร็จรูปที่เรียนเป็นกลุ่ม หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนโดยให้นักเรียนศึกษาและทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในบทเรียน วิชาสังคมศึกษา เรื่อง ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย โดยจัดนักเรียนเป็นกลุ่มละความสามารถประกอบด้วย นักเรียนที่มีความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำในอัตราส่วน 1 : 2 : 1 นักเรียนแต่ละคนศึกษาบทเรียน ด้วยตนเอง เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจ สามารถปรึกษาสมาชิกในกลุ่มได้ โดยมีขั้นตอนในการเรียน ดังนี้

2.1 ขั้นเตรียม

2.1.1 ครูจัดกลุ่มนักเรียนตามระดับความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ
ในอัตราส่วน 1 : 2 : 1

2.1.2 บอกวัตถุประสงค์ของการเรียน แจกบทเรียนสำเร็จรูป คำนวนะนำ
การใช้และแนะนำวิธีการเรียนด้วยตนเองและเป็นกลุ่ม

2.2 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

2.2.1 ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน เพื่อให้นักเรียนมีความพร้อม
และเร้าความสนใจด้วยการทดลองศึกษาจากตัวอย่างที่กำหนดไว้ในบทเรียนสำเร็จรูป

2.3 ขั้นกิจกรรมการเรียน

2.3.1 นักเรียนศึกษาบทเรียนตามขั้นตอนที่กำหนด หากมีปัญหาคือข้อสงสัย
สามารถซักถามสมาชิกในกลุ่มได้ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ช่วยเหลือยกาคำปรึกษา

2.4 ขั้นสรุป

2.4.1 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน ด้วยการร่วมกันอภิปรายจากการตอบ
คำถามในแต่ละกรอบการเรียน

2.5 ขั้นประเมินผล

2.5.1 นักเรียนประเมินผลการเรียนด้วยตนเองเป็นรายบุคคล

2.5.2 ครูประเมินผลการเรียนของนักเรียนเป็นรายกลุ่ม

2.5.3 นักเรียนทำแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียน ดังนี้

2.5.3.1 นักเรียนตรวจคำตอบและประเมินผลการผ่านเกณฑ์
ด้วยการเปลี่ยนกันตรวจระหว่างกลุ่มอื่น

2.5.3.2 ผู้ที่ผ่านเกณฑ์จะจัดให้มีการสนทนากายในกลุ่ม
เกี่ยวกับปัญหาและสิ่งที่สงสัยอีกครั้ง ในเวลาที่ครูกำหนดและทำการทดสอบซ้ำด้วยแบบทดสอบประจำ
หน่วยการเรียนชุดที่ 2

2.5.3.3 สำหรับสมาชิกที่ผ่านเกณฑ์แล้วทำการกรอกคะแนนของ
การทดสอบในแต่ละหน่วยการเรียนให้สมาชิกในกลุ่มเป็นรายบุคคล เพื่อดูการพัฒนาการเรียนรู้
ของนักเรียนในแต่ละหน่วยการเรียน

3. การสอนตามคู่มือครู หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดำเนินไปตาม
แนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีลำดับขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นสร้างความสนใจ หมายถึง การทำให้นักเรียนตั้งใจ สนใจงานบทเรียน
ขั้นนี้ครูอาจใช้วิธีสนทนา ชักถาม หรือใช้สื่อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ

3.2 ขั้นแจ้งจุดประสงค์ เป็นการให้นักเรียนรับรู้จุดประสงค์ของการเรียน
การสนทนแต่ละเรื่อง และเมื่อเรียนรู้แล้วจะสามารถทำอะไรได้บ้าง

3.3 ขั้นทบทวนความรู้เดิม เป็นขั้นที่ครูอาจใช้วิธีสนทนาชักถาม เกี่ยวกับความรู้
พื้นฐานของนักเรียนว่ามีมากหรือน้อยก่อนที่จะให้ความรู้ใหม่ต่อไป

3.4 ขั้นเสนอบทเรียนใหม่ เป็นการเริ่มกิจกรรมของบทเรียนใหม่โดยใช้วิธีการ
ต่าง ๆ รวมทั้งอุปกรณ์ประกอบการสอน

3.5 ขั้นให้แนวการเรียนรู้ เป็นขั้นที่ครูบอกแนวทางให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรม
การเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น แนะนำหนังสือ หรือทำกิจกรรมกลุ่ม

3.6 ขั้นแสดงพฤติกรรม เป็นขั้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง หรือ
แสดงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่ครูตั้งไว้

3.7 ขั้นแจ้งผลปฏิบัติ หมายถึง การแจ้งให้นักเรียนรู้ผลของการกระทำกิจกรรม
ทันที เพื่อชมเชยหรือปรับปรุงแก้ไข

3.8 ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลพฤติกรรมหรือผลงานที่นักเรียนทำนั้นได้รับ
ผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในบทเรียนนั้นเพียงใด

3.9 ขั้นส่งเสริมความมั่นใจและการถ่ายโอนการเรียนรู้ หมายถึง การสรุปทบทวน
การเรียนรู้ที่ผ่านมา โดยครูอาจให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด หรือทดสอบหลังเรียน

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา หมายถึง ระดับความรู้ความสามารถของ
การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้จากเนื้อหาวิชาและตาม
ความมุ่งหมายของหลักสูตร ในการวิจัยครั้งนี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ระดับความรู้ความ
สามารถของนักเรียน ซึ่งเป็นผลของการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย
จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของการเรียนวิชาสังคมศึกษา 503 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. เกณฑ์ระดับความสามารถ หมายถึง เกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดระดับของการมีคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่มซึ่งมี 4 คนและสมาชิกมีความสามารถแตกต่างกัน พิจารณาจากคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา รายวิชา ส 402 บลายภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 เฉพาะเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาด้วยคะแนนที่ (T-Score) ตามเกณฑ์ดังนี้

ระดับความสามารถสูง คือ นักเรียนที่ได้คะแนนอยู่ในช่วงคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ 81.68 - 99.23

ระดับความสามารถปานกลาง คือ นักเรียนที่ได้คะแนนอยู่ในช่วงคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ ที่ 30.38 - 73.58

ระดับความสามารถต่ำ คือ นักเรียนที่ได้คะแนนอยู่ในช่วงคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ 5.40 - 23.63

6. ความรับผิดชอบ หมายถึง ความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ของนักเรียนที่ดีด้วยการแสดงออกในลักษณะของการรู้จักหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ เอาใจใส่ในการศึกษาเล่าเรียน ขยันหมั่นเพียร เข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลา เมื่อมีปัญหาไม่เข้าใจในบทเรียนก็พยายามค้นคว้าและซักถาม จากสมาชิกในกลุ่มหรือครูผู้สอนด้วยความสนใจ เอาใจใส่ในการแก้ไขข้อบกพร่องและผิดพลาดด้วยความเต็มใจ แม้จะถูกตำหนิและแก้ไขหลายครั้ง ซึ่งวัดได้จากการทำแบบทดสอบความรับผิดชอบที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงมาจากแบบทดสอบวัดความรับผิดชอบของ กิตติพร ปัญญาวิญญูผล (2536 : 71 - 74) และของรตินันท์ โมตรจิจิต (2537 : 156 - 168) โดยวัดความรู้สึกและการปฏิบัติต่อความรับผิดชอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

7. ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการตัดสินใจ ความแน่วแน่ ความกล้าหาญของนักเรียนในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีตามที่ตั้งใจไว้ ถึงแม้จะมีเหตุการณ์หรือสิ่งใด ๆ มาเป็นอุปสรรคก็ยังไม่ย่อท้อ ยังคงตั้งใจกระทำในสิ่งนั้นต่อไปโดยมีความมั่นใจว่า ตนสามารถกระทำให้ลุล่วงและสำเร็จไปได้ด้วยความถูกต้อง เหมาะสม ความเชื่อมั่นในตนเองนี้ สามารถวัดออกมาเป็นคะแนนได้โดยใช้แบบทดสอบวัดความเชื่อมั่นในตนเอง ที่ปรับปรุงมาจากแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพความเชื่อมั่นในตนเองของ วินัย ธรรมศิลป์ (2527 : 115) และของ พชรมนต์ เพียรคงชล (2533 : 100 - 106)

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. เอกสารเกี่ยวกับการสอนสังคมศึกษา
2. เอกสารเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป
3. เอกสารเกี่ยวกับกลุ่ม
4. เอกสารเกี่ยวกับการสอนตามคู่มือครู
5. เอกสารเกี่ยวกับความรับผิดชอบ
6. เอกสารเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง
7. งานวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป
8. งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนด้วยตนเองที่เรียนเป็นกลุ่ม
9. งานวิจัยเกี่ยวกับความรับผิดชอบ
10. งานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง

เอกสารเกี่ยวกับการสอนสังคมศึกษา

สังคมศึกษาเป็นการศึกษาเรื่องของมนุษย์ และความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับหรือปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ได้พัฒนาทักษะความสามารถอันจำเป็นในการอยู่ร่วมกันกับคนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป สังคมศึกษาเป็นวิชาที่มุ่งในการเตรียมหรือพัฒนาคน ให้เป็นพลเมืองดีหรือเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมที่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข (สวัสดี สุวรรณอักษร. 2534 : 196)

1. ความสัมพันธ์ของวิชาสังคมศึกษา

ตามทัศนะของเวสเลย์ (Wesley) เนื้อหาวิชาสังคมศึกษาเป็นผลรวมที่ได้มาจากเนื้อหาในวิชาสังคมศาสตร์ คือ ผลรวมของวิชามานุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ จิตวิทยา และจิตวิทยาสังคม ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และสังคมวิทยา (วิเชียร อภาพนรกิจ. 2537 : 15)

2. ขอบเขตวิชาสังคมศึกษา

วิชาสังคมศึกษา คือวิชาที่มุ่งพัฒนาบุคคลให้เป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบเป็นเบื้องต้น เป็นวิชาที่ศึกษาความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ในเขตพื้นที่และวัฒนธรรมที่เลือกไว้ โดยศึกษาทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคต ช่วยพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา สังคมและบุคลิกภาพ ของนักเรียนเพื่อให้มีศักยภาพ ในการเข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ (วิเชียร อําพนรัถย์. 2537 : 15)

3. บทบาทของวิชาสังคมศึกษา

สังคมศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งมีความมุ่งหมายเช่นเดียวกับวิชาอื่น ๆ ที่จะให้เกิดการเรียนรู้ เพื่อบรรลุถึงความเจริญของตน ในข้อกำหนดอันจำเป็นเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ทุกวิชาในหลักสูตรจะมีบทบาท ความมุ่งหมาย ในการพัฒนาการเรียนรู้เป็นของตนเอง แต่จะมีการตั้งจุดมุ่งหมายที่ซ้ำซ้อนกันอยู่เสมอ และในการปฏิบัติจริงจะเห็นว่าในแต่ละวิชาสามารถที่จะสนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างสอดคล้องไปสู่เป้าหมาย เดียวกันคือ การพัฒนาผู้เรียนให้เจริญงอกงามสูงสุดตามความคาดหวังของสังคม แต่ด้วยเหตุที่วิชา สังคมศึกษามีลักษณะสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตร จึงมีบางคนยึดเอาวิชาสังคมศึกษา เป็นศูนย์กลางของการบูรณาการในการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยเฉพาะระดับ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

วิชาสังคมศึกษามีลักษณะวิชา ขอบเขต และความมุ่งหมายที่เห็นได้ชัดเจน จึงมีบทบาท ในกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียนดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความคิดรวบยอด เจตคติ ค่านิยมและทักษะของความ เป็นพลเมืองดีในสังคม ด้วยเหตุนี้จึงเป็นวิชาที่ต้องกำหนดหรือบังคับให้เรียนในโรงเรียนโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นสังคมที่มีระบบการเมืองการปกครองแบบใด

2. สังคมศึกษามีบทบาทหน้าที่เบื้องต้นคือ ช่วยพัฒนานักเรียนให้เป็นพลเมืองที่รอบรู้ มีเหตุผลและใช้เหตุผล มีความเป็นมนุษย์ มีความรู้ลึกหรือสัมผัสจับใจ สามารถสนองตอบสังคมรอบตน ได้อย่างเหมาะสม สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพในสังคมประชาธิปไตย

3. การเรียนรู้ทางสังคม (Social Education) เกิดขึ้นได้ในทุกสถานการณ์ และสถานที่ นอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียน วิชาสังคมศึกษามีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ทางสังคม (Social Education) ในลักษณะการเรียนรู้ที่เป็นระบบ แต่การเรียนการสอนจะต้องประกอบไปด้วยการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นภาคปฏิบัติด้วย จึงต้องอาศัยการเรียนรู้ทางสังคมในรูปแบบอื่นประกอบ

4. สังคมศึกษามีบทบาทเป็นแกนกลางของการสัมพันธ์หลักสูตร ไปถึงเป้าหมายเพื่อความเป็นพลเมืองดีและมีคุณภาพของสังคม ดังนั้น สังคมศึกษาจึงเป็นตัวเชื่อมโยงความรู้ในวิชาต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตร่วมกัน ในกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ ด้วย

5. สังคมศึกษามีบทบาทพัฒนาผู้เรียน ให้สามารถปฏิบัติตนในฐานะพลเมือง (Citizen Actor) โดยการประยุกต์ความรู้ เจตคติ ค่านิยม และทักษะที่ได้รับในโอกาสและสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

ความเข้าใจในลักษณะเฉพาะและบทบาทที่สำคัญของวิชาสังคมศึกษาจะเป็นพื้นฐานให้เข้าใจปรัชญา ความมุ่งหมายและการจัดการเรียนการสอน ให้บรรลุตามจุดประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ลาวัญญ์ วิทยาวุฒินกุล. 2533 : 19 - 20)

4. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสังคมศึกษา

จุดมุ่งหมายของการสอนสังคมศึกษาตามหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา พ.ศ.2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม พัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย และหลักธรรมของศาสนา

2. เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน สามารถตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องและปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้

3. เพื่อตระหนักในคุณค่าของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรมไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักธรรมและคุณธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ รักและผูกพัน กับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความภูมิใจในความเป็นไทยและเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์

4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ในชุมชน (กรมวิชาการ. 2533 : 47)

จุดมุ่งหมายของการสอนสังคมศึกษาตามหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อการดำรงชีวิต โครงสร้างและรูปแบบการอยู่ร่วมกันในสังคม กระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ และการปกครองและศาสนากับการดำรงชีวิต

2. เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาสังคม สามารถแก้ปัญหาและ มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตน โดยใช้เหตุผล กระบวนการกลุ่มและ วิธีการที่หลากหลาย

3. เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของวิทยาการ ศิลปวัฒนธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ รักและผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความภูมิใจในความเป็นไทยและเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์

4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มุ่งมั่นในการทำประโยชน์ให้กับสังคม มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สร้างเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยและสิ่งแวดล้อมของประเทศ (กรมวิชาการ. 2533 : 61)

จากการปรับปรุงหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533 ในการนำ หลักสูตรไปใช้ควรคำนึงถึงจุดเน้น 3 ประการคือ

1. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ
2. การตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น
3. การให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ

ลักษณะจุดเน้นทั้ง 3 ประการนี้ มุ่งพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจและสังคม สำหรับการเรียน การสอนที่เน้นกระบวนการ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู จากการเน้นเนื้อหา

อย่างเดียวกันมาเป็นการผสมผสานกับการปฏิบัติให้มากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2534 : 8) โดยการศึกษาครูผู้สอนจะต้องมีการวางแผนเพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและหลักการของหลักสูตร ซึ่งจะเป็นการเชื่อมโยงหลักการ แนวคิดและทฤษฎีการศึกษากับสถานการณ์การเรียนการสอน แผนการสอน เป็นแม่แบบในการจัดกิจกรรม เพื่อฝึกฝนการเรียนรู้และพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ตลอดจนเป็น กระบวนการที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของนักเรียน ในการที่จะก้าวชีวิตออกไปใช้ชีวิต ในสังคม การเขียนแผนการสอนเป็นวิธีการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และ เป็นคำตอบสำหรับปัญหาของครูที่ว่า "ครูจะต้องสอนอะไรและสอนอย่างไร" ซึ่งแผนการสอนมีความ สำคัญอย่างยิ่งในการเริ่มต้นการสอนของครู แผนการสอนที่ดีจะมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียน

5. หลักการของวิธีการสอนวิชาสังคมศึกษา

หทัย ตันหยง (2525 : 210) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ของวิธีสอนวิชาสังคม ศึกษา ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อสร้างพฤติกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้เกิดขึ้น
2. เพื่อนำหลักสูตรและหลักการสอนวิชาสังคมศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ให้นักเรียน บังเกิดผลแห่งการเรียนรู้และบังเกิดเป็นแนวประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของนักเรียน
3. เพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนวิชาสังคมศึกษา ซึ่ง กำหนดพฤติกรรมที่คาดหวังไว้ เช่น มีบุคลิกภาพดี เข้าใจสังคม รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ร่วมงาน กับหมู่คณะได้ดี เข้าใจและปฏิบัติตนเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองและผู้อื่น รู้จักดำรงชีวิตด้วยการประหยัด บริโภคสิ่งของด้วยความฉลาด มีทักษะในการวิเคราะห์วิจารณ์ รักษาระเบียบวินัย ความมั่งคั่งงาม สร้างสรรค์ความสงบสุข เสียสละต่อส่วนรวม ดังนี้ เป็นต้น
4. เพื่อให้ครูสามารถใช้กลวิธีการสอน สื่อการสอนและดำเนินการเรียน การสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดรัก (Krug. 1960 : 300) ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการสอนวิชาสังคมศึกษา ดังนี้

1. ด้านสังคมการแห่งตน ช่วยให้นักเรียนมีประสบการณ์มีทักษะในการสังเกตการใช้ภาษาการทำงานเป็นหมู่คณะและมีความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน
2. ด้านมนุษยสัมพันธ์ สังคมศึกษาช่วยให้นักเรียนรู้จักผูกมิตรสัมพันธ์กับผู้อื่น เข้าใจและซาบซึ้งเรื่องราวร่ายาที่อันดีงามของสังคม บทบาทแต่ละคนในครอบครัว การทำงานร่วมกันและการปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย
3. ด้านประสิทธิภาพและทางด้านเศรษฐกิจ ช่วยให้นักเรียนรู้จักรับการประกอบอาชีพตามความสามารถของตนความรับผิดชอบต่องานของตนและทำงานนี้ให้ได้ผลดี
4. ความรับผิดชอบในฐานะ เป็นพลเมืองดี การสอนวิชาสังคมศึกษาจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องความรับผิดชอบและหน้าที่ของตนต่อสังคม ต่อประเทศชาติในฐานะ เป็นพลเมืองดี

6. การสอนสังคมศึกษา

การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

ในสภาพการณ์ทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การสอนวิชาสังคมศึกษา จำเป็นที่จะต้องสอนให้นักเรียนเรียนรู้ได้เท่าทันสังคม ที่มีวิธีการสอนเป็นสื่อกลางเพื่อทำให้นักเรียนบรรลุถึงจุดหมายปลายทาง การที่กล่าวว่า วิธีการสอนใดดีที่สุดนั้น จักทำได้และจะสอนเวลาใด ระยะเวลาเท่าไรนั้นต้องขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ที่เหมาะสม เช่น ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและสภาพสิ่งแวดล้อม ต้องเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของนักเรียน ครูจะกำหนดเวลาและวิธีการสอนให้ตายตัวไม่ได้ สันต์ ธรรมบำรุง (2523 : 78) กล่าวว่า การเรียนวิชาสังคมศึกษาไม่มุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้ในศาสตร์ทางสังคมทุกสาขาเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาการ เฉพาะสาขาแต่อย่างใด แต่เป็นการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้องกับตน ดังนั้นกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา จึงต้องเน้นประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนโดยถือว่ากลุ่มนักเรียนมีความสำคัญมีครูเป็นแม่ทัพผู้ชี้นำ ผู้เชี่ยวชาญทาง รวมทั้งการนำวิธีการสอนหลายวิธี เป็นต้นว่า การสอนแบบสืบสวนสอบสวน การสอนแบบหน่วย การสอนแบบสถานการณ์จำลอง การสอนแบบแก้ปัญหา รวมทั้งให้นักเรียนได้มีโอกาสอภิปราย และแสดงความคิดเห็น ทั้งโดยการทำงานเป็นกลุ่ม และการทำงานตามลำพัง

สภาพการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไป เพนตัน (Fenton. 1967 : 25 - 58) ได้เสนอวิธีการสอนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การสอนแบบสืบสวนสอบสวน ครูอาจใช้วิธีการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นวิธีการที่เน้นให้นักเรียนรู้จักคิด โดยผ่านกระบวนการสืบสวน วิธีการนี้จะทำให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ รู้จักสาเหตุผล มีวิจารณ์มากกว่าการสอนแบบเก่าที่เน้นให้นักเรียนท่องจำ ซึ่งครูเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุด เป็นผู้คอยชี้แจงชี้แจงให้ความรู้แก่นักเรียน ส่วนนักเรียนก็เป็นผู้รับความรู้ การเรียนแบบนั้น ทำให้นักเรียนเสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์เพราะความรู้ที่ครูหา นั้นเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ในที่สุดนักเรียนจะกลายเป็นผู้ที่ไม่รู้อะไรเลย เพราะขาดประสบการณ์ การราชความคิด ดังนั้น การสอนวิชาสังคมศึกษา จึงเน้นในเรื่องการราชความคิดซึ่งเป็น สิ่งสำคัญของนักเรียนในอนาคต
2. การสอนแบบบรรยายจำเป็นที่จะต้องใช้ในการสอนวิชาสังคมศึกษาอยู่บ้าง แต่ครูไม่ควรใช้การสอนแบบบรรยายอยู่ตลอดเวลา ควรหาวิธีการสอนอื่นมาใช้ด้วย การสอนแบบ บรรยายนั้นเป็นที่ยอมรับกันว่า เป็นวิธีการสอนที่ทำให้นักเรียนได้รับความรู้และเนื้อหา มาก ถ้าครู บรรยายดีแต่จะนำไปใช้กับสภาพห้องเรียนอยู่ตลอดเวลาไม่ได้ การนำไปใช้ควรอยู่บนดุลพินิจของครู
3. การสอนแบบอภิปราย วิธีสอนอีกประเภทหนึ่งที่นำมาใช้สอนวิชาสังคมศึกษา คือ การสอนแบบอภิปราย เรื่องที่จะนำมาอภิปรายนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นความรู้ที่ถูกต้องในลักษณะ ที่เป็นข้อเท็จจริงเสมอไป เพราะข้อเท็จจริงเหล่านั้นนักเรียนสามารถจะอ่านได้ด้วยตนเอง ครู อาจจะใช้คำถามให้นักเรียนตอบปากเปล่าเพื่อตรวจสอบดูว่านักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจใน ข้อมูลที่สำคัญบางเรื่องเพียงใดในขณะที่มีการอภิปราย ครูอาจจะมีการบรรยายสั้น ๆ ซึ่งจะ ทำให้นักเรียนได้รับความรู้ใหม่อยู่เสมอ
4. การสอนแบบแก้ปัญหาเป็นวิธีสอนที่เข้ากันมากในการสอนวิชาสังคมศึกษา ทั้งทาง ทฤษฎีและทางปฏิบัติ นักเรียนอาจจะเริ่มต้นด้วยการถามปัญหาหรือคำถามที่เขาสงสัย และมีความหมายอย่างแท้จริงต่อชีวิตของเขา ด้วยแรงกระตุ้นที่อยากจะเรียนรู้จะทำให้เขาเกิดความ เข้าใจดีขึ้น จำได้นานและสามารถถ่ายทอดสิ่งที่เขาเรียนรู้ไปแล้วนั้นได้งายในสถานที่แห่งใหม่ นักเรียนจะรู้จักการคิดแก้ปัญหา ซึ่งสามารถสรุปเป็นทฤษฎีได้

นาคยา ภัทรแสงไทย (2525 : 158 - 162) กล่าวถึง การสอนวิชาสังคมศึกษา ดังนี้

1. การบรรยาย (Lecture) การสอนแบบบรรยายเป็นการอภิปรายเนื้อหาข้อความด้วยคำพูด มีลักษณะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ การบรรยายควรมีความมุ่งหมายเฉพาะอย่าง วิชาที่ดีกับการมุ่งให้มีข้อสรุป การเชื่อมโยงหัวข้อ ปัญหาหรือความคิดเห็นต่าง ๆ การสอนแบบบรรยายควรมีการจัดเตรียมเนื้อหาที่จะบรรยายและไม่ควรใช้เวลาเนิ่นนานเกินไป

2. การอภิปราย (Discussion) การสอนแบบอภิปรายเหมาะที่จะพัฒนาความคิด โดยครูต้องจัดบรรยากาศให้เป็นกันเอง มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นควรจัดพื้นที่ให้เหมาะสมกับการจัดอภิปรายโดยครูร่วมอภิปรายด้วย ไม่ควรวิพากษ์วิจารณ์อย่างเดียนักเรียนจะฝึกการเป็นผู้ประกอบการอยู่ร่วมกันในสังคม การยอมรับฟังและการเคารพในสิทธิของผู้อื่น

3. เกม (Education Games) การสอนแบบนี้นิยมใช้กันมากในวิชาสังคมศึกษา เกม หมายถึง กิจกรรมที่อาศัยการตัดสินใจอย่างอิสระแก่ผู้เล่นเกมที่นิยมใช้กันมากเป็นการสร้างสถานการณ์จำลอง หรือสร้างสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกับสภาพความเป็นจริงเพื่อมุ่งหวังให้นักเรียนเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ภายใต้โครงสร้างของสังคม ระบบกฎเกณฑ์ที่กำหนด ครูทำหน้าที่เพียงให้คำปรึกษาหรือเป็นกรรมการตัดสินหลังจากเล่นเกมจบแล้ว เกมจะให้ผลดีมากที่สุดสำหรับการพัฒนาทักษะทางสติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและการแก้ปัญหาพัฒนาความเข้าใจงานกระบวนการทางสังคมช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และประเมินบรรทัดฐานของวัฒนธรรมในสังคม

4. ตำราเรียน (Textbook) ตำราวิชาสังคมศึกษาจะบรรจุข้อเท็จจริงและคำจำกัดความต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้แสวงหาความคิดรวบยอดและข้อเท็จจริงตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ ตำราเรียนสามารถใช้ได้ตั้งแต่ชั้นนํ้าจนถึงขั้นประเมินผล

7. ทักษะในวิชาสังคมศึกษา

การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาจะให้บรรลุจุดมุ่งหมายให้ได้นั้น จำเป็นต้องมีการฝึกทักษะให้แก่ นักเรียน ซึ่ง สุนทร สุนันท์ชัย (2514 : 10 - 14) กล่าวว่า ทักษะที่จำเป็นในวิชาสังคมศึกษาที่ครูควรฝึกให้นักเรียนมีดังนี้

1. ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้นักเรียนอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกันกับผู้อื่นอย่างราบรื่น เช่น ทักษะการเป็นผู้ให้และการเป็นผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การรับผิดชอบหน้าที่ การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

2. ทักษะในการศึกษาค้นคว้า (Social Studies Skill) เป็นทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ เช่น ทักษะในการรวบรวมข้อมูล การอ่านแผนที่และการรายงาน เป็นต้น

3. ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม (Group Work Skill) เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการวางแผน ทักษะการเป็นผู้นำ เป็นต้น

4. ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) ได้แก่ ทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การคิดวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีเหตุผล เป็นต้น

ประพนธ์ เดชชัย (2521 : 79 - 82) ได้กล่าวถึงทักษะทางวิชาสังคมศึกษาที่สำคัญมีดังต่อไปนี้

1. ทักษะในการอ่าน (Reading Skill) เป็นทักษะพื้นฐานของวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ การอ่าน การตีความ การจับใจความ การจัดลำดับ รู้จักเก็บความคิดในเรื่องที่อ่านมาสัมพันธ์กันได้

2. ทักษะในการคิด (Thinking Skill) เป็นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล รู้ว่าอะไรเป็นข้อเท็จจริง อะไรเป็นความคิดเห็น การฝึกหัดมีความนึกคิดวิพากษ์วิจารณ์จะช่วยให้นักเรียนหาทางเลือกเป็นและรู้จักตัดสินใจได้ถูกต้องตามสถานการณ์ สิ่งเหล่านี้ต้องฝึกมาก ๆ เพื่อให้เกิดทักษะ

3. ทักษะในการค้นคว้าวิจัย (Research Skill) ทักษะนี้ควรเริ่มตั้งแต่ขั้นต้นของการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยเริ่มจากการค้นคว้าในห้องสมุด จดโน้ตย่อและนำมารายงานหรือเขียนรายงาน จดใจความจากการฟัง การอ่านหนังสือหรือการฟังจากวิทยุ โทรทัศน์หรือภาพยนตร์ สิ่งเหล่านี้เป็นการเริ่มต้นของการวิจัยทั้งสิ้น

4. ทักษะในการอ่านแผนที่ (Map and Globe Skills) ทักษะนี้มีความจำเป็นในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทางวิชาสังคมศึกษาให้เกิดประโยชน์และนำมาใช้ในชีวิตจริงได้ เช่น รู้จักการอ่านแผนที่และแผนที่ที่ถูกต้อง รู้จักทิศทาง ระยะทาง มาตรฐาน การหาตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่ต่าง ๆ อันมีส่วนเกี่ยวข้องมาถึงชีวิตมนุษย์ เป็นต้น

นาคยา ภักธสงไทย (2525 : 198 - 199) ได้กล่าวถึงทักษะในวิชาสังคมศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ทักษะทางวิชาการ (Academic Skills) และทักษะทางสังคม (Social Skills)

ทักษะทางวิชาการ ประกอบด้วย

1. การอ่าน (หนังสือ บทความ วารสาร หนังสือพิมพ์ ภาคนวนก บทสรุปย่อ)
2. การมองเห็น (ภาพยนตร์ รูปภาพ ภาพปริงาสและสิ่งแวดลอมทางธรรมชาติ)
3. การฟัง (เครื่องบันทึกเสียง เทป วิทยุ ครู พ่อแม่ และกลุ่มเพื่อน)
4. การเขียนโครงร่าง (จากปากเปล่า ข้อมูลสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ)
5. การสร้างแผนภูมิ
6. การอ่านและตีความแผนที่
7. การจดร้นดย่อ (การศึกษาจากคำถามระหว่างการอ่านหรือการฟังวิทยากร)
8. การเขียนหรือให้ชื่อเรื่อง (สำหรับการแสดงไว้บนกระดานสาส์ เป็นต้น)
9. การเขียนไดอะแกรม (เช่น โครงสร้างของวัฒนธรรมต่าง ๆ กัน)
10. การแสดงตาราง (เช่น ความคิดเห็นของนักเรียนจากการตอบข้อความต่าง ๆ

แสดงออกมาในรูปของตาราง เป็นต้น)

11. การสร้างเส้นเวลา (เช่น การแสดงเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้น)
12. การถามคำถาม (เช่น จากวิทยากร) ให้นักเรียนเห็นว่าคำถามต่าง ๆ กัน

ย่อมมีความหมายต่างกันด้วย

ทักษะทางสังคมประกอบด้วย

1. การวางแผนร่วมกับผู้อื่น
2. การมีส่วนร่วมในโครงการต่าง ๆ
3. การมีส่วนร่วมในการอภิปรายกลุ่ม
4. การสนองตอบอย่างมีมารยาทต่อคำถามของผู้อื่น
5. การเป็นผู้นำอภิปราย
6. การแสดงความรับผิดชอบ
7. การช่วยเหลือผู้อื่น

ทักษะที่จำเป็นในวิชาสังคมศึกษาที่กล่าวมาแล้วนี้ ครูควรจัดให้นักเรียนฝึกฝนระหว่าง การจัดการเรียนการสอนให้ครบถ้วน เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคย เกิดความคล่องตัวและเกิด ความชำนาญที่จะนำเอาทักษะต่าง ๆ ไปใช้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

8. การประเมินผลการเรียนการสอน

การประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาแนวใหม่จะมุ่งวัดทักษะ เจตคติ และความสามารถเชิงพฤติกรรมโดยไม่วัดความรู้แต่เพียงอย่างเดียว การประเมินผลวิชาสังคมศึกษานั้น ทำได้หลายวิธี (กระทรวงศึกษาธิการ. 2520 : 178)

1. การสังเกต สังเกตความประพฤติ การเล่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น การรักษาสาธารณสมบัติ การไม่ดูดาบในการทำงาน การแสดงความคิด ความรับผิดชอบและความสำเร็จในการทำงาน
 2. การตรวจผลงานภาคปฏิบัติ การทำแผนที่ แผนที่ แผนผัง การจัดชั้นเรียน การปรับปรุงบริเวณโรงเรียน การรายงาน การตรวจสอบผลงานและกิจกรรมทุกอย่างในการเรียนวิชาสังคมศึกษา
 3. การสัมภาษณ์เมื่อจบเรื่องหรือกิจกรรมหนึ่ง ๆ โดยซักถาม เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจ ความสนใจ เจตคติ ความคิดเห็นและการประเมินตนเองในกิจกรรมนั้น
 4. การทดสอบข้อเขียน ทดสอบด้วยการตั้งคำถามให้ครอบคลุมสิ่งที่ได้เรียนไปแล้วใน ระยะเวลาหนึ่ง ๆ 1 ชั่วโมงที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจและความคิดเห็นของนักเรียน
- จากการศึกษาค้นคว้าดังกล่าว เห็นได้ชัดว่า วิชาสังคมศึกษามีความสำคัญต่อการเรียน สามารถนำประโยชน์จากการศึกษาเล่าเรียนไปปรับใช้ในชีวิตจริง ทำให้นักเรียนยอมรับ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ดังนั้น ครูสังคมศึกษาจึงมีหน้าที่ในการแสวงหาเทคนิควิธี การสอน ตลอดจนวัดผลประเมินผลแบบต่าง ๆ มาดำเนินการจัดการสอนตามความเหมาะสมกับเนื้อหา และตัวนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและปฏิบัติตนให้เป็น ประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ในปัจจุบันถือว่านักเรียนเป็นศูนย์กลาง การเรียนที่มีบทบาทมากที่สุด มีครูเป็นมัคคุเทศก์ที่เชี่ยวชาญคอยนำทาง ร่วมปฏิบัติ จัดกระทำและ

แก้ปัญหาาร่วมกัน ครูจึงต้องพัฒนาตัวเอง แสวงหาวิธีการต่าง ๆ เลือกสรรเทคนิคการสอนหลาย ๆ แบบประกอบการใช้อุปกรณ์การสอนประเภทต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับบทเรียน จัดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนทำอย่างเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของนักเรียนเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ ค่านิยมที่ถูกต้อง เตรียมพร้อมที่จะเผชิญสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและอย่างรวดเร็ว รู้จักนำความรู้ที่ได้รับไปปรับตัวให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในโลกปัจจุบันได้อย่างมีความสุข

เอกสารเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป

1. ความหมายของบทเรียนสำเร็จรูป

บทเรียนสำเร็จรูปเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ทางการศึกษามาก มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของบทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้

ชม ภูมิภาค (2521 : 11 - 12) กล่าวถึงบทเรียนสำเร็จรูปว่า เป็นการสอนที่แบ่งเนื้อเรื่องที่สอนออกเป็นหน่วยย่อย ๆ ต่อเนื่องกันตามลำดับ เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนกำหนดไว้ล่วงหน้า เนื้อหาที่เรียนแบ่งเป็นตอนย่อย ๆ แต่ละตอนเรียกว่ากรอบ ซึ่งผู้เรียนจะต้องอ่านและตอบสนองทุกกรอบเป็นลำดับต่อเนื่องกันจนจบบทเรียน เมื่อมีการตอบสนองแต่ละกรอบ ผู้เรียนจะทราบทันทีว่าตอบถูกหรือผิด เพราะแต่ละกรอบจะมีคำตอบที่ถูกต้องมาให้

บันลือ พฤกษ์วัน (2522 : 120) กล่าวว่า บทเรียนสำเร็จรูปเป็นบทเรียนที่จัดทำสำเร็จวางไว้เป็นขั้น ๆ สำหรับผู้เรียนปฏิบัติตามคำสั่งที่กำหนดไว้ในแต่ละตอน จัดเป็นเครื่องมือชนิดหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถเรียนไปตามความสามารถของตนเอง การจัดทำจะต้องสร้างด้วยความละเอียดรอบคอบ ครอบคลุมพื้นฐานการค้นคว้าวิจัยในด้านสรีรวิทยา จิตวิทยา สังคมวิทยาและสภาพแวดล้อมของกลุ่มเด็กที่จะเรียน บทเรียนจะต้องจัดทำตามลำดับขั้น ส่วนที่เรียนก่อนจะเป็นพื้นฐานในการเรียนขั้นต่อไปและเป็นไปตามหลักการเรียนรู้ที่ถูกต้อง

ประยงค์ นาโต (2527 : 19) ได้ให้ความหมายของบทเรียนสำเร็จรูปไว้ว่า เป็นสื่อการเรียนการสอนอย่างหนึ่ง ซึ่งทำเป็นหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ที่จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและอัตราการเรียนรู้จะเป็นไปตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

จากความหมายที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปเป็นเครื่องมือการศึกษาอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้สิ่งพิมพ์เป็นสื่อ จัดทำด้วยความละเอียดรอบคอบ โดยอาศัยพื้นฐานจากการค้นคว้าวิจัยในด้านต่าง ๆ เช่น สรีรวิทยา จิตวิทยา สังคมวิทยา ตลอดจนสภาพแวดล้อมของผู้เรียนแล้ว เสนอบทเรียนอย่างมีระบบตามลำดับเนื้อหาจากความรู้เบื้องต้นไปสู่ความรู้ใหม่ที่ยุ่งยากซับซ้อนขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เองตามความสามารถของแต่ละบุคคล

2. ลักษณะสำคัญของบทเรียนสำเร็จรูป

ได้มีผู้กล่าวถึงลักษณะของบทเรียนสำเร็จรูปไว้หลายท่านด้วยกัน เช่น ฟราย (Fry. 1963 : 2 - 3) ทรอว์ (Traw. 1963 : 93) แชรรม (Schramm. 1964 : 99) แฮริง (Haring. 1972 : 85 - 88) ไพโรจน์ เปาใจ (2520 : 1 - 2) สันทัต ภิบาลสุข (2522 : 52) และประยงค์ นาโต (2527 : 20 - 21) เป็นต้น ซึ่งพอจะสรุปลักษณะที่สำคัญของบทเรียนสำเร็จรูปได้ดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาวิชาถูกแบ่งออกเป็นขั้นย่อย ๆ ซึ่งเรียกว่า "กรอบ" (Frame) และกรอบเหล่านี้จะเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก โดยมีขนาดแตกต่างกัน ตั้งแต่ประโยคหนึ่งจนถึงข้อความเป็นตอน ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนไปทีละน้อย ๆ จากสิ่งที่รู้แล้วไปสู่ความรู้ใหม่ เป็นการสร้างความสนใจของนักเรียนไปในตัว

2. ภายในแต่ละกรอบจะต้องให้นักเรียนมีการตอบสนอง (Response) เช่น ตอบคำถามหรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ทำให้นักเรียนแต่ละคนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของบทเรียน

3. นักเรียนได้รับการเสริมแรงย้อนกลับทันที (Immediate Feedback Reinforcement) คือจะได้รับทราบคำตอบที่ถูกต้องทันที ซึ่งทำให้นักเรียนทราบว่าคำตอบของตนถูกหรือผิดและสามารถแก้ไขความเข้าใจผิดของตนได้ทันที

4. การจัดเรียงลำดับหน่วยย่อย ๆ ของบทเรียนต้องต่อเนื่องกันไปตามลำดับจากง่ายไปหายาก การนำเสนอเนื้อหาในแต่ละกรอบควรลำดับขั้นของเรื่องให้ชัดเจนเพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจและทำให้ผู้เรียนตอบสนองเรื่องนั้นได้โดยตรง

5. ผู้เรียนต้องปฏิบัติหรือตอบคำถามแต่ละกรอบไปตามวิธีที่กำหนดให้

6. ผู้เรียนค่อย ๆ เรียนเพิ่มเติมขึ้นเรื่อย ๆ ทีละขั้น

7. ผู้เรียนมีโอกาสรียนด้วยตนเองโดยไม่จำกัดเวลา การใช้เวลาในการศึกษาบทเรียนนั้นขึ้นอยู่กับสติปัญญาและความสามารถของนักเรียนแต่ละคน

8. บทเรียนสำเร็จรูปที่ตั้งจุดมุ่งหมายเฉพาะเอาไว้แล้ว มีผลทำให้สามารถวัดได้ว่าบทเรียนนั้น ๆ ได้บรรลุเป้าหมายหรือไม่

9. บทเรียนสำเร็จรูปยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง กล่าวคือ ต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นเกณฑ์ ดังนั้นจึงต้องนำเอาบทเรียนที่เขียนขึ้นไปทดลองใช้กับผู้ที่สามารถใช้บทเรียนนั้นได้ เพื่อแก้ไขจุดบกพร่องและปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้นก่อนที่จะนำไปใช้จริง

3. หลักจิตวิทยาที่นำมาใช้กับบทเรียนสำเร็จรูป

หลักการเบื้องต้นทางจิตวิทยาที่นำมาเป็นพื้นฐานของการเรียนการสอนกับบทเรียนสำเร็จรูปนั้น วาสนา ขาวหา (2522 : 21) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งพฤติกรรมที่เกิดการเรียนรู้นี้ บลูม (Bloom) ได้จำแนกออกเป็น 3 ด้านคือ

1. พฤติกรรมทางพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) คือ กิจกรรมทางด้านความคิด ซึ่งเป็นกระบวนการทางสมอง เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง หลักเกณฑ์ ความคิดรวบยอด

2. พฤติกรรมทางจิตพิสัย (Affective Domain) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่กระทำให้เกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการได้ไม่ง่ายดายนัก เป็นพฤติกรรมที่วัดหรือสังเกตได้ยาก พฤติกรรมในส่วนนี้เมื่อได้รับการสั่งสมไปนาน ๆ ก็กลายเป็นทัศนคติและค่านิยม

3. พฤติกรรมทางทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) เป็นการใช้กล้ามเนื้อในการทำกิจกรรมทางความคิดอยู่บ้าง แต่น้อยมาก พฤติกรรมด้านนี้มุ่งพัฒนาไปสู่ความเป็นทักษะหรือความชำนาญคล่องแคล่วในการเคลื่อนไหวและใช้กล้ามเนื้อให้เกิดประสิทธิภาพ

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ (2528 : 180) กล่าวถึง กฎการเรียนรู้ที่ได้จากการทดลองของ ธอร์นดิก ซึ่งนำมาใช้กับบทเรียนสำเร็จรูปได้คือ

1. กฎแห่งผล (Law of Effect) ซึ่งกล่าวว่า สิ่งมีชีวิตจะเรียนรู้ในสิ่งที่ก่อให้เกิดผลตอบสนองที่ตนมีความพอใจได้เร็วและจะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนไม่พอใจได้ช้ากว่า ความต่อเนื่องระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองหรือพฤติกรรมที่แสดงออกนั้นถูกต้อง ผู้เรียนมักสนใจที่จะเรียนและฝึกฝนในสิ่งที่ตนเองพอใจและคิดว่าทำได้สำเร็จ

2. กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) พฤติกรรมที่ทําอยู่เสมอ ย่อมเกิดความคิดคล่องแคล่ว กฎข้อนี้เป็นเรื่องของการกระทำซ้ำบ่อย ๆ เพื่อให้เกิดความแน่ใจ เรียนรู้ได้นานและคงทนถาวร

3. กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) เมื่อผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียน ถ้าได้เรียนสมความปรารถนาจะทำให้เกิดความพอใจ ถ้าไม่ได้เรียนจะเกิดความรำคาญใจและเมื่อผู้เรียนยังไม่พร้อมที่จะเรียน ถ้าถูกบังคับให้เรียนย่อมเกิดความไม่พอใจ

4. ส่วนประกอบที่สำคัญของบทเรียนสำเร็จรูป

บทเรียนสำเร็จรูปที่ดีต้องเรียบเรียงคำถามในกรอบต่าง ๆ ให้เกี่ยวกับคำอธิบาย ทำไว้เบื้องต้น คำถามในกรอบต่อไปต้องมีความสัมพันธ์กับคำถามในกรอบแรก ๆ และยากขึ้นตามลำดับ ซึ่งประกอบด้วย กรอบ 3 ประเภทคือ

1. กรอบที่ให้คำอธิบายไว้เพื่อตั้งต้น เรียก Set Frame

2. กรอบที่ประอบด้วยคำถามที่เกี่ยวข้องกับคำอธิบายเบื้องต้น หรือกรอบฝึกหัด เรียก Practice Frame

3. กรอบสรุป เพื่อให้ผู้เรียนได้วัดผลตัวเองว่าเข้าใจสิ่งที่เรียนมามากน้อยเพียงใด เรียก Terminal Frame (วิณา วโรตมะวิษณุ. 2521 : 49)

นอกจากนี้ บรรณา ใจสะอาด (2522 : 39 - 40) ยังได้ขยายกรอบของบทเรียนสำเร็จรูปเป็น 4 ประเภท คือ กรอบตั้งต้น (Set Frame) กรอบฝึกหัด (Practice Frame) กรอบสรุปหรือกรอบส่งท้าย (Terminal Frame) และกรอบรองส่งท้าย (Subterminal Frame) ซึ่งเป็นกรอบที่ให้ความรู้ที่จำเป็นแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนสนองตอบในกรอบสรุปได้ถูกต้อง การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปจึงมักสร้างกรอบส่งท้ายหรือกรอบสรุปก่อนกรอบรองส่งท้าย

ส่วนปริบดี นิยมแจ่ม (2518 : 1 - 2) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการของบทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Objective) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้เป็นเกณฑ์สำหรับวัดพฤติกรรมของนักเรียน หลังจากนักเรียนได้เรียน เนื้อหาวิชาจบแล้วว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงใด
2. เนื้อหาวิชาถูกแบ่งออกเป็นแต่ละสิ่งกับ ซึ่งเรียกว่า "บท" แต่ละบทจะถูกแบ่งออกเป็นขั้นเล็ก ๆ ตามลำดับ เรียกว่า "กรอบ" (Frame) แต่ละกรอบจะมีคำอธิบายเนื้อหา ตัวอย่างและคำถามให้นักเรียนตอบ เมื่อนักเรียนตอบเสร็จแล้วก็ตรวจสอบได้จากเฉลยที่อยู่นอกกรอบนั้น อาจจะเป็นกรอบถัดไปหรือหน้ากรอบถัดไปก็ได้ ถ้านักเรียนตอบถูกก็ศึกษากรอบต่อไป แต่ถ้าตอบผิดก็ให้กลับไปศึกษากรอบที่แล้ว ๆ มาอีกครั้งตามคำสั่งที่ปรากฏในบทเรียนแล้วจึงตอบใหม่
3. แบบทดสอบท้ายบท เป็นแบบทดสอบทำซ้ำเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ว่า เมื่อนักเรียนได้เรียนเนื้อหาวิชาแต่ละบทแล้ว นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชานั้นมากน้อยเพียงใด นักเรียนได้บรรลุตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมหรือไม่

5. หลักการของบทเรียนสำเร็จรูป

สุนันท์ สังข์อ่อน (2526 : 120) ได้กำหนดหลักการของบทเรียนสำเร็จรูปไว้ 5 ประการดังนี้

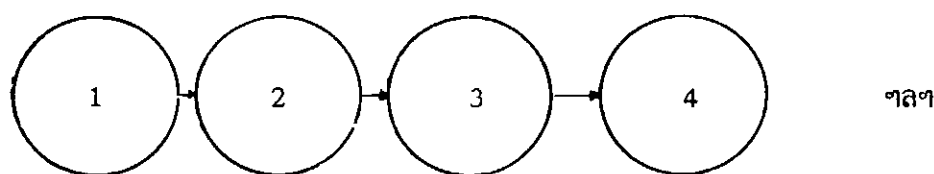
1. แบ่งเนื้อหาออกเป็นข้อย่อย ๆ (Small Step) ในการแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยหรือข้อย่อย ๆ นี้ ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน
2. เป็นบทเรียนที่มุ่งให้นักเรียนเรียนด้วยตัวเอง (self-Pacing)
3. ผู้เรียนร่วมกิจกรรมมากที่สุด (Active Participation) โดยในแต่ละกรอบจะใช้หลักของความสัมพันธ์ของสิ่งเร้าและการตอบสนอง ผู้เรียนจะต้องตอบคำถามในแต่ละกรอบ ผู้เรียนจึงมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด
4. มีข้อมูลย้อนกลับหรือประเมินผลตนเองได้ทันที (Immediate Feedback) คำตอบที่นักเรียนสามารถตรวจดูว่าถูกต้องหรือไม่นั้นทำให้นักเรียนเกิดแรงเสริมทางบวก (Positive Reinforcement) ในการเรียนรู้กรอบต่อไป

5. การทดลองหาประสิทธิภาพของบทเรียน (Testing) บทเรียนสำเร็จรูป เมื่อสร้างเสร็จแล้วจะหาประสิทธิภาพของบทเรียนอย่างมีระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่า บทเรียน ช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุด

6. ประเภทของบทเรียนสำเร็จรูป

ยุพิน พิศกุล (2524 : 302 - 318) และสุนันท์ สังข์อ่อง (2526 : 120 - 122) ได้กล่าวถึงประเภทของบทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้

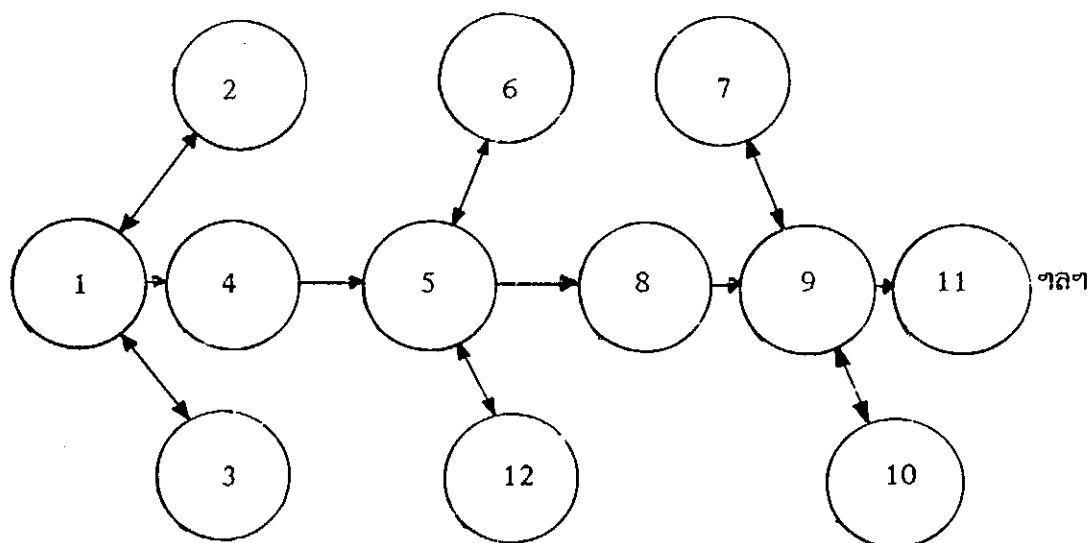
1. บทเรียนสำเร็จรูปชนิดเส้นตรง (Linear Program) คือ บทเรียน สำเร็จรูปที่จัดทำให้ทุกคนได้อ่านข้อความเดียวกันตามลำดับเดียวกันและตอบคำถามเหมือนกัน ผู้คิดบทเรียนสำเร็จรูปชนิดนี้คือ B.F.Skinner ข้อบกพร่องของบทเรียนชนิดนี้คือ นักเรียนที่ ตอบผิดต้องกลับไปอ่านซ้ำจนครบเดิวก่อนที่จะอ่านกรอบถัดไป ดังนั้น ข้อแตกต่างระหว่าง นักเรียนแต่ละคน คือ เวลาที่ใช้ในการศึกษาบทเรียนต่างกันตามความสามารถ ลำดับขั้นของ การเรียนรู้บทเรียนสำเร็จรูปชนิดเส้นตรงจะเป็นดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ลำดับขั้นการเรียนรู้ของบทเรียนสำเร็จรูปชนิดเส้นตรง

2. บทเรียนสำเร็จรูปชนิดสาขา (Branching Program) บทเรียนสำเร็จรูปชนิดนี้ จะมีลักษณะตรงข้ามกับแบบเส้นตรง คือ นักเรียนทุกคนไม่จำเป็นต้องเรียนรู้ในลักษณะเดียวกันหรือ ตามแผนเดียวกัน หากแต่นักเรียนมีโอกาสดัดลัดสนใจเลือกคำตอบต่าง ๆ กัน จากตัวเลือกที่ทำให้ บทเรียนสำเร็จรูปชนิดนี้ประกอบด้วยกรอบหลักซึ่งนักเรียนทุกคนจะต้องเรียน ซึ่งกรอบเหล่านี้เรียกว่า กรอบยี่น หมายถึง กรอบที่เป็นลำดับที่แท้จริงของบทเรียนแต่ละกรอบ ถ้านักเรียนทำถูกต้องก็จะ

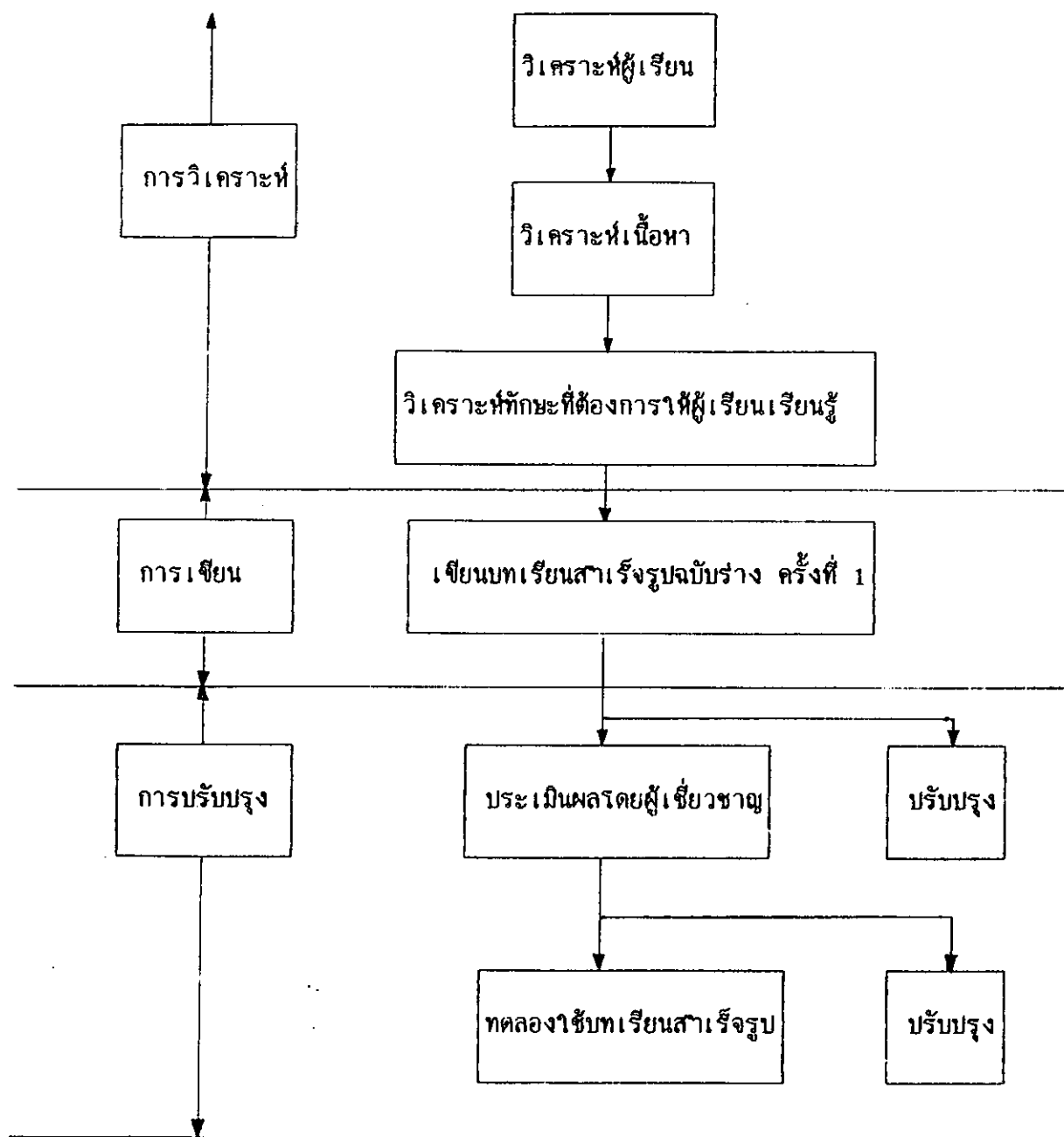
เรียนตามกรอบขึ้นไปตลอด ในแต่ละกรอบนี้จะบรรจุเนื้อหาที่เป็นหลักของเรื่องแล้วด้วยปัญหาให้นักเรียนตอบ ลักษณะของปัญหาเป็นแบบให้เลือกตอบ เมื่อนักเรียนเลือกคำตอบแล้วก็จะมีคำสั่งท้ายตัวเลือกให้ไปอ่านที่กรอบสาขา ซึ่งจะเป็นกรอบที่บอกว่าผู้เรียนทำผิดหรือถูก ถ้าผู้เรียนทำถูกก็จะทำกรอบต่อไป ถ้าผู้เรียนทำผิดก็จะอ่านคำอธิบายเพิ่มเติมที่กรอบสาขาแล้วย้อนมาทำที่กรอบขึ้นไปใหม่จนกว่าจะทำถูกต้อง ลำดับขั้นการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนจึงแตกต่างกัน ดังภาพประกอบ 2 แสดงลักษณะของบทเรียนสำเร็จรูปชนิดสาขา

ภาพประกอบ 2 ลำดับขั้นการเรียนรู้ของบทเรียนสำเร็จรูปชนิดสาขา

7. วิธีดำเนินการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป

เทียมการาจัน (Thiagarajan. 1976 : 19) ได้เขียนภาพประกอบแสดงขั้นตอนการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปไว้ดังนี้

ภาพประกอบ 3 แสดงขั้นตอนการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป

สำหรับการขั้นตอนการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปอย่างละเอียดนั้น เบรื่อง กุมท (2519 : 12 - 38) และปรัชญา ใจสะอาด (2522 : 56 - 57) ได้ชี้แจงขั้นตอนการสร้างไว้ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร (Study of Syllabus) เพื่อจะได้ทราบว่า จะต้องสอนอะไรบ้าง รวมทั้งการศึกษาจากประมวลการสอน คู่มือครู ตำราและการสัมภาษณ์ ขอคำแนะนำจากผู้รู้ เพราะจะทำให้ทราบถึงลำดับขั้นการสอน การคะเนเวลาที่ใช้ในการสอน ช่วยกำหนดความถี่และขอบข่ายของเนื้อหาวิชา ทำให้เกิดแนวคิดในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปได้ดีขึ้น
2. นำความรู้ที่ได้จากหลักสูตรมาผนวกเข้ากับความต้องการของเด็กและตั้งจุดมุ่งหมายเฉพาะในการสร้างบทเรียนนั้น ๆ ซึ่งมีความพอเหมาะที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้
3. การวางขอบเขตของงาน (Scheme of Work) หรือการวางเค้าโครงเรื่องจะช่วยในการลำดับเรื่องราวก่อนหลังและป้องกันการหลงลืมเรื่องราวบางตอน การเขียนบทเรียนสำเร็จรูปนั้นต้องแยกเนื้อหาออกเป็นตอน ๆ และให้แต่ละตอนสัมพันธ์กัน จึงจำเป็นต้องลำดับเรื่องราวก่อนหลัง
4. รวบรวมและจัดจำแนกเรื่องราว (Collection and Organization of Materials) เป็นขั้นที่ต้องรวบรวมทุกอย่าง เช่น ตำรา ภาพประกอบ การจดบันทึก การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดลอง
5. ลงมือเขียนบทเรียนสำเร็จรูป (Writing of Frames) หรือหาหรือหน่วยย่อยของบทเรียนสำเร็จรูปควรมีลักษณะดังนี้
 - 5.1 เขียนเนื้อหาเป็นหน่วยย่อย ๆ ซึ่งแต่ละหน่วยทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในหน่วยย่อยถัดไป
 - 5.2 มีเนื้อหาและคำอธิบายที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน
 - 5.3 ทำให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลมากที่สุด
 - 5.4 การเขียนเนื้อหาในแต่ละหน่วยย่อยควรพาตึงไปถึงหน่วยย่อยที่ผู้เรียนได้ศึกษามาแล้ว เพื่อเป็นการทบทวนสิ่งที่เรียนไปแล้ว
 - 5.5 ให้ทราบคำตอบที่ถูกต้องเพื่อเป็นการเสริมแรง

5.6 เนื้อหาของบทเรียนในแต่ละกรอบต้องเขียนด้วยภาษาที่ชัดเจน ถูกต้องตามหลักภาษา หากใช้ศัพท์ควรเป็นศัพท์ที่เหมาะสมกับพื้นฐานและอายุของผู้เรียน เนื้อเรื่องถูกต้องตามหลักวิชา และมีความต่อเนื่องในแต่ละกรอบ

หลังจากสร้างบทเรียนสำเร็จรูปแล้ว ต้องมีการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข เพราะจะทำให้ทราบถึงข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อจะได้ทำการปรับปรุงแก้ไขบทเรียนที่สร้างขึ้นก่อนที่จะนำไปใช้จริง ไพโรจน์ เบาใจ (2520 : 26 - 30) และปรัชญา ใจสะอาด (2522 : 62 - 63) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการทดลองใช้บทเรียนสำเร็จรูปและปรับปรุงบทเรียนสำเร็จรูปไว้สอดคล้องกันดังนี้

1. นำออกทดลองใช้เป็นรายบุคคลและปรับปรุงแก้ไข (One to One Testing or Individual Try Out and Revised) นักเรียนที่นำมาทดลองใช้บทเรียนควรเป็นนักเรียนที่เรียนอ่อน เพราะถ้าเด็กเรียนอ่อนสามารถเรียนบทเรียนได้ ก็มั่นใจได้ว่าเด็กปานกลางหรือเด็กเก่งจะไม่มีปัญหาในการเรียนบทเรียนสำเร็จรูปนี้ ก่อนอื่นต้องบอกให้ผู้เรียนทราบว่าผู้ทดลองต้องการให้นักเรียนหาข้อความที่อ่านแล้วไม่เข้าใจ หรือกรอบใดที่ไม่สอดคล้องกับความคิดรวบยอดที่เขาได้มาจากตอนต้น หากนักเรียนตอบคำถามในกรอบใดผิดหรือตอบไม่ได้ ผู้ทำการทดลองจะอธิบายเรื่องราวในกรอบนั้น ๆ กับผู้เรียนทันทีพยายามค้นหาว่าอะไรเป็นสาเหตุ การทดลองเป็นรายบุคคลนี้จะต้องทำไปทีละคน ประมาณ 3 - 4 คน หลังจากได้ข้อมูลแล้วจึงทำการปรับปรุงบทเรียนสำเร็จรูปด้านเทคนิคการเขียนและแก้ไขทางภาษา
2. การทดลองใช้เป็นกลุ่มเล็กและปรับปรุงแก้ไข (Small Group Testing or Group Try Out and Revised) ใช้ผู้เรียนประมาณ 5 - 10 คน ต่างกับการทดลองใช้เป็นรายบุคคลตรงที่ ขณะที่นักเรียนกำลังศึกษาบทเรียนอยู่ไม่มีการติดต่อเป็นส่วนตัวระหว่างผู้ทดลองกับนักเรียน นักเรียนที่เลือกมาเป็นระดับปานกลาง เริ่มด้วยการชี้แจงให้นักเรียนทั้งกลุ่มทราบถึงวิธีศึกษาบทเรียนสำเร็จรูป แล้วให้นักเรียนเริ่มศึกษาบทเรียนไปพร้อมกัน หลังจากนักเรียนศึกษาบทเรียนจบ ผู้ทำการทดลองอธิบายปัญหาและส่วนที่บกพร่องร่วมกับกลุ่มนักเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงบทเรียนสำเร็จรูปอีกครั้งหนึ่ง

3. การทดลองกับกลุ่มใหญ่หรือการทดลองภาคสนามและปรับปรุง (Field Testing and Revised) วิธีการเหมือนการทดลองกับกลุ่มเล็ก ต่างกันตรงที่การทดลอง

ครั้งนี้มีสภาพเหมือนห้องเรียนจริงและให้นักเรียนแต่ละคนบันทึกเวลาที่ใช้ในการเรียนบทเรียนจนจบ หลังจากผู้เรียนศึกษาบทเรียนสำเร็จรูปเสร็จแล้ว ผู้ทำการทดลองซักถามถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ผู้เรียนพบจากการศึกษาบทเรียน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงบทเรียนอีกครั้งหนึ่งก่อนนำไปใช้กับชั้นเรียนจริง ๆ

8. ข้อเสนอแนะในการจัดทำบทเรียนสำเร็จรูปในการเรียนการสอน

เทคนิควิธีการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปนั้น สุรินทร์ สังข์อ่อง (2526 : 123)

ได้แบ่งเป็น 3 รูปแบบด้วยกันคือ

1. แบบกรรมตา (Spiral) เป็นบทเรียนที่สร้างขึ้นโดยเน้นการเรียนรู้ที่ได้จาก ความทรงจำในสิ่งที่เรียนรู้ไปและจัดลำดับขึ้นในการเรียนรู้จากสิ่งที่ง่ายไปจนถึงมันที่ซับซ้อนขึ้น
2. แบบสืบสวน (Discovery) เป็นแบบที่ให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (Self-Evident Information) และกระตุ้นนักเรียนไปสู่การเรียนรู้มันที่ค้นด้วยตนเอง
3. แบบนักเรียนทำกิจกรรมหาคำตอบเอง (Heuristic Technique) เป็นแบบที่เปิดโอกาสให้นักเรียนทำกิจกรรมแล้วตอบในแต่ละกรอบด้วยตนเอง

ในการสอนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปนี้ นักเรียนมีโอกาสที่จะเรียนรู้ไปตามอัตราความสามารถของตนเอง โดยมีผู้ช่วยสอน 2 อย่างคือ บทเรียนทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยสอนและครูเป็นบุคคลที่ช่วยอธิบายข้อข้องใจเมื่อนักเรียนต้องการให้ช่วยเหลือ บทบาทของครูในการสอนโดยการใช้บทเรียนสำเร็จรูปคือ ทำหน้าที่ช่วยแนะนำในการเรียน (Director) วิเคราะห์และประเมินดูว่านักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ (Analyze) และทำหน้าที่ช่วยสอน (Tutor) โดยคอยอำนวยความสะดวกให้นักเรียนขณะเรียนจากบทเรียน (สุรินทร์ สังข์อ่อง. 2526 : 124)

9. กิจกรรมของนักเรียนขณะเรียนจากบทเรียนสำเร็จรูป

สุรินทร์ สังข์อ่อง (2526 : 124) ได้จัดลำดับขั้นของกิจกรรมของนักเรียนขณะเรียนจากบทเรียนสำเร็จรูปเอาไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้

1. นักเรียนต้องอ่านและศึกษาข้อความในแต่ละกรอบ (Read) เรียงตามลำดับจากกรอบแรกจนถึงกรอบสุดท้าย

2. นักเรียนจะต้องคิดตามไปขณะที่ศึกษาในแต่ละกรอบ (Think)
3. นักเรียนจะต้องตอบคำถามโดยเติมคำตอบในช่องว่างในแต่ละกรอบ

(Response)

4. นักเรียนต้องตรวจสอบคำตอบทันทีว่าถูกต้องหรือไม่ (Check)

10. ประโยชน์และข้อจำกัดของบทเรียนสำเร็จรูป

บทเรียนสำเร็จรูปที่ดีนั้นเป็นที่ยอมรับจากนักการศึกษาส่วนมากว่ามีคุณค่าต่อการเรียนและสามารถช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาได้มาก สมควรที่จะสนับสนุนให้มีการนำมาใช้อย่างกว้างขวาง แต่อย่างไรก็ตาม บทเรียนสำเร็จรูปก็อาจมีข้อจำกัดบ้างในบางเรื่องหรือบางสถานการณ์ ซึ่งสันทนต์ ภิบาลสุข (2522 : 62 - 65) ได้กล่าวไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อผู้เรียน

- 1.1 ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองตามความสามารถของแต่ละบุคคล คล้ายกับการเรียนกับครูแบบตัวต่อตัว
- 1.2 ช่วยแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้เรียนจะไม่ถูกถ่วงการเรียน ผู้เรียนไม่ต้องเร่งและไม่รู้สึกว่ามีบ่ามด้อย เพราะมีโอกาสทำผิดน้อยและมีโอกาสแก้ไขได้ทันที
- 1.3 ผู้เรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนของตนเองมากขึ้น เพราะทราบความก้าวหน้าของตนตลอดเวลา
- 1.4 ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการเอาใจใส่จากครูเป็นรายบุคคลมากขึ้น
- 1.5 ผู้เรียนที่ขาดเรียนมีโอกาสร่วมเรียนตามผู้เรียนคนอื่น
- 1.6 ผู้เรียนอาจใช้บทเรียนสำเร็จรูปทบทวนความรู้ หรืออาจใช้เป็นเครื่องมือช่วยสรุปการสอนแทนครู
- 1.7 กระตุ้นความสนใจในการเรียน อีกทั้งยังช่วยฝึกนิสัยให้ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ เชื่อมั่นในตนเอง รับผิดชอบต่อตนเองและรู้จักควบคุมตนเอง

2. ประโยชน์ต่อผู้สอน

2.1 ช่วยแบ่งภาระของครูในการสอนข้อเท็จจริง หรือวิชาพื้นฐาน ทำให้ครูมีเวลาสร้างสรรค์งานสอนหรือปรับปรุงการสอนได้มากขึ้นและมีเวลาที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนเร้าความสนใจ อภิปรายปัญหากับผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อยได้

2.2 ใช้เป็นสื่อการสอนสำหรับการสอนวิธีอื่น ๆ เช่น การสอนเป็นคณะ การสอนเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ที่ผู้เรียนมีความสามารถแตกต่างกันมาก หรืออาจใช้สอนซ่อมเสริมนักเรียนที่เรียนอ่อน

2.3 ช่วยทำให้ผู้สอนไม่ต้องกังวลถึงความเป็นระเบียบของห้องเรียนเพราะผู้เรียนตั้งใจเรียน

3. ประโยชน์ต่อผู้บริหารการศึกษา

3.1 ช่วยแก้ปัญหาและวิกฤตการณ์ทางการศึกษาในปัจจุบัน เช่น ปัญหาขาดแคลนครูผู้ชำนาญานวิชาใดวิชาหนึ่ง ปัญหาผู้เรียนกับห้องเรียน

3.2 ช่วยแก้ปัญหาโรงเรียนเล็กในชนบทที่มีผู้เรียนจำนวนน้อย จนไม่สามารถจัดครูสอนได้หรือสนองความต้องการของผู้เรียน ในกรณีที่ผู้เรียนเลือกเรียนบางวิชาน้อยเกินไป

3.3 สามารถเพิ่มจำนวนรายวิชาให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้มากวิชา โดยให้ผู้เรียนศึกษาได้ด้วยตนเองจากบทเรียนสำเร็จรูป

3.4 สามารถปรับปรุงประสิทธิภาพของครูที่ยังไม่มีประสบการณ์ในการสอน

11. ข้อจำกัดของบทเรียนสำเร็จรูป

1. บทเรียนสำเร็จรูปเหมาะสำหรับเนื้อหาที่เป็นเรื่องของความจริงหรือความรู้พื้นฐาน มากกว่าเนื้อหาที่ต้องการแสดงความคิดเห็นหรือเนื้อหาที่ลึกซึ้งมาก ๆ

2. บทเรียนสำเร็จรูปไม่ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพราะผู้เรียนทำตามหัวข้อที่ได้เรียบเรียงไว้

3. ผู้เรียนขาดทักษะในการเรียนหนังสือ เพราะผู้เรียนเขียนเฉพาะคำตอบเป็นบางคำเท่านั้น

4. ผู้เรียนขาดการสังคมติดต่อกันและกัน เพราะต้องทำงานด้วยตนเอง โดยทำ
 ตนเหมือนเครื่องจักรกล

5. ในกรณีที่ผู้เรียนมีจำนวนมากและอยู่ในห้องที่ต่างกัน ภาษาที่ใช้ในบทเรียน
 อาจเป็นปัญหาสำหรับผู้เรียนบางห้องได้

6. บทเรียนสำเร็จรูปไม่อาจใช้แทนครูได้โดยสิ้นเชิง เพราะผู้เรียนยังต้องการ
 คำชี้แจงแนะนำจากครู บทเรียนสำเร็จรูปจึงเป็นเพียงผู้ช่วยครู

7. การที่ผู้เรียนมีความแตกต่างระหว่างบุคคลนั้น คนที่เก่งอาจเรียนไปได้แล้ว
 อาจไม่ทำอะไรอีก ทำให้เบื่อหน่าย ครูจึงต้องระวังคอยเพิ่มงานอันพิเศษให้เขาได้ศึกษาเพิ่มเติม
 อีกด้วย

8. บทเรียนสำเร็จรูปจะมีสัมฤทธิ์ผลเพียงใดในการใช้นั้น ขึ้นอยู่กับว่าครูมีความเข้าใจ
 ในเรื่องบทเรียนสำเร็จรูปเพียงใด

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปเป็นสื่อและวิธีการสอนที่มีการจัดสร้าง
 ตามหลักวิชาการของการเรียนที่ถูกต้อง มีการกำหนดเนื้อหาอย่างแน่นอนเป็นไปตามลำดับขั้น สามารถ
 นำมาใช้กับนักเรียนได้เป็นจำนวนมากในเวลาเดียวกัน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างบทเรียน
 สำเร็จรูปในลักษณะเชิงเส้นตรง ในการนำปราชญ์เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนด้วยตนเองไปตามลำดับ
 ขั้นตอนของการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปเชิงเส้นตรง ในลักษณะการเรียนเป็นกลุ่มที่คละความ
 สามารถสูง ปานกลางและต่ำ เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสนการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม
 เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจในบทเรียน

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม

1. ความหมายของกลุ่ม คำว่า กลุ่ม (Group) ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย
 ทั้งในทางจิตวิทยาและจิตวิทยาสังคม ดังนี้

เดวิส (Davis. 1962 : 405) กล่าวว่า กลุ่มหมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคน
 ขึ้นไป มีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีเป้าหมายร่วมกันอย่างเห็นได้ชัด โดยทั่วไประบบกลุ่มมีความหมายนอกเหนือ
 จากการที่คนเรายู่ร่วมกันอย่างธรรมดา

กัลลี (Gulley) กล่าวว่า กลุ่มควรประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการคือ

1. มีวัตถุประสงค์ร่วมกันและวัตถุประสงค์ควรสนองความต้องการของสมาชิก

ทุกคนในกลุ่ม

2. มีผลการทำงานอันเกิดจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม

3. มีการสื่อสารทางวาจาหรืออย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

ฉลอง ภิรมย์รัตน์ (2521 : 1 - 3) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาร่วมกันสนใจประพฤติดุติบัญญัติในสิ่งที่เป็นปทัสถานและ จุดมุ่งหมายร่วมกันโดยที่ต่างก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วย ลักษณะร่วมกันของการรวมกลุ่มมี 3 ประการคือ

1. เป้าหมายร่วมกัน (Common Goal)

2. มีปฏิสัมพันธ์กัน (Interaction)

3. มีการปฏิบัติบทบาทร่วมกัน (Common Role)

ดังนั้น ถ้าการรวมกลุ่มของบุคคลมีลักษณะดังกล่าวครบถ้วนทั้ง 3 ประการแล้วก็ถือว่าเป็นการรวมกลุ่มตามลักษณะของจิตวิทยาสังคมด้วย

หทัย อภิชาติพงศ์ (ม.ป.ป. : 2 - 12) ได้ให้ความหมายของกลุ่มไว้ว่า กลุ่ม หมายถึง การประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ทำงานร่วมกันเพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน

ดังนั้น อาจกล่าวสรุปถึงความหมายของกลุ่มได้ดังนี้ คือ กลุ่ม หมายถึง การที่บุคคล ตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีความสัมพันธ์กันและมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน มาร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุ จุดมุ่งหมายนั้น

2. ทฤษฎีการทำงานกลุ่ม

ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มและการทำงานเป็นหมู่คณะนี้ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการที่จะพยายาม สร้างแรงจูงใจในระดับสูงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้เขาเหล่านั้นสามารถทำงานร่วมกันได้ดี

งาน เรื่องของทฤษฎีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มนี้มีผู้เสนอทฤษฎีที่น่าสนใจไว้แตกต่างกัน หลายทฤษฎี ดังต่อไปนี้

2.1 ทฤษฎีการทำงานร่วมกัน ได้รับการพัฒนาขึ้นมาโดย จอร์จ โฮแมนส์ (George Homans) ทฤษฎีนี้อธิบายเป็นหลักการสำคัญไว้ว่า การกระทำร่วมกันเป็นกลุ่ม ประกอบด้วย องค์ประกอบพื้นฐานสำคัญ 3 องค์ประกอบคือ กิจกรรม การกระทำร่วมกันและความรู้สึก องค์ประกอบทั้ง 3 จะเกี่ยวข้องกันโดยตรง กล่าวคือ ถ้าหากว่าบุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากเท่าใด การกระทำร่วมกันและความรู้สึกของพวกเขาก็จะมีมากขึ้นด้วย บุคคลต่าง ๆ ภายใต้วงกลุ่มต้องไปเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นไม่เพียงแต่อยู่ใกล้ชิดกันเท่านั้น พวกเขาจะต้องทำการตัดสินใจติดต่อสื่อสาร สนับสนุน ประสานงานและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่มอีกด้วย สมาชิกภายใต้วงกลุ่มหรือองค์การที่เกี่ยวข้องกันนั้นลักษณะดังกล่าว มีแนวโน้มจะรวมกันเข้าเป็นกลุ่มที่มีพลังสูงมาก (สมยศ นาวิกาน. 2523 : 234)

2.2 ทฤษฎีตาข่ายการปฏิบัติงาน ผู้พัฒนาความคิดของทฤษฎีนี้ คือ เบลค (Blake) และมูทอน (Mouton) แห่งมหาวิทยาลัยเท็กซัส หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้เชื่อว่าคนต้องการจะทำงานให้ได้ดีผล ต้องการมีส่วนร่วมในงานที่เขารับผิดชอบและการที่จะให้การทำงานแบบกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมผลสำเร็จ ย่อมกระทำได้ด้วยการสร้างบรรยากาศขององค์การที่จะช่วยให้สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในการทำงานอย่างจริงจัง ทฤษฎีตาข่ายนี้มีความเชื่ออย่างฝังใจว่า ผลงานย่อมเกิดจากการบูรณาการหรือการผสมผสาน ความต้องการขององค์การและของคนเข้าด้วยกัน (โรสฌ ภาพจน์. 2521 : 118 - 119)

กล่าวโดยสรุปแล้วทฤษฎีนี้เชื่อว่า การทำงานโดยกลุ่มนั้นจะต้องให้ทั้งผลงานและความร่วมมือร่วมใจของผู้ทำงานประกอบเข้าด้วยกัน

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม กระบวนการกลุ่มเป็นเรื่องของการทำงานของกลุ่มคน ทฤษฎีด้านนี้มุ่งศึกษาเพื่อหาความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคน อันจะเป็นประโยชน์ด้านการส่งเสริมความสัมพันธ์และปรับปรุงการทำงานของกลุ่มชนให้มีประสิทธิภาพ เนื้อหาของทฤษฎีนี้จึงมุ่งศึกษาถึงเรื่องธรรมชาติของคน พฤติกรรมของคน ธรรมชาติของกลุ่ม ลักษณะการรวมตัวของกลุ่ม องค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญของกลุ่ม กระบวนการทำงานของกลุ่ม เป็นต้น (ทิสนา แชนมณี และเยาวพา เดชะคุปต์. 2522 : 1)

3. ประเภทของกลุ่ม

เรื่องของ "กลุ่ม" ได้รับความสนใจจากบุคคลในวงการต่าง ๆ เป็นอันมากและได้มีผู้คิดค้นนำหลักการของพลังกลุ่มไปใช้เป็นประโยชน์ ในการส่งเสริมปฏิบัติการทางสังคมอย่างกว้างขวางในรูปแบบและจุดมุ่งหมายต่าง ๆ เช่น (นิภา วิจิตรศิริ. 2525 : 18 - 20) .

3.1 กลุ่มฝึกอบรม (T-Group or Training Group) เป็นการช่วยให้บุคคลที่เข้ามาอยู่ในกลุ่มได้เพิ่มการตระหนักรู้เกี่ยวกับความรู้สึกที่เป็นอยู่และการสร้างทักษะในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล นอกจากนี้แล้วยังเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม เช่น การเข้าใจแนวโน้มต่าง ๆ การสื่อความหมาย บทบาท รวมทั้งผลของการดำเนินบทบาทอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 กลุ่มฝึกอบรมความไวในการรับรู้ (Sensitivity Training Group) เป็นการฝึกหรือการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้และรับรู้สิ่งต่าง ๆ เช่น การรับรู้ความรู้สึกความนึกคิด เหตุผลและประสบการณ์ทั้งของตนเองและของผู้อื่น การฝึกการรับรู้จะเป็นเครื่องส่งเสริมให้บุคคลเกิดความเข้าใจตนเอง ยอมรับตนเอง เห็นความสำคัญของการพัฒนา ปรับปรุงตนเอง รวมทั้งเกิดความเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้อื่น

3.3 กลุ่มฝึกอบรมทักษะพื้นฐาน (BST-Group or Basic Skill Training Group) บางครั้งเรียกว่า กลุ่มฝึกอบรมเพื่อนมนุษย์สัมพันธ์ (Training Human Relations Laboratory) เป็นการสร้างให้สมาชิกในกลุ่มได้มีทักษะเบื้องต้นในด้านมนุษยสัมพันธ์และการพัฒนาทักษะเพื่อการนำไปใช้

3.4 กลุ่มฝึกฝนทดลอง (Laboratory Training Group) เป็นโครงการที่มุ่งให้เกิดประสบการณ์ เพิ่มพูนความเข้าใจและทักษะของการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และเพิ่มความสามารถในการวิเคราะห์พฤติกรรมของบุคคลและกลุ่ม

3.5 กลุ่มเผชิญหน้า (Encounter Group) เป็นกลุ่มที่เน้นความเจริญงอกงามส่วนบุคคล มุ่งให้บุคคลรู้จักตัวเอง รู้จักสภาพความเป็นจริงของตนเอง อันจะช่วยให้เขาได้เกี่ยวข้องกับคนอื่นอย่างเปิดเผยและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

3.6 กลุ่มทนทาน (Marathon Group) เป็นกลุ่มที่พบกันหลายช่วงเวลาติดต่อกันไป โดยใช้เวลามากกว่า 12 ชั่วโมงในแต่ละครั้ง จากการพบปะติดต่อกันหลาย ๆ ครั้งนี้ จะทำให้สมาชิก

ในกลุ่มได้ค้นพบและศึกษาความคิดของตนเองและของผู้อื่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดำเนินตามแบบแผนในการปฏิสัมพันธ์กัน ความขัดแย้งกัน มีอคติต่อกันและความกลมเกลียวสามัคคีกัน

3.7 การให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม (Group Counseling) เป็นการให้ความช่วยเหลือบุคคลปกติให้มีการยอมรับปัญหาต่าง ๆ ของตนเองและพยายามแก้ไขปัญหานั้นก่อนที่จะกลายเป็นปัญหารุนแรง การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มยังจะช่วยให้ผู้ที่มีปัญหาได้เรียนรู้และนำความคิดทั่วไปจากกลุ่มมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

3.8 กลุ่มจิตบำบัดรักษา (Group Psychotherapy) เป็นรูปหนึ่งของการแก้ไขโดยการพบปะกันในกลุ่มเล็ก ๆ ระหว่างคนไข้และผู้ให้การบำบัดรักษาติดต่อกันไป เป็นระยะเวลาอันยาวนาน โดยมีความมุ่งหมายที่จะทำให้สมาชิกในกลุ่มเกิดการหยั่งเห็นและเข้าใจสาเหตุของปัญหาทางสังคม อารมณ์และจิตใจ รวมทั้งมีความสามารถที่จะลดหรือแก้ปัญหาดังกล่าวได้

3.9 กิจกรรมกลุ่ม (Group Work) เป็นการนำเอาประสบการณ์มาวางแผนและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคนและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยรวม ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดพัฒนาการในตัวบุคคลทุกคนและกลุ่มก็จะดำเนินไปด้วยความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ นอกจากนี้ การทำกิจกรรมกลุ่มนั้นจะเกี่ยวข้องกับการรับรู้เรื่องความต้องการของบุคคลอื่น ทักษะในการแสดงออกถึงความเข้าใจดังกล่าวนในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การจัดกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านใดก็ตามก็ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายว่าต้องการจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในด้านใด ก็จัดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายนั้น

นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มแบบต่าง ๆ อีก ที่มีชื่อแตกต่างกันไป แม้จะแตกต่างกันบ้างในเรื่องจุดมุ่งหมาย รายละเอียดของเนื้อหาและวิธีการปฏิบัติ แต่โดยทั่วไปแล้วล้วนมุ่งที่จะพัฒนาสติปัญญาและพฤติกรรมของบุคคลด้วยวิธีการกลุ่มทั้งสิ้น

4. หลักการจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่ม

ทิสนา แชนมณี (2522 : 200 - 201) ได้กล่าวถึงหลักของการจัดการเรียนเป็นกลุ่ม ซึ่งมีหลักการดังนี้

4.1 หลักการเรียนการสอนยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมงานกิจกรรมการเรียนให้ทั่วถึงกันและกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะการที่ผู้เรียนได้มีบทบาทต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อม ความกระตือรือร้นที่จะเรียนและเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

4.2 หลักการเรียนการสอนที่ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ เน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสร่วมงานจากกลุ่มให้มากที่สุด ทั้งนี้ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม จำเป็นต้องอาศัยอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งความคิดความรู้สึกและพฤติกรรมมีผลต่อกันและกันอยู่เสมอ การที่ผู้เรียนได้ฝึกการเรียนรู้นั้นลักษณะกลุ่มนี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น

4.3 หลักการเรียนการสอนที่ยึดการค้นพบด้วยตนเอง เป็นกระบวนการที่สำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาและหาคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงใด ๆ ด้วยตนเองนั้น จะทำให้ผู้เรียนจดจำได้และมักจะมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้จากการบอกกล่าวของบุคคลอื่น

4.4 หลักการเรียนการสอนที่ยึดความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ ว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่าง ๆ ดังนั้น ครูจึงควรพยายามเน้นให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาคำตอบ ไม่ใช่มุ่งแต่คำตอบเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงกระบวนการหรือวิธีการที่ได้คำตอบนั้นมา

4.5 หลักการเรียนการสอนที่ยึดความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายยิ่งขึ้น ดังนั้น ครูจึงควรพยายามจัดกระบวนการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสดัดค้นหาแนวทาง ที่จะนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในชีวิตรประจำวัน รวมทั้งพยายามติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียนด้วย

มันส์ น้อยขึ้น (2534 : 38) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอนมิใช่เพียงแต่จะเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เท่านั้น แต่ควรจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องนั้น ทัศนคติ และคนอื่น ๆ (2522 : 7) ได้อ้างคำกล่าวของ แบริดฟอร์ด (Bradford)

ซึ่งได้กล่าวถึงที่มาของการนำเอาพลังกลุ่มมาใช้ในการเรียนการสอนว่าเกิดจากหลักการ 2 ประการ คือ

1. จุดมุ่งหมายที่สำคัญทางการศึกษา คือ การทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพฤติกรรม จุดมุ่งหมายนี้มีความหมายลึกซึ้งกว้างขวางกว่าการให้ความรู้แต่เพียงอย่างเดียว ดังนั้น การใช้พลังกลุ่มในการเรียนการสอนจะเน้นการทำให้การพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนผ่านการลงมือปฏิบัติ เพื่อการแก้ปัญหา มากกว่าการสอนเนื้อหาวิชาเพียงอย่างเดียว ซึ่งผู้เรียนไม่สามารถนำไปดัดแปลงเพื่อการแก้ปัญหาได้ด้านชีวิตจริง

2. วิธีที่ดีที่สุดในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ คือ การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงความรู้สึกริक्तคิดของคนในกลุ่ม ได้รับรู้และเปิดเผยตนเองให้มากที่สุด ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นอย่างมาก

ประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้นนั้นควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เนื้อหาวิชา จากการมีส่วนร่วมกระทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการวิเคราะห์ความรู้สึก ความต้องการ ตลอดจนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งการฝึกเช่นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองได้เป็นอย่างดี

บทบาทและหน้าที่ของครู

1. ครูเป็นผู้จัดกลุ่ม ซึ่งพิจารณาจากระดับผลการเรียนและอธิบายให้นักเรียนทุกคนในห้องเข้าใจถึงการเรียนเป็นกลุ่ม

2. การเตรียมบทเรียนให้นักเรียน เพราะกิจกรรมที่นักเรียนจะเรียนร่วมกันนั้นขึ้นอยู่กับเนื้อหาบางบทเรียน อาจจะให้นักเรียนร่วมทดลองศึกษาเองหรือให้แก้ปัญหาาร่วมกัน

3. ครูต้องคอยเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำนักเรียนอยู่เสมอ นักเรียนอาจมีปัญหาคณะที่ร่วมกิจกรรม

4. ครูจะต้องติดตามวัดผลและประเมินผล จะต้องตกลงกับนักเรียนว่า จะประเมินผลอย่างไร เพราะบางครั้งครูอาจประเมินผลเป็นกลุ่ม บางครั้งอาจประเมินเดี่ยว

5. ครูควรจะคอยเสริมกำลังใจให้นักเรียน โดยให้นักเรียนได้รายงานความก้าวหน้าและชมเชยเมื่อทำถูกต้อง ในขณะที่เดียวกันก็ต้องให้กำลังใจแก่ผู้ทำผิด โดยให้คำแนะนำช่วยเหลือและเสริมกำลังใจ ครูไม่ควรยกย่องบุคคลใดหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจนเกินไป อาจจะท้าทายกลุ่มอื่นหมดกำลังใจได้

6. ครูที่สอนด้วยวิธีนี้จะต้องรู้หลักจิตวิทยาเป็นประชาธิปไตยและมีมนุษยสัมพันธ์

บทบาทของผู้เรียน

1. เข้ากลุ่มตามที่ครูจัดไว้และร่วมกิจกรรมกับสมาชิก ยกย่องให้คนใดคนหนึ่งเป็นผู้นำกลุ่ม เพื่อดำเนินงานต่อไปตามจุดประสงค์
2. รับผิดชอบร่วมกันกับสมาชิกอื่น ช่วยกันคิดและทำอย่างไร พยายามติดตามบทเรียนให้เข้าใจ
3. นักเรียนที่เก่งซึ่งอยู่ในกลุ่ม ควรจะได้ช่วยอธิบายให้เพื่อนที่ไม่เข้าใจ
4. ผู้นำกลุ่มควรจะมีจรรยาบรรณและรู้บทบาทของตนเอง จะต้องเป็นผู้ประสานงาน และช่วยเหลือสมาชิกในกลุ่ม

5. ประโยชน์ของการทำงานของกลุ่ม

ดัน (Dunn. 1972 : 154) ได้กล่าวว่า การสร้างกลุ่มเล็ก ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อการเรียน จะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดมีความรู้สึกโดดเดี่ยวหรืออยู่คนเดียว การทำงานร่วมกันต่างฝ่ายต่างรับฟังความคิดเห็นของกันและกันช่วยกันรับผิดชอบในด้าน การเรียนด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง จึงไม่เป็นภาระหนักมากเกินไปสำหรับเด็ก นอกจากนี้ การเรียนโดยการทำงานเป็นกลุ่ม ยังทำให้รู้สึกสนุกสนานและสร้างความสามัคคีขึ้นในกลุ่ม ต่างวางใจว่าแต่ละคนจะช่วยกันส่งเสริมให้กลุ่มมีความก้าวหน้าขึ้น

ยัง (Young. 1972 : 634) ได้อธิบายถึงข้อได้เปรียบของการเรียน โดยการทำทำงานเป็นกลุ่มว่า

1. ครูมีโอกาสนำพลังกลุ่มของนักเรียนมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการเรียน การสอน ทำให้ครูมีเวลามากขึ้นในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคน เพราะนักเรียน จะเป็นผู้อธิบายกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่มตนเอง ในขณะที่ครูอธิบายปัญหาที่นักเรียน กลุ่มอื่นสงสัยและแก้ปัญหาไม่ได้

2. การทำงานของครูมีความคล่องตัวมากขึ้น เพราะเมื่อแบ่งกลุ่มนักเรียนแล้ว แทนที่ครูจะต้องตอบปัญหานักเรียน 25 - 40 คนทั้งชั้น ก็จะกลายเป็นว่า ครูตอบปัญหาของกลุ่มเพียง 4 - 5 กลุ่มเท่านั้น ปัญหาที่จะต้องมาถึงครูหรือที่ครูต้องอธิบายให้ฟังก็มักจะเป็นปัญหาที่กลุ่มช่วยกันตอบแล้วตอบไม่ได้เท่านั้น

3. บรรยากาศในการเรียนจะมีความเป็นกันเองมากขึ้น นักเรียนจะรู้สึกสบายใจและไม่เคร่งเครียดเมื่อทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

4. ช่วยแก้ปัญหาที่มักแสดงออกของนักเรียนบางคน เพราะการทำงานร่วมกันจะทำให้ทุกคนรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญต่อกลุ่มเท่า ๆ กัน ความเชื่อมั่นในตนเองก็จะถูกกระตุ้นให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น ความเชื่อมั่นในตนเองนี้จะเริ่มขึ้นภายในกลุ่มก่อน เพราะนักเรียนส่วนใหญ่จะมีความประหม่อน้อยหรือไม่มีเลยเมื่อเสนอปัญหาที่ข้อใจของเขาต่อกลุ่ม แต่จะประหม่อมมาก ถ้าเสนอข้อข้อใจต่อนักเรียนทั้งชั้น

5. การเรียนเป็นกลุ่มจะช่วยลดปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัยของนักเรียน

6. การเรียนเป็นกลุ่มจะเสริมสร้างความสามัคคี การรู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตนต่อกลุ่ม

7. ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้ที่กว้างขวางในการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ

8. ฝึกให้นักเรียนรู้จักการเสนอแนะและการซักถาม ตลอดจนส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทำให้นักเรียนด้วย

เอกสารเกี่ยวกับการสอนตามคู่มือครู

การสอนตามคู่มือครู เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ที่ให้แนวการปฏิบัติการสอนโดยเน้นคุณสมบัติ 3 ประการ คือ คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ซึ่งเป็นคุณสมบัติตามจุดประสงค์ของหลักสูตรและจุดหมายปลายทางของการศึกษา การสอนที่จะตอบสนองสมรรถภาพของมนุษย์ เป็นการสอนที่จะช่วยตอบสนองจุดประสงค์ของหลักสูตรได้ หน่วยศึกษานิเทศก์จึงได้จัดทำการสอนเพื่อตอบสนองสมรรถภาพของมนุษย์ โดยจัดทำเป็นคู่มือ ให้ทุกโรงเรียนได้ยึดเป็นแนวทางการสอนที่เรียกว่า

คู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ซึ่งยึดรูปแบบการเรียนรู้ของโรเบิร์ต เอ็ม. กานเย่ (Robert M. Gagné) และลิสเชิลส์ เจ. บริกส์ (Lisles J. Briggs) เป็นหลัก (หน่วยศึกษานิเทศก์. 2527 : บทนำ)

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวทางกานเย่

กานเย่ (Gagné. 1965 : 62 - 107) ได้แบ่งการเรียนรู้แบบพื้นฐานง่าย ๆ ไปจนถึงการเรียนรู้แบบยากและซับซ้อน ดังนี้

1. การเรียนรู้เครื่องหมายและสัญญาณ (Signal Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองที่จะมาที่แสดงออกมาได้ การเรียนรู้ประเภทนี้ ได้แก่ การเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไขตามแบบของพาฟลอฟ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก
2. การเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง (Stimulus Response Learning) เป็นการเรียนรู้จากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ ผู้เรียนมีความตั้งใจและรู้ตัวว่าการที่จะเชื่อมโยงการตอบสนองที่เหมาะสมต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ กัน เมื่อทำาได้ถูกต้องและเหมาะสม จะได้รับรางวัลหรือการเสริมแรง
3. การเรียนรู้แบบลูกโซ่ (Chain Learning) เป็นการเรียนรู้การประกอบกิจกรรมที่ต่อเนื่องตามลำดับ ซึ่งประกอบด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองตั้งแต่ 2 คู่ขึ้นไป เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำและทักษะต่าง ๆ ในการเคลื่อนไหว
4. การเรียนรู้ด้วยถ้อยคำภาษา (Verbal Association) การเรียนรู้此款สำแบบ 3 แตกต่างกันที่สิ่งเร้าและการตอบสนองในแบบที่ 3 เป็นการใช้กลไกกล้านเนื้อ ส่วนแบบที่ 4 เป็นเรื่องของการใช้ภาษา เน้นความสำคัญของภาวะภายในมากกว่าแบบที่ 3 เช่น การเชื่อมโยงชื่อของสิ่งของกับสิ่งของนั้น ๆ เป็นต้น
5. การเรียนรู้แบบจำแนกความแตกต่าง (Discrimination Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถมองเห็นและแยกความแตกต่างระหว่างสิ่งเร้า เพื่อที่จะตอบสนองสิ่งเร้านั้นให้ถูกต้อง

6. การเรียนรู้มโนคติ (Concept Learning) เป็นการเรียนการตอบสนองร่วมกัน ต่อกลุ่มของสิ่งเร้าที่มีความแตกต่างกัน ผู้เรียนต้องเรียนรู้สิ่งที่คล้ายกัน สามารถลงสรุปความเหมือน และแยกความแตกต่างของสิ่งเร้าได้

7. การเรียนรู้กฎและหลักการ (Principle Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการร่วมมือหรือเชื่อมโยงมโนคติ ตั้งแต่ 2 มโนคติขึ้นไปเข้าด้วยกันและจากการที่สามารถตั้งเป็น กฎเกณฑ์ขึ้นได้แล้ว จะสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยวิธีการคล้ายคลึงกัน

8. การเรียนรู้การแก้ปัญหา (Problem Learning) เป็นการเรียนรู้ที่ต้องอาศัย การคิดโดยการรวมกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของการเรียนรู้ประเภทที่ 7 เข้าด้วยกัน และนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้

การจัดรูปแบบการเรียนการสอนของกานเป่

จากทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวทางกานเป่ สามารถจัดรูปแบบการเรียนการสอน ซึ่งอาศัย สมมติฐานเบื้องต้น 5 ประการคือ (อาคม จันทสุนทร. 2527 2 - 3)

1. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน มุ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในแต่ละบุคคล การจัด รูปแบบการเรียนการสอนนี้จึงไม่ได้มุ่งที่คนกลุ่มใหญ่ คือ มีชักระบบกระจายเสียง ที่มุ่งให้ความรู้ และทัศนคติแก่คนในสังคมรวม ๆ แต่จะมุ่งให้กับแต่ละบุคคลที่ร่วมกันอยู่ในสังคมนั้น ๆ

2. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ทำได้ทั้งระบบสั้นและยาว คือ เป็นทั้งการจัดรูปแบบ หรือวางแผนการสอนในแต่ละชั่วโมงการวางแผนการจัดการเรียนการสอนโดยตลอดในบทเรียน หรือในรายวิชานั้นทั้งหมด ซึ่งอาจทำโดยครูแต่ละคนหรือครูช่วยกันทำเป็นคณะก็ได้

3. การจัดรูปแบบการเรียนการสอนถือว่า การจัดรูปแบบการเรียนการสอนอย่างมีระบบ จะมีผลอย่างใหญ่หลวงต่อพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคน กล่าวคือ ถ้ามีการจัดรูปแบบการเรียน การสอนที่ดีแล้ว คนจะเรียนรู้ได้ดีกว่าปล่อยให้เรียนเองตามธรรมชาติ

4. การจัดรูปแบบการเรียนการสอน ควรจัดทำเชิงระบบ กล่าวคือ มีขั้นตอนตั้งแต่ การพิจารณาความต้องการ ความเป็นไป เป้าหมายและการดำเนินการเป็นขั้น ๆ ต่อเนื่องกันไป จนถึงขั้นที่นักเรียนทราบผลการปฏิบัติหรือประเมินวิธีการดำเนินงานว่าได้ผลตามเป้าหมายหรือไม่

5. การจัดรูปแบบการเรียนการสอนต้องอยู่บนรากฐานความรู้ที่ว่า มนุษย์เรามีการเรียนรู้อย่างไร คือ ต้องการรู้กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ

เพราะฉะนั้น การจัดรูปแบบการเรียนการสอนก็คือ การวางแผนการเรียนการสอนที่เป็นระบบ กล่าวคือ เป็นการกำหนดภาพรวมของการเรียนการสอนที่จะดำเนินการให้ เห็นถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งอาจจะเป็นระบบขนาดใหญ่ เช่น การจัดรายวิชาการออกแบบระยะยาว หรือในระบบย่อย ๆ เช่น ระดับการสอนในแต่ละชั่วโมง

หลักการและเหตุผลในการจัดรูปแบบการเรียนการสอน

อาคม จันทสุนทร (2527 : 6 - 7) กล่าวถึงหลักการและเหตุผลในการจัดรูปแบบการเรียนการสอน ตามแนวของกานเยไว้ดังนี้

1. ต้องเริ่มด้วยการหาความต้องการ ความจำเป็นของการเรียนการสอนนั้นในกลุ่มผู้รับผิดชอบ กำหนดเป้าหมายใหญ่ ๆ ของการเรียนการสอนพร้อมกับดูว่ามีทรัพยากรสิ่งสนับสนุนที่จะใช้ในการเรียนการสอนอะไรบ้าง มากน้อยเพียงใด มีข้อจำกัดอย่างไร
2. นำเป้าหมายใหญ่ ๆ ในการเรียนการสอน มากำหนดโครงสร้างของหลักสูตร โดยยึดเป้าหมายใหญ่ในข้อ 1. ให้มีเป้าหมายของแต่ละรายวิชา
3. จุดประสงค์แต่ละรายวิชานั้น จะสามารถระบุถึงสมรรถภาพในการเรียนรู้แต่ละสมรรถภาพได้ นั่นคือ สามารถจะบอกผลของการเรียนการสอนหรือการเรียนรู้ออกมาในรูปของพฤติกรรมที่สังเกตได้ ซึ่งจะสามารถระบุสมรรถภาพให้เห็นได้ชัดเจนขึ้น
4. ระบุถึงสมรรถภาพต่าง ๆ ของมนุษย์ให้ชัดเจน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามสภาพของสมรรถภาพ ทั้งสภาพภายนอกและสภาพภายใน การใช้แต่หลักการเรียนรู้ทั่ว ๆ ไป จะใช้ได้แต่ในวงกว้างเท่านั้น การรู้และใช้หลักการเรียนรู้เฉพาะแต่ละสมรรถภาพจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
5. เมื่อรู้สภาพหรือเงื่อนไขของการเรียนรู้แต่ละสมรรถภาพ จะช่วยให้มีการวางแผนกำหนดลำดับขั้นตอนของการเรียนการสอนได้ดีขึ้น กล่าวคือ จะทำให้สามารถจัดลำดับขั้นการเรียนรู้ในแต่ละเรื่องได้ว่า ถ้าจะเรียนเรื่องใด ต้องมีความสามารถพื้นฐานที่ต้องการอะไรบ้างและสามารถที่จะทำเป็นภาพของขั้นตอนหรือจัดลำดับสิ่งที่จะเรียนของเรื่องนั้น ๆ ให้เห็นอย่างชัดเจนได้

6. ขั้นตอนต่อมาของการวางแผนการเรียนการสอนก็คือ ต้องทำเป็นหน่วยย่อย ๆ ที่มีขอบเขตแคบลง แต่มีรายละเอียดมากขึ้น แล้วจัดทำรายละเอียดของจุดประสงค์ จากจุดประสงค์รายวิชาที่เป็นเป้าหมาย ซึ่งเห็นได้ในเชิงการกระทำหรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

7. เมื่อแต่ละรายวิชาทำเป็นหน่วยย่อยหรือทำเป็นบทเรียนแต่ละบทเรียน ซึ่งมีจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ชัดเจนแล้ว เราก็ต้องจัดสภาพภายนอก คือ จัดสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับจุดประสงค์นั้น ๆ รวมทั้งการปฏิบัติของครูและการจัดสื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ซึ่งจะต้องหาทางเลือกที่ดี ที่จะให้ได้ผลตามจุดประสงค์นั้น

8. ขั้นตอนที่จะทำให้เกิดการเรียนการสอนสมบูรณ์ก็คือ การประเมินผลซึ่งจะต้องประเมินตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ การประเมินผลในแต่ละบทเรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม ควรจะใช้การทดสอบแบบอิงเกณฑ์หรือการทดสอบโดยยึดจุดประสงค์เป็นหลัก

9. เพื่อให้เห็นภาพการวางแผนการเรียนการสอนได้ทั้งระบบ ก็จะต้องพิจารณาถึงระบบการเรียนการสอน ซึ่งครูผู้สอนจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดระบบการเรียนการสอน เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน สำหรับการถ่ายทอดที่นำจะพัฒนานักเรียนแต่ละคนได้ดีก็คือ การเรียนการสอนที่เน้นความสามารถของแต่ละคนและเพื่อให้ระบบการเรียนการสอนสมบูรณ์ จะต้องพิจารณาถึงการประเมินผลเมื่อสิ้นสุดงาน เพื่อดูประสิทธิภาพการจัดรูปแบบการเรียนการสอนด้วย

การจัดเหตุการณ์การสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพมนุษย์

การสอนจะต้องเป็นไปตามลำดับขั้น โดยยึดจุดประสงค์และคำนึงถึงสมรรถภาพของนักเรียน ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจะต้องสอดคล้องกับกระบวนการของการเกิดการเรียนรู้ในสมองของคนเรา ซึ่งมีลำดับขั้นดังนี้ (วัลลิการ์ พงษ์บริตร. 2527 : 140 - 143)

1. เราความสนใจ เป็นวิธีการนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อให้เด็กสนใจ ตัวตัวพร้อมที่จะเรียน ครูอาจใช้วิธีการพูดคุย ชักถามหรือใช้สื่อต่าง ๆ

2. แจ้งจุดประสงค์ คือ การแจ้งหัวข้อหรือเรื่องที่จะสอนให้เด็กทราบก่อนเริ่มบทเรียน เป็นการวางแผนหาให้แก่ผู้สอนและผู้เรียน เพื่อไปสู่เป้าหมายและกันการหลงทาง

3. ทบทวนความรู้เดิม เพื่อให้แน่ใจว่าเด็กมีความรู้เดิมเพียงพอแล้ว อาจทำได้โดยการซักถาม บอกเล่าหรือทดสอบก่อนสอน

4. เสนอบทเรียนาหมัลดยาช่ออุปกรณมาช่วยตามความเหมาะสม เพือให้บทเรียนาหมันำสนาใจและชวนติดตาม

5. ครูลให้แนวทางการเรียนรู็เป็นพื้นฐานที่นักเรียนจะฝึกปฏิบัติต่อไป โดยวิธีการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสมรรถภาพของมนุษย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของจุดประสงค์ปลายทางของคาบนั้น

6. นักเรียนปฏิบัติ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและแสดงออกตามสภาพการณ์ที่เหมาะสม เพือให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสามารถแก้ปัญหาค่าง ๆ ได้

7. นักเรียนทราบผลการปฏิบัติ โดยครูอาจให้คาติชมหรือให้กลุ่มหรือตัวนักเรียนเองเป็นผู้ประเมิน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

8. ประเมินผลการเรียนการสอนตามจุดประสงค์ เพือให้ผู้สอนทราบว่า การสอนของตนเองคาบนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายหรือไม่ โดยอาจประเมินจากการทดสอบหรือหลังจากการสังเกต

9. เน้นให้เกิดความม่ั่นและสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ โดยครูอาจให้การบ้าน ให้ทำรายงานหรือให้หาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากความรู้ที่ได้เรียนในชั้นเรียน จากลำดับขั้นของเหตุการณ์การสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของมนุษย์ เมื่อมาจัดทำแผนการสอน สามารถจัดขึ้นตอนได้ดังนี้ (สารณี รัตนบุรี. 2523 : 208 - 209)

- ขั้นที่ 1 ขั้นเร้าความสนใจ
- ขั้นที่ 2 บอกให้นักเรียนทราบจุดประสงค์ของบทเรียน
- ขั้นที่ 3 ทบทวนความรู้เดิมก่อนที่จะสอนเรื่องใหม่ต่อไป
- ขั้นที่ 4 เสนอบทเรียนาหมัลดยาช่ออุปกรณเข้าช่วย
- ขั้นที่ 5 การให้แนวทางการเรียนรู็
- ขั้นที่ 6 ขั้นปฏิบัติ
- ขั้นที่ 7 การทราบผลการปฏิบัติ
- ขั้นที่ 8 ขั้นประเมินผลการสอนตามจุดประสงค์
- ขั้นที่ 9 ช่วยให้งานและถ่ายโอนการเรียนรู็

เอกสารเกี่ยวกับความรับผิดชอบ

1. ความหมายของความรับผิดชอบ

สุพัตรา สุภาพ (2531 : 9) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบว่า คือ หน้าที่ที่ตนต้องกระทำ ต้องปฏิบัติไม่คำนึงถึงสิทธิเพียงอย่างเดียว เช่น เป็นนักเรียนมีสิทธิที่จะมาเรียนหนังสือ ความรับผิดชอบของการเป็นนักเรียน คือ ต้องมาเรียนหนังสือสม่ำเสมอ ความรับผิดชอบจึง เป็นการกระทำหรือการกระทำตามสถานภาพของบุคคล

อรทัย รัชภา (2533 : 40) กล่าวถึงความรับผิดชอบว่า หมายถึง การที่บุคคลมีความสนใจ มีความตั้งใจและปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ปฏิบัติงานด้วยความพากเพียรและละเอียดรอบคอบ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับผลในสิ่งที่กระทำลงไป ทั้งในด้านผลดีหรือผลเสียด้วยความเต็มใจ ติดตามผลงานที่ทำลงไปแล้วเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข ไม่ปิดความรับผิดชอบไปหาผู้อื่น มีความซื่อสัตย์สุจริตและตรงต่อเวลา

อาวุธ พรหมมานอก (2534 : 69) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นลักษณะที่แสดงออกมา ด้วยการปฏิบัติหน้าที่การงานของตนด้วยความเอาใจใส่ ไม่หลีกเลี่ยง มีความพากเพียรเพื่อสู่เป้าหมาย มีความละเอียดรอบคอบ ตรงต่อเวลาและพยายามปรับปรุงแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ยอมรับผลการกระทำของตนเองด้วยความเต็มใจ ทั้งในด้านผลดีและผลเสีย

กิตติพร ปัญญาวิญญูผล (2536 : 3) ให้ความหมายความรับผิดชอบว่า คือ ความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพัน พากเพียรและละเอียดรอบคอบและยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

แคทเทิล (รตินันท์ วัฒนศิริจิต. 2537 : 42 ; อ้างอิงมาจาก Cattell. 1963 : 154) ได้กล่าวถึงบุคคลที่มีความรับผิดชอบว่า คือ บุคคลที่รับผิดชอบในหน้าที่ มีความบากบั่นพากเพียร ถือศักดิ์ศรีขี้นในตนเอง ลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบน้อย คือ คนที่มีความสะอวดสบายเป็นเกณฑ์ หลีกเลียงข้อบังคับ

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง คุณลักษณะหนึ่งของบุคคลที่แสดงออกหรือตระหนักในหน้าที่ ในลักษณะของการรู้จักสิทธิ หน้าที่และความตั้งใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จ

สู่ดวงใจตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีความรอบคอบ ขยันหมั่นเพียร ตรงต่อเวลา ยอมรับผลของการกระทำไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลเสียก็ตาม

2. ประเภทความรับผิดชอบ

จुरิรัตน์ นันทยทวิกุล (2538 : 5) ได้แบ่งประเภทของความรับผิดชอบออกเป็น 8 ด้านคือ

2.1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรักษาป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตรายโรคภัยไข้เจ็บ รักษาร่างกายให้แข็งแรง บังคับควบคุมจิตใจ ไม่ให้ตกเป็นทาสของกิเลส ประพฤติตนอยู่ตามศีลธรรมและละเว้นความชั่ว รู้จักประมาณการใช้จ่ายตามควรแก่ฐานะ จัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคที่เหมาะสม

2.2 ความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน เข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลา เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจบทเรียนก็พยายามศึกษาค้นคว้าซักถามอาจารย์ให้เข้าใจ เมื่อทำแบบฝึกหัดฝึกก็ยอมรับว่าทำผิดแล้วพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้อง

2.3 ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียร อดทนต่ออุปสรรคโดยไม่ย่อท้อ มีความละเอียดรอบคอบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา ไม่ละเลยทอดทิ้งหรือหลีกเลี่ยง พยายามปรับปรุงการงานของตนให้ดียิ่งขึ้น รู้จักวางแผนงานและป้องกันความบกพร่องเสื่อมเสียในงานที่ตนรับผิดชอบ

2.4 ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน หมายถึง การยอมรับผลการกระทำของตน ทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ไม่บิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนต่อผู้อื่น พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ไตร่ตรองให้รอบคอบว่าสิ่งที่ตนทำลงไปนั้น จะเกิดผลเสียขึ้นหรือไม่ ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีทำให้เกิดผลดีและกล้าเผชิญต่อความจริง

2.5 ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนตั้งใจช่วยเหลืองานต่าง ๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน รู้จักแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติตนเพื่อความสุข และชื่อเสียงของครอบครัว ช่วยแก้ปัญหาการที่สมาชิกในครอบครัวไม่เข้าใจกัน

เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับรักษา และให้พ่อแม่รับทราบปัญหาของตนทุกเรื่อง ช่วยครอบครัวประหยัดไฟฟ้า น้ำ อาหาร สิ่งของ เครื่องใช้ภายในบ้าน และอื่น ๆ

2.6 ความรับผิดชอบต่อเพื่อน หมายถึง การที่นักเรียนช่วยกันดักเตือน แนะนำเมื่อ เห็นเพื่อนทำผิด ช่วยเหลือเพื่อนตามความถูกต้องและเหมาะสม ให้อภัยเมื่อเพื่อนทำผิด ไม่เอาเปรียบเพื่อน การพลีพรซึ่งกันและกัน

2.7 ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน รักษาผลประโยชน์เกียรติยศชื่อเสียงของโรงเรียน ช่วยกันรักษาความสะอาดของโรงเรียนไม่ขีดเขียนผนังห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม แต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับนักเรียนโรงเรียนอื่น เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือขอความช่วยเหลือ ก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจและความสามารถของตน เพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน

2.8 ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคมบำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนและสังคมอย่างเต็มความสามารถ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่จะเป็นภัยต่อสังคม ให้ความรู้ความสนุกเพลิดเพลินแก่ประชาชนตามความสามารถของตน ช่วยคิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคม

3. ความสำคัญของความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีที่สำคัญอย่างยิ่ง เป็นปัจจัยอันสำคัญที่ช่วยให้สังคมเป็นระเบียบสงบสุข การที่สังคมขาดความสงบสุขอาจกล่าวได้ว่า เกิดจากบุคคลกลุ่มหนึ่งขาดคุณสมบัติ 5 ประการ ดังนี้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2524 : 55 - 57)

1. ความรับผิดชอบ
2. ความสม่ำเสมอ
3. ความเชื่อมั่นในตนเอง
4. ความซื่อสัตย์
5. ความพยายามในการพึ่งตนเอง

จะเห็นได้ว่า ความรับผิดชอบ เป็นปัจจัยที่จะช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้ นอกจากนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติหลักสูตรการศึกษาปี 2533 ก็มีวัตถุประสงค์ไว้ข้อหนึ่งว่ามุ่งหวังให้นักเรียนเป็นคนดีมีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ ซื่อสัตย์ อดทน คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ซึ่งหากจะกล่าวเรื่องความรับผิดชอบแล้วอาจกล่าวได้ว่า หากบุคคลมีความรับผิดชอบจะมีผลต่อไปนี้คือ

1. คนมีความรับผิดชอบย่อมจะทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายทันเวลา
2. คนมีความรับผิดชอบย่อมเป็นที่นับถือ ได้รับการยกย่อง สรรเสริญและเป็น

คุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

3. ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติงาน สอดคล้องกับกฎจริยธรรม และหลักเกณฑ์ของสังคมโดยไม่ต้องการบังคับจากผู้อื่น
4. ไม่ทำให้เกิดต้นเหตุของความเสื่อมและความเสียหายแก่ส่วนรวม
5. ทำให้เกิดความก้าวหน้า สงบสุขแก่สังคม

4. คุณลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

กระทรวงศึกษาธิการ (ฉันทพงษ์ เจริญพิทย. 2526 : 11 ; อ้างอิงมาจาก กระทรวงศึกษาธิการ. 2523 : 146) ได้กล่าวถึงขอบข่ายพฤติกรรมผู้ที่มีความรับผิดชอบไว้ว่า มีลักษณะดังนี้

1. เอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลของงานนั้น ๆ
2. ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว
3. เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์และมีวินัยในตนเอง
4. มีอารมณ์หนักแน่นเมื่อเผชิญกับอุปสรรค
5. รู้จักหน้าที่และกระทำตามหน้าที่เป็นอย่างดี
6. มีความเพียรพยายาม
7. มีความละเอียดรอบคอบ
8. ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่
9. ปรับปรุงงานหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งตนเองและสังคม

10. ตรงต่อเวลา

11. ยอมรับผลของการกระทำของตน

รตินันท์ โมตรจิต (สมจิต สวธนไพฑูรย์ ม.ป.ป. : 11 ; อ้างอิงมาจาก รตินันท์ โมตรจิต. 2537 : 43) ได้ศึกษาพบว่า ความรับผิดชอบของบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์กับเจตคติทางวิทยาศาสตร์ อันเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลที่จะทำให้บุคคลนั้นสามารถใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์แสวงหาความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2524 : 77) กล่าวว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะต้องประกอบด้วย ความขยันหมั่นเพียร ความละเอียดรอบคอบ ความสามารถและความรอบรู้ เอาใจใส่ และฝึกฝนแสวงหาความรู้อยู่เสมอ

ไชยรัตน์ ปราณี (2531 : 54) กล่าวว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบ จะต้องประกอบไปด้วยความขยันขันแข็ง ซื่อสัตย์ มีหิริโรดัมปะ พยายามทำงานของตนให้ลุล่วงไปด้วยดี โดยไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น รวมทั้งมีการเตรียมการวางแผนไว้ล่วงหน้า นอกจากนี้ยังรับรู้และยอมรับการกระทำของตนไม่ว่าผลการกระทำนั้นจะเป็นอย่างไร

5. วิธีปลูกฝังความรับผิดชอบ

ชม ภูมิภาค (2525 : 50 - 51) กล่าวถึงการปลูกฝังความรับผิดชอบ ส่วนรวมแก่บุคคลนั้น จะต้องปลูกฝังด้วยการทำให้เขาได้กระทำ ไม่ใช่เกิดจากการบอกเล่าเท่านั้น วิธีสอนนันทวิธีมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความรับผิดชอบ ควรจะให้รู้จักทำงานเป็นกลุ่ม เป็นคณะตามความเหมาะสม ซึ่งรตินันท์ โมตรจิต (2537 : 44) กล่าวว่า การปลูกฝังความรับผิดชอบต่อให้นักเรียนควรจะต้องปลูกฝังให้เหมาะสมวัย การสอนความรับผิดชอบต่อให้นักเรียนในโรงเรียนนั้น นอกจากจะสอนในเนื้อหาหรือการบอกกล่าวแล้ว วิธีการปลูกฝังให้เกิดความรับผิดชอบต่อให้นักเรียน โดยการนำเข้าไปในกระบวนการเรียนการสอน ตลอดจนการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนภายในโรงเรียน ซึ่งในการปลูกฝังต้องใช้เวลานานพอสมควร

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (ม.ป.ป. : 53) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของความรับผิดชอบต่อปลูกฝังและเสริมสร้างให้เกิดขึ้นในระดับมัธยมศึกษาทั้ง 4 ด้านดังนี้

1. ความรับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนจะประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหมายด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน เข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่กำหนดไว้ เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจบทเรียนก็พยายามศึกษาค้นคว้าซักถามอาจารย์ให้เข้าใจ เมื่อทบทวนฝึกหัดคิดก็ยอมรับว่าทำผิด แล้วพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องด้วยตนเองเสมอ มีผลการเรียนผ่านทุกวิชาในทุกภาคเรียน

2. ความรับผิดชอบต่อสถานศึกษา หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา รักษาผลประโยชน์ เกียรติยศ ชื่อเสียงของสถานศึกษา ช่วยกันรักษาความสะอาดของสถานศึกษา ไม่ฉีดยาเสพติดเข้าเรียน ผ่นกิ่งห้อง ห้องน้ำ ห้องส้วม แต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับนักเรียนโรงเรียนอื่น คอยตักเตือนเพื่อนนักเรียนที่จะหลงผิด อันจะทำให้โรงเรียนเสียชื่อเสียง เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือขอความช่วยเหลือก็ได้มาให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนตามความสนใจและความสามารถเพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน เช่น นักกีฬา นักแต่งคำขวัญ เรียงความ กลอน เพลง ฯลฯ

3. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนมีความตั้งใจช่วยเหลืองานต่าง ๆ ภายในบ้าน เพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตน รู้จักแสดงความคิดเห็น ปฏิบัติตนเพื่อชื่อเสียงและความสุขของครอบครัว ช่วยแก้ปัญหาการที่สมาชิกในครอบครัวไม่เข้าใจกัน เมื่อมีปัญหาปรึกษาและให้พ่อแม่ทราบปัญหา

4. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคม บำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนอย่างเต็มความสามารถ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่จะเป็นภัยต่อสังคม ให้ความรู้ ความสนุกเพลิดเพลินแก่ประชาชนตามความสามารถของตน ช่วยคิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคม เช่น ความสกปรก การรักษาสาธารณสุขสมบัติ ผู้คิดร้ายต่อประเทศชาติ การจลาจล การเสียภาษีและการบริการจากสถานบริการต่าง ๆ ของรัฐ

เฮอร์ลอค (Hurlock. 1978 : 244) กล่าวว่า การพัฒนาความรับผิดชอบให้แก่เด็กควรเริ่มด้วยการทำงานที่ง่าย ๆ ก่อน เพื่อให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นและมีประสบการณ์การทำงานด้วยตนเองและต้องใช้เวลาในการฝึกฝนพอสมควร

จะเห็นว่า การปลูกฝังความรับผิดชอบให้แก่นักเรียน ควรปลูกฝังให้เหมาะสมกับวัย และตั้งแต่อายุน้อย ๆ ทั้งนี้ เพราะการฝึกการปลูกฝังความรับผิดชอบนี้ จะต้องใช้เวลาพอสมควร และต้องมีการปลูกฝังทั้งที่โรงเรียนและที่บ้านจนเกิดเป็นนิสัย โดยเฉพาะหากครูผู้สอนนำเข้าไปใน กระบวนการเรียนการสอน จะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความคิดเป็นของตนเอง รู้จักช่วยตัวเอง นั่นคือ การเกิดความรับผิดชอบต่อตัวเอง จนทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวเองขึ้นด้วย ซึ่งจะนำไปสู่ความ สัมฤทธิ์ผลในการเรียนด้วย

6. การพัฒนาความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรม ตั้งแต่วัยเด็กและจะพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนถึงวัยรุ่น ผู้ใหญ่จึงต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็ก แนะนำส่งเสริมเด็กในสิ่งที่ถูกที่ควรให้เด็กได้รู้จัก แก้ปัญหาและค่อย ๆ ปลูกฝังความรับผิดชอบต่อให้แก่เด็ก เพราะนอกเหนือจากการมีวินัยและความ รับผิดชอบต่อตามธรรมชาติอันเกิดขึ้นได้เองแล้ว เด็กยังเรียนรู้วินัยและความรับผิดชอบต่อจากวัฒนธรรม โดยอาศัยการสั่งสอนฝึกฝนจากบุคคลที่แวดล้อม ลักษณะเช่นนี้เป็นกฎธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันใน สังคม (กิ่งแก้ว อรรถาภร. 2524 : 15 - 19) สำหรับความรับผิดชอบต่อสังคมหรือหมู่คณะนั้น จะมีได้เมื่อเด็กรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่และรับผิดชอบในการกระทำของตนเองแล้ว แต่ทั้งนี้ไม่ว่า เราจะป้องกันความรับผิดชอบต่อสังคมหรือหมู่คณะไว้ต่างหาก คอยจนกว่าเด็กรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ แล้วจึงจัดประสบการณ์ให้เด็กรับผิดชอบต่อสังคมต่อไป แท้จริงแล้วกิจกรรมที่เด็กทำตามหน้าที่นั้นเป็น การกระทำเพื่อหมู่คณะหรือสังคมไปในตัว แต่เด็กยังไม่ตระหนักที่จะเข้าใจถึงประโยชน์ของผู้อื่นที่เกิด จากการปฏิบัติหน้าที่ของตน เด็กพร้อมที่จะเรียนรู้การกระทำเพื่อหมู่คณะและเสียสละเพื่อหมู่คณะ เมื่อ เด็กเข้าสู่วัยรวมหมู่เริ่มตั้งแต่อายุ 11 ปี ขึ้นไป วัยนี้เราจะมอบความรับผิดชอบภาระงานของหมู่คณะ ให้เด็กทำ เด็กจะเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อหมู่คณะ ต่อสังคมได้รวดเร็ว ดังนั้น ครูควรจัดสถานการณ์ การเรียนการสอนในโรงเรียนให้แก่เด็กเพื่อปลูกฝังและพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมแก่เด็ก (ชม ภูมิภาค. 2525 : 130)

มิตตันและแฮริส (Mitton and Harris. 1962 : 407 - 416) ได้ทำข้อเสนอแนะ ในการฝึกความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน ดังนี้

1. การฝึกความรับผิดชอบควรเริ่มตั้งแต่เด็กยังอายุน้อย ๆ
2. เด็กทุกคนควรมีโอกาสฝึกความรับผิดชอบ โดยการปฏิบัติจริงให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำงาน
3. จัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล
4. ควรให้เด็กทราบว่าผู้ใหญ่หวังอะไรจากตัวเขา
5. ในการฝึกความรับผิดชอบนั้นผู้ใหญ่ต้องยืดหยุ่น ไม่เร่งรัดเด็กจนเกินไป
6. ต้องระลึกเสมอว่า ในการทำงานนั้นเด็กต้องการคำแนะนำจากผู้ใหญ่
7. เด็กต้องการความไว้วางใจจากผู้ใหญ่ ดังนั้น เมื่อมอบหมายงานให้ทำแล้ว ก็ควรให้เด็กได้รับผิดชอบอย่างเต็มที่
8. เจตคติและพฤติกรรมความรับผิดชอบของผู้ใหญ่ มีอิทธิพลต่อการพัฒนาความรับผิดชอบของเด็ก
9. ไม่ควรให้เด็กรับผิดชอบเกินความสามารถเพราะอาจเป็นอันตรายแก่เด็กได้

การสอนให้คิดและเคารพต่อเหตุผล มีความคิดเป็นของตนเองเท่าที่ได้สร้างอิสรภาพทางความคิดและการกระทำของตนให้มากขึ้น ถ้านักเรียนได้รับการฝึกฝนให้รู้จักคิดหาเหตุผลด้วยตนเอง ไม่คอยรับแต่การบอกเล่าจากครูก็จะทำให้สติปัญญาแตกฉาน เมื่อออกจากโรงเรียนไปแล้วก็จะสามารถหาหนทางศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เท่ากับเป็นการส่งเสริมให้บุคคลควบคุมตนเองให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบในที่สุด การที่จะปลูกฝังความรับผิดชอบให้กับเด็กให้เกิดเป็นความเคยชินจนเป็นนิสัยน่าพอใจที่ฝังแน่นเป็นคุณธรรมและค่านิยมนั้น ต้องฝึกให้ปฏิบัติอย่างจริงจัง เพราะในการเรียนรู้ใด ๆ ต้องให้เกิดผล 3 ประการคือ เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถปฏิบัติได้และเกิดเป็นนิสัยหรือความรู้สึกลึกซึ้งติดในทางที่ดีต่อสิ่งนั้น ๆ การฝึกปฏิบัติจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง (การปลูกฝังจริยธรรมและวัฒนธรรมมาให้เกิดแก่เด็ก. 2522 : 70)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบประกอบด้วยบุคคลที่มีลักษณะตั้งใจที่จะทำงาน เอาใจใส่ ให้ความสนใจในการที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่มีต่อตนเองและสังคมด้วยความตั้งใจผูกพัน ซื่อสัตย์ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ มีความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง

เอกสารเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง

1. ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สมพร พลอยงาม (2525 : 5) ได้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความแน่ใจหรือมั่นใจหรือความกล้าหาญของบุคคลที่จะเผชิญต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือเผชิญต่อความจริงตลอดจนกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้อำนาจรู้สึกได้ว่าได้ตามที่บุคคลตั้งใจ แม้จะมีเหตุการณ์อื่นใดมาเป็นอุปสรรคก็ไม่ย่อท้อและไม่ยึดมั่นในความคิดของตนเองโดยไม่ฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเลย

อัจฉรา เนตรล้อมวงศ์ (2531 : 4) ได้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองว่า หมายถึงลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกด้วยการกระทำและคำพูดที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งมีลักษณะดังนี้ คือ กล้าแสดงออก พึ่งตนเอง เป็นตัวของตัวเอง มีความรับผิดชอบและมีความสามารถในการปรับตัว

พชรมนต์ เพียรคงชล (2533 : 9) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความแน่ใจ ความมั่นใจหรือความกล้าหาญของบุคคล ในการตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้อำนาจรู้สึกได้ว่าได้ตามที่บุคคลนั้นตั้งใจไว้ ถึงแม้จะมีเหตุการณ์หรือสิ่งใดมาเป็นอุปสรรคก็ไม่ย่อท้อ ยังคงตั้งใจกระทำสิ่งนั้น ๆ

รตินันท์ วิจิตรชลชัย (2535 : 6) กล่าวถึงความเชื่อมั่นในตนเองว่า หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการตัดสินใจกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้อำนาจสำเร็จงานด้านการกล้าแสดงออก การพึ่งตนเอง การเป็นตัวของตัวเองและการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

มานะ พ่วงความสุข (2536 : 6) ได้กล่าวถึงความเชื่อมั่นในตนเองว่า หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงให้เห็นถึง การกล้าคิด กล้าพูด กล้ากระทำ สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองและมีเหตุผล ไม่คล้อยตามผู้อื่นโดยปราศจากการไตร่ตรอง

เบรคเคนริดจ์ (Breckenridge. 1955 : 80 : 249) พบว่า การได้รับการยอมรับจากครอบครัว จะเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้เด็กสามารถพัฒนาความคิด เรื่อง การนับถือตนเองและความเชื่อมั่นในตนเอง เด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะมีความสามารถใน

การควบคุมตนเอง มีความรับผิดชอบและสามารถแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ได้แก่ การฝึกฝนเพิ่มเติมเป็นพิเศษอยู่เสมอ ๆ จนมีทักษะและความสามารถสูง ในที่สุดจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองขึ้นได้ นอกจากนี้ ความเชื่อมั่นในตนเองยังขึ้นอยู่กับระดับอายุ ระดับพัฒนาการและกลุ่มที่ได้เข้าร่วมเล่นหรือทำงานด้วย ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญอยู่ เด็กที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง คือ เด็กที่ไม่บรรลุจุดหมายทางอารมณ์ กระตือรือร้น ในการกระทำสิ่งต่าง ๆ และไม่ยอมต่อสู้กับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง

สมิท (Smith. 1961 : 185) ได้ให้ความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองว่า หมายถึง การพึงพอใจในตนเอง ความภูมิใจในตนเองหรือการยอมรับตนเอง ความเชื่อมั่นในตนเองจะมีในบุคคลมากน้อยเพียงใดนั้น สามารถพิจารณาได้จากความขัดแย้งหากเกิดขึ้นมากจะเป็นเหตุทำให้คนรู้สึกไม่มีค่า ไม่เหมาะสมและไม่พึงพอใจในตนเอง อันหมายถึง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความวิตกกังวล ขาดความอบอุ่นใจและชอบพึ่งผู้อื่น

แบลร์ (Blair. 1968 : 138) กล่าวว่า คนที่ยอมรับสภาพการณ์ใหม่ ๆ ที่ตนประสบโดยปราศจากความกลัวความล้มเหลว จะเป็นบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองอยู่เสมอ การที่บุคคลจะเผชิญต่อสถานการณ์ใด ๆ ด้วยความไม่กลัว เขาย่อมแน่ใจว่าสถานการณ์นั้น ๆ จะไม่ทำให้เขาได้รับความเดือดร้อนไม่สบายใจ บุคคลใดก็ตามถ้ากระทำตามความต้องการหรือคุณธรรมที่สังคมวางไว้ ย่อมสบายใจมีความเชื่อมั่นในตนเองว่าที่ตนกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ดีงาม

จากความหมายและแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเอง คือ การที่นักเรียนมีความมั่นใจ แน่ใจ ในการกระทำใด ๆ อันเป็นสิ่งที่ตนเองคิดว่าเหมาะสมและถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของสังคมส่วนใหญ่ เช่น กล่าวแสดงออก กล่าวคิด กล่าวพูด กล่าวทำ การพึงตนเอง คือ การกระทำสิ่งใด ๆ ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นและกระทำสิ่งนั้น ๆ ให้บรรลุจุดประสงค์โดยปราศจากความกลัวและความกังวลใด ๆ การเป็นตัวของตัวเอง มีเหตุผล กล่าวในการตัดสินใจด้วยตนเอง มีความพอใจในการกระทำของตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์กับคนอื่นด้วยความมั่นใจและทำงานกับหมู่คณะด้วยความราบรื่นและภาคภูมิใจ

2. ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง

ซูซีฟ อ่อนโรคสูง (2516 : 27) กล่าวว่า พฤติกรรมของคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ได้แก่

1. เป็นผู้นำ
2. ชอบแสดงตัว
3. รักความยุติธรรม
4. รอบคอบ มีแผนงาน
5. ขอช่วยเหลือหุ้ณะ
6. ชอบอิสระ ไม่รัดอวด
7. ไม่วิตกกังวลจนเกินไป
8. มีความเกรงใจและเห็นใจผู้อื่น
9. กล้าเสี่ยง (กล้าได้กล้าเสีย)
10. ใจค่อมั่นคง ไม่เชื่อคนง่าย มีเหตุผล
11. กล้าในการคิด การพูดและการกระทำ
12. ตั้งจุดมุ่งหมายไว้สูงและคิดว่าทำได้สำเร็จ
13. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และชอบทำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ

วินัย ธรรมศิลป์ (2527 : 27) กล่าวว่า ลักษณะของผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง จะมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนและประสบผลสำเร็จในหน้าที่การงาน สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี

ไซมอนส์ (Symonds. 1964 : 85 - 86) ได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองว่า จะไม่ยอมจำนนต่อสิ่งใดโดยสิ้นเชิงและความเชื่อมั่นในตนเองจะเกิดขึ้นได้ด้วยองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ

1. ทราบในสิ่งที่ต้องการ
2. คิดในสิ่งที่เห็นว่าจะสำเร็จ
3. สามารถตัดสินใจได้
4. ลงมือกระทำจริง ๆ กับสิ่งที่ได้ตัดสินใจแล้ว

ส่วนบุคคลที่ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มักมีแต่ความขลาดกลัว ไม่แน่วใจในตนเอง มักใช้เวลาส่วนใหญ่ไปในทางวาดภาพเอาเอง ในสิ่งที่ตนต้องการหรือปรารถนาและไม่กระทำสิ่งใดตามลำดับขั้นแห่งความเป็นจริง เนื่องจากขาดความรู้ ขาดความกล้าหาญและเกียจคร้าน จนกระทั่งกลายเป็นไม่ทำอะไรเลย

3. การสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง

การที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตนเองจนเกิดเป็นนิสัยนั้น ปฏิบัติได้ดังนี้

1. สืบราชข้อบกพร่องของตนเองด้วยใจบริสุทธิ์เพื่อแก้ไข
2. พยายามหักแก้ไขอุปสรรคที่ละเล็กทีละน้อยเรื่อยไป
3. ให้ความแก่ตนเองตามสมควร ในการที่จะกระทำสิ่งใดให้สำเร็จตามประสงค์
4. แสวงหาภาวะการณ์ อันจะทำให้เกิดอุปสรรคอยู่เสมอ เพื่อเป็นการบริหารจิตใจ

ให้แข็งแกร่งอยู่เสมอ

นอกจากนี้ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นลักษณะบุคลิกภาพอย่างหนึ่ง ที่ควรปลูกฝังให้เกิดและส่งเสริมให้พัฒนาอยู่เสมอ เพราะคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองจะมีบุคลิกภาพดี มองโลกในแง่ดี และมีความรู้ลึกซึ้งตลอดทั้งกล้าแสดงออกในทางที่ถูกที่ควร มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตน และสามารถประสบความสำเร็จในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ตนประสบนั้นอย่างมีกำลังใจเข้มแข็ง (ราตรี ผาตัด. 2532 : 36 - 37 ; อ้างอิงมาจาก สุชา จันทน์เอม. 2510)

พชรพนธ์ เพียรคงชล (2533 : 41 ; อ้างอิงมาจาก เดวิช สนวนนท์. 2516 : 335) ได้เสนอแนวทางปฏิบัติเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในตนเองไว้ดังนี้

1. ไม่แยแสต่ออดีตที่ผิดพลาดและเริ่มต้นใหม่ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป
2. ไม่ใช้คำพูดและพูดในสิ่งที่ก่อให้เกิดความรู้สึกท้อแท้ ถดถอย
3. เชื่อในความสามารถพิเศษที่มีอยู่ในตัวเอง ความสามารถส่วนที่ยังปิดบังซ่อนเร้นอยู่ในตัวของเรายังมีอยู่อีก
4. จงคิดแต่ในด้านที่ไม่เป็นอุปสรรคและคิดถึงอุปสรรคแต่เพียงพอประมาณ
5. สร้างภาพความเป็นผู้มีชัยในความคิดเสมอ

6. สะสมความสำเร็จเล็ก ๆ น้อย ๆ ในชีวิต เพื่อเป็นบันไดก้าวไปสู่ความเชื่อมั่นในตนเองอย่างแท้จริงในบั้นปลาย

สมพร พลอยงาม (2525 : 115 - 117) ได้ทดลองสอนความเชื่อมั่นในตนเองแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน ด้วยวิธีกลุ่มสัมพันธ์โดยใช้เวลาหาเรื่องความเชื่อมั่นดังนี้

ความหมาย

ความเชื่อมั่นในตนเอง หมายถึง ความแน่ใจหรือมั่นใจ หรือความกล้าหาญของบุคคลที่จะเผชิญต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือเผชิญต่อความจริงตลอดจนการกระทำต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงได้ตามที่บุคคลมั่นใจ แม้จะมีเหตุการณ์หรือสิ่งอื่นใดมาเป็นอุปสรรคก็ไม่ท้อถอย ยังคงกล้าเผชิญต่อเหตุการณ์นั้น ๆ หรือการกระทำนั้น ๆ ต่อไป โดยมั่นใจว่าตนสามารถกระทำสิ่งที่ยังกระทำอยู่ให้สำเร็จลุล่วงด้วยความถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้ต้องไม่ยึดมั่นในความคิดของตนเองโดยไม่ฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเลย

ลักษณะของผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง

ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง คือ บุคคลที่มีกำลังใจเข้มแข็ง ไม่กลัวความลำบาก อันตรายตลอดจนอุปสรรคต่าง ๆ กล้าทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ถูกต้องและมีเหตุผลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และต่อตนเองที่เป็นผลดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เช่น แสดงความกล้าหาญช่วยชีวิตของผู้อื่น อยู่นานอันตรายในเมื่อตนสามารถช่วยได้ ยอมสละชีวิตช่วยเหลือราชการ ช่วยทำประโยชน์แก่สังคม เมื่อเกิดไฟไหม้ น้ำท่วมหรือพบผู้ประสบอุบัติเหตุก็ช่วยเหลือทันที เป็นต้น

บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองนี้ ต้องประกอบด้วยเหตุผล มีลักษณะเยือกเย็น ถูกคนอื่น แต่เป็นการมั่นใจว่าตนเองสามารถทำอะไรได้ หากเป็นสิ่งที่ถูกต้องดีงาม การพูดในที่ชุมนุมที่ดี การตอบปัญหาที่คนอื่นถามหรือแม้ในการสอบไล่ นักเรียนจะต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง แล้วตอบด้วยความมั่นใจผลที่ออกมาย่อมจะดี

อย่างไรก็ดี ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นคุณธรรมที่สนับสนุนให้เกิดความกล้า จะต้องมีความกล้าในทางที่ถูกด้วย เช่น การที่บรรพบุรุษของไทยเราเสียสละชีวิตเพื่อกอบกู้เอกราช บุคคลเหล่านี้ล้วนมีความเชื่อมั่นในตนเองและกล้าหาญในการเสียสละชีวิต เพื่อรักษาบ้านเมือง ซึ่งความกล้าหาญเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทุกคนยกย่องสรรเสริญ

ลักษณะของผู้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

ลักษณะของผู้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง คือ บุคคลที่ไม่ยอมทำอะไรที่ฝ่าอันตรายหรือ
ทำงานนั้นเมื่ออุปสรรคบ้างก็ไม่ทำ ไม่กล้ารับผิดชอบ ทำผิดแล้วไม่กล้ารับผิดชอบ จะทำอะไรก็กลัวว่า
จะไม่ประสบความสำเร็จ มีความกระตือรือร้น สะทกสะท้านที่จะทำดี

ผลดีของผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง

ผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง จะมีความพอใจ ภูมิใจในตนเอง ยอมรับในตนเอง มีความ
องอาจผึ่งผาย สง่างามไม่สะทกสะท้าน ไม่ขบเข้าง่องหงอย ไม่เก้อเจิน มีความมั่นใจ เพียร
พยายามทำกิจให้สำเร็จบรรลุผลสมประสงค์ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยอมเสียสละเพื่อความ
เป็นธรรมและหน้าที่ เป็นที่น่านับถือหรือเป็นผู้นำได้

ผลเสียของผู้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

ผู้ขาดความเชื่อมั่นในตนเองจะรู้สึกว่ตนเองไม่มีค่า ไม่เหมาะสม ไม่มีความพอใจหรือ
ภูมิใจในตนเอง เกิดความวิตกกังวล ขาดความอบอุ่น ชอบพึ่งผู้อื่นย่อท้อต่ออุปสรรค เชื่อในสิ่งที่ไม่
มีเหตุผล เก้อเจิน ขาดความกล้าที่จะเผชิญต่ออุปสรรคหรือปัญหาต่าง ๆ และปัจจัยที่ทักให้คนเรา
ขาดความเชื่อมั่นในตนเองก็คือ ขาดความรู้ ขาดความกล้าหาญทางชอบธรรม มีความเกียจคร้าน
และอาจมาจากความเชื่อที่ฝังลึกในจิตใจหรือผลมาจากความล้มเหลวในอดีต

วิธีสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง

วิธีสร้างความเชื่อมั่นในตนเองจะต้องมีการฝึกสม่ำเสมอได้ดังนี้

1. ศึกษาหาความรู้อย่างไม่ลดละ การศึกษาเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ เป็นพลังอันยิ่งใหญ่
ของมนุษย์ คนที่รักความก้าวหน้าจะต้องเป็นนักการศึกษา นักค้นคว้า คนยิ่งฉลาดมากยิ่งขึ้นเกิดความ
เชื่อมั่นในตนเองมาก
2. มีการวางแผนงานที่ดี การทำงานใด ๆ ก็ตาม หากไม่มีการวางแผนงานที่ดีย่อมจะ
ทำงานใหญ่ไม่สำเร็จ เพราะการวางแผนที่ดีนั้นเท่ากับวางแผนสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง
3. ทำางดีสู่สื่อหรือยอมรับเมื่อภัยมา เช่น ในการพูดต่อที่ชุมชน เมื่อผู้พูดเกิดความ
ประหม่า ไม่มีความมั่นใจในตนเอง วิธีแก้คือการปลุกใจตนเองให้เข้มแข็ง
4. ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สิ่งสุดท้ายที่จะทำให้ความเชื่อมั่นในตนเองก็คือ ลงมือหรือ
ปฏิบัติ การที่เราจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะละเอียดหรือพยายามเพียงใดก็ตาม ถ้าเราไม่เคยปฏิบัติ

แล้ว ก็เปรียบเหมือนกับคนที่เรียนแต่ทฤษฎีจะไม่มีประสบการณ์ ทักษะขาดความมั่นใจในการทำงาน ฉะนั้นสิ่งที่สำคัญ คือการที่เราต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

สุพัตรา สุภาพ (2539 : 27) ได้กล่าวถึงการฝึกความเชื่อมั่นในตนเองว่า สามารถฝึกได้ดังนี้

1. การให้อภัยตนเอง ถือว่าเป็นการเริ่มต้นของการรักตัวเอง
2. การให้โอกาสตนเองในการกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่ควรกระทำ
3. การชอบตนเอง โดยหันดูแลเอาใจใส่ตนเอง หันสำรวจในสิ่งที่ตนต้องการที่แท้จริง
4. ยอมรับในตนเองว่า มีความแตกต่างจากคนอื่น
5. การหาความสุขโดยการคิดถึงเรื่องในอดีต ที่ตนเองเคยมีความสุขในบางโอกาส
6. มองสิ่งที่ดีที่แทนสิ่งที่ไม่ดี โดยนำมาสิ่งที่ไม่ดีมีอำนาจเหนือตน
7. ไม่ยอมกระทำในสิ่งที่ตนคิดว่าเป็น ความผิดพลาดหรือเคยถูกตำหนิอีก

จะเห็นได้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองนั้นสามารถฝึกฝนได้ในหลายลักษณะ โดยเฉพาะการเริ่มต้นมาจากการพัฒนาการยอมรับของครอบครัวและสังคม ประสบการณ์สิ่งแวดล้อม มีผลต่อการเกิดความเชื่อมั่นในตนเองของเด็ก บุคคลที่มีส่วนช่วยในการส่งเสริมความเชื่อมั่นของเด็กคือ ผู้ที่มีส่วนสร้างประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมมาให้เด็ก (มหาวิทยาลัยสุรวิทยธรณาราช. 2524 : 38 - 40) ซึ่งตรงกับคำกล่าวของ มานิดา ทองทวี (2526 : 12) ที่ว่าบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง คือ บรรยากาศของการอบรมของพ่อแม่ที่เป็นประชาธิปไตยและนักเรียนที่อยู่ชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย คือมีการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตามระดับความสามารถของนักเรียน ย่อมสร้างความเชื่อมั่นในตนเองให้กับนักเรียนอย่างสูงสุด

ดังนั้นสรุปได้ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นบุคลิกลักษณะทางสังคมอย่างหนึ่ง ที่ต้องปลูกฝังให้เด็กและส่งเสริมให้พัฒนาอยู่เสมอ การที่บุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเองจะมีบุคลิกลักษณะดี มีความสามารถในการตัดสินใจ กล้าที่จะแสดงออก มีความรู้สึกปลอดภัย มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานของตนเอง มีความมั่นใจว่าตนสามารถกระทำสิ่งต่าง ๆ ให้ลุล่วงและสำเร็จไปด้วยความถูกต้องเหมาะสม

งานวิจัยเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป

1. งานวิจัยภายในประเทศ

วชิระ อินทร์อุดม (2521 : 55) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยาใช้บทเรียนโปรแกรมแบบจัดลำดับตามเหตุผล กับบทเรียนโปรแกรมแบบจัดลำดับตามแบบสุ่ม ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนจากบทเรียนโปรแกรมแบบจัดลำดับเนื้อหาตามเหตุผล มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่เรียนจากการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ศิริพร คาระสุวรรณ (2535 : 98) ได้ทำการศึกษาผลของการใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูนวิชาคณิตศาสตร์กับนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กับการสอนตามคู่มือ สสวท. พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พัชรินทร์ สุขขวัญ (2536 : 43) ได้ทำการศึกษาการใช้บทเรียนสำเร็จรูปสไลด์เทปวิชาภาษาไทยเรื่องคุณค่าพฤษชาติสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลปรากฏว่า คะแนนที่ได้รับจากการทดสอบก่อนเรียนบทเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ณัฐินี เจริญสิน (2537 : บทคัดย่อ) ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยการใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนตามคู่มือครู พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยสูงกว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมพร โตนวล (2537 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบ PSI กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยชุดการเรียนด้วยตนเอง คือ บทเรียนโปรแกรมและบทเรียนการ์ตูน พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบ PSI ด้วยบทเรียนโปรแกรมและบทเรียนการ์ตูน กับการสอนตามคู่มือครูมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. งานวิจัยต่างประเทศ

คาล (Carl. 1971 : 1893 -A) ได้ทำการวิจัยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากบทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนปกติ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนปกติ ผลของการวิจัยปรากฏว่า การเรียนโดยใช้วิธีสอนทั้ง 2 แบบนั้น ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังทำให้ทราบอีกว่า บทเรียนสำเร็จรูปสามารถช่วยแก้ปัญหาการเรียนการสอนในห้องเรียนขนาดใหญ่และยังเป็นเครื่องมือช่วยสอนแทนครูได้ ซึ่งโรงเรียนควรนำบทเรียนสำเร็จรูปมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด

ซู (Sue. 1973 : 3244-A) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการสอนพิมพ์ดีดเบื้องต้นด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนที่เรียนจากครูโดยตรงกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผลปรากฏว่านักเรียนที่เรียนพิมพ์ดีดเบื้องต้นด้วยวิธีสอนทั้ง 2 แบบ ให้ผลไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังสามารถทำให้ทราบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปสามารถพิมพ์ดีดได้เร็วกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนจากครู แต่จากการทดลองวิธีสอนทั้ง 2 แบบ พบว่า ใช้ได้ดีทั้งเด็กเก่ง ปานกลาง และอ่อน

แมคคินเลย์ (Mckinley. 1974 : 1443-A) ได้ทำการวิจัยจากบทเรียนระหว่างการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับเครื่องช่วยสอน ในการทดลองสอนอ่านเด็กอายุ 14 - 18 ปี ที่มีผลการเรียนต่ำกว่าระดับ 5 ผลปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ไม่แตกต่างกัน แต่พบว่า การสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปและเครื่องช่วยสอน ในการอ่านสามารถใช้ได้ผลดีในการเรียนด้วยตนเอง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเรียนสำเร็จรูปทั้งในประเทศและต่างประเทศ กล่าวโดยสรุปได้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปที่มีประสิทธิภาพสามารถใช้สอนแทนครูได้ และประหยัดเวลาในการเรียนได้มาก แต่บทเรียนสำเร็จรูปก็มิจะสามารถใช้แทนครูได้โดยเด็ดขาดจะเห็นว่านักเรียนยังต้องการครูอยู่ แต่ผลดีของบทเรียนสำเร็จรูป คือช่วยให้นักเรียนก้าวหน้าไปตามความสามารถของตนเองและงานวิจัยบางฉบับยังแสดงผลให้เห็นว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น ดังนั้น จึงน่าที่จะทดลองวิจัยเพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูปนี้ต่อไปเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา

งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนด้วยตนเองที่เรียนเป็นกลุ่ม

1. งานวิจัยภายในประเทศ

ฉันทนา ยัญญลักษณ์ (2530 : 85 - 87) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรมเป็นคณะกับการสอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรมเป็นรายบุคคล ปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรมเป็นคณะกับการสอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรมเรียนเป็นรายบุคคล มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การเรียนรู้สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรมเรียนเป็นรายบุคคล

สุรพล ประยงค์พันธ์ (2530 : 41 - 44) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนเป็นกลุ่มใหญ่ทั้งชั้น กลุ่มตามความสามารถ และเรียนด้วยตนเองเป็นกลุ่ม ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนที่เรียนเป็นกลุ่มตามความสามารถกับเรียนเป็นกลุ่มใหญ่ทั้งชั้นไม่แตกต่างกัน แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนด้วยตนเองเป็นกลุ่ม สูงกว่านักเรียนที่เรียนเป็นกลุ่มใหญ่ทั้งชั้นและที่เรียนเป็นกลุ่มตามความสามารถ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อุบล แสงทอง (2531 : 61) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการเรียนเพื่อรอบรู้และการเรียนด้วยตนเองเป็นกลุ่ม พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยการเรียนเพื่อรู้และการเรียนด้วยตนเองเป็นกลุ่มและความคงทนในการเรียนรู้ก็ไม่แตกต่างกัน

มนิตย์ อัดตะ (2534 : 126 - 129) ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิธีสอนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบระบบการสอนส่วนบุคคล โดยเรียนเป็นรายบุคคลและเรียนเป็นกลุ่ม ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนเป็นรายบุคคลและเรียนเป็นกลุ่มกับการสอนตามคู่มือครู สสวท.แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. งานวิจัยในประเทศ

ลิลจิ (Lilge. 1973 : 51 - 55) ได้ทำการทดลองเพื่อศึกษาว่าการเรียนเป็นคณะสามารถช่วยให้นักเรียนเรียนคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้นหรือไม่เพื่อเป็นการสนับสนุนผลการวิจัยของยัง จากการทดลองของลิลจิ พบว่า นักเรียนที่เรียนคณิตศาสตร์อ่อนจะเรียนได้ผลดีขึ้น เมื่อเรียนเป็นคณะและคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่เรียนเป็นคณะสูงกว่าการเรียนแบบเดิม

ผลการทดลองปรากฏว่า เมื่อนักเรียนเรียนเป็นกลุ่มย่อยทำให้ผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ดีขึ้นจนทำให้ผู้ปกครองแปลกใจที่นักเรียนของตน ได้คะแนนการสอนวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้นและนักเรียนก็ชอบการเรียนแบบนี้มาก

เวบบ์ (Webb. 1978 : 7248 -A) ได้ศึกษาเรื่องการเรียนเป็นรายบุคคลกับการเรียนเป็นกลุ่มย่อยในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ พบว่า ผลการเรียนขึ้นอยู่กับความสามารถของนักเรียนและความสามารถของนักเรียนที่มีความสัมพันธ์กับสมาธิในกลุ่มด้วย

วิลเลียม (Williams. 1980 : 578) ได้ทำการทดลองเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และเจตคติของนักศึกษาระดับวิทยาลัย ที่มีต่อการเรียนซ่อมเสริม พบว่า ถึงแม้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน แต่เจตคติของนักศึกษาที่เรียนเป็นกลุ่มย่อยดีขึ้นจากเดิม ส่วนเจตคติของนักศึกษาที่เรียนเป็นรายบุคคลไม่แตกต่างไปจากเดิม

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวอาจกล่าวสรุปได้ว่า การรวมกลุ่มของนักศึกษาลักษณะเป็นกลุ่มย่อย จะทำให้บรรยากาศในการเรียนมีความเป็นกันเองมากขึ้นกว่าการเรียนเป็นกลุ่มใหญ่หรือทั้งชั้น นักเรียนไม่เคร่งเครียดขณะทำงานและมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาธิในกลุ่ม นอกจากนั้นการเรียนเป็นกลุ่มย่อยยังสามารถช่วยแก้ปัญหาไม่กล้าแสดงออกของนักเรียนบางคน เพราะการทำงานร่วมกันจะทำให้รู้สึกว่าคุณมีความสำคัญเท่ากัน ทำให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น จึงทำให้ผู้เรียนเกิดการเห็นคุณค่าของการพยายามแสดงพฤติกรรม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการอันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาที่เรียนนั้น ๆ ด้วย

งานวิจัยเกี่ยวกับความรับผิดชอบ

1. งานวิจัยภายในประเทศ

ไชยรัตน์ ปราณี (2531 : 61 - 62) ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและความรับผิดชอบต่อสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียน วิชาสังคมศึกษา โดยการสอนแบบชนิดิเคกับการสอนตามคู่มือครู พบว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน

อาวุธ พรหมมานอก (2534 : 57) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความรับผิดชอบในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอน ด้วยบทเรียนโรดูลกับการสอนตามคู่มือครู พบว่า ความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการ สอน ด้วยบทเรียนโรดูลกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

สมพร โตนวล (2537 : 67 - 69) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความ รับผิดชอบต่อหน้าที่การงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอน แบบ PSI พบว่า ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบ PSI กับ นักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รตินันท์ ไม้ตรีจิต (2537 : 72) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาวิทยาศาสตร์และความรับผิดชอบต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือ กับการสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า ความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอน โดยการเรียนแบบร่วมมือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

บัดเตอร์เวิร์ท (พัชรา บุญลาภ. 2529 : 51 ; อ้างอิงมาจาก Butterwarth. 1974 : 2043 - A) ได้วิจัยผลสัมฤทธิ์ในการอ่านทัศนคติต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ความรับผิดชอบต่อตนเอง ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและทัศนคติต่อโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันทางบวกและนักเรียนมีความ สามารถทั่วไปสูง มีความรับผิดชอบต่อตนเองสูงกว่านักเรียนที่มีความสามารถทั่วไปต่ำ

เฮอร์ลอค (Herlock. 1978 : 661) ได้ศึกษาพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีบรรยากาศแบบประชาธิปไตยและแบบอิตาเลียนพบ ว่า ผลของการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย เห็นความสำคัญของเด็กจะทำให้เขามีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถเผชิญชีวิตด้วยความมั่นใจในตนเอง รู้จักรับผิดชอบ ส่วนการอบรมเลี้ยงดูแบบอิตาเลียน ทำให้เด็กขาดความเชื่อมั่นในตนเองขาดความรับผิดชอบเพราะไม่เคยตัดสินใจด้วยตนเอง

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ จะพบว่า ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ โดยควรมีการเริ่มฝึกตั้งแต่วัยเด็กเพื่อเป็นการปลูกฝังและช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาไปตามวัย ซึ่งเป็นการทำให้เด็กยอมรับได้โดยไม่ต้องขัดข้องใจ นอกจากนั้นในการฝึกควรมีการฝึกทั้งที่บ้านและโรงเรียน โดยครูอาจแทรกไว้ในกิจกรรมการเรียนการสอน จากงานวิจัยจะเห็นว่าไม่จำเป็นที่จะเป็นการสอนโดยวิธีใด ๆ หากครูผู้สอนรู้จักนำไปใช้ให้เหมาะสม ความรับผิดชอบย่อมเกิดขึ้นได้ นอกจากนั้น เมื่อบุคคลใดก็ตามหากเกิดความรับผิดชอบ อันแสดงถึงว่าบุคคลนั้นได้เกิดคุณธรรมขึ้นในตัวเองและอาจนำไปสู่คุณธรรมข้ออื่น ๆ ได้ ทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเกิดความภูมิใจในตนเองด้วย

งานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

สมเดช อารีสวัสดิ์ (2530 : 81 - 82) ได้ศึกษาความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยวิธีบทบาทสมมติกับการสอนตามคู่มือครู กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวิสุทธิกษัตริ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 80 คน ผลการศึกษาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนที่เรียนโดยวิธีบทบาทสมมติกับการสอนตามคู่มือครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อัจฉรา เนตรวงศ์ล้อม (2531 : 47 - 48) ได้ศึกษาผลการรับบทบาทสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 16 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 8 คน กลุ่มควบคุม 8 คน การศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบบทบาทสมมติ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พชรมนต์ เพียรมงคล (2533 : 85 - 86) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเชื่อมั่นในตนเองในการเรียนวิชาภาษากับวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการสอนนาฏกรรมกับการสอนตามคู่มือครู การสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยการสอนแบบนาฏกรรมกับการสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ มีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

นิตินันท์ วิจิตชลชัย (2535 : 63 - 64) ได้ทำการศึกษาผลการใช้ชุดส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครอง ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเลี้ยงดูจากผู้ปกครองที่ได้รับการฝึกการใช้ชุดส่งเสริมความรู้และการได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิด เมื่อทำกิจกรรมความคิดสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักทะนุถนอม เมื่อทำกิจกรรมความคิดสร้างสรรค์

มานะ พ่วงความสุข (2536 : 56) ศึกษาผลของการฝึกความรู้สึกลึกซึ้งที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่มีความรู้สึกลึกซึ้งหลังจากได้รับข้อเสนอแนะ มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. งานวิจัยในประเทศ

เบรคเคนริดจ์ (Breckenridge. 1995) ได้ศึกษาพบว่า ความเชื่อมั่นในตนเองไม่ทำให้เกิดผลดีเสมอไป เพราะจากการศึกษาเด็กที่มีพฤติกรรมที่ก้าวร้าว ปรากฏว่าเกิดจากบุคคล 2 ประเภท คือ

1. พวกที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป
2. พวกที่มีความรู้สึกว่าเขาขาดความรัก ความอบอุ่นและความปลอดภัย

เพนเตอร์ (Painter. 1968 : 760 - B) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการจูจใจ กับความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชายระดับวิทยาลัย 10 คน พบว่าความเชื่อมั่นในตนเองมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการจูจใจ กล่าวคือ คนที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง จะมีความสามารถในการจูจใจและมักเป็นผู้ชนะ

มุสเสน (Mussen. 1969 : 261) ศึกษาพบว่า พ่อแม่ที่ปล่อยให้เด็กเป็นอิสระในการช่วยเหลือตัวเองและสนองความต้องการในการอยากรู้อยากเห็น จะทำให้เด็กมีความรู้สึกเป็น

ตัวของตัวเอง ฟังตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าคิดกล้าทำ กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก สามารถเผชิญสถานการณ์ใหม่โดยไม่ต้องวิตกกังวล มีความเชื่อมั่นในตนเอง

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าความเชื่อมั่นในตนเองเป็นบุคลิกภาพทางสังคมอย่างหนึ่งที่ส่งผลให้บุคคลมีความรับผิดชอบ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก กล้าเผชิญอุปสรรคต่าง ๆ การฟังตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งทำให้บุคคลนั้นเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดีซึ่งจะส่งผลต่อการทำงานกลุ่ม ดังนั้นความเชื่อมั่นในตนเองจึงเป็นบุคลิกภาพที่สำคัญที่ควรเสริมสร้างให้แก่เด็กทั้งที่บ้านและในสถานศึกษา ที่สามารถจัดออกมาในรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย นอกจากนั้นการจัดการเรียนการสอนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปเป็นการช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบด้วยเอง อันจะมีส่วนช่วยทำให้เกิดการพัฒนาทางปัญญาและการมีกิจกรรมที่นักเรียนต้องคิด ตัดสินใจและปรึกษาหารือกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมตามบทเรียนและการทดสอบเมื่อนักเรียนตอบคำถามในบทเรียนแล้ว จะได้รับการเสริมแรงทันทีและเมื่อตอบผิดก็จะไม่ได้รับความดีความชอบและสามารถแก้ไขคำตอบใหม่ได้ จึงเห็นได้ว่า การเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปที่เรียนเป็นกลุ่ม เป็นการให้โอกาสแก่ผู้เรียนมีโอกาสนำเสนอตนเองในทุก ๆ ด้าน (สมพร พลอยงาม. 2525 : 61 - 62) จากการเรียนแบบกลุ่มย่อยที่สมาชิกในกลุ่มมีความสามารถแตกต่างกัน ยังเป็นการช่วยให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและการรับผิดชอบการทำงานของตนเอง ของสมาชิกในกลุ่มและมีการฝึกทักษะการเรียนรู้ร่วมกัน โดยสมาชิกในกลุ่มแต่ละคนต่างก็มุ่งที่จะแก้ไขและพัฒนาตนเอง เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการทำงานของตนเอง ที่จะส่งผลต่อบุคคลอื่นอีกด้วย (ประยูทธ พันธบัว. 2536 : 90)

จากงานวิจัยเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเองจะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นอกจากจะเป็นการฝึกให้รู้จักและเข้าใจตนเองและสมาชิกของกลุ่ม ยังเป็นการฝึกและมีความไว้วางใจกันและกันในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น อันเป็นผลมาจากอิทธิพลของกลุ่มและยังช่วยทำให้เกิดการยอมรับในพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มอีกด้วย (มานะ พ่วงความสุข. 2536 : 57)

ดังนั้นผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปที่เรียนเป็นกลุ่มในวิชาสังคมศึกษา จะเป็นการตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

ความรับผิดชอบและความเชื่อมั่นในตนเองในวิชาสังคมศึกษายัง ไม่มีการวิจัยเปรียบเทียบการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปที่เรียนเป็นกลุ่มโดยความสามารถ กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปที่เรียนเป็นกลุ่ม กับการสอนแบบปกติโดยความสามารถจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบ และความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีความรับผิดชอบในการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกัน
3. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ
3. วิธีดำเนินการทดลอง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน
บริหารแจ่มใสวิทยา 3 อำเภอคำชะอี จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา
2540 จำนวน 4 ห้องเรียน รวมนักเรียน 154 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน
บริหารแจ่มใสวิทยา 3 อำเภอคำชะอี จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540
จำนวน 2 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 64 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. โดยวิธีการจับสลากจาก 4 ห้องเรียน สุ่มมาจำนวน 2 ห้องเรียน
2. นักเรียนจาก 2 ห้องเรียน จำนวน 74 คน ที่สุ่มได้มาจัดเรียงตามลำดับคะแนนสูง
ไปหาต่ำ โดยใช้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา รายวิชา ส 402 บลายภาคเรียนที่ 2
ปีการศึกษา 2539 เพื่อหาค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ในการจัดนักเรียนเป็นกลุ่มระดับความสามารถ
3. จัดนักเรียนเป็นกลุ่มระดับความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ ตามเกณฑ์คะแนน
เปอร์เซ็นต์ไทล์ ตามลำดับคือ มากกว่า 75 ขึ้นไป ระหว่าง 25 - 75 และน้อยกว่า 25 ซึ่งได้
ค่าคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์จริง เพื่อใช้ในการจัดกลุ่มนักเรียนตามระดับความสามารถดังนี้

ระดับความสามารถสูง คือ นักเรียนที่ได้คะแนนอยู่ในช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่

81.68 – 99.23 จำนวน 17 คน

ระดับความสามารถปานกลาง คือ นักเรียนที่ได้คะแนนอยู่ในช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่

30.38 – 73.58 จำนวน 36 คน

ระดับความสามารถต่ำ คือ นักเรียนที่ได้คะแนนอยู่ในช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 5.40–

23.63 จำนวน 21 คน

4. ทำการสุ่มโดยการจับสลากนักเรียนที่ละคู่ในกลุ่มระดับความสามารถสูง

ปานกลางและต่ำ แยกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวนกลุ่มละ 8 คู่ 16 คู่และ 8 คู่ ตามลำดับ

กลุ่มทดลอง จำนวน 32 คน ใช้วิธีสอนด้วยการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปที่เรียน

กลุ่มควบคุม จำนวน 32 คน ใช้วิธีสอนด้วยการสอนตามคู่มือครู

ตาราง 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวนตามระดับความสามารถ

ระดับความสามารถ	กลุ่มตัวอย่าง		รวม
	กลุ่มทดลอง (คน)	กลุ่มควบคุม (คน)	
สูง	8	8	16
ปานกลาง	16	16	32
ต่ำ	8	8	16
รวม	32	32	64

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย

1. บทเรียนสำเร็จรูป (เชิงเส้นตรง)
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. แบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้
4. แบบทดสอบวัดความรับผิดชอบ
5. แบบทดสอบวัดความเชื่อมั่นตนเอง

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพ

1. บทเรียนสำเร็จรูป (เชิงเส้นตรง)

ใช้สอนวิชาสังคมศึกษา รายวิชา ส 503 ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย

ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
2. สภาพภูมิศาสตร์ภาคเหนือ
3. สภาพภูมิศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1.1 ศึกษาหลักการและวิธีการสร้างบทเรียนสำเร็จรูป โดยศึกษาขอบเขตของเนื้อหา จากเอกสาร ตำรา งานวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างบทเรียนสำเร็จรูปและการกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการ

1.2 แบ่งเนื้อหาที่จะสอนออกเป็นตอนย่อย แล้วกำหนดจุดมุ่งหมายทั่วไป จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำโครงสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนและประเมินผลของเนื้อหาแต่ละตอนในบทเรียน

1.3 เขียนรายละเอียดตามโครงสร้าง ในข้อ 1.2 โดยแบ่งเนื้อหาแต่ละตอนออกเป็นหน่วยย่อย ๆ ซึ่งเรียกว่า กรอบ ตามลำดับจากง่ายไปหายาก กำหนดเนื้อหาของแต่ละกรอบ

ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงกรอบสุดท้ายให้ตรงตามจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ แล้วสร้างบทเรียนสำเร็จรูปแบบ (เชิงเส้นตรง)

1.4 นักบทเรียนสำเร็จรูปที่สร้างขึ้นไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป และผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาสังคมศึกษา เพื่อตรวจแก้ไขด้านรูปแบบ เนื้อหา ความถูกต้องและความเหมาะสม

1.5 นักบทเรียนสำเร็จรูปที่ตรวจแก้ไขแล้วไปทดลอง (Try Out) กับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3 อำเภอเด่นช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่มาของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาข้อบกพร่องด้านความเหมาะสมของภาษา เวลาและความเหมาะสมของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่พบ ซึ่งมีขั้นตอนการหาประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูปดังนี้

ขั้นที่ 1 การทดลองขั้นหนึ่งต่อหนึ่ง โดยนักบทเรียนสำเร็จรูปไปทดลองกับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 ผู้วิจัยต้องอธิบายถึงจุดประสงค์ วิธีการเรียนและสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ตรวจสอบแบบฝึกหัดและแบบทดสอบหลังเรียนพร้อมกับสอบถามถึงความเข้าใจของผู้เรียนต่อบทเรียน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 2 การทดลองขั้นกลุ่มเล็ก นักบทเรียนสำเร็จรูปที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 4 คน ในการทดลองครั้งนี้ให้ผู้เรียนทบทวนแบบทดสอบก่อนเรียน แล้วศึกษาชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองในลักษณะเป็นกลุ่ม (กลุ่มละความสามารถ) โดยมีจุดประสงค์เพื่อ เมื่อผู้เรียนคนใดมีปัญหา อาจปรึกษาสมาชิกในกลุ่มหรือถามครูผู้ควบคุม โดยกำหนดเวลาในการศึกษาชุดการเรียนรู้ให้ผู้เรียน ทราบ หลังจากเรียนจบหรือเข้าใจบทเรียนให้ผู้เรียนทบทวนแบบทดสอบหลังเรียน เพื่อนำผลการทดลอง มาแก้ไขปรับปรุง

ขั้นที่ 3 การทดลองกับกลุ่มใหญ่ นักบทเรียนสำเร็จรูปที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 30 คน โดยดำเนินการทดลองเช่นเดียวกับการทดลองกับกลุ่มเล็ก เพื่อศึกษาปัญหาและ ข้อบกพร่องต่าง ๆ อีกครั้งและหาประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูปตามเกณฑ์ 80/80 สำหรับ เนื้อหาที่เป็นวิชาทักษะควรรู้ใช้เกณฑ์มาตรฐานไม่ต่ำกว่า 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทบทวนแบบฝึกหัดประจำหน่วย การเรียนแต่ละหน่วย

80 ตัวหลัง หมายถึง ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากผลการทบทวนแบบทดสอบประจำหน่วย การเรียนของแต่ละหน่วย

บทเรียนที่ได้รับจากการปรับปรุงทดลองในครั้งที่ 3 จะเป็นบทเรียนที่พร้อมที่จะนำไป ใช้จริงกับกลุ่มทดลองและมีประสิทธิภาพของบทเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนเป็น 81.00/84.84, 81.66/83.00 และ 80.66/81.66 ตามลำดับ

2. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาโดยดำเนิน ขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบทดสอบ จากหนังสือเทคนิคและการประเมินผล การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ของ สมบูรณ์ จิตพงศ์ (2523 : 1 - 40) หนังสือ เทคนิคการวัดผลของ ขวาล แพร่ตกุล (2508 : 1 - 452) หนังสือเทคนิคการวัดผลของ วิเชียร เกตุสิงห์ (2524 : 11 - 153) และเทคนิคการวัดผลการเรียนรู้ของ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2539 : 64 - 78) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบ ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.2 ผู้วิจัยร่วมกับนิสิตปริญญาโท วิชาเอกการมัธยมศึกษา กลุ่มการสอนสังคมศึกษา และอาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในหมวด จำนวน 5 คน ทำการวิเคราะห์หลักสูตรและสร้าง ตารางวิเคราะห์หลักสูตร จากเนื้อหาและพฤติกรรมที่ต้องการวัดตามหลักของ บลูม (Bloom. 1956 : 49 - 50) เพื่อเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจว่า ต้องการวัดพฤติกรรมในเนื้อหาอะไร เป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด

2.3 จากตารางวิเคราะห์หลักสูตร นำพฤติกรรมหลักและเนื้อหามาเขียนเป็น จุดประสงค์การเรียนรู้

2.4 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษานิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือก จำนวน 100 ข้อ โดยยึดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์จากตารางวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อให้แบบทดสอบมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา

2.5 การตรวจหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
กระทำตามลำดับขั้นดังนี้

2.5.1 หาความเที่ยงตรงของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา
สังคมศึกษา โดยนำแบบทดสอบไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางการสอนวิชาสังคมศึกษา จำนวน 5 คน
ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยนำไปเปรียบเทียบกับตารางวิเคราะห์หลักสูตรว่า
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สามารถวัดได้ครอบคลุมพฤติกรรมต่าง ๆ ตามตาราง
วิเคราะห์หลักสูตรและลักษณะการวัดคำถาม ตัวเลือกสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด ความ
ถูกต้องทางคำภาษาเพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุง

2.5.2 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้น ไปทดสอบกับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 อำเภอตาบะ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน
100 คน ที่เคยเรียนเนื้อหาแล้วเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.5.3 นำกระดาษคำตอบที่ได้มาตรวจหาคะแนนโดยข้อที่ถูกให้ 1 คะแนน
ข้อที่ตอบผิด ข้อที่ไม่ได้ทำและข้อที่ตอบมากกว่า 1 ตัวเลือกจะได้ 0 คะแนน เมื่อตรวจรวม
คะแนนเรียบร้อยแล้วนำมาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

2.5.3.1 หาค่าความยากง่าย (p) หาค่าอำนาจจำแนก (r) เป็น
รายข้อและรายตัวเลือก โดยใช้เทคนิค 27% ของจุง เดห์ฟาน (ล้วน สายยศ และอังคณา
สายยศ. 2538 : 210) แล้วเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่ายระหว่าง .20 - .80 และมี
ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป คัดเลือกไว้จำนวน 40 ข้อ การวิจัยครั้งนี้แบบทดสอบวัด
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง .21 - .77 และ
ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .21 - .56

2.5.3.2 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกแล้วไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 6 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 อำเภอตาบะ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 100 คน
เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์
ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 198) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .83

3. แบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ตามลำดับขั้นดังนี้

3.1 ศึกษาทฤษฎีและวิธีสร้างแบบทดสอบอิงเกณฑ์

3.2 ใช้จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมของแต่ละหน่วยการเรียนรู้เป็นหลักในการสร้างแบบทดสอบแบบปรนัยเลือกตอบ 5 ตัวเลือก หน่วยละ 2 ฉบับแบบคู่ขนาน จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น 6 ฉบับ

3.3 นำแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแก้ไขหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ตามวิธีของ รโรวินลลีและแฮมเบิลตัน (Rovinelli and Hambleton) (บุญเชิด บุญญอนันตพงษ์. 2527 : 68 - 70)

3.4 นำแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ แต่ละฉบับไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนเรื่องภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทยแล้ว จำนวน 30 คน นำกระดาษคำตอบหาค่าความยากง่าย (p) โดยพิจารณาข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปและหาค่าอำนาจจำแนก (B) โดยสูตร Brennan (บุญเชิด บุญญอนันตพงษ์. 2527 : 83 - 85) โดยพิจารณาค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.00 ขึ้นไป

3.5 นำแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ แต่ละฉบับที่คัดเลือกและปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียน เรื่องภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทยแล้ว จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น โดยสูตรของ คาร์เวอร์ (Carver) (บุญเชิด บุญญอนันตพงษ์. 2527 : 165) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้เท่ากับ 0.85, 0.75 และ 0.83 ตามลำดับ

4. แบบทดสอบความรับผิดชอบ

มีลำดับขั้นตอนในการสร้างดังนี้

4.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับความรับผิดชอบ

4.2 นิยามศัพท์เฉพาะของความรับผิดชอบในการเรียนให้สอดคล้องกับความหมายของความรับผิดชอบที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ แล้วสร้างแบบทดสอบ จำนวน 60 ข้อ โดยปรับปรุงมาจากของ กิตติพร ปัญญาบุญผล (2536 : 71 - 74) และรตินันท์ โมตรจิต (2537 : 156 - 168)

4.3 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พิจารณาตรวจแบบทดสอบว่าข้อความในแบบทดสอบที่สร้างขึ้นนั้น สามารถวัดได้ตรงตามลักษณะต่าง ๆ ของนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้หรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4.4 นวัตกรรมทดสอบที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบริหารแจ้งมหาวิทยาลัย 3 อำเภอต่างข้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ไม่ชักกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน

4.5 หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยแบ่งกลุ่มที่ได้คะแนนสูงตรงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 เป็นกลุ่มสูงและที่ได้คะแนนต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 เป็นกลุ่มต่ำ ทำการทดสอบค่าอำนาจจำแนก โดยใช้ t-test (พวงรัตน์, ทวีรัตน์. 2538 : 132) แล้วคัดเลือกข้อสอบที่มีค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป จำนวน 50 ข้อ

4.6 นวัตกรรมทดสอบที่คัดเลือกไว้แล้วไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบริหารแจ้งมหาวิทยาลัย 3 อำเภอต่างข้าง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยวิธีหาสัมประสิทธิ์ของแอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (พวงรัตน์, ทวีรัตน์. 2538 : 126) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .83

ลักษณะของแบบทดสอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบบ 5 ระดับ ดังตัวอย่าง

แบบทดสอบเป็นข้อความทางบวก (Positive) ให้คะแนนดังนี้

ถ้าตอบว่า จริงมากที่สุด	ให้คะแนน 5
ถ้าตอบว่า จริงมาก	ให้คะแนน 4
ถ้าตอบว่า จริงปานกลาง	ให้คะแนน 3
ถ้าตอบว่า จริงน้อย	ให้คะแนน 2
ถ้าตอบว่า จริงน้อยที่สุด	ให้คะแนน 1

แบบทดสอบเป็นข้อความทางลบ (Negative) ให้คะแนนดังนี้

ถ้าตอบว่า จริงมากที่สุด	ให้คะแนน 1
ถ้าตอบว่า จริงมาก	ให้คะแนน 2
ถ้าตอบว่า จริงปานกลาง	ให้คะแนน 3
ถ้าตอบว่า จริงน้อย	ให้คะแนน 4
ถ้าตอบว่า จริงน้อยที่สุด	ให้คะแนน 5

ระดับความรู้สึกของนักเรียนมีความหมายดังนี้

จริงมากที่สุด	หมายความว่า	นักเรียนเคยปฏิบัติบ่อยมากที่สุด
จริงมาก	หมายความว่า	นักเรียนเคยปฏิบัติบ่อยมาก
จริงปานกลาง	หมายความว่า	นักเรียนเคยปฏิบัติบ่อย
จริงน้อย	หมายความว่า	นักเรียนเคยปฏิบัติบ่อย
จริงน้อยที่สุด	หมายความว่า	นักเรียนเคยปฏิบัติบ่อยที่สุดหรือไม่เคยปฏิบัติ

ตัวอย่างแบบทดสอบวัดความรับผิดชอบในการเรียน

คำชี้แจงในการตอบ

1. แบบทดสอบมีทั้งหมด 60 ข้อ ในแต่ละข้อจะมีช่องว่างให้เลือก 5 ช่อง ให้นักเรียนอ่านคำถามและพิจารณาว่า ควรตอบข้อใดจึงจะตรงกับความรู้สึกของนักเรียน หรือสิ่งที่นักเรียนเคยปฏิบัติมาตามสภาพความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด แล้วกาเครื่องหมาย (/) ลงในช่องนั้น
2. ข้อคำถามของแบบทดสอบ มีทั้งในแง่บวกและแง่ลบคละกัน ก่อนกาเครื่องหมาย (/) ลงในช่องพิจารณาให้ดี
3. คำตอบของนักเรียนจะถือว่าเป็นความลับ ไม่มีผลต่อคะแนนสอบในโรงเรียนแต่ประการใด

ข้อคำถาม	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
(0) ข้าพเจ้าส่งงานทันกำหนดเวลา	/				
(00) ในเวลาเรียน ข้าพเจ้ามักจะคุยกับเพื่อน หรือเอางานอื่นเข้ามาทำ				/	

5. แบบทดสอบความเชื่อมั่นในตนเอง

มีลำดับขั้นตอนในการสร้างดังนี้

5.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นในตนเอง

5.2 นิยามศัพท์เฉพาะของความเชื่อมั่นในตนเองให้สอดคล้องกับความหมายของความเชื่อมั่นในตนเองที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ แล้วสร้างแบบทดสอบความเชื่อมั่นในตนเอง โดยปรับปรุงจากของ วินัย ธรรมศิลป์ (2527 : 115) และของพรรณมณี เพียรคงชล (2533 : 100 - 106) แล้วสร้างแบบทดสอบ จำนวน 70 ข้อ ที่ครอบคลุมพฤติกรรมในนิยามศัพท์ที่กำหนด

5.3 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พิจารณาตรวจสอบความในแบบทดสอบว่า สามารถวัดได้ครอบคลุมและตรงตามลักษณะต่าง ๆ ของนิยามศัพท์เฉพาะ ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้หรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

5.4 นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ไม่เข้ากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 คน

5.5 หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยแบ่งกลุ่มที่ได้คะแนนตรงเปอร์ดิจิทัลที่ 25 เป็นกลุ่มสูงและที่ได้คะแนนต่ำกว่าเปอร์ดิจิทัลที่ 25 เป็นกลุ่มต่ำ ทำการทดสอบค่าอำนาจจำแนก โดยใช้ t-test (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538 : 132) แล้วคัดเลือกแบบทดสอบ จำนวน 50 ข้อที่มีค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป

5.6 นำแบบทดสอบที่คัดเลือกไว้แล้วไปทดสอบกับนักเรียนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3 อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 100 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538 : 126) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .79

ลักษณะแบบทดสอบเป็นแบบทดสอบชนิด 2 ตัวเลือก โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

1. แบบทดสอบแต่ละข้อมีคะแนนเต็ม 1 คะแนน
2. ข้อที่ตอบตรงกับบุคลิกด้านความเชื่อมั่นในตนเองให้คะแนน 1 คะแนน
3. ข้อที่ตอบไม่ตรงกับบุคลิกด้านความเชื่อมั่นในตนเองให้คะแนน 0 คะแนน

การดำเนินการทดลอง

1. แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองแบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control-Group Pretest - Posttest Design (ส่วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 249)

ตาราง 2 แสดงแบบแผนการทดลองของการวิจัย

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
ER	T ₁	X	T ₂
CR	T ₁	—	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

E แทน กลุ่มทดลอง (Experimental Group)

C แทน กลุ่มควบคุม (Control Group)

T₁ แทน การสอบก่อนที่จะจัดกระทำทดลอง (Pretest)

T₂ แทน การสอบหลังที่จัดกระทำทดลอง (Posttest)

X แทน การสอนโดยการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป

— แทน การสอนโดยใช้วิธีการสอนตามคู่มือครู

R แทน การกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่ม (Random Assignment)

2. วิธีดำเนินการทดลอง

หลังจากเลือกกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา แบบทดสอบวัดความรับผิดชอบในการเรียนและแบบทดสอบวัดความเชื่อมั่นในตนเอง แล้วบันทึกผลการสอบไว้เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

2.2 ทดสอบกลุ่มทดลองด้วยบทเรียนสำเร็จรูปและกลุ่มควบคุมใช้วิธีสอนตามคู่มือครู ทั้งสองกลุ่มใช้เนื้อหาเดียวกันในเวลาที่เท่ากัน คือ 16 คาบ คาบละ 50 นาที

2.3 ทดสอบหลังเรียน (Posttest) ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบทดสอบวัดความรับผิดชอบในการเรียนและแบบทดสอบวัดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นชุดเดิมที่ใช้ทำการทดสอบก่อนการทดลอง

2.4 ตรวจสอบผลจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบทดสอบวัดความรับผิดชอบในการเรียนและแบบทดสอบวัดความเชื่อมั่นในตนเอง นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

3. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้คือ เรื่อง ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ สภาพภูมิศาสตร์ภาคเหนือ สภาพภูมิศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test Independent แบบ Difference Score

2. เปรียบเทียบความรับผิดชอบในการเรียนวิชาสังคม และความเชื่อมั่นในตนเอง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t-test Independent แบบ Difference Score

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน 1 ได้แก่

1.1 หาค่าเฉลี่ย คำนวณจากสูตร (ส่วน สายยศ และอังคณา สายยศ.

2538 : 73)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 หาค่าความแปรปรวนของคะแนน คำนวณจากสูตร (ส่วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2538 : 77)

$$S^2 = \frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N - 1)}$$

เมื่อ	S^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนน
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 หาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ โดยคำนวณจากสูตรของ คาร์เวอร์ (Corver) (บุญเชิด วิทยุเรือนันตพงษ์. 2527 : 165)

ฉบับ B \ ฉบับ A	สอบไม่ผ่าน	สอบผ่าน
	สอบผ่าน	สอบผ่าน
สอบผ่าน	b	a
สอบไม่ผ่าน	c	d

$$\text{ความเชื่อมั่น } r = \frac{a + c}{N}$$

เมื่อ $N = a + b + c + d$ ชื่อสอบฉบับ A และฉบับ B เป็นคู่ขนาน

- a แทน จำนวนคนที่สอบผ่านข้อสอบฉบับ A และฉบับ B
- b แทน จำนวนคนที่สอบผ่านข้อสอบฉบับ A แต่ไม่ผ่านฉบับ B
- c แทน จำนวนคนที่สอบไม่ผ่านข้อสอบฉบับ A และฉบับ B
- d แทน จำนวนคนที่สอบไม่ผ่านข้อสอบฉบับ A แต่ผ่านฉบับ B

2.2 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ โดยใช้สูตรเบรนนอน (Brennan) (บุญเชิด วิทยุเรือนันตพงษ์. 2527 : 68 - 70)

$$B = \frac{U}{n_1} - \frac{L}{n_2}$$

- เมื่อ B แทน ดัชนีอำนาจจำแนกของเบรนนอน
 U แทน จำนวนคนที่ทำข้อสอบนั้นถูกของกลุ่มผ่านเกณฑ์
 L แทน จำนวนคนที่ทำข้อสอบนั้นถูกของกลุ่มไม่ผ่านเกณฑ์
 n_1 แทน จำนวนคนที่สอบผ่านเกณฑ์
 n_2 แทน จำนวนคนที่สอบไม่ผ่านเกณฑ์

2.3 หาค่าความยากง่ายของแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ โดยใช้สูตร
 เบรนนอน (Brennan) (บุญเชิด วิทยุณอนันตพงษ์. 2527 : 83 - 85)

$$P = \frac{R}{N}$$

- เมื่อ P แทน ค่าความยากง่าย
 R แทน จำนวนคนที่ทำข้อสอบนั้นถูก
 N แทน จำนวนคนที่ทำข้อสอบข้อนั้น

2.4 หาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้
 คำนวณจากสูตร (สมบูรณ์ ชิตพงษ์. 2523 : 2)

$$IOC = \frac{R}{N}$$

- เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้
 $\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.5 หาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้เทคนิค 27 % ของ จุง เทห์ ฟาน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 210 - 211)

หาค่าความยากง่าย (p)

$$p = \frac{R}{N}$$

P แทน ความยากง่ายเป็นรายข้อ
R แทน จำนวนคนที่ทำข้อสอบนั้นถูก
N แทน จำนวนคนที่ทำข้อนั้นทั้งหมด

หาค่าอำนาจจำแนก (r)

$$r = \frac{R_U - R_L}{\frac{N}{2}}$$

r แทน ค่าอำนาจจำแนก
Ru แทน จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มเก่ง
RL แทน จำนวนนักเรียนที่ตอบถูกในกลุ่มอ่อน
N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อน

2.6 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คำนวณจาก สูตร KR - 20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 198)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum pq}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ r_{tt} แทน ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

n แทน จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

p แทน สัดส่วนของผู้ทำถูกในแต่ละข้อ $= \frac{\text{จำนวนคนที่ทำถูก}}{\text{จำนวนคนทั้งหมด}}$

q แทน สัดส่วนของผู้ทำผิดในแต่ละข้อ คือ $1 - p$

s_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

2.7 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบความรับผิดชอบและแบบทดสอบ

ความเชื่อมั่นในตนเอง โดยการแจกแจงแบบที่ (t-distribution) คำนวณจากสูตรของ
เอ็ดวาร์ด (Edwards) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538 : 132)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{s_H^2}{n_H} + \frac{s_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ t แทน ค่าที่ใช้พิจารณาของการแจกแจงแบบที่

$\bar{X}_H$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มสูง

$\bar{X}_L$ แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มต่ำ

s_H^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มสูง

s_L^2 แทน คะแนนความแปรปรวนของกลุ่มต่ำ

n แทน จำนวนคนในแต่ละกลุ่มซึ่งเท่ากัน

2.8 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความรับผิดชอบและแบบทดสอบความเชื่อมั่นตนเอง โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) จากสูตร (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538 : 126)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left\{ 1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right\}$$

เมื่อ α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

n แทน จำนวนข้อของแบบทดสอบ

s_i^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายข้อ

s_t^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบในการเรียนวิชาสังคมศึกษา และความเชื่อมั่นตนเองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม คำนวณโดยใช้ t -test ในรูปผลต่างของคะแนน (Difference Score) คำนวณจากสูตร (Scott. 1962 : 264)

$$t = \frac{MD_1 - MD_2}{S_{MD_1 - MD_2}}$$

$$S_{MD_1 - MD_2} = \sqrt{\frac{s_D^2}{N_1} + \frac{s_D^2}{N_2}}$$

$$s_D^2 = \frac{\sum (D_1 - MD_1)^2 + \sum (D_2 - MD_2)^2}{N_1 + N_2 - 2}$$

$$df = N_1 + N_2 - 2$$

เมื่อ	t	แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t -distribution
	MD_1	แทน คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียน กับก่อนการเรียนของกลุ่มทดลอง
	MD_2	แทน คะแนนเฉลี่ยของความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียน กับก่อนการเรียนของกลุ่มควบคุม
	S_D^2	แทน ความแปรปรวนของคะแนนความแตกต่างระหว่างการทดสอบหลัง การเรียน กับก่อนการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
	D_1	แทน ผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนกับก่อนการเรียน ของกลุ่มทดลอง
	D_2	แทน ผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการเรียนกับก่อนการเรียนของ กลุ่มควบคุม
$S_{MD_1}^2 - MD_2$		แทน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างระหว่างการทดสอบ หลังการเรียนกับก่อนการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
	N_1	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง
	N_2	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มควบคุม

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการอ่านผลการวิจัย จึงกำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
$\bar{X}_T$	แทน	คะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง
$\bar{X}_T^1$	แทน	คะแนนเฉลี่ยหลังการทดลอง
$\bar{X}_T^2$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการทดลองกับก่อนการทดลอง
MD	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการทดลองกับก่อนการทดลอง
MD ₁	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการทดลองกับก่อนการทดลองของกลุ่มทดลอง
MD ₂	แทน	คะแนนเฉลี่ยของผลต่างระหว่างการทดสอบหลังการทดลองกับก่อนการทดลอง ของกลุ่มควบคุม
$S_{MD_1 - MD_2}$	แทน	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของผลต่างระหว่าง MD ₁ กับ MD ₂
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณา ใน t-distribution
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (degrees of freedom)
*	แทน	ความมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

1. จากจุดมุ่งหมายข้อ 1 ที่ว่า เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู โดยมีสมมติฐานว่านักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกัน จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้ค่าสถิติทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ปรากฏผลดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S
กลุ่มทดลอง	32	23.78	3.89
กลุ่มควบคุม	32	19.81	4.30

จากตาราง 3 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม เพื่อให้ทราบว่าเป็นความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ จึงทำการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test ในรูปผลต่างของคะแนน (Difference Score) ปรากฏผลดังในตาราง 4

ตาราง 4 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลอง
กับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	X_{T1}	X_{T2}	MD	$S_{MD1} - MD2$	t
กลุ่มทดลอง	32	14.09	23.78	9.69	0.38	2.57*
กลุ่มควบคุม	32	12.97	19.81	6.84		

* $p < .05$

จากตาราง 4 พบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีค่ารายเฉลี่ยของกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรับผิดชอบในการเรียน

2. จากจุดมุ่งหมายข้อ 2 เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู โดยมีสมมติฐานว่า นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีความรับผิดชอบในการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกัน จากการรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบทดสอบวัดความรับผิดชอบในการเรียน ได้ค่าสถิติทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ปรากฏผลดังตาราง 5

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความรับผิดชอบในการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	X	S
กลุ่มทดลอง	32	190.13	18.01
กลุ่มควบคุม	32	181.63	20.36

จากตาราง 5 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม เพื่อให้ทราบว่าเป็นความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ จึงทำการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test ในรูปผลต่างของคะแนน (Difference Score) ปรากฏผลดังในตาราง 6

ตาราง 6 การเปรียบเทียบความรับผิดชอบในการเรียน ระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลอง
กับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	X_T 1	X_T 2	MD	$S_{MD_1} - MD_2$	t
กลุ่มทดลอง	32	173.97	190.13	16.16	0.205	2.83**
กลุ่มควบคุม	32	173.19	181.63	8.44		

** $p < .01$

จากตาราง 6 พบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีความรับผิดชอบในการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีค่ารายเฉลี่ยของกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปมีความรับผิดชอบสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในตนเอง

3. จากจุดมุ่งหมายข้อ 3 ที่ว่า เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู โดยมีสมมติฐานว่า นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน จากการรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบทดสอบวัดความเชื่อมั่นในตนเอง ได้ค่าสถิติทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ปรากฏผลดังตาราง 7

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเชื่อมั่นในตนเองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	$\bar{X}$	S
กลุ่มทดลอง	32	38.44	3.53
กลุ่มควบคุม	32	34.22	4.62

จากตาราง 7 พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยของคะแนนในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม เพื่อให้ทราบว่าเป็นความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ จึงทำการทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test ในรูปผลต่างของคะแนน (Difference Score) ปรากฏผลดังในตาราง 8

ตาราง 8 การเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเอง ระหว่างนักเรียนกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่าง	N	X_{T1}	X_{T2}	MD	$S_{MD1} - MD2$	t
กลุ่มทดลอง	32	29.72	38.44	8.72	.022	2.18*
กลุ่มควบคุม	32	27.63	34.22	6.59		

* $p < .05$

จากตาราง 8 พบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีค่ารายเฉลี่ยของกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ โดยนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ความรับผิดชอบในการเรียนและความเชื่อมั่นในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับการสอนตามคู่มือครู ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู
2. เพื่อเปรียบเทียบความรับผิดชอบในการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู
3. เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกัน
2. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีความรับผิดชอบในการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกัน
3. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3 อำเภอตำบองช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 4 ห้องเรียน รวมนักเรียน 154 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบริหารแจ่มใสวิทยา 3 อำเภอตำบองช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 64 คน ได้จากการจับสลากสุ่มมา จำนวน 2 ห้องเรียน จาก 4 ห้องเรียนและนักเรียนทั้ง 2 ห้องเรียน ที่สุ่มได้มาจัดเรียงลำดับคะแนนสูงไปหาต่ำ (โดยใช้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษารายวิชา ส 402) เพื่อแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มความสามารถสูง ปานกลางและต่ำ จากนั้นทำการสุ่มโดยการจับสลากนักเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในกลุ่มระดับความสามารถสูง ปานกลางและต่ำ ให้ได้จำนวน 8 คู่ 16 คู่ และ 8 คู่ ตามลำดับ เพื่อแบ่งแยกนักเรียนแต่ละคู่ออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งแต่ละกลุ่มมีนักเรียน ในระดับความสามารถสูง จำนวน 8 คน ความสามารถปานกลางจำนวน 16 คน และความสามารถต่ำ จำนวน 8 คน รวมกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 32 คน

1.2.1 กลุ่มทดลอง จำนวน 32 คน ใช้วิธีสอนด้วยการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปที่เรียนเป็นกลุ่ม

1.2.2 กลุ่มควบคุม จำนวน 32 คน ใช้วิธีสอนด้วยการเรียนตามคู่มือครู

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

- 2.1 บทเรียนสำเร็จรูป (เชิงเส้นตรง)
- 2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
- 2.3 แบบทดสอบประสิทธิภาพการเรียน
- 2.4 แบบทดสอบวัดความรับผิดชอบ
- 2.5 แบบทดสอบวัดความเชื่อมั่นในตนเอง

3. การดำเนินการทดลอง

3.1 ทำการทดสอบก่อนการทดลองกับนักเรียน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา แบบทดสอบวัดความรับผิดชอบในการเรียนและแบบทดสอบวัดความเชื่อมั่นในตนเอง

3.2 ดำเนินการทดลอง โดยทำการสอนนักเรียนกลุ่มทดลอง โดยการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปและนักเรียนกลุ่มควบคุมสอนด้วยการเรียนตามคู่มือครู ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ทดลองสอนทั้งสองกลุ่ม ใช้เวลาในการทดลองสอนเท่ากันคือ 16 คาบ คาบละ 50 นาที

3.3 ทำการทดสอบหลังการทดลองกับนักเรียน กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา แบบทดสอบวัดความรับผิดชอบในการเรียนและแบบทดสอบวัดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดิมที่ใช้ก่อนการทดลอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ผลต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการทดลอง กับหลังการทดลอง แล้วทดสอบหาความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ t -test ในรูปผลต่างของคะแนน

2. เปรียบเทียบความรับผิดชอบในการเรียนและความเชื่อมั่นในตนเองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ผลต่างของคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการทดลองและหลังการทดลอง แล้วทดสอบหาความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้ t -test ในรูปผลต่างของคะแนน

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีความรับผิดชอบในการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา ความรับผิดชอบในการเรียนและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครูผลการวิจัยและอภิปรายผลดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

1. จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนโดยวิธีบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตาม สมมติฐานที่กำหนดไว้ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มนิตย์ อัดตะ (2533 : 127) ที่ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ ระหว่างนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบระบบการสอนส่วนบุคคล ที่เรียนเป็นรายบุคคลและที่เรียนเป็นกลุ่มด้วยชุดการเรียนด้วยตนเอง กับการสอนตามคู่มือครูของ สสวท. ซึ่งผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูของ สสวท. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ญัตติณี เฉลิมสิน (2537 : 68) ที่เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยวิธีบทเรียนสำเร็จรูป มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู ซึ่งผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีบทเรียนสำเร็จรูป มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สราวุธ สิทธิชัย (2537 : 73) ได้สร้างชุดการเรียนด้วยตนเองและศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบัน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ผลค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังใช้ชุดการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการใช้บทเรียนสำเร็จรูป กับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครูมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 น่าจะมีผลมาจาก

1.1 บทเรียนสำเร็จรูปมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นกรอบย่อย ๆ แต่ละกรอบมีความคิดหลักเพียงประการเดียว ทำให้ให้นักเรียนเข้าใจเรื่องได้ง่ายการแบ่งเนื้อหาออกเป็นกรอบย่อย ๆ ทำให้นักเรียน สามารถเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม (สุนันท์ สังข์อ่อง. 2526 : 120) การสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป มีข้อได้เปรียบกว่าวิธีอื่น ๆ คือ นักเรียนได้รู้จักการเสนอแนะ ชักถาม โดยเฉพาะการเรียนเป็นกลุ่มที่ลดระดับความสามารถ นักเรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนและอธิบายกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (ฉันทนา ยัญญลักษณ์. 2530 : 85 - 87) จึงเป็นการส่งเสริมให้บรรยากาศการเรียนเป็นกันเอง นักเรียนไม่เคร่งเครียดกับการเรียนและเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จึงช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น

1.2 บทเรียนสำเร็จรูปมีการจัดลำดับกรอบของเนื้อหา จากง่ายไปหายาก ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น (มนิตย์ อัดตะ. 2533 : 127) จากการเรียนที่นักเรียนได้อ่านทบทวน ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองตลอด ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การฝึกปฏิบัติยังเป็นการช่วยให้เกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะในการเรียน (ณัฐินี เกลิมสิน. 2537 : 69)

1.3 การศึกษาบทเรียนนักเรียนจะศึกษาเป็นลำดับขั้นตอนไปทีละกรอบด้วยการตอบคำถามในแต่ละกรอบและสามารถตรวจคำตอบได้ทันที หากนักเรียนตอบผิดก็สามารถแก้ไขคำตอบนั้นได้ จึงเป็นการสนองความอยากรู้อยากเห็นแก่นักเรียน ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ดีด้วยการค้นพบด้วยตนเอง หรือการที่นักเรียนสามารถขอคำแนะนำจากสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการฝึกการช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ (มนิตย์ อัดตะ. 2533 : 128) ดังนั้นการเรียนร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยสมาชิกมีการสนับสนุนให้บุคคลในกลุ่มประสบความสำเร็จจนเป้าหมายเดียวกัน ทำให้กลุ่มมีพลังสูงมาก (สมยศ นาวิการ. 2523 : 234)

1.4 บทเรียนสำเร็จรูปที่เรียนเป็นกลุ่มละความสามารถนั้น ช่วยให้นักเรียนที่มีความสามารถสูง ได้ช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มที่มีระดับความสามารถปานกลางและต่ำ ด้วยการถ่ายทอดความรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เดวิดสัน (Davidson. 1974 : 101 - 106) ที่ว่าหากผู้เรียนคนใดสามารถถ่ายทอดสิ่งที่ได้เรียนรู้ให้เพื่อน ๆ ฟัง โดยใช้ภาษาของตนเองแล้ว ผู้เรียนจะเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งในความรู้ทั้งหมด

1.5 บทเรียนสำเร็จรูป มีการจัดแบบฝึกหัดและการทดสอบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนสามารถตรวจคำตอบได้เอง เป็นการช่วยให้นักเรียนทราบผลการเรียนในทันทีว่า ผลการทดสอบนั้นผ่านเกณฑ์หรือไม่ หากไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดนักเรียนจะสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาและทำการทดสอบใหม่ได้ ซึ่งถือว่าเป็นการให้การเสริมแรง แรงใจให้ผู้เรียนตื่นตัวตลอดเวลา (สมพร โตนวล. 2537 : 67) นอกจากนี้การที่ให้นักเรียนทราบผลการเรียนโดยทันทีว่าถูกหรือผิดนั้นหากถูกก็เป็นการย้ำ หากผิดก็มีคำตอบที่ถูกต้อง เพื่อให้นักเรียนศึกษาและแก้ไขใหม่ ซึ่งจะช่วยให้พวกเขารู้ความจริงเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ (ชม ภูมิภาค. 2521 : 11)

จากเหตุผลดังกล่าวมาน่าจะมีส่วนทำให้นักเรียนที่เรียนโดยการจับบทเรียนสำเร็จรูป มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู

* ความรับผิดชอบในการเรียน

2. จากผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนโดยจับบทเรียนสำเร็จรูป กับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครูพบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ คณิงรัตน์ ลาโพธิ์ (2535 : 66) ที่ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่มย่อย โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานร่วมกันโดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ กับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพ มีความรับผิดชอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมพร โตนวล (2537 : 67 - 69) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียน วิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบ PSI พบว่า ความรับผิดชอบต่อน้ำที่การงานของนักเรียน ที่ได้รับการสอนแบบ PSI กับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการเรียนรู้ด้วยการรำลึกบทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีความรับผิดชอบในการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 น่าจะมีผลมาจาก

2.1 การสอนโดยการเรียนรู้ด้วยการรำลึกบทเรียนสำเร็จรูป เป็นการจัดรูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นการเรียนการสอนที่ต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ เมื่อนักเรียนได้รับบทเรียนจะต้องทำการศึกษามบทเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีสมาชิกในกลุ่มและครูผู้สอนคอยให้ความช่วยเหลือ เมื่อไม่เข้าใจหรือมีปัญหาในบทเรียนทำให้นักเรียนมีโอกาสสนทนาระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกันมีความเข้าใจในความสำเร็จของผลงาน ย่อมเกิดจากความรับผิดชอบในการเรียนของตนเองและของสมาชิกในกลุ่ม ด้วยการร่วมกันแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการเรียนร่วมกัน

2.2 การจัดการเรียนแบบจัดกลุ่มนักเรียนที่ละความสามารถที่สมาชิกในกลุ่มมีระดับความสามารถแตกต่างกัน 3 ระดับ คือ ระดับความสามารถสูง ปานกลางและต่ำ มีอัตราส่วน 1:2:1 นั้น สมาชิกที่มีความสามารถสูงสามารถช่วยเหลือสมาชิกที่มีความสามารถปานกลางและต่ำ ในลักษณะการแข่งขันกันระหว่างกลุ่มเพื่อนเน้นการประสพผลสำเร็จในการเรียนของสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งคิงรีตัน ลาโพธิ์ (2535 : 86) กล่าวว่ากิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีการแข่งขันระหว่างกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนกลุ่มได้ประสพผลสำเร็จนั้น จึงเป็นการกระตุ้นให้ทุกคนตระหนักว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มในการที่จะทำให้นักเรียนกลุ่มประสพความสำเร็จได้ จึงทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนของตนเอง

2.3 การสอนโดยการเรียนรู้ด้วยการรำลึกบทเรียนสำเร็จรูป เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนทุกคน ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จโดยสามารถทราบผลและคำติชมทันที จึงทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการที่ตนเป็นคนที่มีความรับผิดชอบในการเรียน ซึ่ง รตินันท์ โมตริจิต (2537 : 72 - 73) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่มีการแข่งขัน

ระหว่างกลุ่มโดยการทราบผลและคำติชมในทันที เป็นการกระตุ้นความสนใจและการฝึก ำหนักเรียน รู้จักควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเอง ในการที่จะจัดงานที่ได้รับมอบหมายและผลของงานนั้น ออกมาให้ดีที่สุด ดังนั้นสมาชิกทุกคนจึงรู้ถึงคุณค่าของตนเองเพิ่มขึ้นอันเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบในตนเองและต่อกลุ่มด้วย

2.4 การสอนโดยการเรียนด้วยการำหรับทเรียนสำเร็จรูปเปิดโอกาสให้นักเรียน ได้ศึกษาทเรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้คิดและได้เำการพ่ต่อเหตุผล เกิดมีความคิด จากการคิดแก้ปัญหาของตนเองและของสมาชิกในกลุ่มด้วย เท่ากับได้สร้างอิสระในการเรียน โดยไม่ต้องคอยรับแต่การบอกเำจากครู เป็นการทำให้สติปัญญาแตกฉาน สามารถหาหนทางศึกษา หาความรู้ได้ด้วยตนเอง จึงเป็นการส่งเสริมให้บุคคลควบคุมตนเองได้และ เกิดความรับผิดชอบ ในที่สุด

ความเชื่อมั่นในตนเอง

3. ผลจากการทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการเรียนโดยำหรับทสำเร็จรูปกับ นักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สมเดช อาริสวัสดิ์ (2530 : 86 – 87) ได้เปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียน ชั้นมัธยมปีที่ 5 ที่เรียนโดยำหรับทบาทสมมติกับการสอนตามคู่มือครู ซึ่งผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ เรียนโดยำหรับทบาทสมมติกับนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู มีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา เนตรล้อมวงศ์ (2531 : 115) ศึกษาผลของการำหรับทบาทสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการำหรับทบาทสมมติ กับนักเรียนที่ได้รับการ สอนแบบปกติ มีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มานะ พ่วงความสุข (2536 : 56) ได้ศึกษาผลความรู้สึ่วที่มีต่อ ความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกความ รู้สึ่วกับนักเรียนที่ได้รับข้อสนเทศ มีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.1

จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอนตามคู่มือครู มีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 น่าจะมีผลมาจาก

3.1 การสอนโดยการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปเป็นการจัดกิจกรรม

การเรียนการสอน โดยให้นักเรียนได้ศึกษาและทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในบทเรียน มีการจัดกลุ่มเรียนที่คละระดับความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ ซึ่งเป็นการสอนโดยยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางชั้นเรียน นักเรียนแต่ละกลุ่ม แต่ละคนมีอิสระในการเรียน และเรียนรู้ไปตามความสามารถของตนเองและสามารถซักถามปัญหาต่อครูผู้สอนหรือสมาชิกในกลุ่ม นักเรียนมีโอกาสศึกษาบทเรียนด้วยตนเองไปตามลำดับขั้นตอน จึงช่วยให้นักเรียน ได้ศึกษาและรับความรู้ที่ละน้อยตามความสามารถของตนเอง จึงรู้สึกว่าคุณเองประสบความสำเร็จ เกิดความมั่นใจและมีความเชื่อมั่นในตนเอง ในการที่จะทำกิจกรรมหรือศึกษาบทเรียนต่อไปซึ่งตรงกับคำกล่าวของ มานิดา ทองทวี (256 : 12) ที่ว่าบรรยากาศที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองคือ บรรยากาศในการอบรมของพ่อแม่ที่เป็นประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออก กล้าคิด กล้าทำและสอดคล้องกับ นาสิวรรณ บุญประสงค์ (2532 : 78-80) ที่กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยให้นักเรียนได้รู้จัก เข้าใจตนเองและผู้อื่น มีความไว้วางใจ สามารถเปิดเผยตนเองได้ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน จะนำไปสู่การพัฒนาความเชื่อมั่นในตนเองและเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

3.2 จากการที่บทเรียนสำเร็จรูปมีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยย่อยและเริ่ม

จากบทเรียนที่ง่ายไปหายากจัดการเรียนเป็นกลุ่มย่อยคละความสามารถ ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้และทำความเข้าใจ ในบทเรียนง่ายขึ้นซึ่ง เฮอร์ล็อก (Herlock. 1970 : 244) กล่าวว่า การพัฒนาความรับผิดชอบให้กับนักเรียน ควรเริ่มทำทำที่ง่าย ๆ เพื่อให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและมีประสบการณ์การทำงานด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีการประเมินผลการเรียนเป็นหน่วยย่อยโดยให้ผู้เรียนได้ทราบผลการเรียนของตนโดยทันที เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับ อันเป็นการส่งเสริม การเรียนรู้ด้วยตนเองและเชื่อมั่นในความสามารถที่มีอยู่ในตัวเอง สอดคล้องกับ พชรมนต์ เพียรคงชล (2533 : 85 - 86) ที่ว่า ความเชื่อมั่นในตนเองนั้นพัฒนามาจากการ

ยอมรับของครอบครัวและสังคม ดังนั้นการที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น การศึกษา บทเรียนและทบทวนบทสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ที่มีการพัฒนาขึ้นในทางบวกตลอดจนการได้รับความช่วยเหลือและการให้แรงเสริมจากครูผู้สอน ย่อมทำให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะสิ่งซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และการศึกษาค้นคว้าต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การสอนโดยการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปเป็นการจัดการเรียนการสอน ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยอาศัยสมาชิกในกลุ่มช่วยในการแนะนำแก้ไขปัญหาของ สมาชิกในกลุ่ม ดังนั้นครูจึงจำเป็นต้องดูแลศึกษาพื้นฐานของสมาชิกในกลุ่มการเรียน เพื่อการ ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษายบทเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

1.2 วิธีการสอนดังกล่าวเป็นการให้นักเรียนศึกษายบทเรียนพร้อมกับตอบคำถาม ในแต่ละกรอบจนสิ้นสุดบทเรียนในแต่ละตอน ดังนั้นสิ่งที่ครูผู้สอนควรเน้นคือ วิธีการศึกษายบทเรียน และความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ตลอดจนการเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ ไม่เห็นแก่ตัว ช่วยเหลือและให้ความร่วมมือกับสมาชิกในกลุ่ม โดยเฉพาะนักเรียนที่มีระดับความสามารถสูงและ บานกลางเพื่อช่วยให้สมาชิกที่มีระดับการเรียนรู้ต่ำกว่า เรียนเนื้อหาในหน่วยนั้น ๆ ด้วยความเข้าใจ

1.3 การแบ่งกลุ่มในการศึกษายบทเรียนควรระดับความสามารถในช่วงแรก ๆ ครู ผู้สอนจะต้องให้การดูแลและคอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด การจัดบรรยากาศ หรือสถานที่เรียนอาจมี การเปลี่ยนแปลงได้ จึงไม่จำเป็นต้องเป็นงานชั้นเรียนเสมอไป

1.4 เนื่องจากวิธีการสอนดังกล่าว จะเป็นการส่งเสริมในเรื่องความรับผิดชอบใน การเรียนของนักเรียน ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ดังนั้นการให้แรงเสริมใน ทางบวกจึงนับว่ามีความจำเป็นสำหรับวิธีสอนนี้ด้วย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปกับเนื้อหาอื่นในระดับชั้นอื่น ๆ

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้กับตัวแปรตามอื่นของนักเรียนที่มีระดับความสามารถทางการเรียนและเพศที่ต่างกัน

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบความรับผิดชอบในการเรียนต่อการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนในแต่ละระดับความสามารถ

บรรณาธิการ

บรรณานุกรม ส.ป.อ.

- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. จิตวิทยาการศึกษา ฉบับปรับปรุงใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดศรีเดชา, 2528.
- กิ่งแก้ว อัดดากร. "ทำไมต้องมีวินัย," มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. 3(1) : 15 - 19 ; ภาคเรียนที่ 1, 2524.
- กิตติพร ปัญญาบุญผล. การสร้างแบบวัดคุณธรรมความรับผิดชอบ. เชียงใหม่ : ภาควิชา ประเมินผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2536.
- จูริรัตน์ นันทยทวิกุล. การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดसानา.
- เจือจันทร์ ถัลยา. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสนใจในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ที่สอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบ ภาพการ์ตูน. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดसानา.
- ฉลอง ภิรมย์รัตน์. กระบวนการกลุ่มคู่มือประกอบการเรียนวิชา 325 หลักสูตรสภาการศึกษา พุทธศักราช 2519. ม.ป.ท., 2521.
- จันทนา ยัญญลักษณ์. ผลของการสอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรมเรียนเป็นคณะกับบทเรียนโปรแกรมเรียนเป็นรายบุคคล ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ความภูมิใจในตนเองและความสนใจในวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง "ความเท่ากันทุกประการ" ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดसानา.
- ชวาล แพ้วตกุล. เทคนิคการวัดผล. กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์พานิช, 2522.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคนอื่น ๆ. "ระบอบการสอน," เอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยีการศึกษา หน่วยที่ 1-5. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ในเต็ดโปรดักชั่น, 2523.

- ชูชีพ อ่อนโคกสูง. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกแสดงตัว ความวิตกกังวล ความมั่นใจในตนเองกับ
คุณธรรมแห่งพลเมืองดี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร, 2516. อัดสำเนา.
- ชม ภูมิภาค. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2516.
- _____. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- ไชยรัตน์ ปราณี. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พฤติกรรมการทำงานกลุ่มและความรับผิดชอบ
ต่อสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยการสอนแบบขั้นตอนพิเศษกับการสอนตาม
คู่มือครู. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
 2531. อัดสำเนา.
- ณัฐินี เกลิมสิน. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสนใจในวิชาภาษาไทย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอน ด้วยการใช้นิทานสำเร็จรูปกับ
การสอนตามคู่มือครู. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- ณัฐพงษ์ เจริญพิทย์. รายงานการวิจัยเรื่องจริยธรรมและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนิสิต
วิทยาศาสตร์ศึกษา. ม.ป.ท. 2526.
- ทศนา แหมมณี และคนอื่น ๆ. กลุ่มสัมพันธ์ : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ :
 บุรพาศิลป์การพิมพ์, 2522.
- ธวัชชัย วงษ์สุวรรณ. พื้นฐานการบริหาร การงานและอาชีพศึกษา : แนวความคิด ทฤษฎี-
หลักการและการจัดการ. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร, 2535.
- นิตินันท์ วิจิตชลชัย. ผลของการใช้ชุดส่งเสริมความรู้แก่ผู้ปกครองที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเอง
และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
 ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- นิพนธ์ สุขปรีดี. ชุดการสอน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนส, 2525.

- กันเลื้อ พงกษะวัน. เอกสารประกอบการเรียนประถม 322 การสอนภาษาไทยในโรงเรียน
ประถมศึกษา. พิษณุโลก : แผนกเอกสารและการพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พิษณุโลก, 2522.
- บุญเชิด วิทยุณนันทพงษ์. การทดสอบแบบอิงเกณฑ์ : แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ :
ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2526.
- ปรัชญา ใจสะอาด. บทเรียนสำเร็จรูป และเครื่องช่วยสอน. ลพบุรี : หัตถกรรมศิลปการพิมพ์,
2522.
- ประเทศ วิเศษสา. การเรียนด้วยตนเอง เรื่อง สมการและอสมการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2. ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2532. อัดสำเนา.
- ประยุทธ์ พันธบัว. การศึกษาความสามารถในการอ่านและการเขียน ความรับผิดชอบและ
แรงจูงใจสัมพันธ์กับการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับ
การสอนตามแนวทฤษฎีการเรียนภาษาด้วยตนเอง กับการสอนตามคู่มือครู. ปริชญานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- ปรีปัติ ฉิมแจ่ม. การทดลองเปรียบเทียบผลการสอนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องตรรกศาสตร์สัญลักษณ์
เบื้องต้นในระดับชั้น ม.ศ.1 โดยใช้บทเรียนโปรแกรมกับการสอนปกติ. ปริชญานิพนธ์
กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518. อัดสำเนา.
- พชรมนต์ เพียรคงชล. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความเชื่อมั่นในตนเองในการเรียน
วิชาภาษา กับวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากการสอนแบบนวัตกรรมการและ
การสอนตามคู่มือแนวการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์. ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- พัชรินทร์ สุขขวัญ. บทเรียนสำเร็จรูปสไลด์เทปวิชาภาษาไทย เรื่อง คุณค่าภาษาชาติ สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2536.
อัดสำเนา.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 6.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2538.

ไพโรจน์ เบาใจ. คู่มือการเขียนโปรแกรม ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.

มนัส น้อยชิ้น. การศึกษาเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ของนักเรียนในกลุ่มที่มีบุคลิกภาพต่างกันจาก

การเรียนรู้ด้วยคอมพิวเตอร์ช่วยสอน. ปรินุณานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.

มนิตย์ อัดตะ. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิธีสอนวิชาคณิตศาสตร์

ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนแบบระบบการสอนส่วนบุคคล โดยเรียน

เป็นรายบุคคล และเรียนเป็นกลุ่มกับการสอนตามคู่มือครูของ สสวท. ปรินุณานิพนธ์

กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.

มานะ พ่วงความสุข. ผลของการฝึกความรู้สึกรักในที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนหาดอมราอักษรลักษณ์วิทยา จังหวัดสมุทรปราการ. ปรินุณานิพนธ์

กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.

มานิดา ทองทวี. การเปรียบเทียบผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มและแบบรายบุคคลที่มีต่อ

ความเชื่อมั่นในตนเอง. ปรินุณานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.

ยุพิน พิพิธกุล. การเรียนการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์, 2523.

———. "การศึกษาค้นคว้าและเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเรียนคณิตศาสตร์

โดยการใช้เพลงประกอบการสอนของครู," วารสารคณิตศาสตร์. 29(320 - 321) :

81 ; พฤษภาคม - มิถุนายน 2528.

———. การสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ : ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2530.

เยาวพา เดชะคุปต์. ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา.

วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517. อัดสำเนา.

- รตินันท์ งามตรีจิต. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความรับผิดชอบ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือกับการสอนตามคู่มือครู.
ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537.
อัสสาเนา.
- ราตรี พาทัด. ผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6.
ปริญญาโท กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2532.
อัสสาเนา.
- ลาวัณย์ วิทยาอุทกกุล. การสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยม. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2538.
- _____. เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2539.
- วชิระ อินทร์อุดม. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้
วิชาภูมิศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยเข้าบทเรียนโปรแกรม แบบจัดลำดับตามเหตุผล
กับบทเรียนโปรแกรมแบบจัดลำดับตามแบบสุ่ม. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521. อัสสาเนา.
- วิชัย ดิสสระ. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็กเพรส,
2533.
- วิชัย ดันศิริ. หลักการและวิธีการปรับปรุงการฝึกหัดครู : พัฒนาคณาการทางการศึกษา. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2536.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. พัฒนาหลักสูตรและการสอนเมดิใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
โอเดียนสโตร์, 2525.
- วินัย ธรรมศิลป์. การสร้างแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพด้านความเชื่อมั่นในตนเองสำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดเชียงใหม่. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัสสาเนา.

- วิชาการ, กรม. กระทรวงศึกษาธิการ. ข้อคิดเบื้องต้นในการสอนและการสอนที่เน้นกระบวนการ.
กรุงเทพฯ : สำนักงานทดสอบทางการศึกษา, 2533.
- _____. ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับประถมศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2536. กรุงเทพฯ : สำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ, ม.ป.ป. อัดสำเนา.
- วิเชียร เกตุสิงห์. หลักและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เรือนอักษรการพิมพ์, 2524.
- วิเชียร อภาพักษ์. เอกสารประกอบการสอนวิชา กส 511 : ทฤษฎีและปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษา. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537.
- วิไล พิพัฒน์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการสอนโดยวิธี "กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน" กับการสอนปกติ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2535. อัดสำเนา.
- ศราวุธ สิทธิชัย. การสร้างชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองและการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง "การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในปัจจุบันของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเกษตรกรรมอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2537. อัดสำเนา.
- ศิริพร ดาระสุวรรณ. ผลของการใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบภาพการ์ตูนวิชาคณิตศาสตร์ กับนักเรียนโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- ศุภชัย มากสมบูรณ์. การสร้างและประเมินผลประสิทธิภาพของบทเรียนสื่อประสม เรื่อง "ชีวิตในบ้าน" ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านดอนด้าย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529. อัดสำเนา.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ประเภทวิชาเกษตรกรรม. กรุงเทพฯ : 2538.

- สันต์ ธรรมบำรุง. การสอนสังคมศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาพัฒนาวารและเอกสารวิชาการ
หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2533.
- สันต์ ภิบาลสุข. นวัตกรรมการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, 2522.
- สมิคร ไวยขุนทด. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความ
สนใจในวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยการสอนแบบระบบ
การสอนส่วนบุคคล กับการสอนตามคู่มือครูของ สสวท. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- สวัสดิ์ สุวรรณอักษร. หลักสูตรเพื่อชีวิต. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประสานมิตร, 2534.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาคุณภาพประชากร. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2524.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็กเล่ม 1.
กรุงเทพฯ : วิศดอริการพิมพ์, 2524.
- สุนันท์ ปัทมาคม. เอกสารประกอบการบรรยายแผนกโสตทัศนศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518. อัดสำเนา.
- สุนันท์ สังข์อ่อง. สื่อการสอนและนวัตกรรมทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์,
2526.
- สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรม ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี. พิมพ์ครั้งที่ 6.
กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2531.
- . "การฝึกความเชื่อมั่นในตนเอง," กองทัพบกพบประชาชน. กรุงเทพฯ :
สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย, 2539.
- สุรพล ประยงค์พันธ์. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนเป็นกลุ่มใหญ่ทั้งชั้น กลุ่มตามความสามารถและเรียนด้วย
ตนเองเป็นกลุ่ม. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
อัดสำเนา.
- สมชาย ชูชาติ. เอกสารการสอนวิชา ศษ 361 วิธีสอนทั่วไป. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตร
และการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538.

- สมเดช อารีสวัสดิ์. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสนใจที่มีต่อวิชาภาษาไทยและความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยใช้บทบาทสมมติกับการสอนตามคู่มือครู. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- สมบูรณ์ ชิตพงศ์. การประเมินหลักสูตรวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของสถาบันการส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519. อัดสำเนา.
- _____. เทคนิคการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา. สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523.
- สมพร โตนวล. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบต่องานที่การงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบ PSI. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- สมพร พลอยงาม. การทดลองสอนความเชื่อมั่นในตนเองแก่เด็กที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญาต่างกัน โดยวิธีกลุ่มสัมพันธ์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- สมยศ นาวิการ. การบริหารตามสถานการณ์. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2523.
- โรจน์ ภาพจน์. การพัฒนาองค์การ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2531.
- เสียง ชูสกุล. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และความสนใจในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ จากการเรียนเป็นกลุ่มรายบุคคล โดยใช้บทเรียนโมดูลกับการเรียนตามแผนการสอนของ สสวท. ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.
- หทัย ดันหยง. การสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิชญโลก, 2525.
- หทัย อภิชาติพงศ์. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา, ม.ป.ป.

- อัจฉิมา จินวาลา. การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมและกรณีตัวอย่างที่มีต่อความรับผิดชอบต่อโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองเสื่อน้อย กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2535. อัดสำเนา.
- อัจฉิรา เนตรล้อมวงศ์. ผลการรับทบทวนสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนนทรีวิทยา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2531. อัดสำเนา.
- อาวุธ พรหมมานอก. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการสอนด้วยบทเรียนโมดูลกับการสอนตามคู่มือครูของ สสวท. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2534. อัดสำเนา.
- อุทัย บุญมาดี. การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาเชิงวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ด้วยชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองและตามคู่มือครู สสวท. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2529. อัดสำเนา.
- อุบล แสงทอง. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการเรียนรู้เพื่อรอบรู้ และการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกลุ่ม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2531. อัดสำเนา.
- อรพรรณ พรสีมา. เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชาเทคโนโลยี 437 บทเรียนด้วยตนเอง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน. 2530. อัดสำเนา.
- อรทัย โสภา. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยใช้ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้และเรียนตามคู่มือครู. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. 2533. อัดสำเนา.

Anderson, E. L. 1974. "An Experimental of Programmed Agriculter
Agriculter Instruction in a Private Tanzanian Secondary School,"
Dissertation Abstracts International. 35(January 1974) : 139-A

Apeid Regional Planning Workshop on Teacher Education and Curriculum
for Development. A Module on How to Construct A Module for
Teacher Education. 1975.

Bard, Eugene Dwight. "Development of a Variable-Step Programmed System
of Instruction for College Physical Science," Dissertation
Abstract International. 35(9) : 5947 - A; March, 1975.

Blair, Glenn Myers. Educational Psychology. New York : Macmillan
Company. 1968.

Bloom, Benjamin S. Taxonomy of Educational Objectives Handbook I
Cognitive Domain. 17 th ed., New York : David Mackay, 1956.

Breakenridge, Marian Edgar. Child Development. Philadelphia : W.B.
Saunders Company, 1955.

✓ Butterworth, Thomas. "The Relationship of Two Different Methods of
Reporting Pupil Progress to the Reading Achievement School
Attitude and Self Responsibility of A Sample of Six Grade Pupil,"
Dissertation Abstracts International. 35 : 2043 - 4 ; October,
1974.

- Cardarelli, Sally M. Individualized Instruction Programmed and Material. Englewood Cliffs New Jersey, 1973.
- Cattell, Raymond B. Manual for the In-Sr High School Personality Questionair "HSPQ" Form A. Illinois, the Institute for Personality and Ability Testing, 1963.
- Davis, Maynard. "The Effectiveness of a Guided-Iquiry Discovery Approach in an Elementary School Science Curriculum," Dissertation Abstract International. 39 : 4164 - A ; January, 1962.
- Dunn, Rita. "Team Learning and Circle of Knowledge," Practica Approaches to Individualizing Instruction. New York : 1972.
- Fenton, Edwin. The New Social Studies. New York : Holt, Rinchart and Winston. Inc., 1967.
- Gagne, Robert M. The Condition of Learning. New York : Holt, Rinchart and Winston Inc., 1965.
- Gordon Lawrence. Florida Modules on Generic Teaching Competencies : Module On Modules. University of Florida, 1973.
- Hurlock, Elizabeth B. Child Development. 6th ed. New York : McGraw-Hill Book Company, 1978.

Kapfer, Philip and Mirian Kapfer. Learning Package in American Education.
New Jersey, Educational Technology Publication, 1972.

Krug, Edward A. The Secondary School Curriculum. New York : Harper and
Brother, 1960.

Mc Donald, E.J.B. "The Development and Evaluation of a set of Multi-Media
self-Instructional Learning Activity Packages for Use Remedial
English at an Urban Community College," Dissertation Abstracts
International. 34 : 1590 - A ; May, 1973.

Mitton, Betty L. and Dale Harris. "The Development of Responsibility
in Children," The Child A Book of Reading. 46 : 407 - 416 ;
1962.

Mussen, Paul Henry and others. Child Development and Personality.
New York : Harper & Row, 1969.

Painter, J.J. "An Intergation of the Relationship Between Self-
Confidence, Personality and Relate Behavior Among Males,"
Dissertation Abstracts International. 29 : 760 - B ; 1968.

Scott, William A. and Michael Wertheimer. Introduction to Psychological
Research. 4th ed. New York : John Wiley and Son, Inc., 1962.

Smit. Henry C. Personality Adjustment. New York : McGraw-Hill Book
Company, 1961.

Symonds, Addington F. Teaching Yourself Personality Efficiency.

London : The English University Press, 1964.

Webber, George. "The Cult of Individaulized Instruction," Education Leadership. 34(5) : 329 ; February, 1977.

Young, Caolyn. "Team Learning," The Arithmetics Teacher. 19(8) : 630 - 634 ; December, 1972.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือทำปริญญานิพนธ์

รายนามผู้เชี่ยวชาญที่เป็นที่ปรึกษาและตรวจประเมินงาน

1. ดร.วิเชียร อักษรักษ์

ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

2. รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ชิตพงศ์

สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบและแนะนำแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ดร.สมคิด ศิลป์ประกอบ

สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี

2. อาจารย์นันท์นิตย์ ศาสตราวุฒ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

3. อาจารย์สมบูรณ์ บุญศิริ

ผู้ช่วยผู้อำนวยการวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุพรรณบุรี

อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

4. อาจารย์เบญจา พิมพ์หา อาจารย์ 3 ระดับ 8

โรงเรียนด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

5. อาจารย์สมนึก ศิลป์ประกอบ อาจารย์ 2 ระดับ 7

โรงเรียนบริหารแม่ไผ่วิทยา 3 อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

6. อาจารย์นิยมา สุขสวัสดิ์ อาจารย์ 2 ระดับ 7

โรงเรียนดงลิ้นวัววิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

7. อาจารย์สนอง พุประเสริฐ อาจารย์ 2 ระดับ 7

วิทยาลัยเทคนิคอุทัยธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี

ภาคผนวก ข

1. ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (B) ของแบบทดสอบ
ประจำหน่วยการเรียนรู้
2. ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ
วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา
3. ค่าอำนาจจำแนก (t -distribution) ของแบบทดสอบ
วัดความรับผิดชอบในการเรียน
4. ค่าอำนาจจำแนก (t -distribution) ของแบบทดสอบ
วัดความเชื่อมั่นในตนเอง
5. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลอง
และกลุ่มควบคุม
6. คะแนนความรับผิดชอบในการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
7. คะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตาราง 9 แสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (B) ของแบบทดสอบประจำหน่วย
การเรียนรู้ ส 503

ชุดที่	ข้อ	หน่วยการเรียนรู้ 1		หน่วยการเรียนรู้ 2		หน่วยการเรียนรู้ 3	
		P	B	P	B	P	B
1	1	.87	.32	.83	.40	.80	.24
	2	.77	.40	.77	.44	.83	.28
	3	.93	.30	.93	.26	.90	.22
	4	.83	.28	.87	.30	.80	.20
	5	.83	.20	.80	.24	.90	.22
	6	.90	.22	.87	.32	.93	.26
	7	.70	.20	.73	.32	.80	.24
	8	.90	.36	.87	.30	.80	.24
	9	.97	.36	.93	.30	.90	.22
	10	.53	.40	.83	.52	.83	.20
2	1	.83	.20	.87	.50	.80	.24
	2	.87	.26	.77	.36	.87	.28
	3	.90	.24	.90	.24	.93	.29
	4	.87	.26	.83	.26	.93	.28
	5	.70	.27	.83	.63	.77	.70
	6	.90	.23	.83	.63	.90	.23

ตาราง 9 (ต่อ)

จุดที่	ข้อ	หน่วยการเรียนรู้ 1		หน่วยการเรียนรู้ 2		หน่วยการเรียนรู้ 3	
		P	B	P	B	P	B
	7	.77	.53	.77	.29	.83	.23
	8	.93	.25	.87	.50	.87	.21
	9	.80	.58	.93	.23	.93	.29
	10	.87	.28	.80	.27	.87	.33

ตาราง 10 แสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ส.503) ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ข้อที่	p	r		ข้อที่	p	r
1	.74	.29		21	.29	.23
2	.52	.36		22	.64	.21
3	.75	.23		23	.34	.26
4	.67	.29		24	.44	.23
5	.60	.24		25	.74	.29
6	.26	.21		26	.53	.20
7	.45	.28		27	.54	.24
8	.49	.56		28	.53	.27
9	.73	.36		29	.77	.27
10	.53	.24		30	.42	.29
11	.54	.30		31	.49	.27
12	.35	.38		32	.44	.30
13	.54	.30		33	.55	.24
14	.42	.28		34	.37	.32
15	.60	.21		35	.46	.28
16	.32	.36		36	.57	.41
17	.62	.38		37	.45	.22
18	.55	.37		38	.56	.26
19	.34	.26		39	.39	.22
20	.52	.30		40	.45	.33

ตาราง 11 แสดงค่าอำนาจจำแนก (t-distribution) ของแบบทดสอบวัดความรับผิดชอบ
ในการเรียน

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	3.45	17	4.09
2	5.00	18	3.63
3	4.19	19	6.02
4	3.00	20	1.92
5	2.73	21	6.96
6	3.41	22	3.26
7	2.92	23	5.25
8	3.13	24	5.09
9	2.46	25	5.05
10	1.98	26	4.07
11	3.15	27	3.63
12	2.98	28	6.51
13	4.38	29	5.51
14	2.95	30	4.62
15	3.04	31	4.04
16	4.15	32	5.57

ตาราง 11 (ต่อ)

ชื่อที่	ค่าอำนาจจําแนก (t)	ชื่อที่	ค่าอำนาจจําแนก (t)
33	5.28	42	2.66
34	3.47	43	3.85
35	4.19	44	3.38
36	5.37	45	4.46
37	2.02	46	2.03
38	2.99	47	2.46
39	4.36	48	3.39
40	3.63	49	3.40
41	5.47	50	4.69

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .83

ตาราง 12 แสดงค่าอำนาจจำแนก (t-distribution) ของแบบทดสอบวัดความเชื่อมั่น
ในตนเอง

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)
1	2.88	20	1.96
2	2.21	21	4.61
3	2.58	22	4.61
4	1.94	23	3.29
5	2.40	24	1.77
6	2.45	25	1.66
7	3.29	26	3.27
8	4.12	27	2.01
9	2.08	28	5.64
10	2.17	29	4.88
11	1.86	30	7.02
12	2.76	31	2.48
13	3.24	32	2.45
14	1.58	33	3.36
15	3.97	34	4.20
16	2.31	35	2.58
17	2.76	36	1.94
18	1.68	37	1.92
19	3.21	38	3.05

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)	ข้อที่	ค่าอำนาจจำแนก (t)
39	3.45	45	3.21
40	1.60	46	2.88
41	2.17	47	2.58
42	2.22	48	2.58
43	1.94	49	2.58
44	2.57	50	1.90

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .79

ตาราง 13 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
1	9	18	9	15	16	1
2	14	19	5	14	10	-4
3	26	30	4	10	14	4
4	15	22	7	9	20	11
5	18	30	12	12	12	-
6	13	24	11	12	19	7
7	15	19	4	11	13	2
8	17	28	11	12	17	5
9	10	18	8	8	19	11
10	21	29	8	8	15	7
11	11	22	11	11	18	7
12	11	30	19	14	25	11
13	21	22	1	15	23	8
14	14	25	11	8	23	15
15	7	17	10	14	19	5
16	11	23	12	19	26	7
17	14	26	12	19	25	6
18	21	23	2	14	23	9

ตาราง 13 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
19	15	27	12	20	22	2
20	13	26	13	8	18	10
21	14	24	10	13	18	5
22	9	23	14	10	21	11
23	11	20	9	19	25	6
24	10	25	15	19	26	7
25	12	27	15	13	20	7
26	18	24	6	19	19	-
27	14	25	11	9	19	10
28	13	28	15	12	22	10
29	19	27	8	15	25	10
30	16	17	1	16	15	-1
31	13	23	10	11	24	13
32	6	20	14	11	23	12

ตาราง 14 คะแนนความรับผิดชอบในการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
1	166	194	28	168	169	1
2	159	160	1	157	164	7
3	172	205	33	190	191	1
4	133	147	14	141	137	-4
5	196	205	9	142	159	17
6	163	175	12	146	143	-3
7	159	163	4	179	181	2
8	200	200	-	179	201	22
9	160	187	27	183	202	19
10	226	250	24	146	163	17
11	175	196	21	151	166	15
12	169	176	7	217	188	-29
13	162	174	12	175	193	18
14	174	176	2	158	179	21
15	145	155	10	180	175	-5
16	171	196	25	170	167	-3
17	181	202	21	197	199	2
18	153	174	21	177	198	21

ตาราง 14 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
19	197	212	15	193	209	16
20	169	187	18	171	161	-10
21	189	213	24	175	184	9
22	181	194	13	172	185	13
23	151	180	29	165	180	15
24	183	203	20	210	212	2
25	191	216	25	193	200	7
26	174	182	8	155	177	22
27	147	190	43	179	186	7
28	162	178	16	167	185	18
29	175	192	17	181	195	14
30	195	208	13	176	194	18
31	196	199	3	179	196	17
32	193	195	2	170	173	3

ตาราง 15 คะแนนความเชื่อมั่นในตนเองของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คนที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
1	28	37	9	29	30	1
2	30	40	10	31	39	8
3	33	46	13	25	35	10
4	28	33	5	27	32	5
5	32	43	11	27	36	9
6	30	35	5	29	30	1
7	28	44	16	25	33	8
8	28	36	8	30	34	4
9	29	34	5	29	33	4
10	34	48	14	26	32	6
11	29	35	6	28	37	9
12	27	34	7	32	34	2
13	29	32	3	27	32	5
14	29	38	9	25	32	7
15	29	35	6	29	33	4
16	29	35	6	27	31	4
17	29	38	9	27	32	5
18	29	33	4	28	35	7

ตาราง 15 (ต่อ)

คนที่	กลุ่มทดลอง			กลุ่มควบคุม		
	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง	ก่อนทดลอง	หลังทดลอง	ผลต่าง
19	30	44	14	28	32	4
20	32	42	10	23	31	8
21	32	45	13	27	44	17
22	29	42	13	26	39	13
23	27	30	3	23	35	12
24	29	34	5	31	45	14
25	29	38	9	31	34	3
26	27	43	16	28	30	2
27	30	36	6	23	33	10
28	32	44	12	25	35	10
29	33	41	8	33	34	1
30	30	39	9	28	34	6
31	28	40	12	29	33	4
32	33	36	3	28	36	8

ภาคผนวก ค

แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา (ส.503)

แบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้

แบบทดสอบวัดความรับผิดชอบในการเรียน

แบบทดสอบวัดความเชื่อมั่นในตนเอง

บทเรียนสำเร็จรูป

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิชา ส 503 ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

- คำชี้แจง**
1. แบบทดสอบนี้มีจำนวน 40 ข้อ ใช้เวลา 40 นาที
 2. แบบทดสอบเป็นแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย (x) ลงในช่อง ก, ข, ค, ง หรือ จ ในกระดาษคำตอบ

ตัวอย่าง

ข้อ	ก	ข	ค	ง	จ
0		X			

3. นักเรียนต้องการเปลี่ยนคำตอบหลังจากทำเครื่องหมายลงในกระดาษคำตอบแล้ว ให้นักเรียนขีดทับลงในข้อที่ไม่ต้องการแล้วทำเครื่องหมายในข้อที่ต้องการต่อไป

ตัวอย่าง

ข้อ	ก	ข	ค	ง	จ
0		X	X		

4. คำถามในแต่ละข้อมีคำตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว ถ้าคำตอบเกินกว่า 1 คำตอบ ถือว่า ผิด จะไม่ให้คะแนนในข้อนั้น
5. หากมีข้อสงสัยให้ถามผู้ควบคุมสอบ

1. สิ่งแวดล้อมที่ดี หมายถึงอะไร

- ก. สิ่งแวดล้อมที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ
- ข. สิ่งแวดล้อมที่ทาให้มนุษย์ สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
- ค. สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์และสิ่งมีชีวิต
- ง. สิ่งแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกและ เป็นประโยชน์ต่อการผลิตสูง
- จ. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองและ เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

2. ทรัพยากรธรรมชาติมีความหมายเช่นไร

- ก. สิ่งที่เกิดขึ้นเองจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์
- ข. สิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยอาศัยปัจจัยทางธรรมชาติ
- ค. สิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยอาศัยปัจจัยทางวัฒนธรรม
- ง. สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น
- จ. สิ่งที่เกิดขึ้นเองและ เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์

3. ความหมายของสิ่งแวดล้อมมนุษย์คืออะไร

- ก. สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ล้อมรอบตัวมนุษย์
- ข. สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น
- ค. สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สามารถควบคุมได้
- ง. สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
- จ. สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์มากที่สุด

4. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพได้แก่ อะไร

- ก. ป่าไม้
- ข. มนุษย์
- ค. สัตว์ป่า
- ง. ภูมิอากาศ
- จ. สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ

5. สิ่งแวดล้อมนอกจากจะมีความสัมพันธ์กับมนุษย์แล้ว ยังมีความสัมพันธ์ที่สำคัญในลักษณะใด
 - ก. มีความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมด้วยกัน
 - ข. มีความสัมพันธ์กับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่
 - ค. มีความสัมพันธ์กับการใช้มาตรการทางสังคม
 - ง. มีความสัมพันธ์ในลักษณะบุกเบิกสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ
 - จ. มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นใหม่
6. สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อมนุษย์ในลักษณะใดมากที่สุด
 - ก. ช่วยห้ามมนุษย์มีความเข้าใจกันมากขึ้น
 - ข. ช่วยห้ามมนุษย์เข้าใจสภาพสังคมมากขึ้น
 - ค. ช่วยห้ามมนุษย์สร้างวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น
 - ง. ช่วยห้ามมนุษย์รู้จักรับผิดชอบต่อวัฒนธรรมของตนเอง
 - จ. ช่วยห้ามมนุษย์ได้รับความสะดวกสบายในชีวิตประจำวัน
7. กรณีใดที่ทาบทามมนุษย์ใช้สิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด
 - ก. ความฉลาดรอบรู้
 - ข. การมีวัฒนธรรมที่ดี
 - ค. การมีความรับผิดชอบสูง
 - ง. การคิดสร้างสรรค์วัฒนธรรมที่ดี
 - จ. มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ
8. ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมโดยได้ดำเนินการที่สำคัญกรณีใด
 - ก. การแก้ไขมลภาวะในอากาศ
 - ข. การปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อม
 - ค. การปรับปรุงคุณภาพสังคมของไทย
 - ง. การจัดตั้งชมรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 - จ. การจัดตั้งคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม

9. กรณีใดเป็นการแก้ไขปัญหาความเสื่อมทรามของสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนได้รับประโยชน์อย่าง ต่อเนื่องมากที่สุด
- ก. การให้การศึกษากับประชาชน
 - ข. การป้องกันการบุกรุกทำลายป่า
 - ค. การแก้ไขภาวะการขาดแคลนน้ำ
 - ง. การใช้มาตรการกฎหมายที่เด็ดขาด
 - จ. การปรับปรุงดินอย่างมีประสิทธิภาพ
10. กรณีใดจัดเป็นผลเสียโดยตรงต่อการตัดไม้ทำลายป่า
- ก. ทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ
 - ข. ทำให้สัตว์ป่าลดจำนวนลง
 - ค. ทำให้พื้นที่ป่าลดจำนวนลงมาก
 - ง. ทำให้เกิดน้ำท่วมอย่างฉับพลัน
 - จ. ทำให้สภาพบรรยากาศโดยทั่วไปขาดความสมดุล
11. กิจกรรมใดที่อำนวยความสะดวกต่อการเกษตร แต่เป็นการทำลายป่าไม้
- ก. การสร้างฝายกั้นน้ำ
 - ข. การทำไร่นาไหล่เขา
 - ค. การเพาะปลูกใกล้แหล่งน้ำ
 - ง. การเพาะปลูกในที่อุดมสมบูรณ์
 - จ. การทำไร่เลื่อนลอยของชาวเขา
12. การรักษาสมดุลแห่งธรรมชาติ เป็นการหาหน้าที่ของอะไร
- ก. ลม
 - ข. ป่าไม้
 - ค. มนุษย์
 - ง. โรคระบาด
 - จ. การเชื่อมสู่ตามธรรมชาติ

13. กิจกรรมอุตสาหกรรมใดที่เป็นตัวสร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมได้กว้างขวางมากที่สุด
- อุตสาหกรรมสิ่งทอ
 - อุตสาหกรรมกระดาษ
 - อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์
 - อุตสาหกรรมผลไม้กระป๋อง
 - อุตสาหกรรมอาหารสำเร็จรูป
14. การที่จะรักษาอากาศตามเมืองใหญ่ ๆ ให้บริสุทธิ์นั้น ควรดำเนินการในลักษณะใด
- ปลูกต้นไม้ในที่สาธารณะและสวนสาธารณะ
 - กระจายย่านธุรกิจออกไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น
 - การสร้างถนนมากขึ้น เพื่อแก้ปัญหาการจราจร
 - ลดการปล่อยควันพาหนะบนท้องถนนให้น้อยลง
 - ควบคุมการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในย่านชุมชนและเมืองใหญ่ ๆ
15. การที่ภาคเหนือมีพื้นที่เป็นภูเขา ซึ่งมีอัตราสูงกว่าพื้นที่ราบนั้น ก่อให้เกิดผลกระทบใดมากที่สุด
- มีการปลูกพืชบนไหล่เขา
 - มีอาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้นเสมอ
 - มีการใช้ที่ดินเป็นไปอย่างจำกัด
 - มีการปลูกพืชหมุนเวียนอยู่เสมอ ๆ
 - มีคุณสมบัติในการสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำได้ดี
16. กรณีใดกล่าวถึงลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือได้ถูกต้อง
- ที่ราบสูงแม่น้ำและที่ราบหุบเขารอบชายขอบ
 - ที่ราบดินตะกอนน้ำพัดพากระจายอยู่ทั่ว ๆ ไป
 - ที่ราบสูงแม่น้ำเป็นดินเหนียว สลับที่ราบดินตะกอน
 - ที่ราบดินตะกอนน้ำพัดพาและมีทิวเขาสูงรอบชายขอบ
 - ที่ราบดินตะกอนน้ำพัดพาสลับดินเหนียวโดยรอบของภาค

17. การศึกษาวิชาภูมิศาสตร์กายภาพของภาคเหนือ ถ้าจะพัฒนาด้านการประกอบอาชีพของประชากรควรคำนึงถึงข้อสำคัญใด
- มีพื้นที่ราบกว้างขวาง
 - ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ
 - มีแหล่งต้นน้ำอยู่เป็นจำนวนมาก
 - ความเชื่อที่บรรพบุรุษเคยปฏิบัติมา
 - มีพื้นที่ราบเขาสูง แหล่งต้นน้ำจำนวนมาก
18. ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของลักษณะภูมิประเทศในชนบทของภาคเหนือ มีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ อะไร
- การคมนาคม
 - การสาธารณสุขในชุมชน
 - การชลประทานเพื่อการเกษตร
 - การถือครองที่ดินของเกษตรกร
 - การประกอบอาชีพการเกษตรของเกษตรกร
19. ประชากรในภาคเหนืออาศัยทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ประกอบกิจกรรมใดมากที่สุด
- อุตสาหกรรมทอผ้า
 - อุตสาหกรรมเหมืองแร่
 - อุตสาหกรรมในครัวเรือน
 - อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
 - อุตสาหกรรมผลไม้กระป๋อง
20. ภาคเหนือมีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง ทำให้เกิดลุ่มแม่น้ำที่สำคัญ 3 กลุ่ม 1 หล่งลุ่มแม่น้ำที่สำคัญ 3 สาย ได้แก่ แม่น้ำอะไร
- แม่น้ำโขง แม่น้ำสาละวิน แม่น้ำกก
 - แม่น้ำเมย แม่น้ำอิระวดี แม่น้ำโขง
 - แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำโขง แม่น้ำเมย
 - แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำอิระวดี แม่น้ำเมย
 - แม่น้ำสาละวิน แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำโขง

21. สาเหตุสำคัญใดที่ทำให้อนาคตในภาคเหนือจะต้องลดบทบาทด้านการพัฒนาเศรษฐกิจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติให้ลดลง
- การถือกรรมสิทธิ์การครอบครอง
 - ทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรอลงมาก
 - ส่งเสริมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
 - ใช้เทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาเศรษฐกิจแทน
 - ประชากรเพิ่มขึ้นเกินกว่าจำนวนทรัพยากรที่มีอยู่
22. ความยากจนของประชากรในภาคเหนือ เกิดจากสาเหตุต่าง ๆ ยกเว้น กรณีใด
- การทำลายป่าทำให้ดินเสื่อมสภาพ
 - การเพิ่มประชากรทำให้ที่ทำกินไม่เพียงพอ
 - ที่ดินทำกินมีน้อย ทำให้การถือครองที่ดินมีน้อย
 - ระบบการชลประทานในท้องถื่นมีน้อย การปลูกพืชทำได้ครั้งเดียว
 - พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา บริเวณที่มีหน้าดินจึงบาง และขาดความชุ่มชื้นต่อการเกษตร
23. ปัญหาคุณภาพชีวิตและการเสื่อมทรามของทรัพยากรในภาคเหนืออาจแก้ไขได้หลายวิธี แต่ที่สำคัญที่สุดควรแก้ไขในเรื่องใดเป็นอันดับแรก
- สุขภาพอนามัย
 - สร้างอ่างเก็บน้ำและเหมืองฝาย
 - ปรับปรุงศีลธรรมและจริยธรรม
 - ปรับปรุงด้านการศึกษาและสุขภาพอนามัย
 - สร้างเส้นทางคมนาคมให้ติดต่อได้ทั่วทุกหมู่บ้าน
24. ทรัพยากรน้ำของภาคเหนือจัดว่ามีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง กรณีใดคือตัวการจำกัดน้ำในพื้นที่ภาคเหนือมีน้ำอุดมสมบูรณ์ เหมือนภาคใต้
- ปริมาณฝนทั้งปีไม่มาก
 - ภูมิประเทศเป็นที่สูงจึงมีต้นน้ำลำธารน้อย
 - ระยะเวลาฤดูฝนสั้นเพียง 4 - 5 เดือน
 - แม่น้ำส่วนใหญ่เป็นสายเล็ก ๆ มีปริมาณน้ำไม่มาก

ก.	ข้อ	1	และข้อ	4
ข.	ข้อ	2	และข้อ	4
ค.	ข้อ	1	และข้อ	3
ง.	ข้อ	1, 3	และข้อ	4
จ.	ข้อ	1, 2	และข้อ	3

25. ปัจจัยใดที่ทำให้ภาคเหนือมีแร่ธาตุประเภทโลหะอย่างอุดมสมบูรณ์

- ก. การผุพังสลายตัวของหินแกรนิต
- ข. การทับถมของหินชั้นในแอ่งแผ่นดิน
- ค. มีหินอัคนีไหลแทรกขึ้นมาจนเป็นลานแร่
- ง. การทับถมของหินลาวาภูเขาไฟในอดีตกาล
- จ. เป็นลักษณะเฉพาะของหินภูเขาไฟในภาคเหนือ

26. ปัญหาการขาดแคลนที่ทำกินของประชากรในภาคเหนือ มีสาเหตุพื้นฐานมาจากอะไร

- ก. การตัดไม้ทำลายป่า
- ข. การคมนาคมติดต่อไม่สะดวก
- ค. ความไม่อุดมสมบูรณ์ของดิน
- ง. พื้นที่ของภาคเหนือมีน้อยและเป็นภูเขาทั่วทั้งภาค
- จ. ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีที่ราบเพาะปลูกน้อย

27. แนวทางการป้องกัน โรคเอดส์ ของประชากรในภาคเหนือ ควรดำเนินการอย่างไร

- ก. ส่งเสริมด้านการสาธารณสุขในชนบท
- ข. การสนับสนุนให้ประชาชนบริโภคอาหารให้ครบ 5 หมู่
- ค. การรับการตรวจสุขภาพอนามัยในสตรีก่อนการตั้งครรภ์ทุกครั้ง
- ง. การให้มารดาที่ตั้งครรภ์ฉีดวัคซีนป้องกันโรคหัดเยอรมันเสียแต่เนิ่น ๆ
- จ. การละลายสารไอโอดีนลงในน้ำดื่มหรือใช้เกลืออนามัยประกอบอาหาร

28. การแก้ไขปัญหาการทำลายป่าบนเทือกเขาที่เป็นต้นแม่น้ำเพื่อทำไร่ผืนของชาวไทยภูเขาในภาคเหนือขณะนี้ควรทำเช่นไร

- ก. จัดหาที่ทำกินให้ใหม่
- ข. เชิญชวนให้ลงมาอยู่พื้นที่ราบ
- ค. ออกกฎหมายลงโทษอย่างหนัก
- ง. ชักชวนและส่งเสริมการปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน
- จ. ออกกฎหมายกำหนดพื้นที่ทำการเพาะปลูกของชาวไทยภูเขาที่แน่นอน

29. เหตุผลสำคัญใดที่ไม่สามารถสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เหมือนกับภาคตะวันตก

- ก. การระเหยของน้ำเร็ว
- ข. ดินเป็นดินทรายไม่อุ้มน้ำ
- ค. ภูมิประเทศไม่เอื้ออำนวย
- ง. น้ำมีรสเค็มไม่เหมาะในการกักเก็บ
- จ. พื้นที่ของภาคกว้างขวางมากไม่เหมาะในการสร้างเขื่อน

30. ลักษณะที่ตั้งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลกระทบด้านใดมากที่สุด

- ก. การปกครอง
- ข. การคมนาคม
- ค. การเกษตรกรรม
- ง. การพัฒนาประเทศ
- จ. ความมั่นคงของประเทศ

31. เพราะเหตุใดโครงสร้างทางธรณีวิทยาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพการเพาะปลูก

- ก. พื้นเปลือกโลกเป็นหินยุคใหม่ เต็มไปด้วยภูเขาไฟ
- ข. พื้นเปลือกโลกเป็นหินยุคโคราช ประกอบด้วย แร่เกลือหินมาก
- ค. พื้นเปลือกโลกเป็นหินยุคโคราช ประกอบด้วยหินทรายเป็นส่วนมาก
- ง. พื้นที่ 2 ใน 3 ของภาคเป็นหินอัคนีประเภทหินแกรนิตและหินบะซอลต์
- จ. มีแร่เกลือหินทำให้การย่อยสลายของซากพืช ซากสัตว์เป็นไปอย่างช้า ๆ

32. การวางตัวของเทือกเขาบริเวณขอบของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นรูป ตัวแอล (L) ทำให้เกิดเขตเงาฝน ดังนั้น เขตนี้จึงเหมาะที่จะทำการเกษตรประเภทใดบ้าง
- ข้าวโพด ปอ ไร่
 - ถั่วเหลือง อ้อย ปอ
 - ยางพารา กาแฟ ข้าว
 - นาข้าว มะพร้าว สัตว์ปีก
 - ข้าว ถั่วเหลือง มะพร้าว กาแฟ
33. ลักษณะภูมิอากาศของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะเด่นที่แตกต่างไปจากภาคอื่นอย่างไร
- ปลายฤดูฝนมักเกิดพายุฤดูร้อน
 - มีปริมาณฝนโดยเฉลี่ยต่ำกว่าทุกภาค
 - มีฤดูกาลเพียง 2 ฤดู คือ ฤดูฝนกับฤดูหนาว
 - ฝนจะตกหนักเฉพาะในช่วงปลายของการเปลี่ยนฤดู
 - ความแตกต่างในอุณหภูมิระหว่างฤดูร้อนกับฤดูหนาวชัดเจน
34. ปัจจัยสำคัญใดที่ทำให้ ดินแดนสามเหลี่ยมเหล็มหอมทองคำ กลายเป็นแหล่งที่ปลูกฝิ่นมากที่สุดในโลก
- ชาวเขาที่อาศัยอยู่บริเวณนั้นรับจ้างปลูกฝิ่น
 - มีภูมิประเทศและภูมิอากาศเหมาะแก่การเจริญเติบโตของฝิ่น
 - ชาวเขาที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น มีความชำนาญในการปลูกฝิ่นมาก
 - เป็นดินแดนที่มีรอยต่อของ 3 ประเทศ ได้แก่ ไทย ลาว และพม่า
 - เนื่องจากภูมิประเทศเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งหลบเลี่ยงสิ่งผิดกฎหมาย
35. กรณีใดสนับสนุนคำกล่าวที่ว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอากาศรุนแรงที่สุดของประเทศไทย
- ฤดูหนาวหนาวจัด
 - ฤดูร้อนอุณหภูมิสูง ฤดูหนาวอากาศเย็นสบาย
 - ฤดูร้อนอากาศร้อน ฤดูฝนฝนตกชุก อุณหภูมิสูง
 - ฤดูร้อนอากาศร้อนมาก ฤดูฝนฝนตกชุก ฤดูแล้งยาวนาน
 - ฤดูร้อนแห้งแล้งและร้อนจัด ปริมาณน้ำฝนค่อนข้างสูง ฤดูหนาวหนาวจัด

36. ปัญหาสิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด
- แหล่งน้ำตามธรรมชาติ
 - การเน่าเสียของแม่น้ำมูล
 - ความเค็มของดินและน้ำบาดาล
 - การแพร่ระบาดของเพลี้ย ดักแด้และศัตรูพืชอื่น ๆ ในไรนา
 - ความเสื่อมโทรมของป่าไม้ ที่ดินทำกินและแหล่งน้ำตามธรรมชาติ
37. การที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถเลี้ยงสัตว์ได้มากที่สุดในประเทศ เนื่องจากความเหมาะสมในข้อใด
- มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่เหมาะสม
 - มีหญ้าและพางข้าวในปริมาณที่สูง
 - มีการเลี้ยงสัตว์ที่ต่อเนื่องมาจากอดีต
 - พื้นดินเหมาะสมที่จะปลูกพืชที่เป็นอาหารสัตว์
 - เนื่องจากภาคเอกชนให้ความสำคัญในการเลี้ยงสัตว์ค่อนข้างสูง
38. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ใดที่เป็นอุปสรรคในการแก้ปัญหาความแห้งแล้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด
- ฝนตกโดยเฉลี่ยน้อยกว่าทุกภาค
 - ป่าไม้ถูกทำลายมากจนดินขาดความชุ่มชื้น
 - ลักษณะโดยทั่วไปเป็นภูเขาและหน้าดินบาง
 - ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงลาดเอียงทางใต้
 - โครงสร้างทางธรณีวิทยา เป็นที่สูงมีหินทรายบนอยู่มาก
39. ปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่นของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด
- ปัจจัยทางสังคม
 - ปัจจัยทางการเมือง
 - ปัจจัยทางเศรษฐกิจ
 - ปัจจัยทางวัฒนธรรม
 - ปัจจัยทางการศึกษา

40. กรณีใดกล่าวสรุปลักษณะทรัพยากรน้ำของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ถูกต้องมากที่สุด

- ก. แหล่งน้ำบาดาลกร่อยเค็มจนไม่อาจใช้ประโยชน์ได้
- ข. ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ทำให้พื้นที่ทั้งหมดของภาคแห้งแล้งตลอดปี
- ค. ปริมาณน้ำฝนมีน้อยเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคอยู่ในเขตเงาฝน
- ง. ฤดูฝนฝนตกมากจนน้ำท่วมทุกพื้นที่ ฤดูแล้งมีพื้นที่บางส่วนของภาคที่แห้งแล้งกันดาร
- จ. ฤดูฝนฝนตกต้องตามฤดูกาล แต่เนื่องจากพื้นที่กว้าง ปริมาณน้ำฝนที่ตกไม่เพียงพอในการกักเก็บ

แบบทดสอบประจำหน่วยที่ 1 (ฉบับที่ 1)

วิชา ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 10 ข้อ 10 คะแนน

- คำสั่งแจง 1. แบบทดสอบนี้มีจำนวน 10 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก
2. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย (x) ลงในช่อง ก, ข, ค, ง หรือ จ ในกระดาษคำตอบ
1. สิ่งใด ไม่จัด อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
 - ก. ภูมิอากาศ
 - ข. ภูมิประเทศ
 - ค. สัตว์ป่าและป่าไม้
 - ง. ทรัพยากรธรรมชาติ
 - จ. ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ
 2. คำกล่าวใดที่บอกความหมายสิ่งแวดล้อมมนุษย์ ได้ถูกต้องมากที่สุด
 - ก. สิ่งต่าง ๆ ที่รายล้อมรอบตัวมนุษย์
 - ข. สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น
 - ค. สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สามารถควบคุมได้
 - ง. สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดจากการดูแลของมนุษย์
 - จ. สิ่งต่าง ๆ และสภาพการณ์ที่อยู่ล้อมรอบตัวมนุษย์
 3. ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมใดที่เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิด ชีวิตบริเวณ
 - ก. อากาศ น้ำ
 - ข. อากาศ แร่ธาตุ
 - ค. ดิน น้ำ แร่ธาตุ
 - ง. ดิน น้ำ อากาศ
 - จ. อากาศ แร่ธาตุ ดิน

4. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อที่อยู่อาศัยของมนุษย์ มากที่สุด

- ก. ป่าไม้
- ข. ศิลปกรรม
- ค. ภูมิประเทศ
- ง. วัฒนธรรม
- จ. ภูมิอากาศ

5. สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อมนุษย์ในลักษณะใด มากที่สุด

- ก. ช่วยให้ผู้มนุษย์เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน
- ข. ช่วยให้ผู้มนุษย์สร้างวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น
- ค. ช่วยให้ผู้มนุษย์ได้พัฒนาด้านวิทยาการมากขึ้น
- ง. ช่วยให้ผู้มนุษย์รับผิดชอบต่อวัฒนธรรมของตนเอง
- จ. ช่วยให้ผู้มนุษย์ได้รับความสะดวกสบายในชีวิตประจำวัน

6. กรณีใดเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการโดยตรง

- ก. การงดยใช้ทรัพยากร
- ข. การรณรงค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- ค. การบริโภคทรัพยากรที่รวดเร็วและฟุ่มเฟือย
- ง. การรักษาทรัพยากร ให้คงสภาพเดิมมากที่สุด
- จ. การที่มนุษย์สามารถปรับปรุงธรรมชาติได้ตามต้องการ

7. ถ้าหากขาดป่าไม้แล้ว จะมีผลกระทบต่อทรัพยากรประเภทดิน และน้ำในลักษณะใด

- ก. ดิน และ น้ำหมดไป
- ข. ดิน และ น้ำเสื่อมคุณภาพ
- ค. ดิน และ น้ำขาดความชุ่มชื้น
- ง. ดิน และ น้ำเปลี่ยนสภาพเค็ม
- จ. ดิน และ น้ำเปลี่ยนสภาพที่สมดุล

8. ป่าไม้และสัตว์ป่ามีความสัมพันธ์กับลักษณะของทรัพยากรธรรมชาติในข้อใดมากที่สุด
- ทรัพยากรที่ใช้น้ำหมดไป
 - ทรัพยากรที่ใช้น้ำนำมาใช้อีก
 - ทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ
 - ทรัพยากรเพิ่มจำนวนได้ตามต้องการ
 - ทรัพยากรที่ขาดแล้วมีผลกระทบต่อการดำรงชีพโดยตรง
9. สิ่งสำคัญใดที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษอันส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ในปัจจุบัน
- พิษกับภัยธรรมชาติ
 - สัตว์กับภัยธรรมชาติ
 - มนุษย์กับภัยธรรมชาติ
 - พิษกับการอุตสาหกรรม
 - มนุษย์กับการประกอบอาชีพทุกประเภท
10. การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในระยะยาว นอกจากเร่งให้การศึกษาที่ถูกต้องแล้วควรดำเนินการในลักษณะใดควบคู่กันไป
- ส่งเสริมรายได้ประชาชน
 - ใช้มาตรการทางกฎหมายที่เด็ดขาด
 - ปลูกฝังจริยธรรมและความรับผิดชอบ
 - จัดตั้งชมรมและจัดกิจกรรมการอนุรักษ์
 - จัดสรรทรัพยากรให้ประชาชนโดยเท่าเทียมกัน

แบบทดสอบประจำหน่วยที่ 1 (ฉบับที่ 2)

วิชา ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 10 ข้อ 10 คะแนน

- คำชี้แจง 1. แบบทดสอบนี้มีจำนวน 10 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก
2. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุด แล้วทำเครื่องหมาย (x) ลงในช่อง ก, ข, ค, ง หรือ จ ในกระดาษคำตอบ

-
1. คำกล่าวใด ไม่เกี่ยวข้อง กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
 - ก. วันนี้อากาศดี
 - ข. ภูมิประเทศ ด้านข้างเป็นที่ราบสูง
 - ค. มนุษย์ยอมพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ
 - ง. ป่าไม้และสัตว์ป่าในเขตด้านข้างมีน้อย
 - จ. ธรรมชาติต่าง ๆ ก็ทำให้คลายเครียดได้
 2. สิ่งแวดล้อมของมนุษย์มีความหมายตรงกับกรณีใด
 - ก. สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น
 - ข. สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
 - ค. สิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
 - ง. สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีความมีชีวิตที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
 - จ. สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีความมีชีวิตที่เกิดขึ้นเองและมนุษย์สร้างขึ้น
 3. ชีวบริเวณ หมายถึง สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตได้แก่อะไรบ้าง
 - ก. อากาศและน้ำ
 - ข. ดิน น้ำ แร่ธาตุ
 - ค. ดิน น้ำ อากาศ
 - ง. น้ำ แร่ธาตุ อากาศ
 - จ. อากาศ แร่ธาตุ ดิน

4. ลักษณะภูมิอากาศมีอิทธิพลต่อที่อยู่อาศัยของมนุษย์มาก ภูมิอากาศ จัดเป็นสิ่งแวดล้อมประเภทใด

- ก. สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ
- ข. สิ่งแวดล้อมที่ปรุงแต่ง
- ค. สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ
- ง. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ
- จ. สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม

5. สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม เป็นผลมาจากลักษณะใดเป็นสำคัญ

- ก. ความหยิ่งรู้ของมนุษย์
- ข. ความฉลาดของมนุษย์
- ค. ความสะดวกของมนุษย์
- ง. ความต้องการของมนุษย์
- จ. ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ

6. กรณีใด เป็นผลให้เกิดตามมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร

- ก. การงดใช้ทรัพยากร
- ข. การบริโภคทรัพยากรที่ฟุ่มเฟือย
- ค. การรณรงค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- ง. การรักษาสภาพทรัพยากรให้คงเดิม
- จ. การปรับปรุงธรรมชาติได้ตามต้องการ

7. กรณีใด ที่จะรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ให้อยู่ในสภาพสมดุลมากที่สุด

- ก. ลดการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย
- ข. การใช้วัสดุอื่นแทนวัสดุธรรมชาติ
- ค. การใช้ทรัพยากรในปริมาณที่น้อย
- ง. การเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
- จ. การส่งเสริมและรู้จักการใช้ทรัพยากรเท่าที่จำเป็น

8. ป่าไม้และสัตว์ป่ามีความสัมพันธ์กับลักษณะของทรัพยากรธรรมชาติในกรณีใดมากที่สุด

- ก. เป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป
- ข. เป็นทรัพยากรที่ใช้แล้วสามารถทดแทนได้อีก
- ค. เป็นทรัพยากรที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพ
- ง. เป็นทรัพยากรที่เพิ่มจำนวนได้มากตามต้องการ
- จ. เป็นทรัพยากรที่ขาดแล้วมีผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีพ

9. ปัญหาสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพราะสาเหตุใด

- ก. เป็นเรื่องธรรมชาติ
- ข. ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์
- ค. เป็นความต้องการของมนุษย์ที่จะทำให้เกิดขึ้น
- ง. ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม
- จ. ความหย่อนยานในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้รับผิดชอบและกฎหมาย

10. กรณีใด เป็นการแก้ไขปัญหามลพิษที่ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างต่อเนื่องมากที่สุด

- ก. การให้การศึกษาแก่ประชาชน
- ข. การป้องกันการบุกรุกทำลายป่า
- ค. การแก้ไขภาวะขาดแคลนทรัพยากร
- ง. การใช้มาตรการทางกฎหมายที่เด็ดขาด
- จ. การปรับปรุงสภาพแวดล้อมอย่างมีคุณภาพ

แบบทดสอบประจำหน่วยที่ 2 (ฉบับที่ 1)
 วิชา ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
 เรื่อง สภาพภูมิศาสตร์ภาคเหนือ จำนวน 10 ข้อ 10 คะแนน

- คำชี้แจง
1. แบบทดสอบฉบับนี้มี 10 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก
 2. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดแล้วทำเครื่องหมาย (X) ลงในช่อง ก, ข, ค, ง, หรือ จ ลงในกระดาษคำตอบ

1. ประชากรในภาคเหนือส่วนใหญ่จะตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณใด
 - ก. ที่ราบลุ่มสลับที่ราบสูง
 - ข. ที่ราบสูงสลับที่ราบลุ่มแม่น้ำ
 - ค. ที่เว้าสลับที่ราบลุ่มแม่น้ำที่สำคัญ
 - ง. ที่ภูเขาสูงและหุบเขาบริเวณที่มีที่ราบ
 - จ. ที่ราบระหว่างหุบเขาที่มีแม่น้ำไหลผ่าน
2. ที่ราบดินตะกอนในภาคเหนือซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์นั้น เกิดจากการกระทำในกรณีใด
 - ก. สายน้ำที่เปลี่ยนทางเดินไปจากเดิม
 - ข. น้ำฝนชะล้างหน้าดินตามไหล่เขาลงสู่เบื้องล่าง
 - ค. น้ำฝนกัดเซาะที่สูงแล้วน้ำกรวดทรายไหลลงมาตามแม่น้ำ
 - ง. น้ำในที่สูงโดยรอบไหลพาเอาดินตะกอนมาทับถมเบื้องล่าง
 - จ. เกิดน้ำป่าไหลหลากท่วมเนื่องมาจากอิทธิพลของพายุดีเปรสชัน
3. ปัจจัยควบคุมภูมิอากาศที่มีอิทธิพลต่อภาคเหนือมากที่สุด คืออะไร
 - ก. ความสูงของพื้นที่
 - ข. ลมและมวลอากาศ
 - ค. การขวางกั้นของภูเขา
 - ง. ดวงอาทิตย์และระดับละติจูด
 - จ. บริเวณหย่อมความกดอากาศต่ำ

4. การพังทลายของดินในภาคเหนือ เกิดจากสิ่งใดเป็นสำคัญ

- ก. กาลังลม
- ข. ความแห้งแล้ง
- ค. การพัดพาของน้ำ
- ง. การตัดไม้ทำลายป่า
- จ. การระเบิดหินไปสร้างถนน

5. ที่ราบแคบ ๆ ระหว่างภูเขาในภาคเหนือส่วนใหญ่เกิดจากสาเหตุใด

- ก. การกระทำของลม
- ข. การยุบตัวของรอยเลื่อน
- ค. การกระทำของความร้อน
- ง. การสึกกร่อนของที่ราบสูง
- จ. การกัดเซาะของหยาดน้ำฟ้า

6. การดำเนินชีวิตของชาวไทยภูเขาในภาคเหนือ มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในลักษณะใดมากที่สุด

- ก. มีส่วนสำคัญในการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
- ข. มีส่วนในการดูแลและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- ค. มีการขัดแย้งกับคนในเมืองเกี่ยวกับทรัพยากรในท้องถิ่น
- ง. มักพบคดกฎหมายบ้านเมืองเพราะคิดว่าตนเองไม่ใช่คนไทย
- จ. เป็นส่วนหนึ่งของการก่อปัญหาตามชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน

7. การกระจายตัวของประชากรในภาคเหนือขึ้นอยู่กับปัจจัยในข้อใดเป็นสำคัญ

- ก. แหล่งน้ำ
- ข. แหล่งพัฒนาอาชีพต่าง ๆ
- ค. แหล่งวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่คล้ายกัน
- ง. การกระจายตัวของแหล่งอุตสาหกรรม
- จ. การกระจายตัวของพื้นที่ราบภายในภาค

8. ปัจจัยสำคัญใดที่ทำให้ภาคเหนือ มีความหนาแน่นของประชากรไม่มากนัก

- ก. ลักษณะเชื้อชาติ
- ข. ลักษณะภูมิอากาศ
- ค. ลักษณะภูมิประเทศ
- ง. ลักษณะทางวัฒนธรรม
- จ. ลักษณะกลุ่มสังคมที่ค่อยพัฒนา

9. ปัญหาสิ่งแวดล้อมของภาคเหนือ กรณีใดที่มีสาเหตุมาจากการทำไร่เลื่อนลอยของชาวไทยภูเขา

- ก. การขาดแคลนที่ทำกิน
- ข. การแพร่ระบาดของวัชพืช
- ค. การชะล้างพังทลายของดิน
- ง. การทำลายธาตุอาหารของดิน
- จ. การปลูกสร้างที่อยู่อาศัยรุกล้ำแหล่งน้ำ

10. กรณีใดกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับประชากรในภาคเหนือ ไม่ถูกต้อง

- ก. เป็นแหล่งลักลอบค้ายาเสพติดที่สำคัญ
- ข. เป็นแหล่งอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่สำคัญ
- ค. ชาวเขามีอาชีพทำไร่เลื่อนลอยและปลูกฝิ่น
- ง. ภูมิประเทศไม่ส่งเสริมการสู้รบแบบกองโจร
- จ. เศรษฐกิจที่สำคัญคือทำการเกษตรและเหมืองแร่

แบบทดสอบประจำหน่วยที่ 2 (ฉบับที่ 2)
 วิชา ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
 เรื่อง สภาพภูมิศาสตร์ภาคเหนือ จำนวน 10 ข้อ 10 คะแนน

- คำชี้แจง 1. แบบทดสอบฉบับนี้มี 10 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก
2. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดแล้วทำเครื่องหมาย (X) ลงในช่อง ก, ข, ค, ง, หรือ จ ลงในกระดาษคำตอบ

1. การที่ประชากรในภาคเหนือนิยมตั้งถิ่นฐานในบริเวณที่ราบนั้นเกิดจากปัจจัยใดเป็นสำคัญ
 - ก. เป็นบริเวณที่มีดินอุดมสมบูรณ์
 - ข. เป็นบริเวณที่มีอากาศที่เหมาะสม
 - ค. เป็นบริเวณที่มีการคมนาคมที่สะดวก
 - ง. เป็นบริเวณที่มีพืชพรรณธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์
 - จ. เป็นบริเวณที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์
2. ภาคเหนือมีพื้นที่เหมาะสมสำหรับการเกษตรกรรมเพียงร้อยละ 20 ของพื้นที่ส่วนใหญ่จะอยู่บริเวณใด
 - ก. เขตที่ลาดเขาที่มีฝนตกชุก
 - ข. เขตลานตะพักลำน้ำสายต่าง ๆ
 - ค. เขตที่ราบสูงสลับที่ราบลุ่มแม่น้ำ
 - ง. เขตแอ่งแผ่นดินที่มีแม่น้ำไหลผ่าน
 - จ. เขตที่ราบน้ำท่วมถึงและลานตะพักลำน้ำ
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อลักษณะภูมิอากาศของภาคเหนือที่ทำให้อุณหภูมิระหว่างฤดูร้อนและฤดูหนาวมีความแตกต่างกันมากกว่าภาคอื่น ๆ คืออะไร
 - ก. พื้นที่อยู่ห่างไกลจากทะเล
 - ข. ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าไม้
 - ค. ที่ตั้งอยู่ในแนวของลมพายุดีเปรสชัน
 - ง. การวางตัวขวางกั้นมรสุมของเทือกเขาต่าง ๆ
 - จ. พื้นที่ของภาคเป็นดินแดนที่อยู่เหนือสุดของประเทศ

4. การพัดพาของน้ำเป็นสาเหตุหนึ่งของการพังทลายของดินซึ่งมาจากสาเหตุสำคัญ คืออะไร

- ก. ดินขาดการดูแล
- ข. การใช้ดินที่ซ้ำซาก
- ค. การทำไร่เลื่อนลอย
- ง. การเผาทำลายวัชพืช
- จ. การปลูกพืชบนไหล่เขา

5. ภูเขาและหุบเขาทางภาคเหนือ มีลักษณะอย่างไร

- ก. รวมตัวเป็นกลุ่ม
- ข. สลับกันเป็นแนวสั้น ๆ
- ค. สลับกันเป็นแนวสั้น ๆ โดยรอบภาค
- ง. สลับกันเป็นแนวยาวขนานกันจากเหนือไปใต้
- จ. แยกกันเป็นกลุ่ม ๆ จากเหนือไปใต้และจากตะวันออกไปตะวันตก

6. การแก้ปัญหาการทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เนื่องมาจากการทำไร่เลื่อนลอยของชาวไทยภูเขาในภาคเหนือคืออะไร

- ก. จัดหาที่ทำกินให้
- ข. ออกกฎหมายลงโทษอย่างหนัก
- ค. เชิญชวนให้ลงมาอยู่บนพื้นที่ราบ
- ง. จำกัดเขตดินที่อยู่ให้เป็นสัดส่วน
- จ. ส่งเสริมอาชีพอื่นแทนอาชีพการเกษตร

7. องค์ประกอบสำคัญใดที่ก่อให้เกิดประชากรในภาคเหนือตั้งถิ่นฐานหนาแน่น บริเวณแอ่งที่ราบและหุบเขา

- ก. การคมนาคมสะดวก
- ข. ภูมิอากาศเอื้ออำนวย
- ค. มีพื้นที่เพื่อทำการเพาะปลูกที่กว้างขวาง
- ง. เป็นแหล่งรวมการอุตสาหกรรมของภาค
- จ. มีแม่น้ำไหลผ่านและมีดินตะกอนอุดมสมบูรณ์

8. จากสภาพทางกายภาพของภาคเหนือ ปัจจัยสำคัญใดที่ทำให้ประชากรของภาค
ค่อนข้างน้อยกว่าภาคอื่น เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่

- ก. การคุมกำเนิด
- ข. แหล่งต้นน้ำลำธารมีน้อย
- ค. ขาดระบบชลประทานที่ดี
- ง. อพยพย้ายถิ่นเพื่อหางานทำ
- จ. ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ

9. ปัญหาการพังทลายของดินในภาคเหนือ มีความสัมพันธ์กับประชากรในลักษณะใดมากที่สุด

- ก. การใช้สารเคมีบำรุงดิน
- ข. การทำไร่แบบเลื่อนลอย
- ค. การเลี้ยงสัตว์แบบเร่ร่อน
- ง. การไถพรวนดินเพื่อทำการเกษตร
- จ. การปลูกพืชตามไหล่เขาแบบขั้นบันได

10. กรณีใดกล่าวถึงลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือ ไม่ถูกต้อง

- ก. ภูเขาส่วนใหญ่ต่อเนื่องมาจากจีนและพม่า
- ข. ตอนบนของภาคมีระดับความสูงมากกว่าตอนล่าง
- ค. ภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับที่ราบลุ่มแม่น้ำอันกว้างใหญ่
- ง. ภูมิประเทศเป็นภูเขาแนวยาวเหนือได้สลับที่ราบลุ่มแม่น้ำ
- จ. ภูเขาในภาคเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสายสำคัญๆ ในภาคเหนือ

แบบทดสอบประจำหน่วยที่ 3 (ฉบับที่ 1)
 วิชา ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
 เรื่อง สภาพภูมิศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 10 ข้อ 10 คะแนน

- คำชี้แจง**
1. แบบทดสอบฉบับนี้มี 10 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก
 2. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดแล้วทำเครื่องหมาย (X) ลงในช่อง ก, ข, ค, ง, จ ในกระดาษคำตอบ

1. บริเวณแอ่งที่ราบโคราชมีลักษณะภูมิประเทศแบบใด
 - ก. ที่ราบลุ่ม
 - ข. ที่ราบลูกฟูก
 - ค. ที่ราบลุ่มแม่น้ำ
 - ง. ที่ราบลอนข้างสูงสลับที่ราบลุ่ม
 - จ. ที่ราบลูกกระนวด สลับที่ราบลุ่มแม่น้ำ
2. โครงสร้างของที่ราบสูงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่จะเป็นหินประเภทใด
 - ก. หินชั้น
 - ข. หินปูน
 - ค. แก้วหิน
 - ง. หินแกรนิต
 - จ. หินปะชอลต์
3. เพราะเหตุใดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงมีอากาศแห้งแล้งและกันดารน้ำมากที่สุด
 - ก. ปริมาณฝนน้อย
 - ข. ภูมิประเทศเป็นภูเขา
 - ค. ลักษณะที่ตั้งไม่ได้อยู่ในทิศทางลมมรสุม
 - ง. ตั้งอยู่ห่างไกลทะเล อิทธิพลจากลมทะเลเข้าไม่ถึง
 - จ. พื้นที่กว้างมีอัตราการระเหยสูง ลักษณะดินเป็นดินทราย

4. การพัฒนาแหล่งน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องการพัฒนาในรูปแบบใด จึงเกิดประโยชน์และสอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพ
 - ก. ปลุกสร้างสวนป่า
 - ข. ปรับปรุงการชลประทานให้ทั่วถึง
 - ค. เพิ่มปริมาณการขุดเจาะน้ำบาดาล
 - ง. ส่งเสริมรักษาสภาพป่าให้คงสภาพเดิม
 - จ. เพิ่มปริมาณการทําพนเทียมให้มากขึ้น
5. กรณีใดเป็นปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประชากรกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด
 - ก. อาชญากรรม
 - ข. การละทิ้งถิ่นฐานเดิม
 - ค. การคมนาคมไม่สะดวก
 - ง. ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
 - จ. แหล่งน้ำในการเกษตรมีน้อย
6. กรณีใดที่ทำให้เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้ต่ำกว่าภาคอื่น ๆ
 - ก. พืชผลเสียหายจากน้ำท่วม
 - ข. ผลผลิตคุณภาพไม่ดีราคาต่ำ
 - ค. เกษตรกรขาดการดูแลพืชผล
 - ง. สภาพพื้นที่แห้งแล้งไม่เอื้ออำนวยต่อการเกษตร
 - จ. ถูกนายทุนกดราคาราผลผลิตเนื่องจากการกีดกันยืมสิน
7. การขยายโรงงานอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะช่วยแก้ปัญหาในด้านใดได้ตรงที่สุด
 - ก. ความยากจน
 - ข. การย้ายถิ่นเพื่อหางานทำ
 - ค. ความเหลื่อมล้ำในด้านรายได้
 - ง. การว่างงานทั้งในและนอกฤดูกาลทํานา
 - จ. การใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์

8. ปริมาณฝนที่ตกมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเนื่องมาจากสาเหตุ มากที่สุด

- ก. พายุดีเปรสชัน
- ข. ลักษณะที่ตั้งของภาค
- ค. ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้
- ง. แนวปะทะอากาศเหนือพื้นที่
- จ. ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ

9. กรณีใดมีความสัมพันธ์ระหว่างประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ น้อยที่สุด

- ก. เกี่ยวกับน้ำ
- ข. การทำลายป่าไม้
- ค. การพังทลายของดิน
- ง. แหล่งปลูกพืชของประเทศไทยที่สำคัญ
- จ. ความยากจนและการละทิ้งถิ่นฐาน

10. กรณีใด อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่ถูกต้อง

- ก. ภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงแอ่งกระทะ
- ข. ทรัพยากรดินและน้ำมีความอุดมสมบูรณ์
- ค. ภูมิอากาศในฤดูร้อนร้อนจัด ฤดูหนาวหนาวจัด
- ง. ประชากรวัยทำงานอพยพย้ายถิ่น เพื่อหางานทำเป็นส่วนมาก
- จ. ปัญหาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่สำคัญคือ ดินแห้งแล้งและการทำลายป่าไม้

แบบทดสอบประจำหน่วยที่ 3 (ฉบับที่ 2)
 วิชา ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
 เรื่อง สภาพภูมิศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 10 ข้อ 10 คะแนน

- คำชี้แจง 1. แบบทดสอบฉบับนี้มี 10 ข้อ เป็นแบบเลือกตอบ 5 ตัวเลือก
 2. ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดแล้วทำเครื่องหมาย (X) ลงใน
 ช่อง ก, ข, ค, ง, หรือ จ ลงในกระดาษคำตอบ

1. กรณีใดกล่าวถึงลักษณะภูมิประเทศของ แอ่งที่ราบโคราช ผิดจากความเป็นจริง
 - ก. อยู่บริเวณตอนล่างของภาค
 - ข. เขตที่ราบลุ่มแม่น้ำชีและมูล
 - ค. เป็นเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำอันกว้างใหญ่
 - ง. ครอบคลุมพื้นที่ 2 ใน 3 ของภาค
 - จ. เป็นแอ่งแผ่นดินต่ำขนานเป็นแนวยาวกับชายฝั่งแม่น้ำโขง
2. โครงสร้างทางธรณีวิทยา ส่วนใหญ่ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นหินชนิดใด
 - ก. หินชั้น
 - ข. หินแปร
 - ค. หินอัคนี
 - ง. หินแกรนิต
 - จ. หินปะชอลต์
3. พื้นที่โดยทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากหลายสาเหตุ ยกเว้น กรณีใด
 - ก. ปริมาณฝนเฉลี่ยน้อยกว่าภาคอื่น
 - ข. พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินทรายไม่อุ้มน้ำ
 - ค. เกษตรกรยังขาดความรู้ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ
 - ง. พื้นที่บางแห่งมีแร่เกลือหินอยู่ใต้ดินเป็นจำนวนมาก
 - จ. ปริมาณฝนตกส่วนมากมาจากอิทธิพลของพายุดีเปรสชัน

4. กรณีใดเป็นการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนน้ำของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ดีที่สุด

- ก. การปลูกสวนป่า
- ข. การปรับปรุงการชลประทานขนาดเล็ก
- ค. การสร้างเขื่อนกักเก็บน้ำเพิ่มขึ้นทุกพื้นที่
- ง. การกำจัดดินเค็มเพื่ออาศัยแหล่งน้ำใต้ดินมากขึ้น
- จ. การสร้างฝายและเขื่อนกักเก็บน้ำขนาดเล็กเพิ่มขึ้น

5. กรณีใดเป็นปัญหาความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ที่มีต่อปริมาณน้ำของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด

- ก. ป่าไม้เหลือน้อยนิด
- ข. ภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง
- ค. ปริมาณฝนตกน้อยกว่าภาคอื่น ๆ
- ง. โครงสร้างทางธรณีวิทยาเป็นดินปนทราย
- จ. เป็นภาคที่มีภูมิอากาศรุนแรงมากกว่าภาคอื่น ๆ

6. คำกล่าวใดถูกต้องที่สุด ถึงสาเหตุที่ทำให้ประชากรของภาคตะวันออกเฉียงเหนือยากจน

- ก. ประชากรมีมากแต่พื้นที่ทำกินน้อย
- ข. มีฝนตกน้อย การเพาะปลูกไม่ได้ผล
- ค. ประชากรขาดความรู้ในการประกอบอาชีพ
- ง. ประชากรมีมากแต่ทรัพยากรธรรมชาติมีน้อย
- จ. ประชากรขาดความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพ

7. ปัญหาความยากจนของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสาเหตุพื้นฐานเกิดจากอะไร

- ก. ปัญหาการกระจายรายได้
- ข. ความไม่เท่าเทียมกันในการถือครองที่ดิน
- ค. ขาดความกระตือรือร้นในการทำมาหากิน
- ง. การอพยพย้ายถิ่นที่อยู่และที่ทำงานอยู่เสมอ
- จ. สภาพแวดล้อมทางกายภาพไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ

8. พื้นที่ตอนบนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีปริมาณฝนตกชุกมาก เพราะปัจจัยใดเป็นสำคัญ

- ก. อยู่ใกล้แหล่งความกดอากาศจากจีน
- ข. อยู่ในเขตอิทธิพลของพายุดีเปรสชัน
- ค. อยู่ในทิศทางลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้
- ง. อยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขงจึงได้รับความชื้นมาก
- จ. ตั้งอยู่ด้านหน้าของเทือกเขาภูพานจึงได้รับฝนจากเขา

9. กรณีใดที่แสดงถึงลักษณะทางกายภาพที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานของประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- ก. กระจายตัวอยู่ตามพื้นที่เพาะปลูก
- ข. ส่วนมากจะอาศัยอยู่หนาแน่นในเขตชลประทาน
- ค. กระจายตัวอยู่ตามแหล่งชลประทาน แม่น้ำ ถนน
- ง. ตั้งถิ่นฐานอยู่หนาแน่นบริเวณตัวเมืองรอบ ๆ โรงงาน
- จ. ตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้แหล่งอุตสาหกรรมที่มีวัดคู่กับธรรมชาติมาก

10. ปัจจัยทางด้านกายภาพที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการแก้ไขปัญหาคความแห้งแล้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคืออะไร

- ก. พื้นที่เป็นที่ลาดเอียง
- ข. อยู่ใกล้ทะเลและเป็นเขตเงาฝน
- ค. พื้นที่กว้างขวางและอยู่ไกลจากทะเล
- ง. มีการตัดไม้ทำลายป่าและทำไร่แบบเลื่อนลอย
- จ. โครงสร้างทางธรณีวิทยาเป็นที่ราบสูงและดินปนทราย

แบบทดสอบวัดความรับผิดชอบ

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบทั้งหมดมี 50 ข้อ ในแต่ละข้อจะมีช่องว่างให้เลือก 5 ช่อง ให้นักเรียนอ่านคำถามและพิจารณาว่า ควรตอบข้อใดซึ่งจะตรงกับความรู้สึกของนักเรียน หรือสิ่งที่นักเรียนเคยปฏิบัติมาตามสภาพความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด แล้วกาเครื่องหมาย (/) ลงในช่องนั้น
2. ข้อคำถามของแบบทดสอบ มีทั้งในแง่บวกและแง่ลบคละกัน ก่อนกาเครื่องหมาย (/) ลงในช่องควรพิจารณาให้ดี
3. คำตอบของนักเรียนจะถือว่าเป็นความลับ ไม่มีผลต่อคะแนนสอบในโรงเรียน

แต่ประการใด

ระดับความรู้สึกของนักเรียนมีความหมายดังนี้

จริงมากที่สุด	หมายความว่า	นักเรียนเคยปฏิบัติบ่อยมากที่สุด
จริงมาก	หมายความว่า	นักเรียนเคยปฏิบัติบ่อยมาก
จริงปานกลาง	หมายความว่า	นักเรียนเคยปฏิบัติบ่อย
จริงน้อย	หมายความว่า	นักเรียนเคยปฏิบัติน้อย
จริงน้อยที่สุด	หมายความว่า	นักเรียนเคยปฏิบัติน้อยที่สุดหรือไม่เคยปฏิบัติ

ตัวอย่าง

ข้อคำถาม	จริงมากที่สุด	จริงมาก	จริงปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อยที่สุด
(0) ข้าพเจ้าส่งงานทันกำหนดเวลา	/				
(00) ในเวลาเรียนข้าพเจ้ามักจะคุยกับเพื่อน หรือเอางานอื่นเข้ามาทำ				/	

ข้อความ	จริงมาก ที่สุด	จริงมาก	จริง ปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อย ที่สุด
1. งานที่ข้าพเจ้าไม่ชอบแต่ถ้าได้รับมอบหมาย ก็ทำได้ดี					
2. อาจารย์ไม่กดดันเรื่องการเข้าชั้นเรียน แต่ข้าพเจ้าก็เข้าเรียน					
3. ข้าพเจ้าตรวจทานและแก้ไขงานทุกอย่าง โดยละเอียดก่อนนำเสนอ					
4. เมื่อทำงานเสร็จ ข้าพเจ้าไม่สนใจว่า งาน ที่ทำนั้นจะดีหรือไม่					
5. การทำงานเป็นกลุ่มถึงเราจะทำได้ดีที่สุด แต่คะแนนที่ได้ก็ไม่แตกต่างกัน					
6. ข้าพเจ้าขาดเรียนในวิชาที่อาจารย์ไม่ กดดันเรื่องเวลาเรียน					
7. งานของข้าพเจ้าที่บกพร่องเพราะไม่ได้รับ ความร่วมมือจากผู้อื่น					
8. รับปากว่าจะทำสิ่งใดแล้ว ข้าพเจ้าต้องทำ ให้เสร็จ					
9. งานถูกตำหนิให้ปรับปรุงแก้ไข ข้าพเจ้าก็ เต็มใจทำ					
10. ข้าพเจ้าทำการบ้านเสร็จทันเวลาตามที่ ครูสั่ง ถึงแม้ว่าครูจะตรวจหรือไม่ก็ตาม					
11. ครูมอบหมายงานให้ทำเมื่อครูไม่อยู่ใน ห้อง ข้าพเจ้าจะคุยหรือเล่นกับเพื่อน และเก็บงานนั้นไว้ทำเวลาอื่น					

ข้อคำถาม	จริงมาก ที่สุด	จริงมาก	จริง ปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อย ที่สุด
12. ข้าพเจ้าไม่ชอบครูผู้สอนคนใด ข้าพเจ้า ไม่ตั้งใจเรียนในวิชานั้น					
13. เมื่อได้รับมอบหมายให้เตรียมอุปกรณ์ บางอย่างมา ข้าพเจ้าไม่เต็มใจมา					
14. ครูให้ทำรายงาน ข้าพเจ้าจะกำหนด ขั้นตอนการทำงานก่อน					
15. การทำงานกลุ่ม ข้าพเจ้าทำด้วยความ ตั้งใจและเต็มใจ					
16. เมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกันและเกิดปัญหา ขึ้น ถึงแม้ข้าพเจ้าจะไม่ได้เป็นคนทำ ก็ร่วมรับผิดชอบ					
17. ในเวลาเรียน ข้าพเจ้าคุยกับเพื่อนหรือ เอางานอื่นขึ้นมาทำ					
18. เมื่อข้าพเจ้าทำงานผิดหรือผิดพลาด ยินดี รับผิดชอบ					
19. ครูแฉ่งงานให้แลกกับเพื่อนตรวจ ข้าพเจ้า แอบขอแลกตรวจของตนเองและแก้ไข ข้อที่ผิดเสียใหม่					
20. ข้าพเจ้าทำการบ้านไม่ได้หรือไม่เข้าใจ จะเลิกทำทันที					
21. เมื่อไม่เข้าใจในบทเรียน ข้าพเจ้า พยายามศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและแก้ไข ข้อผิดพลาดเสียใหม่					

ข้อคำถาม	จริงมาก ที่สุด	จริงมาก	จริง ปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อย ที่สุด
22. ในการเรียนที่รู้สึกว่ายากและน่าเบื่อ ทำให้ข้าพเจ้าไม่อยากที่จะต่อสู้เพื่อ แก้ปัญหาหรืออุปสรรค					
23. ข้าพเจ้าเรียนตามอารมณ์มากกว่าเรียน ตามข้อตกลงหรือแผนที่วางไว้					
24. ครูให้การบ้านข้าพเจ้ารู้สึกเบื่อ เมื่อถึง เวลาที่ต้องจะทำ ข้าพเจ้าก็จะผลัดและ เก็บไว้ก่อน โดยทำสิ่งที่ตนชอบแทน ..					
25. ที่โรงเรียนมีการแสดงดนตรีในหอประชุม โดยเชิญชวนนักเรียนที่ว่างเข้าชม ข้าพเจ้าไม่ว่างแต่อยากดู จึงไม่เข้าเรียน ในวิชาสังคมศึกษา					
26. ในช่วงโรงเรียนถ้าครูไม่อยู่ ข้าพเจ้าจะนำ บทเรียนที่เรียนแล้วมาทบทวน					
27. การเรียนวิชาสังคมศึกษา นอกจากเรียน ในห้องเรียนแล้ว ข้าพเจ้ายังได้ติดตาม ข่าวและเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ...					
28. เมื่อมีปัญหาในบทเรียน นอกจากถามครู แล้ว ข้าพเจ้ายังได้ขอคำแนะนำและให้ เพื่อน ๆ อธิบายเพิ่มเติมให้ด้วย					
29. เมื่อทำการบ้านเสร็จ ข้าพเจ้าจะทบทวน เพื่อดูว่างานยังมีข้อบกพร่องหรือไม่ ...					

ข้อคำถาม	จริงมาก ที่สุด	จริงมาก	จริง ปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อย ที่สุด
30. เมื่อทำการบ้านไม่เสร็จ ข้าพเจ้าไม่ลอก ของเพื่อนเพื่อที่จะส่งครู					
31. เมื่อได้รับมอบหมายงาน ข้าพเจ้ารีบทำทันที เสร็จตามกำหนด					
32. ข้าพเจ้ายินดีรับผลของงานที่ทำลงไปไม่ว่า จะดีหรือไม่ก็ตาม					
33. ข้าพเจ้าส่งงานไม่ทัน ถ้ามีงานหลายอย่าง พร้อมกัน					
34. เมื่อเรียนวิชาสังคมศึกษาไม่เข้าใจ ข้าพเจ้าจะเกิดความเบื่อหน่ายและไม่ สนใจเรียนในชั่วโมงนั้น					
35. เมื่อครูมอบหมายงาน ข้าพเจ้าจะรีบทำ ทันที					
36. ขณะกำลังทำงานอยู่เพื่อนชวนไปเล่นหรือ ไปเที่ยว ข้าพเจ้าจะละทิ้งงานที่ทำอยู่ ..					
37. ข้าพเจ้าพยายามปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ...					
38. ในชั่วโมงเรียน ข้าพเจ้าจะจัดเตรียม อุปกรณ์มาพร้อม					
39. ครูให้แบบฝึกหัดมาทำที่บ้าน และให้ส่ง ในวันรุ่งขึ้น ข้าพเจ้าพบหนังสือเฉลย จึงลอกมาส่งครู					

ข้อคำถาม	จริงมาก ที่สุด	จริงมาก	จริง ปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อย ที่สุด
40. ข้าพเจ้าจะทำงานอย่างมีแบบแผนและ ปรับปรุงงานที่ทำให้เรียบร้อย โดยยอม เสียเวลาให้กับงานที่ทำ					
41. ในชั่วโมงวิชาสังคมศึกษาครูจะมอบหมาย ให้นักเรียนติดตามข่าว/เหตุการณ์ทุก สัปดาห์ เพื่ออภิปรายในชั้นเรียน ข้าพเจ้า ให้เพื่อนเตรียมมาเพื่อ					
42. ข้าพเจ้าปรับปรุงงานให้ดีและมีคุณภาพ ..					
43. ข้าพเจ้าจะไม่ยอมเลิกทำงาน ถ้างานนั้น ยังมีปัญหาต้องแก้ไข					
44. วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่ข้าพเจ้าไม่ชอบ เมื่อถึงชั่วโมงเรียน ข้าพเจ้าก็ตั้งใจเรียน					
45. เมื่อมีปัญหามานบทเรียนนอกจากถามครู แล้วข้าพเจ้ายังได้ขอคำแนะนำและให้ ผู้ปกครองช่วยอธิบายให้					
46. ในชั่วโมงเรียน ถ้าครูไม่อยู่ ข้าพเจ้า จะนั่งอ่านหนังสือและซักถามปัญหาใน บทเรียนร่วมกับเพื่อน					
47. การเรียนวิชาสังคมศึกษาสำหรับข้าพเจ้า ไม่ต้องดูหนังสือก็สอบผ่าน					

ข้อคำถาม	จริงมาก ที่สุด	จริงมาก	จริง ปานกลาง	จริงน้อย	จริงน้อย ที่สุด
48. ครูมอบหมายให้นักเรียนไปค้นคว้างานในหัวข้อที่ครูกำหนดจากห้องสมุดและต้องส่งงานในชั่วโมงหน้า ข้าพเจ้าให้เพื่อนบอกแทนและนางานในวิชาอื่นที่ยังทำไม่เสร็จมาทำแทน					
49. ข้าพเจ้าทำการบ้านหรืองานมอบหมายที่ต้องใช้ความพยายามและจะแก้ปัญหานี้ด้วยความมานะ แม้ว่างานนั้นจะยาก					
50. หลังจากทำการบ้านเสร็จ ข้าพเจ้าจะทบทวนว่างานนี้มีข้อบกพร่องหรือไม่เพื่อให้งานออกมาดี และไม่ถูกตำหนิ					

แบบทดสอบวัดความเชื่อมั่นในตนเอง

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้มีทั้งหมด 50 ข้อ เป็นแบบทดสอบที่ถามเกี่ยวกับความรู้สึก หรือ การกระทำบางส่วนของตนเอง และเรื่องโดยทั่ว ๆ ไป ไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาที่เรียน แต่อย่างไร ให้นักเรียนอ่านข้อความที่ถามอย่างละเอียดและพิจารณาให้รอบคอบ แล้วจึงตัดสินใจเลือกตอบ
2. การตอบแบบทดสอบฉบับนี้ ถือว่าไม่มีคำตอบถูกหรือผิดประการใด ข้อสำคัญที่สุด ขอให้นักเรียนตอบแบบทดสอบนี้ ให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงให้มากที่สุด คำตอบจะไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อผลการเรียนของนักเรียน
3. วิธีการตอบ ให้นักเรียนกาเครื่องหมาย X ลงในช่อง ก หรือ ข ของกระดาษคำตอบที่แจกให้โดยตรงข้อกัน (ใช้เวลาทำ 20 นาที)

ตัวอย่าง

ข้อ	ก	ข
1	X	
2		X

หากนักเรียนต้องการเปลี่ยนคำตอบหลังจากทำเครื่องหมายลงในกระดาษคำตอบแล้วให้ทำเครื่องหมายในข้อที่ต้องการดังนี้

ข้อ	ก	ข
1	X	X
2		X

14. เวล่านักเรียนอยู่รวมกับเพื่อน ๆ นักเรียนมักจะปฏิบัติอย่างไร
 - ก. เป็นตัวของตัวเองเสมอ
 - ข. ทำตามเพื่อนเสมอ
15. ถ้าครูให้นักเรียนเป็นตัวแทนออกไปกล่าวขอบคุณแขกที่มาเยี่ยมโรงเรียนในวันพรุ่งนี้ นักเรียนจะมีความรู้สึกอย่างไร
 - ก. กลัวมาก
 - ข. เฉย ๆ
16. เวลาที่มีเรื่องคับข้องใจ นักเรียนปฏิบัติอย่างไร
 - ก. พยายามทบทวนหาทางแก้
 - ข. ระบายให้คนอื่นทราบด้วย
17. เวลาครูถามปัญหาเกี่ยวกับการเรียนในห้องเรียน นักเรียนจะมีความรู้สึกอย่างไร
 - ก. อยากตอบให้เพื่อน ๆ ฟัง
 - ข. อยากให้เพื่อน ๆ ตอบแทน
18. นักเรียนชอบการเป็นหัวหน้ามากน้อยแค่ไหน
 - ก. ชอบมาก
 - ข. ไม่ค่อยชอบ
19. ถ้าเพื่อน ๆ เลือกให้เป็นหัวหน้าชั้น นักเรียนจะทำอย่างไร
 - ก. ตอบรับไว้ก่อน
 - ข. ตอบปฏิเสธ
20. เมื่อนักเรียนเล่าเรื่องต่าง ๆ ให้เพื่อน ๆ ฟัง พวกเพื่อน ๆ เชื่อมากน้อยแค่ไหน
 - ก. เชื่อมาก
 - ข. ไม่ค่อยเชื่อ
21. ถ้าครูมอบหมายงานอะไรให้นักเรียนทำ นักเรียนมักจะปฏิบัติอย่างไร
 - ก. ลงมือทำเลย
 - ข. กังวุ่นนาน ๆ ก่อน
22. นักเรียนชอบเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนหรือไม่
 - ก. ชอบมาก
 - ข. ไม่ค่อยชอบ
23. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในห้อง พวกเพื่อน ๆ เคยมาปรึกษานักเรียนหรือไม่
 - ก. ไม่ค่อยมี
 - ข. บ่อย ๆ
24. นักเรียนคิดว่า ถ้านักเรียนเป็นหัวหน้าชั้นจะปฏิบัติอย่างไร
 - ก. ไม่ค่อยแน่ใจ
 - ข. จะทำให้ดีที่สุด
25. นักเรียนคิดว่าพวกเพื่อน ๆ มีความรู้สึกอย่างไรต่อตัวนักเรียน
 - ก. เฉย ๆ
 - ข. รักมาก

26. เวลาที่มีปัญหาเกิดในห้องทุกครั้ง นักเรียนสนใจมากน้อยแค่ไหน
 ก. สนใจมาก ข. เฉย
27. นักเรียนเคยได้รับการมอบหมายจากครูให้เป็นหัวหน้ากลุ่มบ้างหรือไม่
 ก. ไม่เคย ข. เคยบ่อย ๆ
28. ในการตัดสินใจทำอะไรก็ตาม นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร
 ก. มักจะไม่ค่อยแน่ใจ ข. ทำด้วยความมั่นใจ
29. นักเรียนคิดว่า อนาคตของนักเรียนจะประสบความสำเร็จมากน้อยแค่ไหน
 ก. สำเร็จแน่ ๆ ข. ไม่แน่
30. เวลาที่นักเรียนเข้าแข่งขันกีฬา นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
 ก. ต้องชนะแน่ ข. กลัวคู่ต่อสู้มาก
31. เวลาที่นักเรียนทำงานส่งครู มีความรู้สึกอย่างไร
 ก. มั่นใจในผลงานมาก ข. ไม่ค่อยพอใจในผลงานของตนเอง
32. ถ้าเพื่อน ๆ บอกว่าเสียตัวหนึ่งที่นักเรียนเชื่อมั่นไม่สวยเลย นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
 ก. อยากเอาไปเปลี่ยน ข. เฉย ๆ
33. นักเรียนเชื่อในความสามารถของนักเรียนมากน้อยแค่ไหน
 ก. เชื่อมาก ข. ไม่ค่อยแน่ใจ
34. นักเรียนเคยลงมือทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยความคิดเห็นของตนเองหรือไม่
 ก. เคยทุกครั้ง ข. ไม่ค่อยได้ทำ
35. นักเรียนคิดบ้างหรือไม่ว่า ถ้าทำอะไรด้วยความคิดของตัวเองแล้วงานนั้นจะสำเร็จ
 ก. คิดทุกครั้ง ข. ไม่แน่
36. ถ้าเพื่อนบอกว่าเลขข้อนี้นักเรียนทำผิด จะปฏิบัติอย่างไร
 ก. รีบแก้ให้ทันที ข. ตรวจสอบทวนดูอีกครั้ง
37. ในการถามความสมัครใจต่าง ๆ ในห้องเรียน นักเรียนมักจะทำอย่างไร
 ก. รีบยกมือ ข. มองดูเพื่อน ๆ ก่อน
38. นักเรียนอยากกลับไปเป็นเด็กเล็ก ๆ อีกหรือไม่
 ก. ไม่อยาก ข. อยาก

39. นักเรียนเต็มใจเล่าประวัติของนักเรียนให้เพื่อนฟังหรือไม่

ก. เต็มใจมาก ข. ไม่เต็มใจ

40. เมื่อนักเรียนทำผิดระเบียบของโรงเรียนถูกผู้อำนวยการเรียกตัวเข้าพบ นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร.

ก. ต่อสู้ความจริง ข. หาทางหลบหนี

41. ถ้าหมอดูบอกว่าปีนี้นักเรียนจะมีโชคร้าย นักเรียนจะเกิดความรู้สึกอย่างไร

ก. ไม่อยากทำอะไรเลย ข. ทำไปตามปกติ

42. นักเรียนชอบการวิ่งแข่งกันหรือไม่

ก. ชอบมาก ข. ไม่ค่อยชอบ

43. ขณะที่ปฏิบัติงานมีคนมาขึ้นจ้องดู นักเรียนจะเกิดความรู้สึกอย่างไร

ก. มือไม้สั่นทำอะไรไม่ถูก ข. ธรรมดา

44. นักเรียนเคยล้มเลิกความคิดใหม่ ๆ ของนักเรียนบ้างหรือไม่

ก. เคยล้มเลิกบ่อยครั้ง ข. ไม่เคยล้มเลิกเลย

45. เวลานักเรียนแต่งตัวแปลกไปจากเพื่อน ๆ นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร

ก. ธรรมดา ข. ประหม่าเคอะเขิน

46. นักเรียนมั่นใจในความคิดใหม่ ๆ ของนักเรียนมากน้อยแค่ไหน

ก. ไม่ค่อยแน่ใจ ข. มั่นใจมาก

47. นักเรียนเคยทำสิ่งที่คนอื่นไม่เคยทำมาก่อนหรือไม่

ก. เคย ข. ไม่เคย

48. นักเรียนเชื่อว่าความสำเร็จของคนเราขึ้นอยู่กับอะไรมากที่สุด

ก. ความสามารถของตนเอง ข. โชคตาชีวิต

49. การปฏิบัติงานต่าง ๆ นักเรียนมักจะทำอย่างไร

ก. หาวิธีการด้วยตนเอง ข. ปฏิบัติตามแนวทางของผู้อื่น

50. นักเรียนยึดหลักการการแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีการใดมากกว่ากัน

ก. ตามความคิดของตนเอง ข. ตามข้อเสนอแนะของผู้อื่น

คำแนะนำการเรียนสำเร็จรูป

เรื่อง ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย

เนื้อหา แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

หน่วยที่ 1 สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (5 คาบ)

หน่วยที่ 2 สภาพภูมิศาสตร์ภาคเหนือ (6 คาบ)

หน่วยที่ 3 สภาพภูมิศาสตร์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (5 คาบ)

ขั้นตอนในการเรียน ให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียม

1.1 ครูจัดกลุ่มนักเรียนตามระดับความสามารถสูง ปานกลาง และต่ำ
ในอัตราส่วน 1 : 2 : 1

1.2 บอกวัตถุประสงค์ของการเรียน แจกบทเรียนสำเร็จรูป คำแนะนำ
การใช้และแนะนำวิธีการเรียนด้วยตนเองและเป็นกลุ่ม

2. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

2.1 ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องที่เรียน เพื่อให้นักเรียนมีความพร้อม
และสร้างความสนใจด้วยการทดลองศึกษาจากตัวอย่างที่กำหนดไว้ในบทเรียนสำเร็จรูป

3. ขั้นกิจกรรมการเรียนรู้

3.1 นักเรียนศึกษาบทเรียนตามขั้นตอนที่กำหนด หากมีปัญหาคือข้อสงสัย
สามารถซักถามสมาชิกในกลุ่มได้ โดยผู้วิจัยจะมีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือคอยให้คำปรึกษา

4 ขั้นสรุป

4.1 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียนด้วยการร่วมกันอภิปรายจากการตอบคำถามในแต่ละกรอบการเรียนรู้

5. ขั้นประเมินผล

5.1 นักเรียนประเมินผลการเรียนด้วยตนเองเป็นกลุ่มรายบุคคล

5.2 ครูประเมินผลการเรียนด้วยตนเองเป็นกลุ่มของนักเรียนเป็นรายกลุ่ม

5.3 นักเรียนทำแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

5.3.1 นักเรียนตรวจคำตอบและประเมินผลการผ่านเกณฑ์

ด้วยการเปลี่ยนกันตรวจระหว่างกลุ่มอื่น

5.3.2 ผู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์จะจัดให้มีการสนทนาภายในกลุ่ม

เกี่ยวกับปัญหาและสิ่งที่สงสัยอีกครั้ง ในเวลาที่ครูกำหนดและทำการทดสอบซ้ำด้วยแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ 2

5.3.3 สำหรับสมาชิกที่ผ่านเกณฑ์แล้วจะทำการกรอกคะแนนของการทดสอบในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ให้สมาชิกในกลุ่มเป็นรายบุคคล เพื่อดูการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

บทเรียนสำเร็จรูป

หน่วยที่ 1 ตอน 1

ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย

สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

บทเรียนสำเร็จรูป

วิชาสังคมศึกษา (ส 503)

ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย

เรื่อง

สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

(คาบที่ 1 - 5)

- เนื้อหา
1. สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
 2. อิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
 3. สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ
 4. สาเหตุการเกิดปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม

จุดประสงค์ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

เมื่อนักเรียนเรียนเรื่องสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติแล้ว นักเรียนสามารถ

1. จำแนกประเภทสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ได้
2. สรุปลักษณะของสิ่งแวดล้อมที่ดีได้
3. บอกอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่ดีได้
4. อธิบายลักษณะของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพได้
5. บอกความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางชีวภาคกับมนุษย์ได้
6. จำแนกประเภทและบอกความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติกับมนุษย์ได้
7. บอกความสัมพันธ์ระหว่างความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการกับสิ่งแวดล้อมเป็นพิษได้
8. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบและก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมได้
9. อธิบายเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำรงชีพของประชากรได้
10. บอกแนวทางการแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมได้

คำแนะนำการใช้บทเรียน

บทเรียนที่นักเรียนจะได้ศึกษาต่อไปนี้ เรียกว่า "บทเรียนสำเร็จรูป" เป็นบทเรียนที่นักเรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง บทเรียนนี้จะเป็นเครื่องช่วยในการเรียน นักเรียนจะมีความสามารถและประสบความสำเร็จในการเรียน ด้วยการปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

1. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นักเรียนยังไม่ได้เคยเรียนเนื้อหาใหม่มาก่อน นักเรียนจึงไม่ต้องกังวลว่าจะทำผิด
2. อ่านและศึกษาเนื้อหาในบทเรียนที่ละกรอบ แล้วทำความเข้าใจในแต่ละกรอบ โดยให้นักเรียนเริ่มทำกรอบที่ 1 เสร็จแล้วก็ทำยังกรอบที่ 2, 3, 4 ... จนจบบทเรียน
3. นักเรียนจงซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยนักเรียนจะไม่เปิดดูคำตอบก่อนที่นักเรียนจะตอบคำถามในกรอบนั้นให้สมบูรณ์เสียก่อน
4. บทเรียนนี้จะมีประโยชน์มาก ถ้านักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
5. เมื่อนักเรียนตอบคำถามในแต่ละกรอบเสร็จแล้ว ให้ตรวจคำตอบด้วยตนเอง
6. ถ้านักเรียนตอบผิด ให้ย้อนกลับไปอ่านเนื้อหาในกรอบนั้นอีกครั้ง แล้วแก้คำตอบที่ผิดนั้น ให้ถูกต้องและนักเรียนควรรักษาเวลาในการศึกษาบทเรียนแต่ละกรอบ
7. ทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนและเปลี่ยนกับสมาชิกต่างกลุ่มตรวจงานนั้น
8. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ แล้วเปลี่ยนกันตรวจแบบทดสอบกับสมาชิกต่างกลุ่มพร้อมกับตัดสินการผ่านเกณฑ์ให้เพื่อนด้วย
9. จะทำการทดสอบซ้ำสำหรับผู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ โดยใช้แบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ ชุดที่ 2 โดยตรวจและตัดสินการผ่านเกณฑ์ด้วยวิธีเดียวกับการทดสอบครั้งแรก

บทเรียนที่นักเรียนอ่านอยู่นี้ เรียกว่า "บทเรียนสำเร็จรูป" ไม่ใช่ข้อสอบในบทเรียน
จะแบ่งเนื้อหาออกเป็นตอน ๆ ในแต่ละตอนยังแบ่งออกเป็นข้อย่อย ๆ เรียกว่า "กรอบ" ซึ่งใน
แต่ละกรอบจะมีคำถามให้นักเรียนตอบโดยการเติมคำ หรือ ข้อความให้สมบูรณ์ ในแต่ละกรอบ
ที่นักเรียนตอบคำถาม ก็จะมีคำตอบเฉลยไว้ให้นักเรียนตรวจ โดยคำตอบจะอยู่ในกรอบถัดไปด้าน
ขวามือ ดังตัวอย่าง

00. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ 1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และ และทรัพยากรธรรมชาติ 2. สิ่งแวดล้อมทางชีวภูมิศาสตร์ ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า มนุษย์ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ดังนั้น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทาง ชีวภูมิศาสตร์ คือ	
01. นักเรียนจงยกตัวอย่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมา 3 อย่าง 1. 2. 3.	สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น เองตามธรรมชาติ
02.	1. ลักษณะภูมิประเทศ 2. ภูมิอากาศ 3. ทรัพยากรธรรมชาติ

นักเรียนจะเห็นว่า คำตอบของกรอบ 00 จะอยู่ทางขวามือของกรอบ 01 และคำตอบ
ของกรอบ 01 จะอยู่ทางขวามือของกรอบ 02 เป็นต้น

คำถามและคำตอบของบทเรียนจะเป็นลักษณะเช่นนี้เรื่อยไปจนจบบทเรียน

บทเรียนสำเร็จรูป

หน่วยที่ 1 (ตอน 1)

สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

1. มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่แตกต่างไปจากสิ่งมีชีวิตอื่น เพราะนอกจากส่วนที่เป็นลักษณะทางกายภาพแล้ว มนุษย์ยังมีจิตใจอีกส่วนหนึ่งด้วย ในการเจริญเติบโตของมนุษย์นั้น จะต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ เช่น ดิน น้ำ อากาศที่บริสุทธิ์ และนอกจากนี้ความเป็นชาติ การมีศาสนาและการมีผู้ปกครองประเทศที่ดี ย่อมจะทำให้มนุษย์มีสุขภาพทางจิตใจที่สมบูรณ์ด้วย ดังนั้นมนุษย์จะมีสภาพร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์ก็ต่อเมื่อสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัว มนุษย์มีความสมบูรณ์	ในกรอบนี้นักเรียนยังไม่ต้องตอบคำถามใด ๆ ขอให้นักเรียนพยายามทำความเข้าใจและตอบคำถามให้ดีที่สุด
2. มนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลายมีกำเนิดอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อม เช่น คนที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ ก็จะได้พบแต่ตึกรามบ้านช่อง การจราจรที่คับคั่ง ฯลฯ ส่วนในชนบทสภาพแวดล้อมก็แตกต่างกันออกไป สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวมนุษย์นั้น เราจึงเรียกได้ว่าเป็น ของมนุษย์	อ่านให้เข้าใจนะคะ คิดสักนิดจึงค่อยตอบคำถามค่ะ
3. ลักษณะของภูมิประเทศ ภูมิอากาศและทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่รอบ ๆ ตัวมนุษย์ ต่างก็เป็น ของมนุษย์ด้วย	สิ่งแวดล้อม

4. ป่าไม้ สัตว์ป่า และมนุษย์ด้วยกัน สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ตลอดจน บรรยากาศก็เป็น ด้วย	สิ่งแวดล้อม
5. ดิน น้ำ อากาศและสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ที่เราเรียกว่า สิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวมนุษย์ทั้งสิ้น ครูว่า ... นักเรียนลองให้ความหมายของคำว่า "สิ่งแวดล้อมของมนุษย์" จ๊ะ สิ่งแวดล้อมของมนุษย์ คือ	สิ่งแวดล้อม
6. สภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงอยู่รอบ ๆ ตัว มนุษย์ ก็เรียก ได้ว่า เป็นสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ เช่น ความเจริญรุ่งเรืองของ บ้านเมือง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นต้น ดังนั้น สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวมนุษย์ ก็คือ ของมนุษย์นั่นเอง	สิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวมนุษย์
7. นักเรียนลองมาช่วยกันสรุปอีกครั้งนะค่ะว่า สิ่งแวดล้อมของ มนุษย์ คือ	สิ่งแวดล้อมของ มนุษย์

8. ฉะนั้น สิ่งที่อยู่รอบ ๆ และสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวมนุษย์ เราเรียกว่า เป็น	สิ่งที่อยู่รอบ ๆ และ สภาพการณ์ที่เกิดขึ้น กับตัวมนุษย์
9. ต้นไม้เจริญเติบโตเต็มที่ก็เพราะได้รับดินที่อุดมสมบูรณ์ มนุษย์ ก็เช่นกัน จะมีสภาพร่างกาย และจิตใจที่สมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อ อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ดี ดังนั้น สภาพแวดล้อมที่ดี จึงทำให้มนุษย์มี ที่ดีด้วย	สิ่งแวดล้อมของมนุษย์
10. สุขภาพร่างกายและจิตใจของมนุษย์นั้น จึงมีส่วนขึ้นอยู่กับ	ร่างกายและจิตใจ
11. ดังนั้น สิ่งแวดล้อมที่ดีก็คือ สิ่งแวดล้อมที่ทำให้ และ ที่สมบูรณ์	สิ่งแวดล้อม

12. ในกรอบนี้ นักเรียนลองให้ความหมายของ "สิ่งแวดล้อมที่ดี" ดูซิคะว่า คืออะไร 	ร่างกายและจิตใจ
นักเรียนคงเข้าใจความหมายของสิ่งแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมที่ดีแล้วนะคะ	สิ่งแวดล้อมที่ดีคือ สิ่งแวดล้อม ที่ทำให้ สิ่งมีชีวิตมีร่างกาย และจิตใจสมบูรณ์
13. ประเภทสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ มนุษย์ในส่วนต่าง ๆ ของโลก เรานี้ ย่อมอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทั้งในด้าน ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ สัตว์ป่า ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและศิลปกรรม เป็นต้น	เริ่มกันใหม่แล้วนะคะ

นักเรียนลองสำรวจดูนะคะว่า เข้าใจมากน้อยเพียงใด โดยตรวจดังนี้ค่ะ

ถ้านักเรียนทำถูกต้องทั้งหมด 11 กรอบ ครูขอชมว่าเก่ง (จริง ๆ นะคะ)

" " 9 กรอบ " ก็เก่งเช่นกันค่ะ

" " 5 กรอบ นักเรียนลองพยายามอีกมาก ๆ นะคะ

14. สิ่งที่อยู่รอบตัวเรา เช่น ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ และสัตว์ป่า ล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติทั้งสิ้น ส่วนศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและศิลปกรรม ก็เป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์เสริมสร้างขึ้น ดังนั้น เราจึงแยกสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา ออกเป็น 2 ประเภท ด้วยกัน คือ 1. 2.	ตั้งใจนะคะ ค่อย ๆ อ่าน และทำความเข้าใจค่ะ
15. ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ป่าไม้ สัตว์ป่าและทรัพยากรธรรมชาติ จึงเป็นสิ่งแวดล้อมที่	1. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ 2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์เสริมสร้างขึ้น
16. ส่วนวัฒนธรรม ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีและศิลปกรรม ก็เป็นสิ่งแวดล้อมที่	เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

17. ดังนั้น สิ่งแวดล้อมของมนุษย์จึงมี 2 ประเภท คือ 1. 2.	มนุษย์เสริมสร้างขึ้น
18. นอกจากนั้นแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ยังแบ่งออกได้ เป็น 2 ชนิดคือ 1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติ 2. สิ่งแวดล้อมทางชีวภูมิศาสตร์ ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า มนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ดังนั้น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางชีวภูมิศาสตร์ คือ	1. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ 2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์เสริมสร้างขึ้น
19. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพอันได้แก่ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน หิน แร่ เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีให้มนุษย์ได้ใช้ตลอดไป แต่ก็อาจมีการเสื่อมสภาพหรือสูญสิ้นได้ เพื่อเป็นการรักษาสิ่งแวดล้อมประเภทนี้ให้มีสภาพดีอยู่เสมอ เราจึงต้อง	สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ

20. แต่สิ่งแวดล้อมทางกายภาพบางอย่าง เช่น แร่ธาตุต่าง ๆ อาจหมดสิ้นไปได้ ดังนั้น ในการใช้แร่ธาตุต่าง ๆ จึงต้องใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดด้วย ดังนั้น เราต้องรู้จักใช้สิ่งแวดล้อมทางกายภาพทุกอย่างให้มากที่สุด	สงวนรักษาและใช้ให้คุ้มค่า
21. ฉะนั้น สิ่งทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา จึงเรียกได้ว่าเป็น	เกิดประโยชน์คุ้มค่า
22. นักเรียนทราบมาแล้วว่า ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและศิลปกรรม ตลอดจนความก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งสิ่งแวดล้อมเหล่านี้เป็นสิ่งที่ช่วยทำให้คุณภาพของมนุษย์ดีขึ้น จะเห็นได้ว่า สิ่งที่มนุษย์เสริมสร้างขึ้นนั้นถ้าเป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีก็ย่อมทำให้ของมนุษย์ดีขึ้นด้วย	สิ่งแวดล้อม
23. นอกจากนี้ วัฒนธรรมและศิลปกรรมยังมีผลต่อการดำรงชีพ และจิตใจของมนุษย์อีกด้วย จึงกล่าวได้ว่า สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์เสริมสร้างขึ้นนั้น นอกจากจะทำให้มนุษย์มีคุณภาพแล้วยังมีผลกระทบต่อ และ ของมนุษย์	คุณภาพ

24. การที่จะทำให้นุชย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่สมบูรณ์ จะต้องทำให้ สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและสิ่งทีมนุชย์เสริมสร้างกันขึ้น มี ความสมบูรณ์ด้วย จึงกล่าวได้ว่า เมื่อนุชย์มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและ จิตใจก็ย่อมแสดงว่า นุชย์นั้นอยู่ภายใต้ ด้วย	การดำรงชีพและจิตใจ
วันนี้พอแต่ก่อนนะคะ เป็นอย่างไรบ้าง ตอบคำถาม ตนเองได้ไหมคะ เอาสะพานกันในช่วงมองหน้าก็แล้วกันนะคะ	สิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์

บทเรียนสำเร็จรูป

หน่วยที่ 1 ตอน 2

ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย

สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

คำแนะนำการอ่านบทเรียน

บทเรียนที่นักเรียนจะได้ศึกษาต่อไปนี้ เรียกว่า "บทเรียนสำเร็จรูป" เป็นบทเรียนที่นักเรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง บทเรียนนี้จะเป็นเครื่องช่วยในการเรียน นักเรียนจะมีความสามารถและประสบความสำเร็จในการเรียน ด้วยการปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

1. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นักเรียนยังไม่เคยเรียนในเนื้อหานี้มาก่อน นักเรียนจึงไม่ต้องกังวลใจว่าจะทำผิด
2. อ่านและศึกษาเนื้อหาบทเรียนทีละกรอบ แล้วทำความเข้าใจในแต่ละกรอบ โดยให้นักเรียนเริ่มทำกรอบที่ 1 เสร็จแล้วก็ทำยังกรอบที่ 2, 3, 4 ... จนจบบทเรียน
3. นักเรียนจงซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยนักเรียนจะไม่เปิดดูคำตอบก่อนที่นักเรียนจะตอบคำถามในกรอบนั้นให้สมบูรณ์เสียก่อน
4. บทเรียนนี้จะมีประโยชน์มาก ถ้านักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
5. เมื่อนักเรียนตอบคำถามในแต่ละกรอบเสร็จแล้ว ให้ตรวจคำตอบด้วยตนเอง
6. ถ้านักเรียนตอบผิด ให้ย้อนกลับไปอ่านเนื้อหาในกรอบนั้นอีกครั้ง แล้วแก้คำตอบที่ผิดนั้น ให้ถูกต้องและนักเรียนควรรักษาเวลาในการศึกษาบทเรียนแต่ละกรอบ
7. ทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนและ เปลี่ยนกับสมาชิกต่างกลุ่มตรวจงานนั้น
8. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียน แล้วเปลี่ยนกันตรวจแบบทดสอบกับสมาชิกต่างกลุ่มพร้อมกับตัดสินการผ่านเกณฑ์ให้เพื่อนด้วย
9. จะทำการทดสอบซ้ำสำหรับผู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ โดยใช้แบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนชุดที่ 2 โดยตรวจและตัดสินการผ่านเกณฑ์ด้วยวิธีเดียวกับการทดสอบครั้งแรก

บทเรียนที่นักเรียนอ่านอยู่นี้ เรียกว่า "บทเรียนสำเร็จรูป" ไม่ใช่ข้อสอบในบทเรียน
จะแบ่งเนื้อหาออกเป็นตอน ๆ ในแต่ละตอนยังแบ่งออกเป็นข้อย่อย ๆ เรียกว่า "กรอบ" ซึ่งใน
แต่ละกรอบจะมีคำถามให้นักเรียนตอบโดยการเติมคำ หรือ ข้อความให้สมบูรณ์ ในแต่ละกรอบ
ที่นักเรียนตอบคำถาม ก็จะมีคำตอบเฉลยไว้ให้นักเรียนตรวจ โดยคำตอบจะอยู่ในกรอบถัดไปด้าน
ขวามือ ดังตัวอย่าง

00. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ 1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และ ทรัพยากรธรรมชาติ 2. สิ่งแวดล้อมทางชีวภูมิศาสตร์ ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า มนุษย์ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ดังนั้น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทาง ชีวภูมิศาสตร์ คือ	
01. นักเรียนจงยกตัวอย่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมา 3 อย่าง 1. 2. 3.	สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น เองตามธรรมชาติ
02.	1. ลักษณะภูมิประเทศ 2. ภูมิอากาศ 3. ทรัพยากรธรรมชาติ

นักเรียนจะเห็นว่า คำตอบของกรอบ 00 จะอยู่ทางขวามือของกรอบ 01 และคำตอบ
ของกรอบ 01 จะอยู่ทางขวามือของกรอบ 02 เป็นต้น

คำถามและคำตอบของบทเรียนจะเป็นลักษณะ เช่นนี้เรื่อยไปจนจบบทเรียน

บทเรียนสำเร็จรูป

หน่วยที่ 1 (ตอน 2)

อิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

ก่อนที่จะเริ่มในตอนที่ 2 เรามาคูกันก่อนนะค่ะว่า จากตอนที่ 1 ที่ผ่านมานั้น นักเรียนคงทราบถึงความหมายของสิ่งแวดล้อมและประเภทของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่ถูกรอบ ๆ ตัวมนุษย์แล้วนะค่ะ และนักเรียนก็สามารถตรวจสอบได้เองด้วยนะค่ะ ครูก็เชื่อว่า นักเรียนจะต้องทำได้ถูกหมดหรือเกือบทั้งหมด ซึ่งก็แสดงว่านักเรียนมีความเข้าใจดีแล้ว

ในตอนที่ 2 นี้ก็เช่นกันค่ะ ครูหวังว่า นักเรียนจะต้องเข้าใจดีกว่าในตอนที่ 1 นะค่ะ พยายามตอบคำถามให้ดีที่สุดนะค่ะ นักเรียนทุกคน

1. นักเรียนจะสังเกตได้ว่า มนุษย์ที่อยู่ในส่วนต่าง ๆ ของโลกนั้น อยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน เช่น คนไทยก็มีความเป็นอยู่แบบไทย คนยุโรปและอเมริกาก็มีความเป็นอยู่ตามแบบของเขา ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมนั่นเอง ดังนั้น สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันจึงทำให้ ของมนุษย์แตกต่างกันไปด้วย	
2. ในแต่ละส่วนของโลกเรา สิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ เช่น คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นิยมกินข้าว ก็เพราะดินแดนแถบนี้เหมาะสำหรับปลูกข้าว จะเห็นว่า ลักษณะอาหารที่บริโภคของมนุษย์จึงเป็นผลมาจาก	ความเป็นอยู่

3. จากที่นักเรียนได้เรียนผ่านมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์ มีหลายด้าน เช่น 1. ลักษณะอาหารที่บริโภค 2. ลักษณะของเครื่องนุ่งห่ม นอกจากนั้นแล้ว สิ่งแวดล้อมยังมีอิทธิพลต่อลักษณะที่อยู่อาศัยของมนุษย์อีกด้วย	สิ่งแวดล้อม
4. ในแต่ละส่วนของโลกจะมีภูมิอากาศและภูมิประเทศที่แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้ทรัพยากรธรรมชาติแตกต่างกัน เช่น ในแถบร้อนก็มักจะมีป่าไม้มาก บ้านเรือนที่อยู่อาศัยจึงมักจะสร้างตามวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ลักษณะของที่อยู่อาศัยที่ต่างกันย่อมแสดงให้เห็นถึงลักษณะของ และ ที่แตกต่างกันด้วย	
5. ลักษณะภูมิประเทศที่แตกต่างกัน บ้านเรือน ก็มีลักษณะที่แตกต่างกันไปด้วย เช่น พวกที่อาศัยอยู่ใกล้ทะเล ที่มีลมพัดแรง ก็จะสร้างบ้านเดี่ยว ๆ แต่แข็งแรง เพื่อป้องกันลม นอกจากภูมิอากาศจะมีอิทธิพลต่อที่อยู่อาศัยแล้ว ลักษณะของ ก็เป็นสิ่งที่มอิทธิพลต่อที่อยู่อาศัยด้วย	ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ

6. จากกรอบที่ 5 จึงจะสรุปได้ว่า ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ย่อมมีอิทธิพลต่อลักษณะ ของมนุษย์ด้วย	ภูมิประเทศ
7. นักเรียนลองมาทบทวนดูนะค่ะว่า เท่าที่เรียนผ่านมาแล้วนั้น อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมมีต่อมนุษย์ในด้านใดบ้าง 1. 2. 3. ถ้านักเรียนยังตอบไม่ครบก็ลองกลับไปดูกรอบที่ 7 ดูอีกครั้งนะค่ะ	ที่อยู่อาศัย (บ้านเรือน)
8. มนุษย์ที่มีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์นั้น เป็นผลมาจากการบริโภค อาหารที่ดี อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี การที่มนุษย์มีสุขภาพดีทั้งร่างกาย และจิตใจ แสดงว่า มนุษย์นั้นอยู่ภายใต้ ที่ดีด้วย	1. ลักษณะอาหารที่ บริโภค 2. ลักษณะเครื่อง นุ่งห่ม 3. ลักษณะที่อยู่อาศัย
9. นอกจากนี้ สิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ก็มีอิทธิพลต่อ สุขภาพทางจิตใจของมนุษย์ด้วย ซึ่งก็เท่ากับว่า สิ่งแวดล้อม ที่มนุษย์ มีผลต่อสุขภาพจิตใจ	สิ่งแวดล้อม

10. ลักษณะสุขภาพอนามัยของมนุษย์จึงขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมทั้ง 2 ประเภท คือ 1. สิ่ง 2. สิ่ง	เสริมสร้างขึ้น
11. เท่าที่เรียนผ่านมาแล้ว ท้าให้นักเรียนทราบว่า สิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลมนุษย์ในด้านต่อไปนี้ คือ 1. ลักษณะอาหารที่บริโภค 2. ลักษณะเครื่องนุ่งห่ม 3. ลักษณะที่อยู่อาศัย 4.	1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 2. สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์เสริมสร้างขึ้น
12. แนวความคิดและแนวปฏิบัติของบุคคลในสังคมเราเรียกว่า ค่านิยม ในสังคมที่มีสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันย่อมมีค่านิยมที่ต่างกัน ดังนั้น ในสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน จึงมักจะทักให้ ในสังคมนั้น ๆ แตกต่างกันไป	4. ลักษณะสุขภาพอนามัย
13. เมื่อค่านิยมซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดแนวปฏิบัติแตกต่างกันไปแล้ว ก็ย่อมแสดงว่า ที่อยู่รอบ ๆ สังคมนั้น ๆ แตกต่างกันไปด้วย	ค่านิยม

14. คำนิยมเป็นสิ่งที่มนุษย์ในสังคมเป็นผู้กำหนดขึ้น หรือสร้างเสริมขึ้น ดังนั้น จึงถือได้ว่า คำนิยมก็คือ สิ่งแวดล้อมที่..... 	ค่านิยม
15. จากกรอบที่ 14 อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อมนุษย์อีกอย่างก็คือ ทักษะมนุษย์ในแต่ละสังคมมี ที่แตกต่างกัน	มนุษย์เสริมสร้างขึ้น
16. เอาละละ นักเรียนมาสรุปสั้น ๆ จิตะว่าอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ว่ามีอะไรบ้าง ครูแนะนำให้ว่า มีอยู่ 5 ประการ ละ 1. 2. 3. 4. 5. (หากนักเรียนหาได้ไม่ครบหรือไม่แน่ใจ ทบทวนที่กรอบ 15-18 ดูนะ คะ)	ค่านิยม
พักสายตาสักครู่ก่อนนะ คะ ค่อยดูกันต่อไป	1. ลักษณะอาหารบริโภค 2. ลักษณะ เครื่องนุ่งห่ม 3. ลักษณะที่อยู่อาศัย 4. ลักษณะสุขภาพอนามัย 5. ค่านิยม

นักเรียนคะ ... คงได้พักสายตาและสมองพอสมควรแล้วใช่ไหมคะ ... ก่อนที่จะเริ่มเรียนต่อไป เรามาคูยถึงการตรวจความเข้าใจงานบทเรียนก่อนนะคะ ... ว่านักเรียนมีความเข้าใจงานบทเรียนเพียงใด คุณคะ

ถ้าตอบคำถามได้หมดทุกข้อ แสดงว่า เก่งมากนะคะ

" ผิด 3 - 4 ข้อ อยู่ในขั้น เก่งเหมือนกันค่ะ

" ผิด > 4 ข้อ ก็เข้าใจปานกลาง (บทพวนอีกทีสินะคะ)

คิดว่าสบายมากทุกคนนะคะ (ก็ไม่ได้แอบดูคำตอบด้วย) ต่อเรื่องความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรนะคะ

17. จากที่ได้เรียนมาแล้ว ทำให้ทราบว่า สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทำให้เกิดสิ่งมีชีวิตและช่วยให้สิ่งมีชีวิตดำรงอยู่ได้ หรือจะเรียกอีกอย่างคือ ทำให้เกิดชีวนิเวศ ชีวนิเวศจึงหมายถึง	
18. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจะทำให้เกิดชีวนิเวศขึ้น สิ่งแวดล้อมพื้นฐานที่ทำให้เกิดชีวนิเวศ ก็คือ ดิน น้ำ และอากาศ หรือจะพูดอีกอย่างก็คือ ชีวนิเวศเกิดขึ้นได้ก็เพราะมีสิ่งแวดล้อมพื้นฐานอยู่ 3 อย่าง ได้แก่ 1. 2. 3.	สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

19. นอกจากนี้ ชีวบริเวณยังประกอบไปด้วยสิ่งแวดล้อมทางชีวภาคของมนุษย์ ได้แก่ ป่าไม้ และสัตว์ป่า ซึ่งมีความสำคัญต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์เป็นอย่างมาก นอกจากอากาศ ดิน น้ำ แล้วสิ่งที่สำคัญต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์อีก 3 อย่างก็คือ 1. 2. 3.	1. อากาศ 2. ดิน 3. น้ำ
20. ดังนั้น สิ่งแวดล้อมที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของมนุษย์ 6 อย่าง มีดังนี้ 1. 2. 3. 4. 5. 6.	1. ป่าไม้ 2. สัตว์ป่า 3. มนุษย์
21. เมื่อสิ่งแวดล้อมทั้ง 6 อย่าง จำเป็นต่อการดำรงชีพของมนุษย์ ถ้าหากว่าสิ่งแวดล้อมเหล่านั้น ถูกทำลายไปหรือทำให้สูญสิ้นไป มนุษย์และสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ก็ย่อมจะ ไปด้วย	1. อากาศ 2. ดิน 3. น้ำ 4. มนุษย์ 5. ป่าไม้ 6. สัตว์ป่า
22. ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากว่า สิ่งแวดล้อมเหล่านั้นถูกทำให้มีสภาพที่เลวลง โดยฝีมือของมนุษย์แล้ว คุณภาพของมนุษย์ก็ ย่อมจะเลวลงตามไปด้วย	สูญสิ้น (สูญพันธุ์, ถูกทำลาย)

23. เมื่อพูดถึงอากาศแล้ว ก็จะพูดถึงทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ คือ ดิน พื้นดินเป็นที่อยู่อาศัย และรอบอุ้มสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย โดยเฉพาะมนุษย์ ดังนั้น มนุษย์ต้องอาศัย เป็นที่อยู่อาศัยและดำรงชีพ นั่นคือ พื้นดินเป็นแหล่งให้ปัจจัยสี่แก่มนุษย์นั่นเอง	สมดุล (ดี บริสุทธิ์)
24. แต่ภายในโลกเรานี้พื้นดินมีจำนวนจำกัด ดังนั้นมนุษย์จึงต้องใช้พื้นดินให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและคุ้มค่าที่สุด โดยการใช้ดินให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ดังนั้น มนุษย์จะต้อง พื้นดินให้อุดมสมบูรณ์ตลอดไป	พื้นดิน
25. น้ำเป็นทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นต่อทุกชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย นั่นคือ เป็นส่วนประกอบสำคัญของชีวมณฑล (Biophere) ซึ่งน้ำมีวัฏจักรการเกิด จึงทำให้น้ำมีอยู่บนพื้นโลกตลอดเวลา ดังนั้น น้ำจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อ ของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทุกชนิด	อนุรักษ์ (สงวนรักษา, ดูแล)

26. เมื่อน้ำมีความจำเป็นและสำคัญยิ่งต่อทุกชีวิต ดังนั้น หากน้ำเกิด หนาวเสีย หรือเป็นพิษอย่างรุนแรง ก็ย่อมทำให้ทุกชีวิตถูกทำลาย ไปในที่สุด ดังนั้นมนุษย์จึงต้อง น้ำให้อยู่ใน สภาพที่ดีอยู่เสมอ	การดำรงชีพ
27. จากที่กล่าวถึงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม คือ อากาศ ดิน และ น้ำ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์และสิ่งมีชีวิต ซึ่งจะขาดเสียมิได้ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ทรัพยากร อากาศ ดิน และน้ำเป็น ทรัพยากรที่จำเป็นต่อการ	สงวน รักษา (อนุรักษ์)
28. เอาละค่ะ ก่อนหมดคาบเรียนนี้เรามาทบทวนกันหน่อยนะคะว่า ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ (Vital Resorceh) ได้แก่ 1. 2. 3.	ดำรงชีพ
แล้วพบกันใหม่คาบต่อไปนะคะ อย่าลืมไปทบทวน ที่เรียนผ่านไปแล้วบ้างนะคะ	1. อากาศ 2. ดิน 3. น้ำ

บทเรียนสำเร็จรูป

หน่วยที่ 1 ตอน 3

ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย

สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

คำแนะนำการใช้บทเรียน

บทเรียนที่นักเรียนจะได้ศึกษาต่อไปนี้ เรียกว่า "บทเรียนสำเร็จรูป" เป็นบทเรียนที่นักเรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง บทเรียนนี้จะเป็นเครื่องช่วยในการเรียน นักเรียนจะมีความสามารถและประสบความสำเร็จในการเรียน ด้วยการปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

1. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นักเรียนยังไม่เคยเรียนในเนื้อหานี้มาก่อน นักเรียนจึงไม่ต้องกังวลว่าจะทำผิด
2. อ่านและศึกษาเนื้อหาในบทเรียนที่ละกรอบ แล้วทำความเข้าใจในแต่ละกรอบ โดยให้นักเรียนเริ่มทำกรอบที่ 1 เสร็จแล้วก็ทำยังกรอบที่ 2, 3, 4 ... จนจบบทเรียน
3. นักเรียนจงเชื่อสัจย์ต่อตนเอง โดยนักเรียนจะไม่เปิดดูคำตอบก่อนที่จะนักเรียนจะตอบคำถามในกรอบนั้นให้สมบูรณ์เสียก่อน
4. บทเรียนนี้จะมีประโยชน์มาก ถ้านักเรียนมีความเชื่อสัจย์ต่อตนเอง
5. เมื่อนักเรียนตอบคำถามในแต่ละกรอบเสร็จแล้ว ให้ตรวจคำตอบด้วยตนเอง
6. ถ้านักเรียนตอบผิด ให้ย้อนกลับไปอ่านเนื้อหาในกรอบนั้นอีกครั้ง แล้วแก้คำตอบที่ผิดนั้น ให้ถูกต้องและนักเรียนควรรักษาเวลาในการศึกษาบทเรียนแต่ละกรอบ
7. ทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนและ เปลี่ยนกับสมาชิกต่างกลุ่มตรวจงานนั้น
8. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียน แล้วเปลี่ยนกันตรวจแบบทดสอบกับสมาชิกต่างกลุ่มพร้อมกับตัดสินการผ่านเกณฑ์ให้เพื่อนด้วย
9. จะทำการทดสอบซ้ำสำหรับผู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ โดยใช้แบบทดสอบประจำหน่วยการเรียน ชุดที่ 2 โดยตรวจและตัดสินการผ่านเกณฑ์ด้วยวิธีเดียวกับการทดสอบครั้งแรก

บทเรียนที่นักเรียนอ่านอยู่นี้ เรียกว่า "บทเรียนสำเร็จรูป" ไม่ใช่ข้อสอบ บทเรียนจะแบ่งเนื้อหาออกเป็นตอน ๆ ในแต่ละตอนยังแบ่งออกเป็นข้อย่อย ๆ เรียกว่า "กรอบ" ซึ่งในแต่ละกรอบจะมีคำถามให้นักเรียนตอบโดยการเติมคำ หรือ ข้อความให้สมบูรณ์ ในแต่ละกรอบที่นักเรียนตอบคำถาม ก็จะมีคำตอบเฉลยไว้ให้นักเรียนตรวจ โดยคำตอบจะอยู่ในกรอบถัดไปด้านขวามือ ดังตัวอย่าง

00. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ 1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติ 2. สิ่งแวดล้อมทางชีวภูมิศาสตร์ ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า มนุษย์ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ดังนั้น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางชีวภูมิศาสตร์ คือ	
01. นักเรียนจงยกตัวอย่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมา 3 อย่าง 1. 2. 3.	สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
02.	1. ลักษณะภูมิประเทศ 2. ภูมิอากาศ 3. ทรัพยากรธรรมชาติ

นักเรียนจะเห็นว่า คำตอบของกรอบ 00 จะอยู่ทางขวามือของกรอบ 01 และคำตอบของกรอบ 01 จะอยู่ทางขวามือของกรอบ 02 เป็นต้น

คำถามและคำตอบของบทเรียนจะเป็นลักษณะ เช่นนี้ เรื่อยไปจนจบบทเรียน

บทเรียนสำเร็จรูป

หน่วยที่ 1 (ตอน 3)

อิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

คาบที่แล้วเราทราบเกี่ยวกับทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ซึ่งได้แก่ อากาศ ดิน และน้ำ แล้วนั้น นักเรียนคงมีความเข้าใจเป็นอย่างดีแล้วนะค่ะ

ในตอนนี้ เราจะพูดถึงทรัพยากรธรรมชาติที่ซ้ำแล้ว นวนวนซ้ำได้อีก (Renewable Resource) คือ ทรัพยากรที่สามารถเพิ่มจำนวนมาทดแทนได้ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า หรือแม้แต่มนุษย์เราด้วย

ค่อย ๆ ศึกษาและ
หากมีปัญหาหรือ
ข้อสงสัยใด ๆ
ก็ปรึกษาหรือขอคำ
แนะนำกับสมาชิก
ในกลุ่มได้นะค่ะ

1. ป่าไม้ก็เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง เช่น การได้ผลผลิตจากไม้โดยตรง คือ สร้างบ้านเรือนและทำเครื่องใช้ต่าง ๆ ฯลฯ ประโยชน์ทางอ้อม เช่น ป้องกันภัยธรรมชาติ ช่วยรักษาสมดุลธรรมชาติ ดังนั้น ประโยชน์ของป่าไม้ต่อมนุษย์และสิ่งมีชีวิต 2 ทางคือ 1 2.	
2. ถ้าหากว่าเราทำลายป่าจนหมดสิ้น พื้นดินจะกลายเป็นทะเลทรายขาดความอุดมสมบูรณ์และไม่มีน้ำ เพื่อรักษาความอุดมสมบูรณ์ของดิน เราจะต้อง ป่าไม้ให้สมบูรณ์	1. ประโยชน์ทางตรง 2. ประโยชน์ทางอ้อม
3. นอกจากป่าไม้จะทำให้ดินอุดมสมบูรณ์แล้ว ป่าไม้ยังเป็นที่เกิดของต้นน้ำลำธารอีกด้วย ถ้าหากป่าถูกทำลาย ก็เท่ากับว่า ถูกทำลายไปด้วยเช่นกัน	สงวนรักษา อนุรักษ์
4. เมื่อป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์แล้ว ก็ย่อมทำให้ดินและแม่น้ำลำธารอุดมสมบูรณ์ไปด้วย ซึ่งจะเป็นผลทำให้ ของมนุษย์ดีขึ้นด้วย	แม่น้ำลำธาร

5. นอกจากนี้อาไม้มันยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ซึ่งสัตว์ป่านั้นอาจสูญพันธุ์หรือมีจำนวนลดน้อยลงไปได้เช่นเดียวกับอาไม้มัน ดังนั้น วิธีที่จะทำให้ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าไม่หมดสิ้นหรือสูญสิ้น ด้วยการสงวนรักษาและเพิ่มจำนวนมาทดแทน จึงถือได้ว่าป่าไม้และสัตว์ป่าเป็นทรัพยากรที่ใช้แล้ว น้า..... 	สิ่งแวดล้อม
6. สัตว์ป่านอกจากจะให้ความเพลิดเพลินทางใจแก่มนุษย์แล้ว สัตว์ป่ายังช่วยรักษาสมดุลธรรมชาติอีกด้วย สมดุลทางธรรมชาติจะมีอยู่ได้ ถ้าหากว่ามี	นำมาใช้ได้อีก
7. นักเรียนจงบอกประโยชน์ของสัตว์ป่า มา 2 อย่างซิคะ 1. 2.	สัตว์ป่า
8. นักเรียนลองมาทบทวนดูซิคะว่า สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ มีความจำเป็นต่อมนุษย์ มีอะไรบ้าง 1. 2. 3. 4. 5. 6. (ถ้าตอบไม่ได้จริง ๆ ลองปรึกษากับสมาชิกในกลุ่มหรือย้อนกลับไปดูกรอบที่ 24 หน่วยที่ 1 ตอน 2 ดูนะคะ)	1. ให้ความเพลิดเพลิน 2. รักษาสมดุลธรรมชาติ

9. แร่ธาตุต่าง ๆ ก็เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป (Nonrenewable Resource) หมายถึง เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วไม่สามารถนำมาใช้อีก ขณะเดียวกันการทำเหมืองแร่ยังก่อให้เกิดมลพิษ ที่มีผลต่อแหล่งน้ำ สัตว์ป่าและป่าไม้ ดังนั้น ทรัพยากรแร่ธาตุจึงเป็น เราจึงต้องรู้จักวิธีใช้และอนุรักษ์ เนื่องจากไม่สามารถสร้างมาทดแทนได้	1. อากาศ 2. ดิน 3. น้ำ 4. ป่าไม้ 5. สัตว์ป่า 6. มนุษย์
10. สิ่งแวดล้อมทั้ง 6 ประเภท ที่กล่าวมาแล้ว (ในกรอบที่ 24 ตอน 2) นั้น เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ตามธรรมชาติทั้งสิ้น นอกจากนั้นเราลองมาดูสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์เสริมสร้างขึ้น (Man - Made Environment) คือ การที่มนุษย์นำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวัน นักเรียนลองยกตัวอย่าง สิ่งที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์เราที่อำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันมาอีก 4 อย่างซิคะ 1. 2. 3. 4.	ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป

11. สิ่งแวดล้อมจากที่กล่าวในกรอบที่ 10 นั้นเราเรียกว่าสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งนอกจากจะอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตแล้ว ยังมีผลทางจิตใจ ได้แก่ ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ กฎหมาย ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมประจำชาติ อุดมการณ์ทางการเมือง ระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา ตลอดจนการสงคราม สิ่งแวดล้อมเหล่านี้ล้วนแต่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งสิ้น	1. ที่อยู่อาศัย 2. รถยนต์ 3. อาหารต่าง ๆ 4. ยารักษาโรค
12. วัฒนธรรมประจำชาติต่าง ๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมาย รวมถึงศาสนา ล้วนเป็นวัฒนธรรมที่มนุษย์กำหนดขึ้น เพื่อความปลอดภัยและมีผลทางด้านจิตใจ สิ่งแวดล้อมที่ช่วยให้มนุษย์รู้สึกว่ามีความปลอดภัย ได้แก่ และสิ่งแวดล้อมที่มีผลทางจิตใจคือ (บอกมา 2 อย่าง) 1. 2.	อ่านและทำความเข้าใจจนจะครอบคลุมนี้ไม่ต้องทำอะไรค่ะ
13. สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ทำให้สังคมที่มนุษย์อาศัยอยู่มีความสงบเรียบร้อยและทำให้สังคมเจริญรุ่งเรือง ความเจริญรุ่งเรืองของสังคมใด ๆ ก็ย่อมแสดงว่า ของสังคมนั้นเจริญรุ่งเรืองด้วย	กฎหมาย 1. ศาสนา 2. ประเพณี

14. สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่ดีย่อมเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาคนและสังคมอยู่ ถ้าหากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่ดีถูกทำลายไปก็ย่อมจะทำให้คุณค่าและคุณภาพของมนุษย์ ตามไปด้วย	สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม
15. นอกจากสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่มนุษย์เสริมสร้างขึ้นแล้ว ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ ก็เป็นสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์เสริมสร้างขึ้นเช่นกัน ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ ทำให้มนุษย์รู้จักใช้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและมีประสิทธิภาพที่สุด ด้วยมนุษย์นั้นจะต้องมีความรับผิดชอบประกอบด้วย ดังนั้นสิ่งแวดล้อมที่อำนวยความสะดวกและประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรให้กับมนุษย์ คือ	เสื่อม, เลวลง
16. การที่มนุษย์มีเครื่องอำนวยความสะดวก มีอารักขาโรคที่ทันสมัย มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ก็เป็นผลมาจาก	ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ

17. แม้ว่าความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการจะให้ผลดีกับมนุษย์ในทางกลับกัน ถ้าหากมนุษย์ไม่รู้จักรักษาควบคุมให้พอดี ก็อาจเกิดผลเสียต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมได้ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ทำให้น้ำเน่าเสีย รถยนต์ ทำให้อากาศเป็นพิษ เป็นต้น ดังนั้น ความก้าวหน้าทางวิทยาการ ถ้าขาดการควบคุมที่ดีแล้ว ย่อมจะส่งผลให้ เสื่อมเสียหรือเป็นพิษได้	ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ
18. ดังนั้น จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์เสริมสร้างขึ้นนั้น มีอยู่ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1. 2.	สิ่งแวดล้อม
เอาล่ะ จบแล้วนะคะ นักเรียนพักสักนิด แล้วทบทวนคำตอบอีกครั้งนะคะ ว่ามีความเข้าใจมากน้อยเพียงใดค่ะ	1. วัฒนธรรม 2. ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ

บทเรียนสำเร็จรูป

หน่วยที่ 1 ตอน 4

ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย

สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

คำแนะนำการใช้บทเรียน

บทเรียนที่นักเรียนจะได้ศึกษาต่อไปนี้ เรียกว่า "บทเรียนสำเร็จรูป" เป็นบทเรียนที่นักเรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง บทเรียนนี้จะเป็นเครื่องช่วยในการเรียน นักเรียนจะมีความสามารถและประสบความสำเร็จในการเรียน ด้วยการปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

1. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นักเรียนยังไม่เคยเรียนในเนื้อหาใหม่มาก่อน นักเรียนจึงไม่ต้องกังวลว่าจะทำผิด
2. อ่านและศึกษาเนื้อหาในบทเรียนที่ละกรอบ แล้วทำความเข้าใจในแต่ละกรอบ โดยให้นักเรียนเริ่มทำกรอบที่ 1 เสร็จแล้วก็ทำยังกรอบที่ 2, 3, 4 ... จนจบบทเรียน
3. นักเรียนจงเชื่อมั่นต่อตนเอง โดยนักเรียนจะไม่เปิดดูคำตอบก่อนที่จะนักเรียนจะตอบคำถามในกรอบนั้นให้สมบูรณ์เสียก่อน
4. บทเรียนนี้จะมีประโยชน์มาก ถ้านักเรียนมีความเชื่อมั่นต่อตนเอง
5. เมื่อนักเรียนตอบคำถามในแต่ละกรอบเสร็จแล้ว ให้ตรวจคำตอบด้วยตนเอง
6. ถ้านักเรียนตอบผิด ให้ย้อนกลับไปอ่านเนื้อหาในกรอบนั้นอีกครั้ง แล้วแก้คำตอบที่ผิดนั้น ให้ถูกต้องและนักเรียนควรรักษาเวลาในการศึกษาบทเรียนแต่ละกรอบ
7. ทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนและ เปลี่ยนกับสมาชิกต่างกลุ่มตรวจงานนั้น
8. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ แล้วเปลี่ยนกันตรวจแบบทดสอบกับสมาชิกต่างกลุ่มพร้อมกับตัดสินการผ่านเกณฑ์ให้เพื่อนด้วย
9. จะทำการทดสอบซ้ำสำหรับผู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ โดยใช้แบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ ชุดที่ 2 โดยตรวจและตัดสินการผ่านเกณฑ์ด้วยวิธีเดียวกับการทดสอบครั้งแรก

บทเรียนที่นักเรียนอ่านอยู่นี้ เรียกว่า "บทเรียนสำเร็จรูป" ไม่ใช่ข้อสอบในบทเรียน จะแบ่งเนื้อหาออกเป็นตอน ๆ ในแต่ละตอนยังแบ่งออกเป็นข้อย่อย ๆ เรียกว่า "กรอบ" ซึ่งในแต่ละกรอบจะมีคำถามให้นักเรียนตอบโดยการเติมคำ หรือ ข้อความให้สมบูรณ์ ในแต่ละกรอบที่นักเรียนตอบคำถาม ก็จะมีคำตอบเฉลยไว้ให้นักเรียนตรวจ โดยคำตอบจะอยู่ในกรอบถัดไปด้านขวามือ ดังตัวอย่าง

00. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ 1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และทรัพยากรธรรมชาติ 2. สิ่งแวดล้อมทางชีวภูมิศาสตร์ ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า มนุษย์ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ดังนั้น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางชีวภูมิศาสตร์ คือ	
01. นักเรียนจงยกตัวอย่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมา 3 อย่าง 1. 2. 3.	สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
02.	1. ลักษณะภูมิประเทศ 2. ภูมิอากาศ 3. ทรัพยากรธรรมชาติ

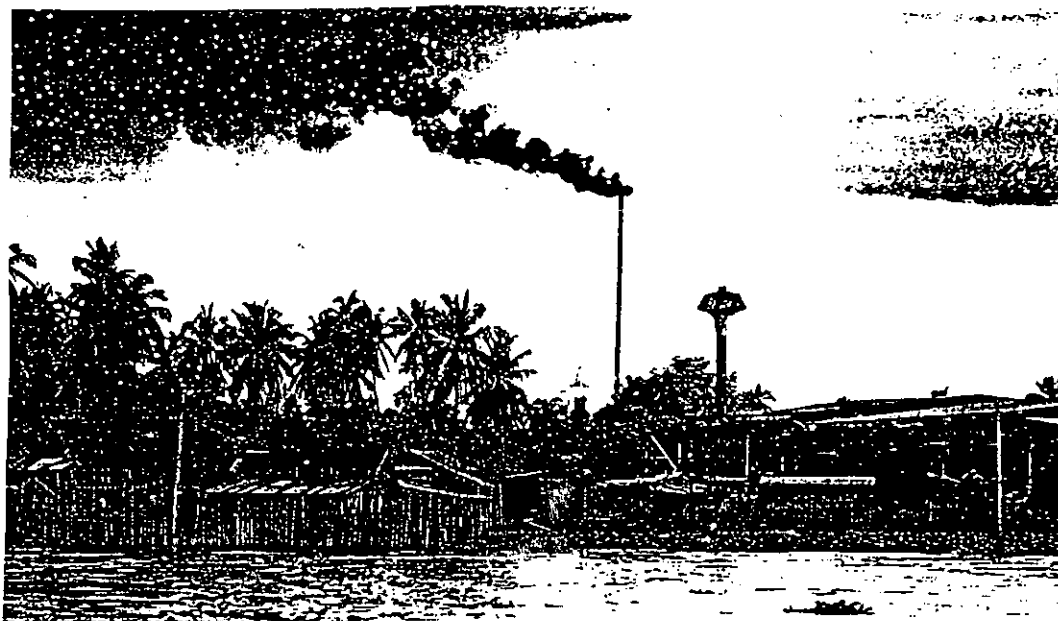
นักเรียนจะเห็นว่า คำตอบของกรอบ 00 จะอยู่ทางขวามือของกรอบ 01 และคำตอบของกรอบ 01 จะอยู่ทางขวามือของกรอบ 02 เป็นต้น

คำถามและคำตอบของบทเรียนจะเป็นลักษณะเช่นนี้เรื่อยไปจนจบบทเรียน

บทเรียนสำเร็จรูป

หน่วยที่ 1 (ตอน 4)

สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

- 1 จากที่ได้เรียนมาแล้วว่า สิ่งแวดล้อมที่ดีคือ สิ่งแวดล้อมที่ทําให้
 สิ่งมีชีวิตมีสุขภาพทางกายและทางจิตใจที่สมบูรณ์ แต่ถ้าหากว่า
 สิ่งแวดล้อมนั้นทําให้มนุษย์มีสุขภาพทางกายและจิตใจเสื่อมทราม
 ลงแล้ว เราเรียกสิ่งแวดล้อมนั้นว่า "สิ่งแวดล้อมเป็นพิษ"
 (Pollution) หรือ "มลพิษ"

ดังนั้น สิ่งแวดล้อมเป็นพิษจึงเป็นผลสืบเนื่องมาจาก
 "ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ" และ "การขาดความ
 รับผิดชอบของมนุษย์"

นักเรียนอ่านและ
 ทบทวนความรู้เดิม
 ก่อนนะค่ะ

2. เมื่อมลภาวะและสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ มีความหมายอย่างเดียวกัน นักเรียนลองให้นิยามของคำว่า มลภาวะ จีคะ มลภาวะ คือ	ตอบลงในกรอบ ถัดไปนะคะ
 3. ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จึงเป็นปัญหาของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ เช่น ปัญหาเกี่ยวกับดิน ทั้งนี้ก็เพราะประชากรส่วนใหญ่ยังมีอาชีพทาง ซึ่งเป็นอาชีพที่จำเป็นต้องอาศัยพื้นดินเป็นสำคัญ	สิ่งแวดล้อมที่ทำให้ สุขภาพทางร่างกาย และจิตใจของมนุษย์ เสื่อมทรามลง
4. แต่การใช้ดินในประเทศไทยนั้น ยังใช้ดินผิดประเภทอยู่ เช่น ใช้พื้นที่ดินอุดมสมบูรณ์ในการปลูกสร้างที่อยู่อาศัย หรือการขายที่นาเพื่อประกอบการอุตสาหกรรมให้แก่เงินทุน ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ควรเป็นป่ากลับนำมาใช้ทำการเกษตร ดังนั้น ปัญหาเกี่ยวกับดินประการแรก คือ	เกษตรกรรม กสิกรรม

- 5 หรือการทำลายป่าไม้ตามภูเขาเพื่อระเบิด น้ำดิน และหินมาใช้
ในการถมที่สร้างถนน ก็เป็นการใช้ดินผิดประเภทเช่นกัน ถ้าเรา
มีการวางแผนการใช้ดินไว้อย่างดี ก็จะทำให้การใช้ดินได้ถูก
ประเภทมากขึ้น

ดังนั้น การใช้ดินอย่างมีประสิทธิภาพจึงขึ้นอยู่กับ
..... ด้วย

การใช้ดินผิดประเภท

- 6 . นอกจากการใช้ดินผิดประเภทแล้ว ปัญหาด้านเสื่อมโทรมก็เป็น
ปัญหาที่เกิดขึ้นในชนบทด้วย ทั้งนี้ก็เพราะการทำลายป่าไม้มี
จำนวนมากขึ้น ซึ่งทำให้ผิวน้ำดินที่อุดมสมบูรณ์ต้องสูญเสียไป
เราจึงเห็นได้ว่า ก็เป็นสาเหตุ
ทำให้ดินเสื่อม

การวางแผน

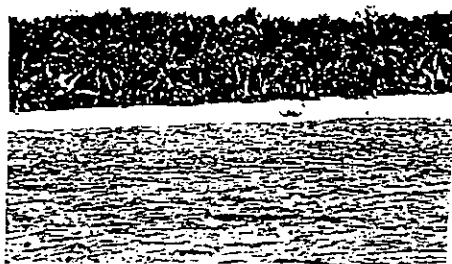

- 7 . จะเห็นได้ว่า ดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์นั้นจะกลายเป็น
ทะเลทราย หรือที่เราเรียกว่า "ดินเสื่อมโทรม" การที่จะ
ป้องกันไม่ให้ดินเสื่อมโทรม จึงทำได้โดย
ให้ดินอุดมสมบูรณ์อยู่เสมอ

การทำลายป่าไม้

- 8 . นอกจากปัญหาเกี่ยวกับดินแล้ว ในชนบทยังมีปัญหาเกี่ยวกับน้ำ
เช่น น้ำน้อยเกินไป มากเกินไป น้ำเน่าเสีย ซึ่งเกิดจาก
การระบายน้ำเสียของโรงงานอุตสาหกรรมลงสู่แม่น้ำลำธาร
การใช้สารเคมี ยาฆ่าแมลงในการทำเกษตรของ
เกษตรกรมากเกินไป จึงทำให้เกิดน้ำเป็นพิษได้
ดังนั้น น้ำเสีย น้ำเป็นพิษจึงเกิดขึ้นจาก

การรักษาอนุรักษ์

9. เมื่อมีการระบายน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ หรือ
โรงแรมและอาคารบ้านเรือนสู่มแม่น้ำแล้ว

ปัจจุบันแม้แต่แหล่งน้ำทะเลต่างก็ระบายลงสู่ทะเลอย่าง
มากมาย ดังนั้น น้ำทะเลหรือชายหาด จึงเต็มไปด้วยสิ่งปฏิกูล

ดังนั้น หากมีการระบายน้ำเสียลงสู่ทะเลเช่นนี้ก็ย่อม
ทำให้ ได้

การระบายน้ำเสีย
ของโรงงานและ
การใช้สารเคมี
ยาฆ่าแมลง

10. การทำลายป่าไม้ ก็เป็นเหตุการณ์ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำ
เพราะกากับเป็นการทำลายต้นกำเนิดของแม่น้ำลำธาร
ดังนั้นการทำลายป่า จึงเท่ากับเป็นการทำลาย
..... ด้วย

น้ำทะเลเป็นพิษ

11. การทำลายป่าในชนบท มีด้วยกันหลายสาเหตุ เช่น ทำไร่
เลื่อนลอย ซึ่งจะต้องถากถางป่าและย้ายที่อยู่บ่อย ๆ
ดังนั้น สาเหตุหนึ่งที่ป่าถูกทำลาย เพราะการทำเกษตร
ก็คือ

แหล่งน้ำ ต้นน้ำ
ลำธาร

12. เมื่อป่าถูกทำลายมากขึ้น นอกจากจะเป็นการทำลายแหล่ง
น้ำแล้ว การทำลายป่า ก็ยังเป็นการทำลายสัตว์ป่าอีกด้วย
เพราะสัตว์ป่าต้องอาศัยทั้งป่าและน้ำ
ดังนั้น การทำลายป่า จึงทำลาย
โดยอ้อมด้วย

การทำไร่เลื่อนลอย

13 . ในชนบทจึงมักจะมีปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอยู่ดังนี้

1. 2.

3. 4.

(หากนักเรียนตอบได้ไม่ครบลองกลับไปดูกรอบที่ 2-11

ดูนะค่ะ)

สัตว์ป่า

แหล่งน้ำ

1. ปัญหาเกี่ยวกับดิน
2. ปัญหาเกี่ยวกับน้ำ
3. การทำลายป่า
4. การทำลายสัตว์ป่า

14 . นักเรียนดูจากภาพนะค่ะ จะเห็นว่า เหตุการณ์เหล่านี้มักจะ
เกิดในชนบทหรือในเมืองค่ะ

แน่นอนค่ะ ... ปัญหาเหล่านี้มักเกิดกับในเมือง ...

(ใหญ่ ๆ) สาเหตุที่น่าจะมาจากความเจริญก้าวหน้าทาง
วัตถุนั้นเอง

ดังนั้น ปัญหาที่เมืองใหญ่ ๆ มักจะหลีกเลี่ยงไม่พ้นก็คือ
ปัญหา

15 . เมื่อการจราจรติดขัดมาก ๆ คิวจากท่อไอเสียของรถยนต์ที่ปล่อยออกมา ย่อมสะสมมากขึ้นและอาจทำให้บริเวณนั้นเป็นพิษ ดังนั้น อากาศเป็นพิษจึงเกิดจาก	การจราจรติดขัด
16 . นอกจากการจราจรติดขัดยังทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจอีกด้วย นักเรียนช่วยบอกผลเสียของการจราจรติดขัดมาสัก 3 อย่าง ชีวะ 1. 2. 3.	การจราจรติดขัด
17 . ในเมืองใหญ่ ๆ มักจะมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น สิ่งติดตามมาก็คือ "ขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล" ซึ่งเป็นของเหลือจากการบริโภค หากกำจัดขยะไม่หมดสิ้น ก็จะทำให้ดินเสีย น้ำเน่าและส่งกลิ่นเหม็น ดังนั้น สิ่งแวดล้อมในเมืองจึงเป็นพิษได้ ถ้ามี มากมายจนทำลายไม่หมด	1. อากาศเป็นพิษ 2. เสียงเป็นพิษ 3. โรคเกิดจากควันพิษ (สูญเสียทางเศรษฐกิจ, เวลา)

18. นอกจากนั้นในเมืองใหญ่ ๆ มักจะมีปัญหาเกี่ยวกับน้ำเน่าเสีย เพราะมีจำนวนน้ำที่เหลือจากการใช้ชักล้างและอื่น ๆ มาก ซึ่งน้ำเหล่านี้ จะถูกระบายลงสู่แม่น้ำ ลำคลอง จึงมักเกิดปัญหาน้ำเน่าเสีย หรือขยะที่ทิ้งลงแม่น้ำลำคลอง ก็ทำให้น้ำเน่าเสียได้
- ดังนั้น ในเมืองใหญ่ ๆ ก็มักจะมีปัญหาเกี่ยวกับ
- อีกด้วย

ขยะมูลฝอย,
สิ่งบดุง

19. จะเห็นว่า ในเมืองใหญ่ ๆ จึงมักจะพบปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นพิษหลายอย่าง ซึ่งจากปัญหานี้ ปัจจุบันรัฐบาลได้เห็น "ความสำคัญของสิ่งแวดล้อม" จึงได้ดำเนินการรณรงค์ "การปรับปรุงสภาพสิ่งแวดล้อม" โดยทั่วไป
- จากปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ นักเรียนช่วยกันสรุปซิคะว่า เรามักพบปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษอะไรบ้าง
1.
 2.
 3.
 4.
 5.
- (อย่าแอบตอบคนเดียววนะคะ ช่วยกันกับสมาชิกในกลุ่ม)

น้ำเน่าเสีย
น้ำเสีย

จบตอน 4 แล้วนะคะ เป็นอย่างไรบ้าง

นักเรียนหาถูกหมดทุกข้อใช่ไหม

อ้อ ! นาย ... ถูกหมดเพราะแอบดูคำเฉลย แล้วพบกัน
ตอนสุดท้ายของหน่วยนี้นะคะต่อไปนะคะแล้ว
ทดสอบด้วย

1. อากาศเป็นพิษ
2. การจราจรติดขัด
3. ขยะมูลฝอยและ
สิ่งปฏิกูล
4. น้ำเน่า
5. น้ำเสีย

บทเรียนสำเร็จรูป

หน่วยที่ 1 ตอน 5

ภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย

สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

คำแนะนำการเข้าบทเรียน

บทเรียนที่นักเรียนจะได้ศึกษาต่อไปนี้ เรียกว่า "บทเรียนสำเร็จรูป" เป็นบทเรียนที่นักเรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง บทเรียนนี้จะเป็นเครื่องช่วยในการเรียน นักเรียนจะมีความสามารถและประสบความสำเร็จในการเรียน ด้วยการปฏิบัติตามคำแนะนำดังนี้

1. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน ซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นักเรียนยังไม่เคยเรียนเนื้อหาที่ผ่านมา ก่อน นักเรียนจึงไม่ต้องกังวลว่าจะทำผิด
2. อ่านและศึกษาเนื้อหาในบทเรียนทีละกรอบ แล้วทำความเข้าใจงานแต่ละกรอบ โดยให้นักเรียนเริ่มทำกรอบที่ 1 เสร็จแล้วก็ทำยังกรอบที่ 2, 3, 4 ... จนจบบทเรียน
3. นักเรียนจงซื่อสัตย์ต่อตนเอง โดยนักเรียนจะไม่เปิดดูคำตอบก่อนที่นักเรียนจะตอบคำถามในกรอบนั้นให้สมบูรณ์เสียก่อน
4. บทเรียนนี้จะมีประโยชน์มาก ถ้านักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
5. เมื่อนักเรียนตอบคำถามในแต่ละกรอบเสร็จแล้ว ให้นำตรวจคำตอบด้วยตนเอง
6. ถ้านักเรียนตอบผิด ให้นำย้อนกลับไปอ่านเนื้อหาในกรอบนั้นอีกครั้ง แล้วแก้คำตอบที่ผิดนั้น ให้อีกถูกต้องและนักเรียนควรรักษาเวลาในการศึกษาบทเรียนแต่ละกรอบ
7. ทำแบบฝึกหัดท้ายบทเรียนและเปลี่ยนกับสมาชิกต่างกลุ่มตรวจงานนั้น
8. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ แล้วเปลี่ยนกันตรวจแบบทดสอบกับสมาชิกต่างกลุ่มพร้อมกับตัดสินการผ่านเกณฑ์ให้เพื่อนด้วย
9. จะทำการทดสอบซ้ำสำหรับผู้ที่ไม่ผ่านเกณฑ์ โดยใช้นแบบทดสอบประจำหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 โดยตรวจและตัดสินการผ่านเกณฑ์ด้วยวิธีเดียวกับการทดสอบครั้งแรก

บทเรียนที่นักเรียนอ่านอยู่นี้ เรียกว่า "บทเรียนสำเร็จรูป" ไม่ใช้ข้อสอบในบทเรียน
จะแบ่งเนื้อหาออกเป็นตอน ๆ ในแต่ละตอนยังแบ่งออกเป็นข้อย่อย ๆ เรียกว่า "กรอบ" ซึ่งใน
แต่ละกรอบจะมีคำถามให้นักเรียนตอบโดยการเติมคำ หรือ ข้อความให้สมบูรณ์ ในแต่ละกรอบ
ที่นักเรียนตอบคำถาม ก็จะมีคำตอบเฉลยไว้ให้นักเรียนตรวจ โดยคำตอบจะอยู่ในกรอบถัดไปด้าน
ขวามือ ดังตัวอย่าง

00. สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ 1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และ และทรัพยากรธรรมชาติ 2. สิ่งแวดล้อมทางชีวภูมิศาสตร์ ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า มนุษย์ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ดังนั้น สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทาง ชีวภูมิศาสตร์ คือ	
01. นักเรียนจงยกตัวอย่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมา 3 อย่าง 1. 2. 3.	สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น เองตามธรรมชาติ
02.	1. ลักษณะภูมิประเทศ 2. ภูมิอากาศ 3. ทรัพยากรธรรมชาติ

นักเรียนจะเห็นว่า คำตอบของกรอบ 00 จะอยู่ทางขวามือของกรอบ 01 และคำตอบ
ของกรอบ 01 จะอยู่ทางขวามือของกรอบ 02 เป็นต้น

คำถามและคำตอบของบทเรียนจะเป็นลักษณะ เช่นนี้เรื่อยไปจนจบบทเรียน

บทเรียนสำเร็จรูป

หน่วยที่ 1 (ตอน 5)

สาเหตุการเกิดปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม

1. ปัจจัยที่มีผลกระทบและก่อให้เกิดปัญหาต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นนั้น เพราะสาเหตุสำคัญ 3 ประการ คือ
 1. การเพิ่มประชากร
 2. การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่
 3. การบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย

อ่านไปก่อนนะคะ
ยังไม่ต้องทำ
อะไรค่ะ

2. การที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งย่อมมีผลต่อสิ่งแวดล้อมมากบ้าง น้อยบ้าง ซึ่งการที่ประชากรเพิ่มขึ้นย่อมมีการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ไปในทางสิ้นเปลืองและเสื่อมโทรมมากขึ้น ดังนั้น ความหนาแน่นหรือการเพิ่มประชากรย่อมทำให้เกิดปัญหาการใช้ทรัพยากร	นี้ก็อ่านค่ะ
3. นอกจากนี้ ความหนาแน่นของประชากรในเมืองใหญ่ ๆ ยังมีผลทำให้เกิดการจราจรติดขัด ทำให้อากาศเป็นพิษ ดังนั้นสิ่งแวดล้อมในเมืองใหญ่ ๆ เสื่อมโทรมลงไปก็อาจเนื่องมาจาก	ในทางสิ้นเปลืองและเสื่อมโทรม
4. ปัญหาเด็กวัยรุ่น ภาวะบ้านแตก ปัญหายาเสพติดและปัญหาอาชญากรรม ก็มักเกิดขึ้นมากในเขตที่มีประชากร	ความหนาแน่นของประชากร

5. ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ส่วนหนึ่งจึงมีมูลเหตุมาจาก	หนาแน่น
6. จำนวนและความหนาแน่นของประชากร เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิด ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษและอีกสาเหตุหนึ่ง ก็คือ คุณภาพของ ประชากร ถ้าประชากรมีคุณภาพสูง ปัญหาสิ่งแวดล้อมก็มีน้อย แต่การที่จะช่วยให้ประชากรมีคุณภาพสูงโดยตรงส่วนหนึ่ง คือ การให้การศึกษากับประชาชน ดังนั้น ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นนั้น ก็เพราะ 1. 2.	ประชากร, ความ หนาแน่นของประชากร
7. ความรับผิดชอบต่อสังคม ความเป็นคนมีระเบียบ ความก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ประชากรมีคุณภาพดี จะต้องประกอบด้วย 1. 2. 3.	1. ความหนาแน่น ของประชากร 2. คุณภาพของ ประชากร

8. เมื่อประชากรมีคุณภาพดี การใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมก็จะเกิดปัญหาน้อย และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น สิ่งแวดล้อมจะมีสภาพที่ดีและสมบูรณ์ ถ้าหากประชากรมี

1. ความรับผิดชอบ
ที่ใส่ใจแล้วหมดไป
2. มีความเป็นระเบียบ
3. มีความก้าวหน้าทาง
วิชาการ

9. นอกจากความหนาแน่นของประชากรแล้ว การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ก็ทำให้เกิดทั้งผลดีและผลเสีย เช่น การใช้สารเคมีทางการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิต หรือการใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัยที่ช่วยเร่งและเพิ่มกำลังการผลิต ก็เป็นส่วนทำให้เกิดทรัพยากรขาดแคลน

ผลที่ตามมา คือ ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ขาดความสมบูรณ์

ดังนั้นปัญหาของสิ่งแวดล้อมดังกล่าว จึงเกิดจาก

.....

คุณภาพ

10. การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มีผลทำให้สามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างรวดเร็ว และคุ้มค่า ดังนั้น ทรัพยากรที่ถูกละทิ้งอย่างคุ้มค่าเพียงน้อย ๆ เข้าก็อาจทำให้ทรัพยากรนั้นไปได้	การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่
11. หรือแม้แต่การทลายป่าอย่างไม่หยุดยั้ง ก็อาจทำให้ทรัพยากรบางอย่างไปได้เช่นกัน	สูญสิ้น, หมดสิ้น
12. การเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมส่วนหนึ่งก็มาจากการบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย และการไม่รับผิดชอบต่อส่วนรวม ดังนั้น ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม จึงเกิดจาก 1. 2.	หมดสิ้น ถูกทำลาย
13. โรงงานอุตสาหกรรมที่ปล่อยน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลลงแหล่งน้ำโดยไม่ทวนแหล่งบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ เพราะไม่ยอมลงทุนอีก คือ การเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ดังนั้น การเกิดแหล่งน้ำเน่าเสียจึงเกิดจากบุคคล ต่อสังคม	1. การบริโภคอย่างฟุ่มเฟือย 2. ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม
14. ผลผลิตทางอุตสาหกรรมก็ทำให้สิ่งแวดล้อมเป็นพิษได้ เช่น ใยสังเคราะห์ ทิ้งกากเป็นพิษ ดังนั้น ผลผลิตจากอุตสาหกรรมจึงทำให้	ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม

15. คุณภาพของประชากร เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้สภาพ สิ่งแวดล้อมดีขึ้นหรือลดลง ถ้าประชากรมีคุณภาพสูงก็ทำให้ สิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์มากกว่า แต่ถ้า ก็ทำให้สิ่งแวดล้อมอยู่ในสภาพ เลวลง	สิ่งแวดล้อม เป็นพิษ
16. เมื่อสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ถูกทำลายจนหมดสิ้น หรือทำให้ เสื่อมโทรมลง มนุษย์และสิ่งมีชีวิตก็อาจจะต้อง ไปจากโลกนี้	ประชากรมีคุณภาพต่ำ
จากที่กล่าวมาแล้ว ตั้งแต่ตอนที่ 1 - 4 จะเป็นการ กล่าวถึงความหมาย ประเภท ปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากร เป็นอย่างไรบ้าง นักเรียนคงเข้าใจและตอบคำถาม ถูกหมดหรือไม่ ถ้าไม่เข้าใจก็ย้อนกลับไปทบทวนอีกครั้งจะ เข้า ถ้าเข้าใจดี ตอนสุดท้ายเราจะว่าถึงการแก้ไข และการป้องกันมลพิษทางสิ่งแวดล้อมค่ะ	ถูกทำลาย สูญพันธุ์, หมด
17. ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกและประเทศไทยได้เห็นความ สำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพราะหากสิ่งแวดล้อม เสื่อมโทรมลง การดำรงชีวิตของมนุษย์ก็กระทบกระเทือน ไปด้วย ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังแวดล้อม มีดังนี้ 1. การกำหนดมาตรการปรับปรุงคุณภาพและการเพิ่ม ของประชากร เพื่อให้เข้าใจเห็นความสำคัญและมีสัดส่วน พอเหมาะกับทรัพยากรและใช้ทรัพยากรได้อย่างพอดี ดังนั้น จะกล่าวอีกอย่างก็คือ ประชากรต้อง และต้องมีพอเหมาะกับทรัพยากร	กรอบนี้ ก็อ่านค่ะ

18. ถ้าหากชุมชนใดที่มีประชากรหนาแน่น แต่ทรัพยากรมีจำนวนจำกัด ดังนั้น ผลที่ตามมาก็คือ ทรัพยากรจะ	มีคุณภาพและสัดส่วน
19. การปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพและควบคุมอัตราการเพิ่มของ ประชากร อาจจะกระทำด้วยการให้การศึกษาและการวางแผน ครอบครัว ดังนั้น การให้การศึกษาและการวางแผนครอบครัว จึงเป็น วิธีการที่จะ และ ของประชากร	ขาดแคลน (หมดสิ้น)
20. การปรับปรุงคุณภาพและควบคุมอัตราการเพิ่มของประชากร ได้เป็นอย่างดี ย่อมจะทำให้ อุดมสมบูรณ์ และไม่ ขาดแคลน	ปรับปรุงคุณภาพ ควบคุมการเพิ่ม
21. นอกจากนี้การปรับปรุงคุณภาพประชากร เช่น การให้การศึกษา การอบรมเลี้ยงดู และการปลูกฝังทัศนคติที่ถูกต้องให้กับประชากร ถือว่าเป็นการยกระดับความรับผิดชอบของประชากรให้ดีขึ้น จึงทำให้คุณภาพของประชากรดีขึ้นด้วย ดังนั้น คุณภาพของประชากรจะดีขึ้น ถ้ามีการ 1. 2.	ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

22. จากกรอบที่ 21 เมื่อประชากรมี สูงขึ้น ก็ย่อมทำให้ ของมนุษย์ ดีขึ้นด้วย	1. การศึกษาอบรม เลี้ยงดู 2. การปลูกฝังทัศนคติที่ดี
23. อีกวิธีหนึ่งก็คือ การส่งเสริมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์โดยตรง โดยการจัดตั้งกลุ่ม ชุมชน ชมรม ฯลฯ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์และจัด ใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ นั่นคือ การเน้นและส่งเสริมการที่จะนำทรัพยากรมาใช้ เท่าที่จำเป็นจริง ๆ ดังนั้น การที่จะทำให้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมสมบูรณ์อยู่เสมอ ก็คือ 1. 2. อย่างมีประสิทธิภาพ	คุณภาพ, สิ่งแวดล้อม
24. อีกวิธีการหนึ่งที่สามารถช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรก็คือ การ หลีกเลี่ยงการสูญเสีย และ ท้าย ดังนั้นการที่ทรัพยากรถูกทำลายน้อยลงก็เท่ากับเราได้ ... ทรัพยากรแล้ว	1. การอนุรักษ์ 2. การจัดใช้ทรัพยากร
25. <u>การนำทรัพยากรที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่</u> ก็ถือว่า เป็นการ อนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเช่นกัน ดังนั้น การที่จะยืดอายุการใช้ทรัพยากรให้นานขึ้นนั้น สามารถ ทำได้โดยนำทรัพยากรนั้น	อนุรักษ์

26. วิธีแก้อีกวิธี นักเรียนรู้ไหมจะเป็นวิธีการอนุรักษ์ที่ดี คือ การนำเอาวัสดุอื่นมาทดแทนวัสดุธรรมชาติ เช่น นามูลสัตว์มาทำเพื่อผลิตแก๊สหุงต้ม ดังนั้น การนำเอาวัสดุอื่นมาทดแทนวัสดุธรรมชาติ จึงเป็นการช่วยอนุรักษ์	กลับมาใช้ใหม่
27. แม้แต่การนำกระดาษที่ใช้แล้ว กลับมาเป็นวัตถุดิบในการทำกระดาษอีก ก็เป็นการนำเอาวัตถุอื่นมาทดแทน ซึ่งเป็นการประหยัดทรัพยากร	ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
28. ดังนั้น การนำเอาวัสดุอื่นมาทดแทนวัสดุธรรมชาติจะเป็นการ ไปในตัวด้วย	วัสดุธรรมชาติ
29. การประหยัดทรัพยากรจะทำให้สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ถูกทำลายน้อยลง เพราะเรานำเอาทรัพยากรนั้นไปใช้แล้วใช้อีก โดยไม่ต้องขุดหรือสิ้นเปลืองทรัพยากรใหม่ หรือการนำวัสดุอื่นทดแทนด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยทำให้ถูกทำลายน้อยลง	ประหยัดทรัพยากร

30. ในการแก้ไขปัญหานี้วิธีก็คือ การหยุดยั้งการทำลายทรัพยากร
และสิ่งแวดล้อมโดยทันที เมื่อมีการทำลายเกิดขึ้น จะต้อง
 หาทางหยุดทันที คือการอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือ หรือ
 การตั้งมูลนิธิต่าง ๆ เพื่อการคุ้มครองและการอนุรักษ์
 ดังนั้น การหยุดทำลายโดยทันที จึงเป็นการทำให้ทรัพยากร
 และสิ่งแวดล้อม น้อยลงด้วย

ทรัพยากรและ
สิ่งแวดล้อม

ถูกทำลาย

31. แม้กระทั่งในแหล่งที่ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ก็อาจ
 ปรับปรุงให้คืนสู่สภาพเดิมได้ เช่น การปลูกป่า การจัดสร้าง
 แหล่งบำบัดน้ำให้เป็นน้ำดี
 ดังนั้น การกระทำเช่นนี้ เรียกว่า เป็นการ
 ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมด้วย

32. ประการสุดท้ายก็คือ <u>การใช้อุณหภูมิบังคับ</u> สำหรับผู้กระทำผิด หรือทำลายทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การใช้อุณหภูมิบังคับจึงเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยแก้ไข ปัญหา ได้	อนุรักษ์ (สงวนรักษา)
33. นอกจากกฎหมายแล้ว <u>ความร่วมมือ</u> จากผู้ใช้ทรัพยากร ก็มี ส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาด้วย ดังนั้น หากผู้ใช้ทรัพยากร แล้วการ แก้ไขปัญหาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นก็ทำได้อย่างมี ประสิทธิภาพ จะต้องดำเนินการควบคู่กันไปจึงจะทำให้การแก้ไขปัญหาระบบ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ	การทำลายทรัพยากร
34. ดังนั้น และ จะต้องดำเนินการควบคู่กันไปจึงจะทำให้การแก้ไขปัญหาระบบ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ	ให้ความร่วมมือ

35. ! นักเรียนคะ ก่อนจะจบ นักเรียนพักสายตาสักครู่ แล้วดู
ภาพข้างล่างนี้ แล้วจึงตอบคำถาม ที่ถือว่าเป็นการสรุปก็แล้วกัน
นะ คะ

กฎหมาย และ
ความร่วมมือ

36. ไซโย ! สุดท้ายแล้ว

ถามนะคะ / แนวทางการแก้ไขปัญหารัพยากรและ
สิ่งแวดล้อม เท่าที่กล่าวมามีอะไรบ้าง

< เอ้า ! พายุ .. เรอเล่นแอบดูนี้ >

1.	4.
2.	5.
3.	6.

เอาละค่ะ ! จบหน่วยที่ 1 แล้ว คาบหน้าเราทำการทดสอบ
ประจำหน่วยการเรียนรู้ นะคะ

คะแนนที่สอบถือว่าเป็นคะแนนเก็บค่ะ

1. ปรับปรุงคุณภาพ
ประชากร
2. ควบคุมการเพิ่ม
ประชากร
3. ส่งเสริมการอนุรักษ์
และการจัดใช้ทรัพยากร
4. ใช้วัสดุอื่นทดแทนวัสดุ
ตามธรรมชาติ
5. หยุดยั้งการทำลายโดย
ทันที
6. ใช้กฎหมาย

แบบฝึกหัดทบทวนท้ายบท

ตอนที่ 1 ให้นักเรียนสำรวจสภาพสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของนักเรียน ตามหัวข้อในตารางต่อไปนี้ พร้อมทั้งสรุปอิทธิพลที่มีต่อนักเรียน ทั้งในด้านบวกและด้านลบ

สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ	อิทธิพลหรือประโยชน์การดำรงชีวิตของนักเรียน
(1) ลักษณะอากาศ.....	
(2) แหล่งน้ำ.....	
(3) สภาพดิน.....	
(4) ทรัพยากรธรรมชาติประเภท ป่าไม้..	
(5) ทรัพยากรธรรมชาติประเภท แร่ธาตุ..	
สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น	อิทธิพลหรือประโยชน์การดำรงชีวิตของนักเรียน
(6) โบราณสถานและโบราณวัตถุ ...	
(7) ขนบธรรมเนียมประเพณี	
(8) ศาสนา	
(9) ความเชื่อและค่านิยม	
(10) อาคารบ้านเรือน	

ตอนที่ 2 ให้นักเรียนพิจารณาสภาพปัญหาและพฤติกรรมของคนในสังคม จากตาราง

ต่อไปนี้ แล้วเขียนสรุปสาเหตุที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสิ่งแวดล้อมตามที่นักเรียนเข้าใจ

สภาพปัญหา	สาเหตุของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม
(1) น้ำในแม่น้ำลำคลองเน่าเสีย.....	
(2) น้ำท่วมและฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล.....	
(3) อากาศร้อนอบอ้าวผิดปกติ.....	
(4) สุขภาพปอดและจมูกไม่แข็งแรง.....	
(5) พื้นดินเพาะปลูกไม่ได้ผล.....	
(6) ไร่พื้นที่เพาะปลูกสร้างอาคารบ้านเรือน..	
(7) ถากถางป่าไม้เพื่อทำการเพาะปลูก.....	
(8) สัตว์ป่าสูญพันธุ์.....	

เฉลยนะคะ

ตอนที่ 1 นักเรียนตอบได้ตามสภาพความเป็นจริงในท้องถิ่นค่ะ แล้วเราค่อยคุยกันนะคะ

ตอนที่ 2

ข้อ 1 โรงงานอุตสาหกรรม อาคารบ้านเรือน ขยะมูลฝอย

ข้อ 2 การตัดไม้ทำลายป่า

ข้อ 3 ภาวะเรือนกระจก (Greenhouse Effect)

ข้อ 4 มลพิษจากก๊าซพิษต่าง ๆ

ข้อ 5 ดินขาดความอุดมสมบูรณ์

ข้อ 6 การใช้ที่ดินผิดประเภท

ข้อ 7 การเพิ่มของจำนวนประชากร

ข้อ 8 การตัดไม้ทำลายป่า การล่าของมนุษย์

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวสำเนียง ชื้อสกุล ศิลป์ประกอบ

เกิดวันที่ 19 เดือนกันยายน พุทธศักราช 2501

สถานที่เกิด อำเภอเด่นช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 263 หมู่ 1 อำเภอเด่นช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี 72180

สถานที่ทำงานปัจจุบัน วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสุพรรณบุรี อำเภอเด่นช้าง
จังหวัดสุพรรณบุรี 72180

ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2517 มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนพนมทวนชนูปถัมภ์ อำเภอพนมทวน
จังหวัดกาญจนบุรี

พ.ศ.2519 บ.กศ. จากวิทยาลัยครูนครปฐม

พ.ศ.2525 ค.บ. (วิชาเอกสังคมศึกษา) จากวิทยาลัยครูกาญจนบุรี

พ.ศ.2540 กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร